

Yunus Emre

DİVAN

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI - 883

Edebi Eserler: 21

Genel Koordinatör

Prof. Dr. Huriye MARTI

Yayın Yönetmeni

Doç. Dr. Fatih KURT

Koordinasyon

Bünyamin KAHRAMAN

Grafik & Tasarım

Mücella TEKİN

Emre YILDIZ

Baskı Takip

Mehmet Ali SOY

Baskı

Berke Matbaacılık

Tel.: 0.312 341 74 44

6.Baskı, Ankara - 2021

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı: 26.04.2012/37

2021-06-Y-0003-883

ISBN: 978-975-19-5338-4

Sertifika No: 12930

© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı

No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: 0 312 295 72 93 - 94

Faks: 0 312 284 72 88

e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr

Dağıtım ve Satış

Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü

Tel: 0 312 295 71 53 - 295 71 56

Faks: 0 312 285 18 54

e-posta: dosim@diyanet.gov.tr

YÛNUS EMRE
DÎVÂN

– SEÇMELER –

Hazırlayan
MUSTAFA TATCI

Ankara
2021

DİB
YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	7
Kısaltmalar	14

YÛNUS EMRE

Yûnus Emre'nin Tarihî Hayatı	17
Yûnus Emre'nin Menkabevî Hayatı	51
Yûnus Emre'nin Eserleri	69
Risâletü'n-Nushiyye	69
Dîvân-ı İlâhiyât	83
Yûnus'un Dili, Düşünce Dünyası ve San'atı	89
Yûnus Emre Dîvânı Seçmeler	103

ÂŞIK YÛNUS

Âşık Yûnus	313
Âşık Yûnus'un Şiirlerinden Seçmeler	317

ŞİİR DİZİNİ

Yûnus Emre Dîvân-Seçmeler Şiir Dizini.....	343
Âşık Yûnus'un Şiirlerinden Seçmeler Dizini.....	352

SÖZLÜK

Sözlük	353
Kaynakça	437

ÖN SÖZ

1240/1-1320/1 yılları arasında yaşayan Yûnus Emre medeniyet tarihimiz açısından fevkalâde önemli bir şahsiyettir. Önemlidir; zira o, tarihte yaşayan her ârif gibi ilâhîlerinde vaz' ettiği ahlâkî ve irfânî değerler sistemiyle, ortaya koyduğu fikirleriyle zihinlerde, gönüllerde ve dilde yeniliklere imzâ atmış bir şahsiyettir.

İnsanı yeniden inşâ etmek!

Zamanı âna getirmek!

İnsanlığın fikirlerini, hayâllerini ve rüyâlarını tekâmül ettirmek!

İnsanlığı düştüğü yerden alıp kaldırmak, onu hakka, hakîkate hazırlamak, kulluk bilinciyle donatıp Allah'a lâıyk hâle getirmek...

Esasen peygamberlerin ve onların izinden giden kâmillerin misyonu ve insanlığa mirâsı da, budur. Bu mirâs, putlaştırılan bütün sahte düşüncelerden kurtulup insanın yeniden inşâ edilmesini sağlayacak yegâne hakîkattir, başka bir şey değil.

Burada mevzûmuz olan Yûnus Emre de, sapkın ve taşkın tavırlarıyla varlığının, hakîkatinin ve dininin aslından uzaklaşan insanlığın sadede gelmesi için kimi değerleri yeniden yorumladı. Her ârif gibi, o da, bazı yanlışları yerinden söküp yerine yepyeni değerler koydu, yaşadı, söyledi ve gönülleri sarstı gitti.

Yûnus Emre, yaşadığı çağın Muhammedî hakîkati taşıyan ve temsil eden kâmil ve mükemmillerinden Tapduk Emre'nin kapısında ve tapusunda irşâd tezgâhında dokundu. Hayâtta

“odunculuk” veya “sakâlık” gibi basit görebileceğimiz bir vazifeyle sınandı, içini sabırla tezyîn etti. Nefsini İslâm’ın güzellikleriyle tanıştırdı; değışti, değışti değışti... Değıştikçe derinleşti! Ledün pınarlarından kandıkça Muhammedileşti. Sözü Kur’ân, özü Kur’ân hâline geldi. Kendi içinde değışip derinleşirken çevresindekileri de değıştirdi. Yükseldiği gönül burcunda dilimizin ve dinimizin içini yakaladı. “Benden benliğim gitti, hep mülkümü dost tuttu.” deyip nefsinin fânî, Cenâb-ı Hakk’ın bâkî olduğunu ispât ve ilân etti. Yollar içinde bir yol, kullar içinde bir kul olduğunu bildi. Bir doğan idi, Tapduk koluna kondu. Çokluk Tûr’undan birlik nûruna yol buldu. Yol tecrübelerini söze döktü. İnsanlığın Hakk’a ve hakîkate dönmesi gerektiğini söyledi. İncitmeden, kırmadan dökmeden konuştu. Bir baba, bir ata şefkatiyle öğütlerde bulundu. Aşk imâmının arkasında namaza durmuş, gönülmü cemâat olmuştu. Ayruksu bir göz, ayruksu bir kulak, ayruksu bir dil ile görüp duyuyor ve konuşuyordu. O bize, sevmemiz gerektiğini, sevgi yoluyla Hakk’a ulaşmamız gerektiğini kendi dilimizle öğretti; bizim, aşk ve mânâ dilimiz oldu! Annemizden öğrendiğimiz dile mânâ elbisesi giydirdi. Kendisi aşkın rengine boyananın dilinin de aynı renge boyanacağını biliyordu. Anadili Türkçe’yi hakîkatin dili hâline getirdi. Arapça bilmeyen insanımıza hakîkati Türkçe va’z etti. İnsanımızı halktan Hakk’a, taklit-ten tahkike davet ederken kendi dilleriyle, ümmîlerin diliyle “oku” gönderdi. Onlar da anladılar ve iyi birer “okucu” ve “okuyucu” oldular. Sözleri dilden dile, gönülden gönüle yayıldı. Onun gönül kitabından söylediklerini duyup tefekküre dalanların kulaklarına can suyu kaçtı. Evde, sokakta ve pazarda konuşulan sözler onun kalemiyle semâya kanatlandı. “Dil hikmetin yoludur!” diye bayrak açtı; önümüzden gitti. Arkasından gelenlerin üslûbu oldu. Sonraki gelenler onun izine

basarak yürüdüler. Büyük Hak âşıkı Niyâzî-i Mısrî (ö. 1694) bu sebeple “Niyâzî’nin dilinden Yûnus durur söyleyen!” dedi.

İlâhî sevgiden nasibi olmayan taşra gezginlerinin anlamadığı bir nükte de şu idi ki, bu aşk ve mânâ dilimizin kurucusu olan zat, ümmî idi. Bu kelimedede hiçbir mecâz söz konusu değildi. O bir ümmî idi. “Medreseler müderrisinin okumadığı aşk dersini” okudu ve velâyetin burçlarında gönlünü dil eyledi. Kendisi aradan çıkmış, “Yaradan” kalmıştı. Bu sebeple Yûnus, dilimizin gönlü, gönlümüzün dili oldu.

Yûnus, bize bir kâmilin eşiğinde nasıl terbiye edildiğini anlattı. Eşiğe gelmeyi, eşiğe yaslanmayı, eşik olmayı ve eşikten nasıl geçileceğini yaşayarak gösterdi. Tapduk Sultân’ın şahsında aşk ve irfan makâmının adresini verdi. Sevenlerine mahrem sırlarını açtı. İki denizi birleştirenlerle yüz yüze gelmemizi sağladı! Nefsimizle tanıştırdı, gönlümüzle barıştırdı.

Yûnus, kapıya kadar gelip de direnenlere, taşrada gezenlere hayıflandı. “Şerîat tarîkat yoldur varana/Marifet hakîkat ondan içeri” diye uyardı. “Çağrılmadan gelen gerek!” buyurdu. Ancak Muhammedîlerin Allah’a vuslat edebileceğini haykırdı. Bu sözü duyan uydu, kapıya geldi; duymayan kapıda kaldı; içeriden haber alamadı.

Yûnus, içeri girenlerdendi. Söyledikleri içeriden derlediği eşi benzeri olmayan inci gibiydi. Taklit değil, tahkikti. Bizim de tahkike dönmemiz gerektiğini, ilimden irfâna; süretten mânâya geçmemizi istiyordu. “Hakîkatin mânâsını şerh ile bilmediler!” diye ikâz ediyor, temelsiz bilgilerimizi havuza atıyordu. Gözü çobanda, gönlü yabanda gezenleri nefsinin bilmeye çağırıyordu. “İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir!” yahut “İlm okumak manîsi kişi Hakk’ı bilmektir!” diyerek, gerçek ilmin nefsimizi ve Rabbimizi bilmek olduğunu öğretiyordu. Suyu kendi nefsimizin kuyusundan çıkaraca-

ğımızı, Leylâ'nın da, Şîrîn'in de içimizde olduğunu bildiri-yordu. Gönül testimizin kemâl sahiplerinin ağızlarından akan çeşmelerden hemen şimdi doldurulması gerektiğini, "Bin yıl dahi durursa kendisinin dolmayacağını", dünün ve yarının olmadığını söylüyordu. Zamânı, "yağmaya vererek" ânı yaşamamız gerektiğini öğütliyordu. Dem bu demdir, diyordu...

O, dünya ambarındaki buğdayı elinin tersiyle itip gönül mahzenindeki hazineye tâlip oldu. "Bana seni gerek seni!" demesini bildi ve gönlünü Hakk'a çevirdi. Bizim gibi yolda yürümeyi bilmeyenlere dönüp yol târif etti. Yolları yola, çok-ları bire indirmeyi biz ondan öğrendik.

Bizim bütün derdimiz var olmak içindi. "Kimde varlık var ise gitmez gönül darlığı!" diye tembih etti, benliğimizden nasıl kurtulacağımızı öğrendik. Varlığın özüyle tanıştık. İslam'dan, imândan ve ihsândan uzak bir hayât yaşayan kişinin işinin zor, ilâhî tecellîye mazhar olan âşıkların gönüllerinin "Tûr" olduğunu biz, ondan öğrendik.

Yûnus, XIII. Asrın sonlarında bir sabâ meltemi gibi içi-mize girdi, cân kulağımızı açıp, bilmediğimiz, görmediğimiz illerden haberler getirdi. Onun getirdiği haberlerle, kulağı-mız duydu, cân gözümüz açıldı, gönlümüz şâd oldu. Varlığı "Dağlar ile taşlar ile seherlerde kuşlar ile" bir bütün olarak kucaklamak gerektiğini; "Hakk'ı gerçek sevenlere cümle âlem kardaş gelir" düşüncesini biz onun anlattıklarından öğrendik. Hak'tan ayruk ne vardır, kalma gümân içinde" diyen Yûnus, bize, "karıncaya ulu nazarla bakmayı" öğretti. Kulağımıza "Miskîn Yûnus gözün aç bak iki cihân dopdolu Hak!" diye fısıldadı, varlığın Hak ile kâim olduğunu" anladık. Yaradan'ı orada, burada değil, içimizde aramayı öğretti. Nereye döner-sek O'nun vechini göreceğimizi, parmağımızın değdiği ha-vanın, aldığımız nefesin, varlığı bir derya gibi muhit olanın

“O” olduğunu öğretti. “Sen ve ben” denen yerde “Allah’ın olmadığını: “Gir gönüle bulasın Tûr/Sen ben demek defterin dür” diyerek Cenâb-ı Hakk’ın, kâmillerin gönlünde tecellî ettiğini anlattı. “Her davâdan geçen kişinin Hak’tan yana uçacağını” müjdeledi. Dünyevî sıkıntılarla daralan gönlümüz onun zamân ve mekân üstü irşâdıyla genişledi. Binbir ihtirâs, şehvet ve kîn çamuruyla yoğrulmuş tabîatımızla çırpınıp duruyorduk. “Bu bendeki ben” diyenin “O” olduğunu öğretti, gönül darlığından kurtulduk.

Yûnus bizi teferruattan kurtardı. İnsanın, nefsinden Allah’a yolculuk yapabilmesi için gayrete, sevgiye ve bilgiye ihtiyacı olduğunu söyleyerek yükümüzü aldı. “Ete kemiğe büründü, Yûnus diye göründü!” Aşkın sonunun mâşûk olduğunu bildirdi. İnsanın kendini gerçekleştirmesi, noksanlıklarından kurtulup tamamlanmış bir varlık hâline gelmesi için aşktan başlaması gerektiğini anlattı. Aşksızları aşka davet etti. Aşksız olanların, yabanda, yırtıcı bir hayvan mesabesinde kalacağını söyledi. Hülâsa Yûnus bizi bize öğretti ve öğretmeye devam ediyor vesselâm.

.....

Elinizdeki seçmeler, Yûnus’un günümüz insanınca daha iyi anlaşılması, düşüncelerinin daha doğru ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için neşredilmektedir. “Yûnus Emre Dîvân-Seçmeler” adlı eserde 247 şiir bulunmaktadır. Bu şiirler yazma kaynaklardan hareketle yayınladığımız “Yûnus Emre Külliyyatı” (bk. Mustafa Tatcı, C. I-VI, İstanbul 2008) adlı ilmî eser esas alınarak hazırlanmıştır. Diğer taraftan aşırıya gidilmemek kaydıyla, buraya alınan metinlerin bazı ses ve imlâ özellikleri günümüz söyleyişine yaklaştırılmıştır. Eserin girişinde, birinci elden kaynaklardan hareketle Yûnus Emre’nin tarihî ve menkabevî kimliği, eserleri, dili, san’at

anlayışı ana çizgileriyle kısaca incelenmiştir. Bilindiği üzere Yûnus'un şiirlerinden başka Risâletü'n-Nushiyye (Öğüt Kitabı) adlı bir mesnevîsi daha vardır. Bu seçmelerde adı geçen mesnevî eserin girişinde kısaca tanıtılmış fakat alıntı yapılmamıştır. Bugün ilmî bir gerçek olarak kabul edilmektedir ki, Yûnus'u takip eden ve Yûnus gibi yazıp söyleyen birden çok şâir vardır. Bunların başında XIV-XV. asırlarda Bursa'da yaşadığını sandığımız "Âşık Yûnus" gelmektedir. XIII. asırda Orta Anadolu'da yaşayan Bizim Yûnus'un şiirleriyle bu mutasavvıf şâirin şiirleri iç içe girmiş, biribiriyle karıştırılmıştır. Yaptığımız çalışmalarda bazı tarihî belgeler ve dönemin diliyle ilgili özellikler dikkate alınarak bu iki şâirin şiirleri ayrıştırılmıştır. Eserin sonunda Âşık Yûnus'un şiirlerinden de 21 adet örnek bulunmaktadır. Yine, eserin sonunda bilinmeyen kelimelere ait bir "Sözlük"le kavramlara ait "Dizin"e yer verilmiştir.

Bu eser, aşk ve mânâ dilimiz olan Yûnus'un tanınmasında, anlaşılmasında, çağın ve geleceğin Yûnuslarının yetişmesinde etkili olabilirse gayesine ulaşmış olacaktır.

Dr. Mustafa Tatcı
Ankara 2012

KISALTMALAR

- a : Arapça
A. g. e. : Adı geçen eser.
A. g. m. : Adı geçen Mecmûa
b. : bin (oğul)
Bl. : Bölüm
Bk. /bk. : Bakınız
Bs. : Baskı
C. : Cilt
Çev. : Çeviren
f. : Farsça
haz. : Hazırlayan
Ktp. : Kütüphanesi
Nu: : Numara
ö. : Ölümü, Ölüm tarihi
S. : Sayı
s. : Sayfa
TEİM. : Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar
vb. : Ve bunun gibi
vd. : Ve devamı, ve diğerleri
vr. : Varak
vs. : Ve sair
Yz. : Yazma

YÛNUS EMRE

YÛNUS EMRE’NİN TARİHÎ HAYATI

Türk milletinin yüzyıllar içinde yetiştirmiş olduğu en büyük şahsiyetlerden birisi olan Yûnus Emre, İslâm dininin getirdiği irfan nûru ve milletimizin asırlar içinde geliştirdiği kültür unsurlarıyla aydınlanan mutasavvıf bir şâirdir. O, yazmış olduğu ilâhîleriyle sevgimize ses, ölü gönüllerimize nefes olmuş âbidevî bir insandır. Bu güzel gönüllü insanın Cenâb-ı Hakk’ın aşkıyla va’z ettiği düşünceleri ve yaygın şöhretine rağmen hayâtı hakkındaki bilgilerimiz çok azdır. Anadolu’nun ve Azerbaycan’ın bağrında pek çok makâm bırakarak gerçek mezârını gizleyen; kendisini, sevenlerinin kalbinde sırlayan Yûnus Emre’nin hayâtını, vefâtından çok sonraları yazılmış menâkıbından çıkarabilmekteyiz.

Tarihî hayâtı ve şahsiyeti hakkında pek az şey bildiğimiz Yûnus Emre, Anadolu Selçuklu Devleti’nin dağılmaya ve Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde küçük-büyük Türk Beylikleri’nin kurulmaya başlandığı XIII. yüzyıl ortalarında Osmanlı Beyliği’nin filizlenmeye başladığı XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde Orta Anadolu havzasında doğup yaşamış Türkmen kocası bir erendir. Yûnus’un yaşadığı yıllar, Anadolu Türklüğünün Moğol akın ve yağmalarıyla, iç kavga ve çekişmelerle, siyasî otorite zayıflığıyla, kıtlık ve kuraklıklarla perişan olduğu yıllardır. XIII. yüzyılın ikinci yarısı, sadece siyasî çekişmelerin değil, mukaddes kitabımız Kur’ân-ı Kerîm ve Hazret-i Peygamber’in sünnetindeki düşüncelere aykırı bâtinî mezhep (yol) ve inançların yaygın olarak yaşanmaya başlandığı bir

zamandır. İşte böyle bir ortamda, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Hacı Bektaş-ı Velî, Ahî Evran-ı Velî, Ahmed Fakîh gibi gönül dostu bilgelerle birlikte Yûnus Emre, ilâhî sevgi ve irfâna dayalı insan eğitimini, güzel ahlâkla ilgili düşüncelerini, her türlü bâtil (sapık ve gayr-ı sünnî) inanca karşı gerçek İslâm'ı ve dinimizin özünü ifade eden tasavvufî (ledünnî) hakikatleri işleyerek dinî ve millî birliğimizin oluşmasında önemli görevler ifâ etmiştir.

Yûnus Emre'nin, *Risâletü'n-Nushiyye* (Öğüt Kitabı) adlı mesnevîsinin sonundaki;

Söze târîh yedi yüz yedi idi

Yûnus cânı bu yolda fidi idi

(Bu eser, hicrî yedi yüz yedi senesinde yazıldı. Yûnus, cânını bu yolda fedâ etti.) beytinden, H. 707/M. 1307 tarihinde hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Yine, Adnan Erzi tarafından Bâyezîd Devlet Kütüphanesi'nde bulunan bir yazma eserde “Vefât-ı Yûnus Emre /Müddet-i Ömr 82 /Sene 720” (bk. Nu: 7912) şeklinde bir ifadeye rastlanmaktadır. Bu belgeden anlaşılacağı üzere, Yûnus Emre, H. 648/M. 1240-1 tarihinde doğmuş, 82 (Miladî hesapla 80 veya 81) yıllık bir ömürden sonra H. 720/M. 1320-1 tarihinde vefât etmiştir. Diğer taraftan Yûnus Emre, dîvânında, çağdaşları olan Mevlânâ, Ahmed Fakîh, Seydi Balım ve Geyikli Baba'dan söz ederek yaşadığı dönemle ilgili ipuçları verir. Bütün bunların yanında, bazı beyitlerinde “Yağmacı Tatar”lardan bahsetmesi, Yûnus'un yaşadığı zamanı dile getirmesi açısından önemli belgelerdir. Yûnus Emre, Mevlânâ'dan şöyle söz eder:

Mevlânâ Hüdâvendgâr bize nazar kılalı

Onun görklü nazarı gönlümüz aynâsıdır

(Hz. Mevlânâ Efendimizin bize nazar kıldığı andan beri, onun yüce bakışı, gönlümüze ayna oldu. /Yani biz nefsimizin hakikatini onun aynasında seyrettik.)

Mevlânâ sohbetinde sâz ile işret oldu
Ârif mânâyâ daldı çün bilebilir ferişte

(Mevlânâ'nın sohbetinde sâzlı sözlü /yani muhabbet ve zikirle ihyâ edilen/ bir meclis oldu. Ârif, meleklerle birlikte mânâyâ daldı.)

Yûnus'un, Mevlânâ sohbetinde bulunduğunu gösteren bu beyitlerinden başka, Mevlânâ'nın, Ahmed Fakîh'in, Necmeddin-i Kübrâ'nın vefâtlarından duyduğu üzüntüyü ve onlara olan hasretini dile getiren başka bir beyti daha vardır. O da şudur:

Fakîh Ahmed Kutbüddîn Sultân Seyyid Necmüddîn
Mevlânâ Celâlüddîn ol kutb-ı cihân kanı

(*Fakîh Ahmed Kutbüddîn*, Seyyid Sultân Necmüddîn-i Kübrâ ve cihânın kutbu Mevlânâ Celâlüddîn hani nerede?)

Elimizdeki bilgilere göre Mevlânâ vefât ettiği zaman (ö. 1273) Yûnus Emre 33-34 yaşlarındadır. Çarhnâme adlı manzûmenin şâiri Fakîh Ahmed ise, Yûnus'un doğumundan önce vefât etmiş (ö. 1221) bir sûfidir.

Yûnus, iki ayrı beytinde de, ilk Osmanlı Tarihlerinde kendisinden hürmetle bahsedilen Geyikli Baba'nın ismini anar. Geyikli Baba, Orhan Gazi devrine (1326-1356) kadar ulaşmış ve ileri yaşlarında vefât etmiş bir mutasavvıftır. Yûnus, Geyikli Baba'nın ulu bir eren olduğunu belirtir ve şöyle der:

Geyikli Baba bize bir kez nazar kılaldan
Hâsıl oldu Yûnus'a her ne ki vâyesidir

(Geyikli Baba bize nazar ettikten sonra her ne istediye,
Yûnus'a Cenâb-ı Hak onu ihsân etti.)

Geyikli'nin ol Hasan söz eyitmiş kendüden
Kudret dilidir söyler kendinin söz nesidir

(Geyikli'nin o Hasan kendinden söz söylemiş. Söylediği
kudret dilidir; kendisine ait sözü yoktur.)

Dîvân'ın bir yerinde ismi geçen Seydî Balum adlı erenin
kimliği tam bilinmemekle birlikte, Germiyanoğulları'ndan bir
bey/eren olabileceği tahmin edilmektedir. Seydi Balum, Ge-
yikli Baba'nın dostlarından. Yûnus, Seydi Balum ilinden/
dergâhından kendisine misafir erenlerin geldiğini bildirmek-
tedir:

Seydi Balum ilinden şeker damar dilinden
Dost bâğçesi yolundan eve dervîşler geldi

(Evimize, Seydî Balum'un ilinden, dillerinden şeker
damlayan /hakikat sözleri dökülen/ ve her biri dost bahçesi-
nin yolundan giden dervîşler geldi. /Bundan büyük sevinç ve
saâdet mi olur!)

Yûnus Emre, ne Taşköprülü'nün söylediği şekilde Yıldırım
Bâyezîd (1389-1402) devrinde¹; ne de Âşık Paşazâde'nin
işaret ettiği üzere Orhan (1326-1360) ve Murâd Han (1360-
1389) devirlerinde² yaşamıştır. O, nihayet Osman Gazi'nin
saltanat (1299-1326) yıllarında olgunluk yaşlarını idrâk etmiş,
1321 yılında vefât etmiştir.

Yûnus Emre'nin nerede doğduğu, tahsîl görüp görmedi-
ği, nereleri dolaştığı, geçimini neyle temin ettiği konularında
elde kesin bilgiler yoktur. Bunların yanında, bağlı olduğu tarî-

1 Mecdî Efendi, *Şakâyık-ı Numâniyye Tercümesi*, İstanbul 1269, s. 78.

2 Âşıkpaşaoğlu, *Tarih*, (haz. Nihal Atsız) Ankara 1985, s. 194.

katı, mürşidi ve mürşidinin kimliği yeterli olarak bilinmediği gibi, aile hayâtı, çoluk çocuğunun var olup olmadığı konuları da bilinmemektedir.

Yûnus Emre'nin doğum yeriyle ilgili olarak kaynaklarda verilen bilgiler çelişkilidir. Hacı Bektaş-ı Velî Vilâyetnâme'si, Yûnus Emre'yi Sivrihisar'ın Sarıköy adlı bir köyünde doğmuş gösterir. Aynı eserde, mezârının da bu köye yakın bir yerde olduğu kayıtlıdır.³

Şakâyk Tercümesi'nde, Tapduk Emre'nin Sakarya nehrine yakın bir yerde yerleşmiş olduğu, Yûnus'un ise Bolu çevresinde bir yerde ikâmet ettiği belirtilir.⁴ Nefahatü'l-Üns'ü tercüme eden Lâmiî, Yûnus'un Kütahya suyunun üzerinde, o suyun Sakarya'ya karıştığı yere yakın bir bölgede yattığını söyleyerek⁵ Vilâyetnâme'deki görüşü destekler. Âşık Çelebî, Meşâirü'ş-Şuarâ'da, Yûnus Emre'nin Bolulu olduğunu belirtir.⁶

Kâmil Kepecioğlu'nun 1945 yılında neşrettiği bir belgede, Yûnus Emir Bey adlı bir şahsın Sarıköy'deki çiftliğini zaviyesine vakfettiği kaydedilmiştir.⁷ Ayrıca, özellikle İbrahim Hakkı Konyalı'nın yayınladığı bazı belgelerde, Yûnus'un Karaman'da oturduğu; Horasan'dan gelen İsmâil Hacı topluluğu mensuplarından olduğu, Karamanoğlu İbrâhîm Bey'den bir arâzi satın aldığı bildirilmektedir.⁸

3 Abdülbaki Gölpınarlı, *Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Velî, Vilâyetnâme*, İstanbul 1958, s. 48-49; Yine bk. *Velâyetnâme*, (haz. Hamiye Duran), Ankara 2007, s. 385.

4 Mecdî, *Şakâyk Tercümesi*, s. 78.

5 Lâmiî, *Nefahât Tercümesi*, İstanbul 1289, s. 91.

6 Âşık Çelebî, *Meşâirü'ş-Şuarâ*, London 1971, vr. 98b.

7 Kamil Kepecioğlu, Yûnus Emre Nerede Yatıyor, *Nilüfer Mecmûası*, S. 4, Bursa 1945, s. 6-7.

8 Bu belgelerin metin ve tenkidleri için Bk. Abdülbaki Gölpınarlı, *Yûnus*

Fuat Köprülü, Yûnus'un yaşadığı çevre konusunda Bektaşî geleneğinde anlatılan rivâyetlerin doğru olduğunu kabul etmekte, “*Yûnus Emre XIII. yüzyılın son yarısında Sivrihisar civarında, yahut Bolu mülhakatından (sınırı içindeki) Sakarya suyu civarındaki karyelerden birinde yetişmiş bir Türkmen köylüsüydü.*”⁹ demektedir.

Kaynaklardaki bu tutarsızlıklar sebebiyle Yûnus Emre'nin nerede doğup yaşadığı ve nerede vefât ettiği çözülememiş, bu sebeple de, 1945'li yıllardan sonra Eskişehir ve Karamanlı Yûnus araştırmacıları arasında uzun tartışmalar meydana gelmiştir.

Netice itibariyle mevcut belge ve bilgilerin yetersiz olduğu ortadadır. Bu belgelerle kesin olarak bir şey söylemek mümkün değilse de, bugüne kadar elde edilen bilgilere göre, Yûnus'un Orta Anadolu'da bir yerde yaşadığı söylenebilir. Bu yer de büyük bir ihtimalle Sarıköy (bugünkü ismiyle Yûnus Emre Köyü)dür.

En eski kaynaklardan itibaren Yûnus Emre'nin adı ve mahlası, daima “Yûnus Emre” olarak anılmıştır. Şairimiz, şiirlerinde mahlas olarak “Yûnus Emre”den başka “Yûnus, Âşık Yûnus, Bî-çâre Yûnus, Koca Yûnus, Yûnus Dedem, Tapduk Yûnus, Miskîn Yûnus, Dervîş Yûnus” gibi isimleri kullanmaktadır.

Yûnus'un “Emre” lakabı da çok tartışılmış, bu kelimenin Arapça “emir”den veya Türkçe “imrenmek”ten geldiğini söyleyenler olmuştur. Ayrıca “emre” kelimesine, âşık, şâir, birader, kardeş, atabek, lâlâ, ahî” gibi çeşitli mânâlar verilmiştir¹⁰. Yine son zamanlarda kelimenin “emrullah” isminden

Emre, Risalata'l-Nushiyya ve Dîvân, İstanbul 1965, s. XXVI.

9 Fuat Köprülü, *TEİM*, s. 262-265.

10 Fuat Köprülü, *TEİM*, s. 257-258

kısaltılarak söylenen “emrâh”tan (emreh, emre) kısaltıldığını açıklayanlar da vardır. Kanâatimizce bu izâh da mantıklıdır.

Büyük şâir, kendisinden sonra çeşitli sûfî çevrelerde, daha çok, “Yûnus Emre” veya “Âşık Yûnus” isimleriyle tanınmıştır. O, adının “Yûnus” olduğunu bir yerde şöyle hatırlar:

Yûnus çağırırlar adım gün geçdikçe artar odum
İki cihânda maksûdum bana seni gerek seni

(Adıma Yûnus derler. Gönlümdeki aşk ateşi gün geçtikçe artıyor. Yâ Rabbi! İki âlemde maksadım sensin. Bana sadece sen gereksin!)

Yûnus Emre'nin evlenip evlenmediği, çocuklarının olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir. Yine Bektaşî Vilâyetnâme'sinde Hacı Bektaş-ı Velî'nin Yûnus'a, buğday yerine nefes vermek istemesi üzerine, Yûnus “*Ben nefesi neyleyeyim; ehil-tyâlim var!*” diyerek nefesi reddeder. Onun bu sözlerinden, evlenip çocuklarının olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Başbakanlık Arşivi'ndeki 871 sayılı Konya Defteri'nde H. 924/M. 1519 tarihli bir belgede Yûnus'un oğlunun adı İsmâil olarak geçmektedir. Söz konusu belgede adı geçen Yûnus, gerçekten Bizim Yûnus ise, İsmâil de oğlu olabilir.¹¹

Diğer taraftan Dîvân'ındaki bir beyitten hareketle denilebilir ki, Yûnus Emre iki defa evlenmiş ve bu eşlerinden çocukları olmuştur. Söz konusu beyit şöyledir:

Bunda dahi verdin bize oğul u kız çift ü helâl
Andan dahi geçdi arzum benim âhım didâr için

11 Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Dîvânı-Tahlil*, İstanbul 1997, s. 46-47.

(Yâ Rabbi! Bu dünyada bize bir kız bir oğlan /iki evlât/ ile iki de helâl /eş/ verdin. Ben bu arzulardan da geçtim. Benim âhım /inleyişim, zikrim/ cemâlini görmek içindir.)

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Yûnus Emre'nin evlendiği ve bu evlilikten iki çocuğu olduğu söylenebilir. Bu sonuç, gerçekte İslâm'ın ve tasavvufî düşüncenin rûhuna da uygundur. Çünkü dinimizde ruhbânlık yoktur.

Yûnus Emre'den bahseden en eski kaynaklar, onun Ümmî olduğunu belirtirler. Âşık Çelebi, Yûnus'un medresede başarılı olamayıp Tanrı mektebinde –tekkede, bir kâmil insan huzûrunda- ders gördüğünü; “*Eğërçi ümmîdir ammâ debistân-ı kuds sebak-hânlarından ve kitâb-ı nahnu evrasna 'l-ilme min hayyin lâ yemût (Biz ilmi, ölmeyen diriden mirâs aldık) varak-gerdânlarındandır.*”¹²” cümlesiyle ifade eder. Bektaşî geleneği de, Yûnus'u ümmî kabul etmektedir. Daha sonra “Osmanlı Şiiri Tarihi”ni yazan Gibb¹³; Yûnus'la ilgili dikkati çekici ilk makaleleri yazan Rıza Tefvik¹⁴, “Osmanlı Müellifleri”ni kaleme alan Bursalı Mehmet Tahir¹⁵, “Sefine-i Evliyâ” adlı eserin yazarı Hüseyin Vassâf¹⁶ ve bu zatların izinden giden diğer bazı araştırmacılar, şâirin okuma-yazma bilmediğini, medrese eğitiminden geçmediğini kabul etmişlerdir. 1762 senesinde vefât eden Halvetî şeyhi İbrâhîm Hâs yazmış olduğu Tezkire’de Yûnus’un önceleri müftü olduğunu “*Rivâ-*

12 Âşık Çelebi, *Meşâirü’ş-Şuarâ*, (haz. Filiz Kılıç) İstanbul 2010, s. 689.

13 Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi (History Of Ottoman Poetry)*, I-II, (haz. Ali Çavuşoğlu), Ankara 1999, s. 114.

14 Rıza Tefvik, Yûnus Emre Hakkında Biraz Daha Tafsilat, *Büyük Duygu Mecmûası*, Nu: 10-13, Temmuz 1329 (1913); Abdullah Uçman, *Rıza Tefvik’in Tekke ve Halk Edebiyatı İle İlgili Makaleleri*, Ankara 1983, s. 36.

15 Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, C. I, Tıpkı Basım, (haz. M. Tatçı, C. Kurnaz), Ankara 2000, s. 192.

16 Hüseyin Vassâf, *Sefine-i Evliyâ*, İstanbul 1990, C. I, s. 137.

yet olunur ki Şeyh Emrem Yûnus (k.s.) Hazretleri, Tapduk Yûnus'un halîfesidir. Tapduk Yûnus (k.s.) Hazretleri'nin çeşm-i mübârekleri alîl idi ve ümmî idi. İlm-i bâtında ve tevhîdde yegâne-i rûzgâr idi. Emrem Yûnus Hazretleri evâilinde âlim ve fâzıl idi. Ve müftü idi.¹⁷” sözleriyle belirtir. Bursalı İsmâil Hakkı da aynı görüştedir. Nitekim “Çıktım erik dalına” şiirini açıkladığı eserinde “Yûnus Emre, önceleri yaşadığı şehrin müftüsü imiş.” diyerek, Yûnus'un medrese eğitimi gören bir “müftü” olduğunu söyler.¹⁸

Abdûlbaki Gölpınarlı'ya göre Yûnus, Bostan ve Gülistân'ın yazarı Sâdî'den ve Mevlânâ'dan tercüme yapacak kadar Farsça biliyordu. İyi bir eğitim görmüştü. Devrindeki medrese eğitimini tamamlamış olup olmaması husûsu tam olarak cevaplanamasa da, Yûnus, iyi bir öğrenimden geçmiştir. Abdûlbaki Gölpınarlı, dîvândaki bilgilerden hareketle Yûnus Emre'nin Konya'da tahsîl görmüş olabileceğini tahmin eder.¹⁹

Fuat Köprülü, Yûnus'un tahsîli konusunda kesin bir sonuca ulaşamamıştır. Yûnus'un, hem ârif, hem de âlim olduğunu söyleyen Köprülü, âriflerin ilâhî ilhamla bilgi elde ettiklerini belirtmekle beraber, Yûnus'un, eline kalem almadığı görüşüne de katılmaz. Ona göre, “*ümmî (okuma yazması olmayan) bir dervîş, ufak nefesler ve ilâhîler yazsa bile –Yûnus Dîvânı'nın başındaki – hemen hemen beş yüz beyti aşan uzun bir mesnevî parçasını mümkün değil yazamazdı. Lâkin onun hurûf-ı hecâyı telaffuz edememesi iddiâsı nasıl bir ifrât eseri*

17 İbrâhîm Hâs, *Tezkiretü'l-Hâs*, Süleymaniye Ktp. HM. Bl. Nu: 4543, vr. 37b-39a.

18 Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Şerhleri*, İstanbul 2008, s. 198.

19 Abdûlbaki Gölpınarlı, *Yûnus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul 1961, s. 100-101; Aynı yazar, *Yûnus Emre, Risalata'l-Nushiyya ve Dîvân*, İstanbul 1965, s. XIX.

ise, bu saf dervîşi tam mânâsıyla okumuş, medrese görmüş bir adam saymak da bir tefrit eseridir.²⁰” Köprülü, “*Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*” adlı eserinin bir başka yerinde, daha açık bir ifadeyle Yûnus’un okumuş olduğunu belirterek, “*O devrin ilmî ve felsefî sistemlerine Yûnus Dîvânı’nda yer yer belîğ işâretler vardır. Onları gördükten sonra, Yûnus’un Ümmîliği hakkındaki an’anenin hiç bir zaman târihî bir hakikat sayılamayacağı büsbütün anlaşılır.*”²¹” der.

Faruk Kadri Timurtaş’a göre ise, Yûnus ümmî değildir. O, sistemli bir eğitimden geçmiştir. Araştırmacı, şâirimizin dîvânından hareketle bu hükmü vermekte ve “*Yûnus büyük ihtimâlle tahsîlini Konya’da yapmıştır.*”²²” demektedir.

Yûnus’un Konya’da öğrenim gördüğü düşüncesi, muhakkak dîvânındaki Mevlânâ ve Konya ile ilgili bir kaç beyitten kaynaklanmaktadır. Şu da bir gerçektir ki, XIII. asırda Konya, Türklerin Anadolu’yu fethinden sonra sürekli işlenmiş, bir ilim ve eğitim merkezi hâline getirilmişti.

Bazı araştırmacılar, Yûnus Emre’nin ümmîliğini Hz. Peygamber’den kinaye bir ümmîlik kabul ederler. Buna göre Hz. Peygamber’in özellikleriyle donanmak için, bir sûfî, Yûnus gibi “ben ümmîyim” diyebilir. “Tomar-ı Turuk-ı Aliyye” adlı eserin yazarı Sâdık Vicdânî, Yûnus’un, Ümmî olmadığı hâlde Hz. Peygamber’in vasfıyla vasıflanmak için “Ümmî” bilindiğini anlatırken şunları söyler: “*Peygamber Efendimiz Hazretleri gerçekte ümmî bir nebî fakat, ilk ve son bütün ilimleri bilen, kâinâtın efendisi, varlığın tek iftihâr kaynağıdır. Kâinâtın Fahri Efendimize has bir özellik olduğundan ayrı bir üstünlük olan Ümmî ünvanını -gerçekte ümmî olmadıkları hâlde- sûfî*

20 Fuat Köprülü, *TEİM.*, s. 271-273.

21 Fuat Köprülü, *TEİM.*, s. 296. Buradaki görüş, eserin bir de 334. sayfasında tekrar edilmektedir.

22 Faruk Kadri Timurtaş, *Yûnus Emre Dîvânı*, Ankara 1986, s. 15.

ve şeyhler arasında mahlas olarak kullananlar olmuştur. Meşhûr Şeyh Yûnus Emre bunlardandır.²³”

Nihâyet bu ifadelerden anlaşılacağı gibi, Yûnus’un öğrenimi konusunda iki zıt görüş vardır. Bu ikilik, onun şiirlerinde de görülür. Yûnus, bazı beyitlerinde okumadığını söyler:

Ne elif okudum ne cim varlıkdandır kelecim
Bilmeye yüz bin müneccim tali'im ne yıldızdan gelir

(Ben ne elif, ne de cim / ebced / okudum. / Sözlerim Cenâb-ı Hakk'ın ilhâmıdır. Yüz bin müneccim /yıldız ilmiyle uğraşan astrolog/ benim tâli'im in hangi yıldıza bağlı olduğunu /gönlümden dilime dökülen doğuşların kaynağını/ bilemez.)

Yerde gökde bu aşk ile aşkdan gelir bu söz dile
Bî-çâre Yûnus ne bile ne kara okudu ne ak

(Yer ve gök aşk ile olmuş, aşk ile dopdoludur. Benim sözlerim de dilime aşktan gelir. Bîçâre Yûnus /bu kadar sözleri/ nereden bilsin, ne kara ne ak /kitap/ okudu!)

Yûnus bir kaç yerde de “usûl-i dîn” okuyup öğrenimden geçtiğini söyler. O, usûl-i dîn terkibiyle hadîs, fıkıh ve kelâm gibi ilâhiyât ilimlerini kasetmektedir:

Benim gibi mücrim kul var iste bir dahi bul
Dilimde ilm-i usûl gönlüm de dünyâ sever

(Benim kadar günahkâr bir kul arasan da bulamazsın. Öyle ki, Hakk'ın varlığını binbir delil ile isbât etmeye çalışan usûl ilmiyle ilgili ne kadar bilgi varsa onları –sanki biliyordum gibi- dilime dolamışım; gönlümü dünyâyâ bağlamışım! Yer yüzünde böyle iki yüzlü bir günâhkâr daha var mıdır?)

23 Sâdık Vicdanî, *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye, Tarikatler ve Silsileleri*, (haz. İrfan Gündüz), İstanbul 1995, s. 155.

Mescid ü medresede çok ibâdet eyledim
Aşk oduna yanuban ondan hâsıla geldim

(Mescid ve medresede çok ibâdet ettim, ama ben asıl aşk ateşine düşünce meydâne geldim, yeniden doğdum.)

Yûnus Emre, bazı beyitlerinde dünya ilimlerini öğrendikten sonra bunlardan vaz geçerek ilâhî aşka yöneldiğini imâ etmektedir. Bu tür beyitlerden çıkarabileceğimiz sonuç şudur: Şairimize göre, ilmi yüzünden okumakla hiç bir şey öğrenilmez; gönül gözünü açmak gerekir. İlim öğrenmekten gaye ilâhî ilimdir. İlim, insanın kendini ve Rabbini bilmesinden ibarettir:

İlm ile hikmet ile kimse ermez bu sırra
Bu bir acâib sırdır ilme kitâba sığmaz

(İlim tahsîl etmekle, felsefe okumakla bu sırra kimse ermez. Hakk'ın sırrı acâîp /şaşılacak/ bir sırdır, ilme ve kitâba sığacak bir şey değildir. Zâhirî bilgilerle ve kitap okuyarak bu sır elde edilemez.)

Okumagıl ilmin yüzün ilme amel eyle güzin
Aç gönülden bâtın gözün âşık mâşûk hâline bak

(İlmi sâdece yüzünden okuma. Allah katında en makbûl olan ilimle /hakîkat ilmiyle/ uğraş. Gönül gözünü aç da sevenle sevilenin hâlini anla!)

İlm okumak bilmeklik kendözünü bilmekdir
Pes kendözün bilmezsen bir hayvândan betersin

(İlim öğrenmekten maksat kendini bilmektir. Sen kendini bilmezsen bir hayvandan betersin.)

İlim ilim bilmekdir ilim kendin bilmekdir
Sen kendini bilmezsin ya niçe okumaktır

(İlim, /bilinmesi gereken gerçek bilgiyi, Hak ve hakîkati bilmektir. Bilmek ise kendini /nefsini/ bilmektir. Sen kendini bilmezsen bu okudukların ne işe yarar ki?)

Yûnus'un tahsîli konusunda söyledikleri bunlardır. İmdi, bu ifâdelerden hareketle şâirin tahsîli konusunda bir şey söylemek zordur. Esasen Yûnus'u, yetiştiği kültür coğrafyası içinde düşünmek gerekir. Medrese eğitiminin kitabî olması karşısında, tekke eğitiminin çoğunlukla şifahî olduğu bir gerçektir. Yûnus'un eserinde, sıradan insanların elde edemeyeceği kitabî bilgilerin bulunduğu da bir gerçektir. Fakat bu bilgilerin mutlaka medreselerden elde edilebileceğini iddia etmek de doğru değildir. Gerçekte “*Gönül kitâbından okur, eline kalem almadı*” diyen Yûnus Emre için önemli olan “gönül kitabı”ndan ilm-i ledün okumaktır. Sonuçta Yûnus, herhangi bir medrese eğitiminden geçmiş olsa bile, o, bilgiyi tasavvufi birer anlam yükleyerek ele alır. Şunu da unutmamak gerekir ki, Yûnus, Farsça'nın edebiyat dili kabul edildiği bir ortamda, medrese eğitiminden geçmiş olsaydı, her halde Farsça veya Arapça yazar; yahut en azından Türkçe ile bu kadar güçlü eserler veremezdi. Onun büyüklüğü, biraz da sistemli eğitimden geçmemiş olmasına, belki de geleneğin kabûl ettiği üzere, ümmîliğine bağlanabilir.

Yûnus'un bilgisi, ilâhî aşk ve ahlâka dayalı, seyr ü sülûk ve halvet tecrübeleri yaşanarak elde edilmiş, vehbî ve kalbî bir bilgidir. Ledün denilen mutlak hakîkat bilgisinin öğrenimi de ancak ve nihayet bir insân-ı kâmil ile mümkündür. Yûnus ve onu takip eden pek çok sûfî şâir, kendi yaşadıkları çağın kültürünü şifâhen alıyorlar ve tecrübe edip yaşıyorlardı. İşte,

bütün bu hususları göz önünde bulundurarak, Yûnus'un tahsîlini, yetiştigi tekke ve çevre içinde düşünmenin gerekliliğine inanıyoruz.

Bazı beyitlerine nazaran Yûnus; Maraş, Kayseri, Şam, Bağdat, Tebriz, Şiraz, Nahcivan gibi pek çok yeri gezip görmüş, hatta "Yukarı iller" dediği Azerbaycan (Gah)'a kadar seyahat etmiştir. Vardığı illerde, safalı gönüllere Tapduk Emre sırrını ifşâ eden mutasavvıf, şöyle der:

Vardığımız illere şol safâ gönüllere
Baba Tapduk mânâsın saçdık elhamdülillâh

(Allah'a hamd olsun ki, gittiğimiz şehirlere, oradaki sâf gönüllü Hak dostlarına Tapduk Baba'dan aldığımız hakikat bilgilerinin mânâsını saçdık.)

Gerçekten de Yûnus, ilden ile yürüyüp dost sırrını aradığını, Urum'da, Şam'da kendisi gibi bir garîb bulamadığını, gurbet ilinde âşık olup Mecnûn gibi dolaştığını, Şam ve Yukarı İller'in (=Nahcivan, Tebriz, Şirvan, Şamahı, Gah bölgelerinin) tamamını gördükten sonra Rûm'da (Anadolu'nun bazı illerinde) kışlayıp baharda memleketine geri döndüğünü işleyen şiirler yazmıştır:

Ben yürürüm ilden ile dost sorarım dilden dile
Gurbetde hâlim kim bile gel gör beni aşk neyledi

(Ben şehir şehir gezer, dilden dile dostumu sorar durum. Bu gurbet ilinde hâlimi kim bilir ki? Gel beni bir gör, aşk ne hâle koydu.)

Gurbet ilinde yürürüm dostu düşümde görürüm
Uyanıp Mecnûn olurum gel gör beni aşk neyledi

(Gurbet ilinde yürürüm. Dostu düşümde görürüm. Uyanınca Mecnûn olurum. Gel beni bir gör ki aşk ne hâle koydu.)

Gezdim Urum ile Şam'ı Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım şöyle garîb bencileyin

(Anadolu'yu, Şam'ı ve Yukarı illeri /Kuzey Azerbaycan'ndaki/ bütün şehirleri gezdim. Çok aradım, çok istedim; ama benim gibi garip bulamadım)

İndik Rûm'u kışladık çok hayr u şer işledik
Uş bahâr geldi geri göçdü elhâmdülillah

(Yukarı İller'den Anadolu'ya tekrar geldik. Burada kışı geçirdik. İyi kötü pek çok işler yaptık. Allah'a hamdolsun ki, bahar gelince de geri döndük.)

Velhâsıl, Yûnus'un -süresi belli olmamakla birlikte- Anadolu'dan Suriye'ye; Irak'tan İran'a; Nahcivan'dan Azerbaycan'a kadar geniş bir coğrafyada seyahat ettiği söylenebilir.

Diğer taraftan, Üftâde'nin Vâkıât'ında²⁴ ve Bolulu Himmet Efendi'nin Âdâb-ı Hurde-i Tarîkat'inde²⁵ verilen bilgilere göre, Yûnus, bir zaman için Tapduk Emre'nin yanından ayrılmıştır. Burada şu husus da gözden uzak tutulmamalıdır: Bazı sûfiler nefis terbiyesine yöneldiklerinde seyahat ederek tecrübelerini arttırmaya da çalışmışlardır.

24 Azîz Mahmud Hüdâyî, *Vâkıât-ı Üftâde*, Selimağa Ktp. Hüdâyî Yz. Nu. 574, s. 274.

25 Himmet Efendi'ye göre Yûnus, bir gün doğru odun bulma gayretiyle dağda fazla oyalanıp tekkeye geç gelmiş, şeyhinin kızması neticesinde, “benim istikametimden şeyhimin haberi yok” diyerek tekkeyi terk etmiş üç gündün sonra da aslını duyarak tekrar geri gelmiştir. Bk. Bolulu Himmet Efendi, *Âdâb-ı Hurde-i Tarîkat*, (*Vahdet Aynası* kitabı içinde, haz. Tahir Hafızlıoğlu), İstanbul 2001, s. 140.

Yûnus Emre'nin Anadolu'nun çeşitli yerlerinde olduğu gibi Azerbaycan'ın Gah bölgesinde de bir makâmı vardır. Yûnus, Tapduk Emre'siz düşünülemezine göre mürid ve mürîd bu makâmı da birlikte yaşamakta ve yaşatılmaktadır.²⁶

Gah'ta Kadîm Oğuz kabristanındaki Yûnus Emre ve Tapduk Emre makâmı

Yûnus Emre'nin benimsediği manevî yol hakkında da bilgimiz yoktur. Eli kalem tutan bazı kişiler derinliğine bir araştırmaya tâbi tutmadan Yûnus'un, Bektaşî, Mevlevî, Nakşî, Halvetî veya Kâdirî olduğunu veya olabileceğini söylemişlerdir.²⁷ Bu arada, mutasavvıfın bâtinî yollara mensup olduğunu söyleyenler de çıkmıştır. Bütün bu yollar içinde, Yûnus'un

26 Meşedihanım Nemet, *Azerbaycan'da Pirlar*, Bakı, 2010, s.162

27 Bu konunun kaynakları ve tenkidi için bk. Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Dîvânı*, I, s. 55 vd.

yaşadığı yıllarda bu topraklarda henüz oluşmaya başlayan iki ana yol vardır. Bunlardan birisi Mevlevîlik diğeri de Bektaşîlik'tir. Bu asırda Kâdirîlik teşekkül etmiş olmakla beraber, Anadolu'da yaygınlaşmamıştır. Yûnus'un Kâdirî olması için mensubu olduğu silsilenin Bağdat havalisinde irşâd olup Anadolu'ya gelmiş olması gerekir. Ancak elimizde bu konuyla ilgili hiç bir belge yoktur. Bunun dışındaki Halvetî ve Nakşî yolları XIII. yüzyılda Anadolu'ya henüz gelmemiştir. Dolayısıyla Yûnus'u eğer bir manevî silsileye bağlamak gerekiyorsa, bu yol Mevlevîlik, Bektaşîlik ve uzak bir ihtimâl de olsa Kâdirîlik olabilir. Yûnus, dîvânında mensubu olduğu manevî yol ile ilgili olarak açıkça bir şey söylemez. Mesela Hacı Bektaş-ı Velî'den söz etmez. Buna karşılık Mevlânâ'nın ismi dört yerde geçer. Ancak, Mevlânâ'dan bahsettiği yerlerde kendisinin Mevlevîliğe bağlı olduğuna dair en küçük imâ yoktur:

Yûnus Emre bir beytinde de şu tarikat şeceresini sıralar:

Yûnus'a Tapduğ u Saltuğ u Barak'dandır nasîb

Çün gönülden cûş kıldı ben niçe pinhân olam

(Yûnus'a nasip Barak Baba'dan, Sarı Saltuk'dan ve Tapduk'tan gelmiştir. Gönülden coşarak geldi; ben bu azîzleri yahut kendimi nasıl gizleyebilirim ki?)

Bu beyite göre Yûnus, Tapduk'a, Tapduk, Barak Baba'ya; Barak da Sarı Saltuk'a bağlıdır.²⁸ Yûnus, dîvânındaki silsilesini Sarı Saltuk'a bağlamakla birlikte, gerek Barak Baba'nın ve gerekse Sarı Saltuk'un tarihi kimlikleri tam olarak bilinmemektedir. Barak Baba muhtemelen Sarı Saltuk'un halîfesidir. Barak Baba'ya ait "Kelimât-ı Barak Baba" adlı

28 Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre'nin Mürşidi Tapduk Emre*, Ankara 2012; Ahmet Y. Ocak, *Sarı Saltık-Popüler İslâm'ın Balkanlardaki Destânî Öncüsü*, Ankara 2002, s. 78.

risâlede Sarı Saltuk'tan, "Saltuk Ata, Miskîn Barak"²⁹ şeklinde bahsedilmektedir.

Bir görüşe göre, Tokat'ın köylerinde doğan Barak Baba, Moğollar tarafından elçilikle gönderilmiş, Giylân'da öldürülmüştür (707/1308). İsmi, Eflâkî'nin Menâkıbü'l-Ârifin'inde de geçmektedir. Bu eserden öğrendiğimize göre, Barak, Hz. Mevlânâ devrinde yaşamış olup Konya'ya da uğramıştır³⁰. Vilâyetnâme'de, Barak Baba, Hacı Bektaş-ı Velî'nin halifesi gösterilmektedir.³¹ Başka bir görüşe göre Barak, Sarı Saltuk ve hatta Tapduk Emre, Bektaşî değil, Babaîler zümresindedir³². İbn Battuta'da, -hangi kıstaslara göre değerlendirdiği tartışmalı olmakla birlikte- Sarı Saltuk'tan sünnete uygun olmayan bazı uygulama ve düşüncelerin nakil ve rivayet edildiği kayıtlıdır.³³ Ebu'l-Hayr Rûmî'nin kaleme aldığı Saltuknâme'ye göre asıl adı Şerîf Hızır olan bu zat, gayr-ı müslimlerle savaşan bir velîdir. Sarı Saltuk, Barak Baba ve dolayısıyla Tapduk Emre'nin Hak ve hakikat ehli birer velî olduğunu işleyen Türkiye Selçukluları dönemi kaynaklarından birisi de Teşvîkû'l-Ervâh ve'l-Kulûb'tur.³⁴ Sarı Saltuk M. 1263 senesinde Rumeli'ye geçmiş, fetih hareketlerinin çoğunda bulunmuş-

29 Abdülbaki Gölpınarlı, *Yûnus Emre ve Tasavvuf*, s. 26-29-41.

30 Ahmet Eflâkî, *Menâkıbü'l-Ârifin*, (haz. T. Yazıcı), C. II, Ankara 1961, s. 484.

31 *Vilâyetnâme*, s. 81-90.

32 Abdülbaki Gölpınarlı, *Yûnus Emre Risalata'l-Nushiyya ve Divân*, s. XII.

33 İbn Battuta, *Voyages d'Ibn Batoutah*, ed. C. Defremery-B. R. Sanguinetti, C. II, Paris 1854, s. 416. 'dan naklen A. Y. Ocak, "Sarı Saltuk'ın Kimliği ve Tarihsel Rolü", *Toplumsal Tarih*, Ocak 97, İstanbul 2002, s. 29.

34 Muhammed b. Ali b. Es-Serrâc, *Teşvîkû'l-Ervâh ve'l-Kulûb*, (Yaz. Tarihi, M. 1315), Princeton University Library Gift of Robert Garrett, Nu: 97; Süleymaniye Ktp. Amcazâde Hüseyin Paşa Bl. Nu: 272. Eser Mikail Bayram tarafından tahkik edilmiştir. Bk. "Türkiye Selçukluları Tarihi Hakkında Yeni Bir Kaynak", *Nâme-i Âşinâ*, S. 2, Ankara 2002, s. 53-63.

tur.³⁵ Nihayet o II. İzzeddin Keykavus'un emrindeki Türkmen boylarından birinin başında bulunan dervîş gazilerden ve alperenlerdendir. Bu Türkmen Babası, Müslüman Türklerin Balkanlara doğru göçleri sırasında tarih sahnesine çıkmıştır.³⁶

Bilindiği gibi, Anadolu'nun Türkler tarafından feth edilmesiyle birlikte, en uç köşelerde bile, ribat ve zâviyeler inşâ edilmiş, bu imâretlerdeki faaliyetler neticesinde fethedilen topraklar üzerinde mühim bir İslâmî ve tasavvufî tesir vücûda gelmiştir. Söz konusu fütûhât yıllarında, sûfiler, en faal zümreyi teşkil etmekteydiler. Kaynaklarda kendilerinden Abdâlân-ı Rûm, Kalenderân-ı Rûm, Bacıyân-ı Rûm, ve Ahîyân-ı Rûm diye bahsedilen gruplar, hiç şüphesiz birer sûfî teşkilâtıdır. İşte bu bilgiler ışığında denebilir ki Barak Baba ile Sarı Saltuk Anadolu ve Rumeli'nin fütûhatında bulunmuş Abdâlân-ı Rûm'dan iki Türk sûfisidir.³⁷ Şimdiki bilgilerimizden hareketle Yûnus'un, kendisini Tapduk Emre ve Barak Baba vâsıtasıyla Sarı Saltuk silsilesine bağladığı beytinin arka plandaki tarihî gerçeği izah etmek mümkün görülmemektedir. Yûnus Emre'nin Bektaşî olabileceği konusunda da çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Bazı kaynaklarda Hacı Bektaş-ı Velî'ye bağlanan Yûnus, Hacı Bektaş'ın Ahmed Yesevî'yle ilgisinden ötürü Yesevî takipçilerinden kabul edilmiştir. Gerçekten de Ahmed

35 Bk. Ebu'l-Hayr Rûmî, *Saltuknâme*, C. I, II, III, (haz. Şükrü Haluk Akalın) Ankara 1988; Kemâl Yüce, *Saltuknâme'de Tarihi, Dinî ve Efsânevi Unsurlar*, Ankara 1987.

36 Konuyla ilgili farklı görüşler ileri süren bir kaynak için bk. Ahmet Yaşar Ocak, *Sarı Saltuk-Popüler İslâm'ın Balkanlardaki Destânî Öncüsü*, Ankara 2002.

37 Ömer L. Barkan, "İstila Devrinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler", *Vakıflar Dergisi*, S. 2, 1942, s. 270-304.

Yesevî'nin Hacı Bektaş-ı Velî'ye derin bir etkisi vardır.³⁸ Bu etkiyi anlamak için sadece Hacı Bektaş-ı Velî'yi anlatan Vilâyetnâme adlı esere bir göz atmak yeterlidir. Hacı Bektaş-ı Velî hakkındaki en önemli kaynaklardan birisi olan Vilâyetnâme'de, Ahmed Yesevî'den son derece hürmetle bahsedilmekte, onun için, "Doksan dokuz bin Türkistân Pîrinin Ulusu" ve "Pîrlerin pîri" gibi övgü dolu sıfatlar bulunmaktadır. Hacım Sultân Vilâyetnâmesi dışındaki bütün Vilâyetnâmeler, Hacı Bektaş'ın, Ahmed Yesevî'nin halifesi Lokman Perende'ye müntesip olduğunu yazarlar. Hacım Sultân Vilâyetnâme'si ise, onu doğrudan Ahmed Yesevî'ye bağlamaktadır.³⁹ Hacı Bektaş Vilâyetnâmesi'nde Hünkâr'ın terbiyesi her ne kadar küçük yaşlarında Lokmân-ı Perende'ye verilmiş ve Hünkâr bu zat tarafından yetiştirilmiş gibi gösterilmişse de⁴⁰ aynı eserin "Hâcı Bektaş-ı Velî'nin darı çeçinin üzerinde namâz kıldığını beyân eder" ve "Hacı Bektaş Velî (k.s.)'nin Hâce Ahmed Yesevî havâletiyle kalkıp Rûm'a geldiğin beyân eder" başlıklı bölümlerinde Hünkâr, icâzetini Ahmed Yesevî Hazretlerinden almakta ve şöyle denilmektedir:

"Sultân Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretine bir tâlib gelse kurbânı kesilip iftâr olunduktan sonra postunu tekbîr edip hâzırda her ne bulunursa başına giydirirdi ve o onu kisve edinirdi. Artık neden ve niçini olmazdı. Bir gün halîfeler ittîfâk eylediler ki o vuslaları, varıp Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinden talep edelim. Şâyed ola kim, birimizden biri-

38 Fuat Köprülü, *TEİM*, s. 234; Sadık Vıcdanî, *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye, Melâmilik*, İstanbul 1338-1340; M. Tatcı-C. Kurnaz, *Yesevilik Bilgisi*, Ankara 2000.

39 Hacım Sultân, *Vilâyetnâme, Das Vilâyetnâme des Hâcim Sultân*, (haz. Tschudi R.), Berlin 1914.

40 *Hünkâr Hacı Bektaş Velî Velâyetnâmesi*, (haz. Hamiye Duran-Dursun Gümüşoğlu) Ankara 2010, s. 77.

mize verip safâ-nazar ede, dediler ve o niyyet üzerine sabah vakti o doksan dokuz bin halîfe meydâna geldiler. Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinin meydânı, avlusu çok geniş idi ki o doksan dokuz bin halîfe cümlesi seccâde salıp oturdular. Orta yere bir ulu âteş dahi yakdılar. Hâce Ahmed-i Yesevî Hazret ile birlikte sabâh namâzını edâ kılıp fi'l-cümle yerli yerine oturdular. Duâ ve senâ olundu, salât ve selâm çekildi. Sonra Hâce Ahmed-i Yesevî Hazreti bunların yüzüne baktı. İçlerindeki kendine mâlûm oldu onlara şöyle dedi:

-Gönlünüzdekileri dile getirip söyleyin, işidelim, dedi. Onlar dahi zikr olunduğu gibi ol vuslaları talep eylediler. Meğer ki bir muhib bir mikdâr darı getirmiş idi, ol meydânın bir köşesine dökmüşler, çec olmuş dururdu. Hâce Ahmed-i Yesevî dedi:

-Ol istediğiniz vuslalar şu kimsenin hakkıdır ki, işbu darının üzerine seccâde salıp iki rek'at namâz kıla; hiç tâne yerinden hareket etmeye; dahi namâzdan fâriğ olunca ol kubbe-i elif tâc durduğu yerden kalkıp başına gele ve hırka dahi eġnine gele ve çerâk dahi rûşen olup önüne gele ve sofrâ dahi kendisi yayıla âlem dahi bağı üzerine dikile ve seccâde dahi gelip altına döşene. Siz hiç zahmet çekmeyin sahibi vardır, gelir, dedi. O hâzır olan halîfeler Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinden bu kelâmı işidip hiç birisi ben ederim deyip ikdâm edebilmedi. Çekinip hepsi yere baktılar, mütehâyir kaldılar.

Dahi bu sohbet esnâsında Türkistan erenleri bir yere cem' olup Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinden ol dört fahrı ve dört alâmeti talep eyledikleri, velâyet gücüyle Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî (K.s.a) hazretine mâlûm oldu. Fi'l-hâl Horasan diyârından Türkistâna azm edip o ân ve o sâat Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinin nazarına erişdi. Selâm

sabâhu'l-aşk deyip içeri meydâna girdi. Dahi eliyle bunları aralayıp oturmak diledi. Hemen Hâce Ahmed-i Yesevî, Hazret-i Hünkârı görünce ayağı üzerine durdu gelip selâmını aldı, izzet eyledi. Hâce'nin ayağa kalkdığını görüp onların dahi cümlesi ayağa kalkıp tâzim eylediler. Sultân Hâce Ahmed-i Yesevî, Hazret-i Hünkârı yanına aldı; beraber oturdular. Sonra Hâce Ahmed-i Yesevî, halîfelerden yana teveccüh edip işâret eyledi:

O vuslaların sahibi budur ki işte geldi, erişdi, dedi Hazret-i Hünkâr meseleyi sordu. Zikr olunduğu gibi haber verdiler. Sonra Hâce Ahmed-i Yesevî şöyle dedi:

Yâ Bektâş o nasîb senindir. Ayağa kalk dedi. Sonra Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî yerinden kalktı, geldi seccâdeyi mübârek eline alıp ol darı çeçinin katına vardı. Bismi'llâh ve bi-emri'llâh deyip o seccâdeyi darının üzerine koydu. Seccâde Allah'ın izniyle muallak durdu. Hazret-i Hünkâr, o seccâdenin üzerine çıkıp Hak Teâlâ dergâhına iki rek'at namâz edâ eyledi. Hiç bir dânesi yerinden hareket etmedi. Namâz bitince aşağıya inip yerine oturdukda onu gördüler ki, o kubbe-i elif yerinden hareket edip pervâz vurarak Hazret-i Hünkâr'ın başına geldi. Orada hâzır olan halîfeler ve dervîşler bu hâli görüp hepsi birden salavât getirdiler ve hırka dahi durduğu yerden Hazret-i Hünkârın eğnine geldi ve çerâğ dahi rûşen olup nazarına geldi ve sofrâ dahi gelip önüne yayıldı ve âlem dahi durduğu yerden Hazret-i Hünkâr'ın nazarına gelip bağı üzerine dikildi ve seccâde dahi gelip altına döşendi. O halîfeler bu hâli görünce mütehâyir olup hayrette kaldılar. Bunun gibi kuvvetli er bu yerde karâr ederse bizim demimiz oynamaz dediler. O halîfelerin hâtırından böyle hutûr etdiği Sultân Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretine mâlûm oldu. Sonra Hazret-i Hünkâr o

vuslaları Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinin nazarına indirdi. Sultân Hâce Ahmed-i Yesevî erkân üzerine Hazret-i Hünkârî tırâş edip dört fahrî, dört alâmeti erişdirdi dahi icâzet inâbet verip şöyle dedi:

-Yâ Bektâş! İmdi tamâm nasîbini aldın, beşâret olsun ki Kutbu'l-aktâblık mertebesi senindir kırk yıl hükmün vardır şimdiye değin bizim idi. Lâkin şimden sonra biz fenâ dârında çok eğlenmeyip âhirete naklederiz. Sen dahi Rûm'a (Anadolu'ya) teveccüh edesin. Rûm'da ser-mest büdelâlar ve gerçekler (erenler) çokdur doğruca meşrebleri ve silsileleri Muhammed Ali'ye çıkar ammâ tarîki kıtdır. Seni Rûm erenlerine baş kıldık. Suluca Karahöyük'ü sana yurt verdik. Destûrdur, artık eğlenme, revâne ol, dedi.”

“Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş (k.s.) Hâce Ahmed-i Yesevî Hazretinin nazarında tamâm nasîbini aldı gitmek için destûr alıp sabâh namâzını kıldıkdan sonra gün doğmazdan mukaddem kapıdan taşra çıktı. Rûm'dan yana azm edip revâne oldu. Meğer kim zikrettiğimiz gibi o erenler nazarında od yakmışlardı onun eğsisinden o erenlerin birisi bir eğsi aldı; Rûm cânibinden yana atıp eyitdi:

-Rûmda olan erenler ve gerçekler bu eğsiyi tutalar.

Türkistân erenleri meclis olup Rûm'a gönderdikleri erenlere dahi mâlûm ola dedi. Rivâyetdir o atılan eğsi dut ağacıydı...Hazret-i Hünkâr Hâce Ahmed-i Yesevî izniyle Türkistân'dan kalkıp Rûm mülkine azm eyledi.⁴¹”

41 *Velâyetnâme*, (haz. Hamiye Duran), Ankara 2007, s.157-165. Ayrıca, Yesevî'nin Hacı Bektaş-ı Velî ile münasebeti için bk. Mürsel Öztürk, “Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş-ı Velî ve Yûnus Emre”, *Erdem*, C. III/III, s. 9, Ankara 1987, s. 759-768.

Ahmed Yesevî'nin M. 1166 yılında öldüğünü, Hacı Bektaş-ı Velî'nin ise 1210 yıllarında doğduğunu göz önünde bulundurursak, Hacı Bektaş Vilâyetnâmesi'nin ve Hacım Sultân'ın verdiği bilgilerin yeniden yorumlanması gerekmektedir.

Bu ifadelerden hareketle, Hacı Bektaş-ı Velî'nin doğrudan Ahmed Yesevî'nin dervîşlerinden olduğunu kabûl ve iddiâ etmek tarihen mümkün görünmemektedir. Fakat, bu manevî bağ doğru ise, Yesevî ile Hacı Bektaş arasında Lokmân Perende ile birlikte bir kaç mürşit olmalıdır. Şu da var ki, Yesevî ile Hacı Bektaş'ın alakası sadece Vilâyetnâme'deki bilgilerden ibaret değildir. Bu silsile, özellikle fikrî yönden de ele alınabilir. Yesevî'nin Dîvân-ı Hikmet ve Fakrnâme'sindeki fikirler, Hacı Bektaş tarafından yazılan özellikle Makâlât, Makâlât-ı Gaybiyye, Fatiha Tefsiri ve Kitâbü'l-Fevâid'de tekrâr edilmektedir.⁴²

Bu eserlerden Yesevî'nin Fakrnâme'si, "Dört kapı-Kırk makâm" tertibiyle kaleme alınmıştır.⁴³ Hacı Bektaş-ı Velî'nin "Makâlât"⁴⁴ da Fakrnâme üslûbuyla yazılmış olup, bir nev'i, onun şerhi mahiyetindedir.

42 Bu eserlerin tamamı için bk. *Hacı Bektaş Velî Külliyyâtı*, Gazi Üniversitesi Yay. Ankara 2010.

43 Kemal Eraslan, "Yesevî'nin Fakrnâmesi", *TDED*, C. XVIII, İstanbul 1977, s. 45-120.

44 Hacı Bektaş-ı Velî, *Makâlât*, (haz. Esat Coşan) İstanbul trs.

Yûnus Emre'nin Erzurum Dutçu Köyündeki makâmı

Yûnus Emre, şiirlerinde doğrudan Hacı Bektaş'tan söz etmez. Fakat, Vilâyetnâme'de, Yûnus'un müürşidi Tapduk Emre'nin Hacı Bektaş-ı Velî'nin halifesi olduğu söylenir. Yûnus, bu esere göre, evvelâ Hacı Bektaş-ı Velî'ye, daha sonra da Tapduk Emre'ye gitmiş ve "Tapduk'un tapusunda/huzûrunda" kemâl bulmuştur. Ayrıca, Makâlât'ı inceleyen bazı araştırmacılar da Hacı Bektaş-ı Velî ile Yûnus'un alâkasını vurgulamaktadırlar:

"Türk Edebiyatının en büyük şâirlerinden olan Yûnus Emre'nin şiirleri, Hacı Bektaş'ın düşünceleri ile aynı düşünceleri açıklar. O da Hacı Bektaş gibi, dört kapıdan, kırk makâmdan, ibâdetlerden, yetmiş iki millete saygı gösterilmesinden, insanda bulunan şeytanî güçlerle ilâhî güçlerin bitmeyen savaşından, iyi ve kötü huyların askerlerinden söz eder. Yûnus'un Risâletü'n-Nushiyye adlı eserine de bazı ilâvelerin

yapıldığını kabul eden kimseler, Onun yukarıda bahsettiğimiz düşünceleri açıklayan şiirlerinin dîvânına sonradan girdiğini savunsalar da, doğrudan doğruya veya dolaylı yollardan olsun, Hacı Bektaş ile Yûnus arasında geçmişte kurulmuş samimî ilişkiler inkâr edilemez.⁴⁵”

Şurası bir gerçektir ki, Yûnus’un bağlı olduğu silsilenin seyr ü sülûk (manevî eğitim) sistemi dört kapı kırk makâm esasına dayanmaktadır. Yûnus, dîvânından aldığımız aşağıdaki beyitleriyle fikren Hacı Bektaş’a ve Yesevî’ye bağlı olduğunu göstermektedir:

Şerîat tarîkat yoldur varana
Mârifet hakikat ondan içeri

(Şerîat ve tarîkat mânâ yolcuları için yaşanması ve geçilmesi gereken iki merhaledir. Mârifet /Hak bilgisi/ ve onun ötesinde yaşanması gereken hakikat makâmı /bilginin yaşanması demektir ve/ daha sonra gelir.)

Evvel kapı şerîat geçse andan tarîkat
Gönül evi mârifet aşk hakikat içinde

(Dört kapının ilki şerîattır. Şerîat tamamlanınca tarîkat kapısından girilir. Marifet gönül evindedir. Aşk / sultânı / da onun içindedir.)

Hacı Bektaş-ı Velî ile Yûnus Emre’nin eserlerinde görülen bu fikrî benzerlik, Yûnus’un, Hacı Bektaş-ı Velî gibi düşündüğünü göstermektedir.

Hacı Bektaş-ı Velî’yi anlatan Vilâyetnâme’de, Yûnus’u yetiştiren Tapduk Emre’nin, Hacı Bektaş-ı Velî ile ilgisinin olduğunu -ve hatta bazı araştırmacılara göre onun halifesi şek-

45 Esad Coşan, *Makalat*, s. XXXVI; aynı yazar, Hacı Bektaş-ı Velî Le Bek-tâşî, *Arts de Coppodoce*, Geneve 1971, s. 194.

linde gösterildiğini- yukarıda belirtmiştik. Yûnus'un tasavvuf anlayışından hareket edersek bu görüş doğru kabul edilebilir. Fakat eldeki belgeler bunu doğrulamak için yetersiz kalmaktadır.⁴⁶

Şu bir gerçektir ki, Yûnus, Nallıhan'daki zâviyesinde irşâd faaliyetlerinde bulunan Tapduk Emre⁴⁷ adlı bir gönül erine bağlıdır. Yûnus bu gerçeği dîvânının on yedi ayrı beytinde dile

46 Velâyetnâme'de zikredilen Hacı Bektaş-ı Velî ve Tapduk Emre arasındaki bu manevî irtibat, Tapduk'un tarîkaten Hacı Bektaş-ı Velî'ye intisabıyla alakalı değil, "ricâl-i gayb"taki göreviyle alakalıdır. Velâyetnâme'de Tapduk Hünkâr'ın huzuruna vardığında "velâyet erbabıdır, yani bir mürşiddir. Şu halde bu tanışma faslı, bâtun ricâliyle ilgilidir. Velâyetnâ'deki ilgili bölümü dikkatli okunduğunda bu husus anlaşılacaktır. Nitakim ilgili bölümde şöyle denmektedir: "**Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî Emre'ye Nişân Gösterdiği'dir: Nakldür kim ol zamânda Rûm erenlerinden bir kuvvetli velâyet eri var idi. Adına Emre derler idi Hünkâr'ın huzûruna gelmeğe kasd etdikleri vaktin ona dahî teklif edip Hâcî Bektâş Hünkâr'ın nazarına varırız sen dahî bizimle bile gel deyip davet eylediler. Emre eyitdi: Dost dîvânında cümle erenlere nasîb bahş olunca, orada Hâcî Bektâş Hünkâr adlı kimse görmedik, dedi. Pes Emre'nin bu haberini Hazret-i Hünkârâ ilâm eylediler. Çün bu remz sâniyen Hünkâr varlığına malûm olmuşdu. Sarı İsmâîli gönderip Emre'yi katına getirdi, eyitdi: Yâ Emre, dost dîvânında nasîb bahş eder elde ne nişân var idi? Dedi. Emre eyitdi: Yeşil perde ardından bir el çıkıp cümlelere nasîb kısmet eyledi ol elin ayâsında bir latîf nûrânî yeşil ben var idi. Şimdi yine ol eli görünce biliriz, dedi. Hemân Hazret-i Hünkâr Hâcî Bektâş-ı Velî Kaddesa'llâhu sırrahu'l-azîz mübârek elini açıp Emre'ye gösterdi. Çün kim Hazret-i Hünkâr'ın avucuna bakdı gördü kim zikr olunan "ben" Hünkâr varlığının mübârek avucunda mevcûd olmuş. Üç kerre tapduk Hünkârım tapduk! deyip ikrâr eyledi. Ondan adı Tapduk Emre oldu Hünkâr'ın nazarına kisvesini (tâcım) indirdi Hazret-i Hünkâr dahî mezîdleyip başına giydirdi havâlet alıp makâmına revâne oldu."** (Duran, *Velâyetnâme*, s. 186).

47 Tapduk Emre'nin Nallıhan'da yaşadığı artık eldeki son belgelerle kesinleşmiştir. Bu konudaki tartışmalar yersizdir. Konuyla ilgili son bir çalışmamız için bkz. Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre'nin Mürşidi Tapduk Emre*, Ankara 2012, s. 81-93.

getirir. Özellikle şu beyitler, Yûnus'un, Tapduk Emre'nin der-vîşi olduğunun birer delilidir:

*Tapduğ'*un tapusunda kul olduk kapusunda
Yûnus miskîn çiğ idik pişdik elhamdülillah.

(Biz, Tapduk Emre'nin huzûruna varıp ona mürîd olduk. Allah'a hamd olsun çiğ iken piştik.)

Aşk sultânı *Tapduk* durur Yûnus gedâ bu kapuda
Gedâlara lutf eylemek hem kâidedir sultâna

(Aşk sultânı Tapduk'dur. Yûnus onun kapısında kuldur. Kölelere iyilikle muâmele etmek sultânların kuralıdır.)

Yûnus bir doğan idi kondu *Tapduk* koluna
Ava şikâre geldi bu yuva kuşu değil

(Yûnus / alıcı / bir doğan kuşu gibiydi. Tapduk'un koluna konup avlanmaya geldi. Onu siz / avını kendi ayağına bekleyen yuva kuşu / baykuş / zannetmeyin.)

Menâkıpnâme'de, Yûnus'un Tapduk Emre dergâhında kırk yıl hizmet ettiği bildirilmektedir. Bu rivâyetteki kırk sene hizmet kültü (inancı) esasen manevî olgunluğu ifade eder. Yûnus, düşüncemize göre Tapduk'un ocağında yetişen bir sûfî olmakla birlikte, kendisi doğrudan manevî eğitimle görevli bir mürşid değildir. Fakat bu hüküm, onun sadece tekkede görevli bir şeyh olmadığını belirtmek içindir. Yoksa, Yûnus Emre, ilâhîleriyle gezdiği her yerde "*Baba Tapduk mânâsını saçmış*" bir erendir.

Yûnus Emre'yle ilgili en çok tartışılan konulardan biri-si de vefâtı ve mezârının nerede olduğudur. Bayezid Devlet Kütüphanesi'ndeki tarihî bir belgeden anlaşıldığı kadarıyla,

Kula'daki Yûnus Emre'ye atfedilen makâm

Yûnus, M. 1320/1 yılında 82 (Miladî hesapla 80-1) yaşındayken vefât etmiştir. Mısralarında kendisini “Şairler kocası” veya “Âşık Kocası” ibareleriyle tanıtan Yûnus’un uzun bir ömür sürdüğünü anlıyoruz. Ne var ki, bu uzun ömürlü şâirin nerede vefât ettiği ve mezârının nerede bulunduğu kesin olarak bilinmemektedir. Onun mezârı veya makâmı, bazı tarihî kaynaklarda veya halk rivâyetlerinde çeşitli yerleşim merkezlerinde gösterilegelmiştir. Yûnus’u çok seven halk, manevî kişiliğinden faydalanmak için ona bir çok makâm ve mezâr yakıştırmışlardır. Bunlar, Sivrihisar (Sarıköy-Yûnus Emre Köyü), Karaman ve Aksaray’ın Ortaköy İlçesi sınırları içinde kalan Ziyarettepe’deki mezâr veya makâmlardır. Bursa’daki Yûnus’a ait olduğu söylenen mezâr ise Âşık Yûnus adlı bir başka mutasavvıf şâire aittir. Şâirin bunlardan başka Kula’da, Erzurum Dutçu (Düzcü) Köyü’nde, Isparta Keçiborlu’da, Afyon Sandıklı’da, Ünye ve Sivas’ta bir yol üzerinde ve hatta

Azerbaycan'ın Gah bölgesinin Oncallı kentinde makâmları bulunmaktadır.⁴⁸

Yûnus'un Sarıköy'deki 1970 senesinde yapılan anıt mezârı

Yûnus'tan bahseden en eski kaynaklardan Vilâyetnâme'de⁴⁹, Nefahatü'l-Üns'te⁵⁰ ve Şakâyık Tercümesi'nde⁵¹, şâirimizin Kütahya Suyu (Porsuk)'nun Sakarya Nehri'ne karıştığı yer yakınında, yani Sarıköy'de yattığı söylenmektedir.

Bir Türkmen ereninin bu kadar yerde mezâr ve makâmının bulunması düşündürücüdür. Şüphesiz, mezâr olarak gösterilen yerlerin bir tanesi gerçek mezâr, diğerleri ise makâmdır. Yûnus'un bu kadar yerde yattığının söylenmesi, milletimizin Yûnus Emre'yi ne kadar çok sevdiğini göstermektedir.

48 Mustafâ Tatçı, *Yûnus Emre Dîvânı*, C. I, İstanbul 1997, s. 66-67.

49 Abdülbaki Gölpınarlı, *Menâkıb-ı Hacı Bektaş-ı Velî, Vilâyetnâme*, İstanbul 1958, s. 48-49.

50 Lâmiî, *Nefahât Tercümesi*, s. 91.

51 Mecdî, *Şakâyık Tercümesi*, s. 78.

Burada, akla “mezâr mı önemlidir, makâm mı?” diye bir soru takılabilir. Gerçek şu ki, bir erenin mezarının aslı kadar makâmı da önemlidir. Zira maksat Cenâb-ı Hakk’ın o insanın gönlünde zâtî sırrıyla tecellî etmesidir. Kaldı ki “Göklerin ve yerin nûru olan Allah’ın” tecellî etmediği bir mekân da yoktur. Bu sebeple bir mekânın diğer bir mekândan üstün olması söz konusu değildir. “Mekanın şerefi orada ikâmet edendendir” sözüyle de teyid edildiği üzere, üstünlük, o mekânın mânâsında ve rûhunda gizlidir. Şu halde Yûnus’un makâmından ve mezârından maksat, mânâsıdır. Ona izâfe edilen kabir ve makâmlarda bu mânânın yaşanması ve yaşatılması önemlidir. Dolayısıyla bir Hak dostunun mezarı kadar manevî makamlara mazhar olduğu güzergâhın da kıymeti vardır.

Nihayet bilinmelidir ki, Yûnus Emre, aziz milletimizin sevgilisi olmuş bir aşk ve gönül adamıdır. O halkımıza asırlardan beri hayât üfleyen bir nefes; Cenâb-ı Hakk’a ve Resûlüne olan sevgimizin tercümanı olmuş bir sestir. Yûnus, bu yönüyle değerlendirilmelidir. Gerçekte Yûnus Emre gibi ölümsüzlerin bizim için önemli olan yönleri, fikirleridir. “Ölen hayvan durur âşıklar ölmez” veya “Ol dost ile benim işim ölüp dahi bitmeyiser” diyen yüce gönüllü bir insanın mezârıyla ilgili yersiz tartışmalar yapmak, doğru olmasa gerektir. Onu hakikaten anlayanlar; “Yûnus’un mezârı toprakta değil, gönüllerdedir.” düşüncesinden hareket etmişlerdir.

Yûnus Emre, bir de başka Yûnuslarla karıştırılagelmiştir. Kuvvetli bir ihtimale göre, “Bizim Yûnus”tan sonra Âşık Yûnus mahlasını kullanan başka bir Yûnus -veya Yûnuslar- daha yaşamıştır. Âşık Yûnus, Bursalı olup H. 843/M. 1439 senesinde vefât etmiştir. Bir Kübrevî dervîşi olan Bursalı Âşık Yûnus, şiiirlerinde Emir Sultân Hazretlerini övmektedir. Mezarı, XVII. asır mutasavvıf şâirlerinden Niyâzî-i Mısırî tarafından

Karaman'da Yûnus Emre Câmii içinde Yûnus Emre makâmı

bulunmuştur.⁵² “Şol Cennetin ırmakları”; “Dertli ne ağlayıp gezersin burda”; “Sordum sarı çiçeğe”; “Adı güzel kendi güzel Muhammed”; “Dertli dolap” gibi çok tanınmış olan ve sevilerek okunan bazı ilâhîlerin sahibi Âşık Yûnus’tur. Bu şâirin kimliğiyle ilgili çok az bilgiyi Niyâzî-i Mısırî menâkıbnâmesinde buluyoruz.⁵³ Âşık Yûnus’un Bursa’da Kara Abdürrezzak (Karamazak) mahallesindeki kabrinde, Bizim Yûnus’a ait bir de makâm vardır.

52 Âşık Yûnus’un hayatı ve şiirleri için Bk. Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Dîvânı-Âşık Yûnus*, C. IV, İstanbul 1997.

53 Râkım Efendi, *Vâkıât-ı Niyâzî-i Mısırî*, Süleymaniye Ktp. İzmir Bl. Yz. Nu: 790; Gazzîzâde Şeyh Abdüllatîf, *Hülâsatü'l-Vefeyât*, Süleymaniye Ktp. /Esad Efendi Bl. Yz. Nu: 2257, vr. 35b; Mustafa Lutfi, *Tuhfetü'l-Asrî Fi-Menâkıb-ı Mısırî*, Bursa 1309, s. 1-3; Mehmed Şemseddin-i Mısırî (Ulusoy), *Gülzâr-ı Mısırî*, (Müellif Hattı Kopyası Şahsi Ktp.), s. 63.

Bilinen bu iki Yûnus'tan başka, Yûnus Emre'yi takip ve taklit eden başka Yûnuslar da olabilir.

Bizim Yûnus'un şîirlerinin kesin olarak tespit edilememesinin bir sebebi de, kendisinden sonra onunla aynı mahlası kullanan şâirlerin şîirlerinden kaynaklanmaktadır. Gerçekten de, pek çoğu besteli olan Yûnus mahlaslı şîirler, daima Bizim Yûnus'a mâl edilegelmiştir. Bu husus, Yûnus'un şîir tarzının da gücünü göstermektedir.

YÛNUS EMRE'NİN MENKABEVÎ HAYATI

Yûnus Emre'nin tarihî kişiliği menkabeler içinde kaybolup gitmiştir. Kaynaklar Ondan bahsederken daima rivâyetleri aktarmaktadır. Bu sebeple, Yûnus'un gerçek kimliğini araştırırken menkabelerden hareket etmek zorunluluğu vardır.

Yûnus'un destânî hayâtının iki ayrı kaynağı vardır. Birincisi Hacı Bektaş-ı Velî "Vilâyetnâme"sidir. İkinci kaynak da XVIII. Asırda İstanbul'da yaşayan menâkıpnâme yazarı İbrâhîm Hâs (ö. 1762)'ın kaleme aldığı Tezkiretü'l-Hâs adlı eserdir. Yûnus Emre Vilâyetnâme'ye göre fakir ve ümmî bir köylüdür. İbrâhîm Hâs'ın topladığı rivayette ise, şehirli, medrese eğitiminden geçmiş, müftülük yapmış bir kişidir.

Yûnus'un, Vilâyetnâme'de Hacı Bektaş-ı Velî'nin huzûruna gidişi anlatılırken şöyle deniliyor:

"Hacı Bektaş-ı Velî, Horasan diyârından Rûm'a gelip yerleştikten sonra velîliği ve kerâmetleri etrâfa yayıldı. Her taraftan mürîd ve muhibler gelmeye, büyük meclisler kurulmaya başlandı. Fakîr halli kimseler gelir, nasîb alır giderlerdi. O zaman, Sivrihisar'ın şimâl tarafında Sarıköy denilen yerde Yûnus derler bir kimse var idi. Gâyet fakîr halli olup ekincilik ederdi. Bir vakit kıtlık oldu, ekinden bir nesne hâsıl olmadı. Yûnus, erenlerin bu güzel vasıflarını işitti. Herkesin bu kapıdan boş dönmemesi dolayısıyla bir bahâne ile gidip kifâf denecek kadar bir şeyler istemeyi düşündü. Eli boş gitmemek için öküzüne dağdan alıç yükleyip, Sulucakarahöyük'e doğru yola koyuldu.

Karahöyük'e varınca, Hacı Bektaş-ı Velî huzûruna çıktı, armağanını sunup "Ben fakîr bir kimseyim, bu yıl ekinimden bir nesne alamadım, ümîddir ki, bu yemişi kabul edip karşılığında buğday veresiniz, aşkınıza kifâf edelim." dedi. Hacı Bektaş, "Öyle olsun!" diyerek abdâllara işaret etti, alıcı alıp paylaşıp yediler, Yûnus birkaç gün orada eğlendi. Gidecek olunca, Hacı Bektaş'a haber verdiler; O da, "Sorun bakalım ne ister; buğday mı, nefes mi verelim?" dedi. Sordular; Yûnus "Ben nefesi neyleyeyim, bana buğday gerek!" diye cevap verdi. Yûnus'un cevabını Hacı Bektaş'a bildirdiler. Hünkâr, "Varın Yûnus'a söyleyin, alıcının her tanesi için iki nefes verelim." buyurdu. Yûnus dedi ki: "Ehil-ıyâlîm var, nefes karın doyurmaz, lutfederse buğday versinler kifâf edelim."

Bu sözü Hacı Bektaş'a arzylediler. Bu defa "Varın söyleyin, alıcının her çekirdeği başına on nefes verelim." dedi. Yûnus bu söze karşılık yine: "Ben nefesi neyleyim, çoluğum çocuğum var, bana buğday gerek!" dedi ve bu denli remze kâil olmadı. Hacı Bektaş, dilediği kadar buğday verilmesini emretti, öküzüne yüklediler.

Yûnus, vedâ edip yola koyuldu. Köyün aşağı ucunda olan hamamın öte başındaki yokuşu çıkınca aklı başına geldi. Şöyle düşündü: "Vilâyet erine vardım, bana nasib sundular alıcımın her çekirdeği başına on nefes verdiler, kâil olmadım. Ne olmayacak iş ettim, gâfil oldum. İmdi bu buğday bir niçe gün içinde tükenir, nefes ise ölünceye dek tükenmez. Ola ki, himmet ettikleri nasibi vereler." Yûnus dönüp tekkeye geldi. Buğdayı öküzün arkasından indirdi. Halîfeleri bu hali görüp Yûnus'a "Niçin geri geldin?" diye sordular. Yûnus, "Bana buğday gerekmez, o himmet olunan nasibi versinler." dedi. Yûnus'un ahvâli Hacı Bektaş'a arz edildi. Hacı Bektaş buyurdu ki:

“O şimden sonra olmaz. Biz o kilidin anahtarını Tapduk Emre’ye verdik, varsın nasîbini ondan alsın. Yûnus’a bunu buyurdular. Bu söz üzerine Yûnus yola koyuldu. Tapduk Emre’ye geldi. Hacı Bektaş’ın selâmını söyledi, vâki olan hâli anlattı. Tapduk Emre “Safâ geldin, hâlin bize ma’lûm olmuştu; hizmet et, emek yetir, nasîbini al.” dedi. Yûnus dedi ki: “Ne hizmet var ise yapalım!”

Tapduk’un tekkesinin ardında dağ vardı. Tapduk, Yûnus’u dağdan odun getirme hizmetine koştı. Yûnus her gün dağdan odun getirir oldu. Odunu sırtına vurup getirirdi. Ammâ, yaşını ve eğrisini kesmezdi. “Erenler meydanına eğri yakışmaz.” derdi. Tam kırk yıl bu hizmeti gördü.

Günlerden bir gün Anadolu (Rum) erenleri Tapduk Emre’nin tekkesine geldiler. Büyük cemâat oldu. Meclis kuruldu. O mecliste Yûnus-ı Gûyende derler bir kimse vardı. Yûnus da orada idi. Tapduk Emre cezbelenip hâllenince Gûyende’ye, “Yûnus, söyle!” dedi. Gûyende işitmedi. Tekrâr “Yûnus şevkımız var; sohbet eyle, işitelim!” dedi. Yûnus-ı Gûyende yine işitmedi. Üçüncüsünde de Gûyende’den haber çıkmayınca, bu sefer ikinci (Bizim) Yûnus’a dönüp:

“Yûnus, vakit oldu, o hazînenin kilidini açtık, nasîbini alıverdin, sen söyle! Bu mecliste sohbet eyle. Hünkâr varlığının nefesi yerine geldi!” dedi. Yûnus’un gönlü açıldı, gözlerinden perde kalktı, şevk denizine düştü. Ağzını açıp inci ve cevâhir saçtı. İlâhî hakikatlerin sırlarından, inceliklerinden öyle sohbet eyledi ki, işitenler hayrân kaldılar. Sonra o ne söylediye hepsini kaleme aldılar Ulu bir dîvan oldu. Hâlâ, mezârı Sivrihisar civârında doğduğu yere yakındır.”¹

1 Bu menkabe için bk. *Vilâyetnâme*, (haz. Abdülbaki Gölpınarlı), s. 48-49; *Velâyetnâme*, (haz. Hamiye Duran), Ankara 2007, s. 385.

Yûnus Emre'nin menkabesi kendi çağından günümüze kadar özellikle sûfi çevrelerde sâliklerin irşâdı için sürekli anlatılmıştır. Bu özellik, onun şiirleri için de geçerlidir. Yûnus'un şiirleri, Hak âşıklarına gerek usûl (yol) öğretiminde ve gerekse aşk ve irfân telkin eden özellikleriyle asırlardan beri okunmuş ve okunmaktadır. XVI. asır şâirlerinden Elmalılı Vâhib Ümmî'nin²; “Biz Yûnus'un sebakın (dersini) evliyâdan okuduk / Gizli değil belliyiz şimdi zamân içinde” beytinde bahsettiği “Yûnus'un sebakı”, onun dîvânındaki fikirleridir. Bu beyit, Yûnus Emre'nin tesirini üç asır sonra da açıkça göstermektedir.

Şâirimizin bir kısım rivâyetlerini XVI. asırda yaşayan Mehmed Üftâde Hazretleri (ö. 1580) anlatmış, bunları halifesi Azîz Mahmûd Hüdâyî (ö. 1628) “Vâkıât” adıyla Arapça bir eserde derlemiştir. Vâkıât'taki rivayetler, Yûnus Emre'nin “Vilâyethnâme”deki menâkıbını tamamlamaktadır. Hüdâyî Hazretleri'nin aldığı notlara göre, Yûnus'un mürşidi Taptuk Emre “şeşta” (altı telli saz) çalardı. Bir gün yanında birisi vardı. Tapduk gene şeşta çalmaya başladı. Şeştanın sesi adama dokundu, çoştı, san'atını bırakıp Tapduk'a dervîş oldu.³

Vâkıât'taki rivâyetlerin birinde, Yûnus Emre'nin, Tapduk Emre'ye otuz yıl hizmet ettiği, tekkeye odun taşıdığı ve nihayet şeyhinin kızıyla evlendiği yazılıdır:

“Yûnus Tapduk'a otuz yıl sadakatla hizmet etti. Odun taşımaktan sırtı yara oldu. Fakat kimseye belli etmedi. Şeyhi onu severdi. Bu, öbür dervîşlere ağır geldi. Şeyhin kızını seviyor da onun için bu ağır hizmete katlanıyor; dediler. Bu dedi-koduyu Tapduk'a duyurdular. Tapduk, Yûnus'un hâlini

2 Hakkında bk. Mustafa Tatcı, *Elmalı'nın Canları*, İstanbul 2003.

3 Azîz Mahmûd Hüdâyî, *Vâkıât-ı Üftâde*, Selimağa Ktp. , Hüdâyî Yz. Nu. 574, s. 237.

bilirdi. Onları doğru yola getirmek, şüphelerini gidermek için, bir gün Yûnus 'a tekkeye hep düzgün odun getirmesinin sebebini sordu. Yûnus:

-Doğru olmayan bu kapıya lâayık değildir! diye cevap verdi. Tapduk:

-Söyle Yûnus 'um söyle!" dedi. Yûnus bu nefesin bereketiyle şâir oldu. Sonra Tapduk, dervîşler yalancı çıkmasınlar; utanmasınlar diye kızını da Yûnus 'a verdi. Bu kız Kur 'ân okurken akan sular durur, dinlerdi.⁴

Üftâde Hazretleri'nin Vâkıât'ında anılan bir başka rivayette de, Yûnus, otuz sene hizmetten sonra manevî yolculuğumu tamamlayamadım zannıyla tekkeden ayrılmış. fakat, yolda rastladığı yedi er ve onlarla yaşadığı olağanüstü hâllerle gafletten uyanmıştır. Üftade bu hatırayı şöyle nakleder:

"Yûnus Tapduk'a otuz yıl hizmet etti. Fakat, kendisine bâtın âleminde bir şey açılmamıştı. O da kaçıp dağlara, kırlara düştü. Bir gün bir mağarada yedi ere rastladı, onlarla arkadaş oldu. Her gece onlardan biri duâ eder, duâsı bereketiyle bir sofraya yemek gelirdi. Sıra Yûnus 'a geldi, O da, duâ etti:

-Yâ Rabbi, benim yüzümü kara çıkarma. Onlar kimin hürmetine duâ ediyorlarsa, Onun hürmetine beni utandırma." dedi. O gece iki sofraya yemek geldi.

-Kimin yüzü suyu hürmetine duâ ettin?" diye sordular.

-Önce siz söyleyin" dedi. Onlar:

-Biz Tapduk Emre'nin kapısında otuz sene hizmet edenlerin hürmetine duâ ederiz, dediler. Yûnus bunu duyunca hemen geri döndü ve doğru gelip Ana Bacı'ya sığındı.

-Amân beni bağışlat, dedi. Ana Bacı dedi ki:

-Tapduk, sabah namazına abdest almak için çıkar. Kapı eşliğine yat. Üstüne basınca bu kim diye sorar. Ben, "Yûnus"

4 Aziz Mahmûd Hüdâyî, A. g. e. , s. 91.

derim. “Hangi Yûnus?” derse bil ki, gönlünden çıkmışsın!
 “Bizim Yûnus mu” derse ayaklarına kapan, kendini bağışlat.

Yûnus Ana Bacı'nın dediği gibi eşiğe yattı. Tapduk Emre'nin gözleri görmezmiş. Ana Bacı koluna girer, abdest almağa götürürmüş, o sabah gene götürürken ayağı Yûnus'a değdi. “Bu kim?” diye sordu. Ana Bacı,

-Yûnus! dedi. Tapduk:

-Bizim Yûnus mu? deyince, Yûnus Tapduk'un ayaklarına kapanıp suçunu bağışlattı.⁵”

Yûnus'un Sandıklı'daki makâmı

5 Azîz Mahmûd Hüdâyî, *A. g. e.*, s. 374, Abdûlbaki Gölpinarlı, *Yûnus Emre ve Tasavvuf*, s. 54-5, Faruk K. Timurtaş, *Yûnus Emre Dîvânı*, İstanbul 1972, s. 23-24, İsmail Hakkı Bursavî, *Rûhü'l-Beyân*, C. I, İstanbul 1306, s. 171.

Yûnus'un Vâkıât'ta anlatılan menâkıbının değişik bir varyantı da İbrâhîm Hâs tarafından tespit edilmiştir.

XVIII. asır mutasavvıflarından olan İbrâhîm Hâs, yazdığı Tezkire'sinin iki ayrı yerinde Yûnus Emre ve Tapduk'tan bahseder. İbrâhîm Hâs'ın tespit ettiği ilk menkabeye göre, Tapduk Emre'nin adı "Tapduk Yûnus", Yûnus Emre'ninki de, "Emrem Yûnus"tur. Yûnus dervîşliğe soyunmadan önce "şehrin erdemli, bilgin bir müftüsü"dür. Dervîş olmasına sebep olan hadise de, Tapduk'un dervîşlerinden birine yazdığı fetvâdır. İbrâhîm Hâs ayrıca, "Çıkdım erik dalına" şeklinde başlayan meşhûr şiirinin bir beytini yorumlarken Yûnus Emre ile şeyhi Tapduk Sultân arasında bağlantı kurar. Buna göre Yûnus varlıklı bir kişidir ve dervîşliğe soyunduktan sonra nesi varsa yağmalatmıştır. Bilâhire tekkenin on yıl odunculuğunu yaptığı, bu vazifesi sırasında zamanın pâdişâhı ile tanışıp konuştuğu ve pâdişâhın bu alçak gönüllü dervîşe bir mikdâr altın verdiği; Yûnus'un bu altınlara kıymet vermediği, hatta kerâmet göstererek çevresindeki taş ve ağaçları altına dönüştürdüğü, sonra -herşey yerli yerindedir diye- bunları tekrar eski hâline getirdiği yazılıdır. İbrâhîm Hâs bu bölümün sonunda, Yûnus'un otuz bin ilâhîsinin var olduğunu söyler:

"Rivâyet olunur ki; Şeyh Emrem Yûnus Hazretleri, Tapduk Yûnus'un halîfesidir. Tapduk Yûnus Hazretleri'nin gözleri görmezdi ve ümmî idi. Tasavvuf ve bilgisinde devrinde benzeri yoktu. Emrem Yûnus önceleri bilgin ve fazilet sahibi idi. Müftülük yapardı. Tevbesine sebep bu idi ki, Tapduk Yûnus'un dervîşlerinden birine bir fetvâ gerekti. Dervîş, Müftü'den fetvâ talep etti. Müftü de sûfiye fetvâ verdi. Dervîş Şeyh'e gelip: -Müftü'den fetvâ aldım, diye söyledi.

Tapduk:

-Müftü fetvâyı yanlış vermiş, git fetvâsını düzeltsin. Dervîş Müftü'ye gelip Şeyh'in cevabını söyledi. Müftü şöyle dedi:

-Senin Şeyh'in okuma yazma bilmez, ümmîdir, fetvâyı ne bilir? Ben ona gideyim, fetvâ yanlıştır demek niceedir, görsün! Hemen kalkıp zâviyesine gelip dervîşlere dedi:

-Şeyhiniz burada mıdır? Dervîşler:

-Buradadır, dediler. Gazap ile Şeyh'in huzûruna girdi.

Tapduk:

-Hoş geldiniz, bizim falan dervîşe bir fetvâyı yanlış vermişsiz. Onu düzeltin, dedi! Müftü:

-Siz Ümmîsiniz. Öyle anlaşılıyor ki, sana fetvâyı okumamışlar! Nereden bildin yanlış olduğunu? Fetvâya senin gibi birinin yanlıştır, demesi ne demektir? Şeyh:

-Bu mesele falan kitâbın falan yerinde yazılıdır. Mesele şöyledir, böyle değildir, bu fetvâ yanlıştır, kaynağına bak. Müftü'nün de o husûs hatırına geldi. Verdiği fetvânın yanlış olduğunu anladı.

-Fetvâ sizin buyurduğunuz gibidir. Verdiğim fetvâda hata etmişim, diyerek Tapduk Emre'den özür diledi. Ve ona mürid oldu.

.....

Sonra Yûnus Emre Hazretleri dedi ki:

-Yâ Şeyh! Bana biât verin! Buna karşılık Tapduk şöyle dedi:

-Sen müftüsün, senin ilmin var; biz ümmîyiz. Ve senin hizmetin ve hışmın var, biz dervîşiz! Yûnus müftülüğü ve fetvâ makâmını terk etti. Çevresinde ne kadar insan varsa malını onlara yağma ettirdi, hiçbir şeyi kalmadı. Sonra Tekye'ye geldi. Tapduk'a:

-Bir nesnem kalmadı, dedi. Tapduk:

-Zâhirî bilgilerini de terk eyle! Yûnus:⁶

-Nasıl terkedeyim? Tapduk:

-Sen söz tutar mısın? Yûnus:

-Emrine fermânberim. Tapduk:

-Yûnus sen, "bilmem" diye zikret! "Bilmem" lafzı, senin günlük duân olsun!

Yûnus Hazretleri bundan sonra "bilmem, bilmem, bilmem!" diye zikirle meşgûl oldu. Kendisi o hâle geldi ki, her şeyi unuttu.

Derlerdi ki:

-Yûnus, adın nedir? Yûnus:

"Bilmem!" derdi.

Yine derlerdi ki, Şeyh'in kimdir?

-Bilmem!" derdi. Her ne suâl eyleseler, "bilmem!" derdi.

Tapduk Hazretleri sonra Yûnus'a biat verdi. Tapduk, Yûnus'a:

-Yûnus sen odun kes, tekke'ye getir!

Yûnus da her gün dağdan doğru odun kesip getirirdi.

Tapduk mübârek eliyle odunları yoklardı ve derdi ki:

-Yûnus sen ne güzel doğru odun getirirsin!

Yûnus da derdi ki:

-Efendimin ocağına eğri sığmaz!

Bir gün Yûnus odun keserken dağ yönünden cevherlere gark olmuş bir atlı geldiğini gördü. Bildi ki, bu atlı pâdişâhdır.

O da Yûnus'u gördüğü zaman atın başını çekip durdu.

-Dervîş neylersin? Diye sordu.

6 Menakıb'ın bu bölümü yanlış anlaşılmalıdır. Tapduk Emre ve benzeri kâmiller tabii ki zâhirî bilgiye karşı değillerdir. Fakat hakikat ve ledün bilgisi elde etmek isteyen bazı tâlipler için zâhirî bilgi "perde" olabilmektedir. Sûfiler bu tür perdeye "hicâbû'n-nûr" diye adlandırmışlardır. Kâmil mürşidler, nûr perdesine sahip tâliplerin benliklerini gidermek için bir zaman zâhirî bilgiden veya makamdan uzaklaşmalarını temin etmişlerdir. İmâm-ı Gazzâlî, Hacı Bayram-ı Velî, Akşemseddin, Aziz Mahmud Hüdâyî gibi kâmiller bunlardır.

Yûnus:

-Odun keserim.

Pâdişâh, Yûnus'a bir mikdâr altın verdi.

Yûnus:

-Pâdişâhım o nedir? Diye sordu.

Pâdişâh:

-İyi bir hizmetkârdır. Her nerede kullanırsan boş döndürmez.

Yûnus:

-Adı nedir? Pâdişâh:

-Altındır.

Yûnus:

-Bu dünyada Allahu Taâlânın kulları vardır ki, dağlara taşlara, altın ol(!) deseler; altın olur; diye etrafına işaret eyledi. Heman orada bulunan taşlar ve ağaçlar altın oldular. Sonra şöyle devam etti:

-Pâdişâhım! Bunlar dünyâdır; neye yarar? Yine taşın taş, ağacın ağaç olması hoşdur. Derhâl o altın olan taşlar ve ağaçlar evvelki gibi oldular.

Yûnus, Şeyhi Tapduk Hazretlerine on yıl odun çekmiştir. Otuz bin ilâhîsi var diye tevâtür ile meşhûrdur.⁷

İbrâhîm Hâs'ın tespit ettiği ikinci menâkıba göre ise, Tapduk Emre'nin yetiştirdiği Yûnus, tekkenin odunculuğunun yanında bir zaman da sakkâlık (su taşıyıcılığı) yapmıştır. Bütün samimiyetiyle su taşımaya devam eden Yûnus'un sırtı bir müddet sonra yara olmuştur. Sırtına merhem sürmesi için bir dervîşten yardım istemesi Tapduk Emre tarafından duyulunca, Tapduk Sultân sınamak kasdıyla, "varsın gitsin yanımızda durmasın!" diyerek Yûnus'a yol vermiştir. Bunun üzerine

7 İbrâhîm Hâs, *Tezkiretü'l-Hâs*, Süleymaniye Ktp. HM. Bl. Nu: 4543, vr. 37b-39a. Ayrıca bk. Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Şerhleri*, İstanbul 2008 içinde İbrâhîm Hâs şerhi.

üzülerek tekkeden ayrılan Yûnus, yolda iki kişiye rast gelir. Yolculukları sırasında karınları acıkınca önce arkadaşlarından biri, sonra diğeri Cenâb-ı Hakk'ın kendi katından bir sofraya indirmesi için duâ ederler. Her ikisinin duâsından sonra birer sofraya iner. Sıra Yûnus'un duâsına gelince gökten iki sofraya inmiştir. Bu rûhânî macerânın sonunda ilâhî kilidin açıldığını gören Yûnus, düştüğü gafletten özür dilemek amacıyla tekkesine geri döner. Şeyhinin eşiğine yatarak kendisine, "Bizim Yûnus" dedirttiği o güzel hitâba lâyık olmuştur. İbrâhîm Hâs, özet olarak verdiğimiz bu rivayetten şöyle bahseder:⁸

"Rivâyet olunur ki, tevhîd ilminde eşi benzeri olmayan Yûnus Emre, önceleri bilgin ve erdem sahibi bir müftü idi. Tapduk bir gün Yûnus'a:

-Fukaranın suyunu sen taşı! dedi. Yûnus bu sözü duyunca tekkenin suyunu taşımaya başladı. Suyu, arkasına bir meşin giyerek kırbayla taşırdı. Bir zaman böylece devam etti. Bir vakit oldu ki, meşin arkasına yapışmağa, arkası yara olmaya başladı. Bir gün bir dervîşe:

8 Bu ikinci rivâyet Ahmed Kuddûsî Hazretleri (ö. 1849) tarafından manzûm olarak şöyle tespit edilmiştir (bk. Abdülbaki Gölpınarlı, *YET*, s. 56.):
 Çünkü Yûnus kırk yedi yıl hizmet etdi şeyhine
 Dedi şeyh ona bizim rengimize boyanmadın
 Hizmeti odun getirmek idi dağdan matbaha
 Bunca hizmetle dedi sen hizmete dayanmadın
 Boynu yağır olmak ile atdı odunu yere
 Dedi şeyh çık git bu dem çün hizmete katlanmadın
 Tutdular çıkardılar başı kısıldı kapıya
 Dediler sen hâlimiz ile bizim hâllanmadın
 Başı kapı içre kalıp hırlayıp dedi hemân
 Ey başım elhamdülillah taşraya yollanmadın
 Duyacak bu sözü şeyhi dedi yakdın bağrımızı
 Gel ki bildim sen beni bîhûde işler sanmadın

-Ey kardeş! Arkam çok acır, göremem. Şuna bir bakıver, nedir? Dervîş Yûnus'un arkasından meşini çıkardı. Gördü kim, mübârek arkası büyük bir yara olmuş.

-Yûnus, sırtın yara olmuş, dedi. Biraz mum yağı sürüp örttü. Yûnus yine meşini giyip kırbayı alıp su getirmeğe gitti. O dervîş, Şeyhi Tapduk'a varıp dedi:

-Sultânım! Şu sakâlik yapan Yûnus'un sırtı kırbadan yara olmuş su taşımaya başka bir dervîş tayin buyursanız! Bunu duyan Şeyh Tapduk dervîşe sordu:

-Sakkâ yarasını sana mı gösterdi? Yarasına merhemi senden mi istedi? Madem ki böyle yaptı, varsın gitsin, yanımızda durmasın!

O dervîş de gelip Yûnus'a söyledi. Yûnus da ağlayarak sahraya doğru yöneldi. Bir zaman sahrada yalnız başına gezdi. Bir gün iki dervîşe rast geldi. dervîşler dediler:

-Sen nereye gidiyorsun? Yûnus cevap verdi;

-Perîşânım, nereye gideceğimi bilmiyorum! Dediler:

-Bizimle gel!

-Yûnus da râzî oldu. Birlikte yola çıktılar. Akşam oldu. O dervîşler dediler:

-Yemek vakti geldi!

Birisi el kaldırdı, duâ etti. Bir kap çorba ile bir ekmek zâhir oldu. Diğeri de el kaldırıp duâ etti. Ona da bir kap çorba ve bir ekmek zâhir oldu. Dediler:

-Yûnus, sen duâ eyle, sana da sofraya gelir. Yûnus gönülden şöyle dedi:

-Yâ ben neyleyem, benim elimden bu gelmez! İster istemez ellerini kaldırdı. Dedi:

-Yâ Rabbi! Bu dervîşlerin hâllerinden haberdâr değilim. Bunların yanında beni utandırma.

Derhal iki kap çorba ve iki ekmek zâhir oldu. O dervîşler Yûnus'a:

-Sen kime duâ ettin? Kimin hürmetine istedin de sana iki kap çorba ile iki ekmek geldi? Diye sordular. Yûnus:

-Yâ sizler kimin hürmetine duâ ettiyseniz? Diye cevap verdi. Onlar;

-Biz, Tapduk'un yanında tekkenin sakâlîğini yapan bir Yûnus vardır, onun hürmetine diye duâ ederiz, dediler.

Her gün bize bu minvâl üzere yemek gelir. Yûnus:

-Hemen, Yâ Rabbi, beni utandırma dedim, böyle vâki oldu. O gece sabah oldu. Yûnus hemen Şeyhi Tapduk'a yöneldi. Kendi kendine söylendi:

-Gece ile varayım, şeyhimin kapısının önünde yatayım. Şeyh elbette gece teheccüde kalkar, üzerime basar. "Kimdir?" diye sorarsa, "Yûnus!" derim. Eğer, "Bizim Yûnus mu?" derse kabûl etti; yok, "hangi Yûnus!" derse, reddolmuşum demektir. Başım alıp sahralarda telef olurum.

Gece erişdi. Yûnus gelip, Tapduk'un tekkesinin kapısı önüne uzanıp yattı. Tapduk teheccüde kalkdı. Mübârek gözleri görmezdi. Dışarı çıkarken Yûnus'un üzerine basdı. Buyurdu ki:

-Bu kimdir?

Yûnus:

-Yûnus'tur! Sonra buyurdu ki:

-Bizim Yûnus mu?

Yûnus, hemen mübârek ayağına yüz sürdü. Dedi:

-Yûnus! Biz seni Cenâb-ı Hakk'ın huzûrunda açacak idik. Sen kendi kendini açdın. Dilin çözülsün!

Yûnus Emre'nin otuz bin ilâhîsi vardır. Meşhûrdur. Ona suâl eylemişler ki:

-Bu kadar çok ilâhîleri neylersiniz? Bir kaçî kifâyet eder. Buyurmuşlar ki:

-Bir zaman gelir, nice kimseler bu ilâhîler ile geçinirler! Kabr-i şerîfleri Bursa'da Karamazak Mescidi'ndedir. Tapduk Yûnus ve Emrem Yûnus, Şeyh Abdürrezzâk -ki Şeyh San'an derler- üçü yan yana medfûndur. Üzerlerinde bir defne ağacı vardır. Yaprağı her derde devâdır. Ziyâret olunur.⁹

XVII. asırda Bolu'da doğup İstanbul'da yaşayan mu-tasavvıflardan Bolulu Himmet Efendi, bir eserinde, manevî yolculuğu sırasında uyanamayan kişilerin Yûnus Emre gibi eğitilebileceğini şöyle anlatır:

“Yûnus'un Tapduk Emre hizmetinde iken dağdan odun getirmeğe gidip, şeyhimin ocağına eğri odun yaraşmaz, diye doğrusunu ararken, dağdan gelip, şeyh, niçin geç geldin, diye celâllenip Yûnus da, benim istikâmetimden şeyhin haberi yok diye gece olunca kaçıp üç günden sonra aslını anlayıp yine geri gelmesi gibidir. Zira, azîzlerin celâl ile terbiye ettikleri, cemâl ile terbiye ettiklerinden menzil ü maksûda tez yetişirler.¹⁰”

XVI. asır tezkirecilerimizden Pîr Mehmed Âşık Çelebi (ö. 1571) *Meşâirü'ş-Şuarâ* adlı eserinde, Yûnus'un, “cezbe çengeliyle dünya âleminde melekûta çekilmiş, âlemin eşi ve benzeri olmayan kâmil insânlarından” olduğunu söyler ve onun okuma yazma bilmediğine işaret eder. Yûnus Emre, Âşık Çelebî'ye göre hâl diliyle konuşup şiir söyler. Âşık Çelebî şöyle der¹¹:

9 İbrâhîm Hâs, *Tezkiretü'l-Hâs*, Süleymaniye Ktp. HM. Bl. Nu: 4543, vr. 168a-169b.

10 Meliha Tapsız, *Bolulu Himmet, Dîvân, Manzûm Tarikatnâme, Adâb-ı Hurde-i Tarikat*, GÜ., SBE. YLT., Ankara 1995, s. 165.

11 Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-Şuarâ*, (haz. Filiz Kılıç) İstanbul 2010, s. 689.

“Rivâyet edilmiştir ki, her ne zaman okumak istemişse de, hece harflerini (Arapça’yı) tamamlamaya dili dönmemiş ve kalp aynası hat ve nakışların tozlarıyla dolmuş. Birdenbire şu beyti demiş:

*Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaradılanı severiz
Yaradandan ötürü*

(Biz, elifi ötreli (o/hüve şeklinde) okuduk. Bu varlık âlemindeki alış-verişimizi /sen-ben pazarlığından vazgeçip/ toptan yaptık. Biz yaratılanı Yaratan’dan /Yaratan’ın yarattığındaki tecellîsinden/ ötürü severiz.)

Köstendilli Şeyhî Süleyman Efendi, (ö. 1819) *Bahrü'l-Velâye* adlı eserinde, Tapduk Emre’den, Yûnus’tan, şiirlerinden ve tekkeye taşıdığı odunlardan söz ettikten sonra rivâyeti anlatır:

Yûnus'un Ortaköy Ziyârettepe'deki makâmı

“Naklolunur ki, Mevlânâ Rûmî demişdir ki, ilâhî menzillerin hangisine çıkdımsa, bir Türkmen Kocası'nın izini önümde buldum, onu geçemedim. Bundan murâdları Yûnus Emre'dir.¹²”

Bir halk rivayetinde, Yûnus'un üç bin şiir söylediği, fakat Molla Kâsım adlı bir kişinin bu şiirleri şer'-i şerîfe aykırı bulup yok ettiği söylenir. Bu rivâyete göre, Molla Kâsım, şiirleri ele geçirip bir su kenarına oturur. Bin tanesini yakar; bin tanesini de suya atar. Kalan bin şiiri okumaya başlayınca, şu beyitle karşılaşır:

Dervîş Yûnus bu sözü eğri büğrü söyleme¹³
Seni sıgaya çeken bir Molla Kâsım gelir

(Dervîş Yûnus! Bu sözü eğri büğrü söyleme. Yoksa birgün seni yargılayacak ve düzeltmeye kalkacak bir Molla Kâsım gelir.)

Beyti okuyan Molla Kâsım, şaşırır, tevbeyle gelir ve Yûnus'un velîliğine inanır. Ne var ki iş işten geçmiştir. Elde sadece bin tane şiir kalmıştır. Halk şimdi yakılan şiirlerin gökte melekler tarafından; suya atılan şiirlerin balıklar tarafından ve kalan şiirlerin de insanlar tarafından okunduğuna inanır.

Yûnus Emre hakkında anlatılan bir başka hikâyeye de şöyledir:

“Yûnus feyiz alamadım diye şeyhinden ve dergâhından ayrılır. karşılaştığı dervişlerle birlikte uzun bir seyahate çıkar. Bu mâcerâ onun kendi mertebesini anlamasını sağlamış ve yolda yaşadığı manevî hâller vesilesiyle mürşidinin ma-

12 Şeyhî Süleyman Efendi, *Bahrü'l-Velâye*, Berlin Ktp. (Almanya) Nu. 1683, vr. 14b.

13 Bu beytin bulunduğu şiir en eski Yûnus Emre Dîvânı yazmalarında yoktur. Şifâhî olarak gelmiştir. Metni ve şerhi için bk. Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Şerhleri*, İstanbul 2008.

nevi büyüklüğünü tasdik etmiştir. Bu duygularla dergâha geri dönen Yûnus şeyhinin eşiğine yatarak kendisini affettirmiştir. Fakat, Tapduk Emre: “Mertebeni öğrendin artık burada duramazsın, asâmı attığım yere gider orada rûhunu teslim edersin.” demiş. Asâsını atmıştır. Derler ki, Yûnus bu asâyı tam beş sene aramış, sonunda Sarıköy’de bulmuş ve orada ölmüştür.”

Son olarak konuyla ilgili meşhûr bir rivayeti daha kaydedelim:

Yûnus birgün Mevlânâ’ya; “Mesnevî’yi sen mi yazdın” demiş. Mevlânâ evet deyince; “uzun yazmışsın! Ben olsam: “Ete kemiğe büründüm/Yûnus diye göründüm” derdim, olur biterdi!” demiş.¹⁴

14 Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Dîvânı-Tahlil*, C. I, İstanbul 2008.

YÛNUS EMRE'NİN ESERLERİ

Yûnus Emre'nin Risâletü'n-Nushiyye (Öğüt Kitabı) ve Dîvân-ı İlâhiyât (Şiirler) olmak üzere, bilinen iki eseri vardır.

Risâletü'n-Nushiyye

Bu eser, H. 707/M. 1307 yılında, mesnevî şeklinde yazılmış insanın manevî yolculuğunu anlatan tasavvufî bir öğüt kitabıdır. Risâle “Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün” vezniyle yazılmış 13 beyitlik bir mesnevî ile başlar; daha sonra bir mensur bölüm gelir. Asıl mesnevî, bu mensur bölümden sonra başlar. Metin, mensur kısımdan önce gelen giriş beyitleriyle birlikte 600 beyitten ibârettir. Asıl mesnevî “Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün” vezniyle yazılmıştır.

Risâletü'n-Nushiyye, belli bir plana göre yazılmıştır. Ancak eserin üslûbu, Yûnus'un ilâhîlerine göre daha az şiiriyet taşır. Bu mesnevîde ahenkten ve âşıkâne bir üslûptan söz etmek mümkün değildir. Fakat eserde sembolizm mükemmeldir. Buradaki kavramların ekserisi mücerret mevzularla ilgilidir. Bu kavramlar genellikle teşhis (kişileştirme) san'atıyla işlenmiştir. İrşâdî bir hikâyeye olan Risâletü'n-Nushiyye, insanın Cenâb-ı Hakk'a lââyık bir kul olabilmesi için neler yapması gerektiğini anlatmaktadır. Yûnus, bu mânâ yolculuğunu anlatırken devrin siyâsî ve kültürel değerleriyle, aşk ve muhabbet, kanâat, nefisle mücâdele ve ıstırap gibi hallerin evrensel kavramlarını birlikte ele alıp işler.

Eserin muhtevası kısaca şöyledir:

Baştaki on üç beyitlik kısımda Yûnus, insanın Cenâb-ı Hak tarafından nasıl yaratıldığını anlatır: İnsan, anâsır-ı erbaa (dört unsur) denilen hava, ateş, su ve topraktan ve dört unsura üflenen cândan ibarettir. Dört unsur, insanın ölmesiyle tekrar asıllarına döner. Huy; cân yani rûh ölmez, ebedîdir. İnsan bu dünyaya yaratılış gayesini öğrenmek için gelmiştir. İnsanın oluşumundaki toprak ile sabır, iyi huy, Allah'a dayanmak, halka iyilik etmek, izzet ve şerefini korumak; su ile arılık (temizlik), cömertlik, lütufta bulunmak ve Cenâb-ı Hak ile buluşmak sıfatları gelmiştir. Bu sekiz sığata karşılık, insana yel ile yalanın, iki yüzlülüğün, aceleciliğın ve nefsin; od (ateş) ile de kibrin, şehvetin, tama'nın ve hasedin (kıskançlığın) geldiğı bildirilir. Diğier taraftan insana cân ile de izzet (yücelik), vahdet (birlik), utanma ve davranış güzelliğleri verilmiştir.

Görüldüğü gibi, maddî ve fânî olan beden ile manevî ve sonsuz olan rûh, mahiyetleri yönüyle birbirine zıttır. Beden insanı dünyaya bağlar. Rûh ise Hakk'a yükselmek ister. İnsanoğlu'nun hayâtı bu sebeple dramatik bir durum gösterir. İnsanda beden hâline gelen dört maddî unsur, birbirine zıt arzuları doğurur.

Mesnevînin mensûr bölümü akıl ve bilgi konusuna ayrılmıştır:

Akıl, pâdişâhın yani Hakk'ın kadîmliğı (öncesi olmama) nûrundandır. Akl-ı maâş, akl-ı maâd, akl-ı küll olarak üçe ayrılır. Akl-ı maâş, dünyada geçim işlerini başarır; akl-ı maâd âhiret işlerini bildirir; akl-ı küll ise Hakk'ın tecellî(belirme) sidir.

İmân, Cenâb-ı Hakk'ın hidâyet (doğru yolu gösterme) sıfatının nûrundandır. O da üçe ayrılır; ilme'l-yakîn, aynel-yakîn, Hakke'l-yakîn.

İlme'l-yakîn, yani kitâbî ve şifâhî bilgiyle elde edilen imân, akıldadır. Ayne'l yakîn, yani manevî görüş (kalb gözü) ile elde edilen imân gönüldedir. Hakke'l-yakîn, yani buluş ve oluşla, içinde yaşayarak elde edilen imân cândadır. Cân ile olan imân cân ile gider. Cennet, Cenâb-ı Hakk'ın lütfu nûrundanır. Cehennem, adâletinin tecellisidir. Toprak Cenâb-ı Hakk'ın nûru; su, hayâtı, yel (hava) heybeti; od (ateş) hışmının (öfkesinin) tecellisidir. Toprakla suyun yeri Cennet'tir, yel ile âteşin yeri Cehennem. Yel ve ateşle dokuz kişi gelmiştir. Bunların her biri binbaşdır, bin ere hükmeder. Kime gelirlerse, onu, kendi yurtlarına götürmek isterler. Toprak ve suyla on üç kişi gelmiştir. Bunlar da binbaşdır; her birinin hükmünde bin er vardır. Kime gelirlerse onu Cennet'e çekerler. Cân ile gelen dört kişidir. Bu dört kişi cân ile gelmiştir, cân ile gider. Bunların biner eri vardır. Bunlarla olanlar, Cenâb-ı Hakk'ın cemâlinde yok olurlar. Toprak ve su ile gelenler Cennet'e giderler. Ateşle, yelle gelenler, Cehennem'e giderler, Cân ile gelenler ise Cenâb-ı Hakk'a ulaşırlar. İnsanın hangi bölükten olduğunu bilmesi gerekir.

Eserin bu mensur bölümünden sonra manzûm bölümler başlamaktadır. Manzum bölümlerde:

- 1- Rûh ve akıl (Beyit: 14-84)
- 2- Kibir ve Kanâat (Beyit: 85-184)
- 3- Buşu ve Gazâb (Beyit: 185-282)
- 4- Sabır (Beyit: 283-318)
- 5- Buhl ve Hased (Beyit: 318-459)
- 6- Gaybet ve Bühtân (Beyit: 459-589) konuları ele alınır.

Eserde bütün bu kavramlar, destanî birer hikâye şeklinde ve zaman zaman remzî bir üslûpla işlenmektedir. Bu arada sık sık, benzetme, mecâz ve özellikle teşhis (kişileştirme) san'atlarına başvurulur.

Birinci hikâye, rûh ve aklın açıklamasıdır:

Gönül, büyük bir cihândır. Nefis terkedilmeli, gönül denen büyük cihâna gidilmelidir. İnsana iki sultân gönderilmiştir. Biri Rahmânî, diğeri ise şeytânîdir. Her ikisi de kişinin mülkünü (varlığını) ele geçirmek için mücâdele ederler. İnsan bu sultânlardan hangisine bağlıysa, onun hükmüne girer. Bunlardan Rahmânî askerler on üç bin er(kişi)dir. Kolay kolay yenilmezler. Haşerâta (Zararlı hayvancıklara) benzetilen nefis askerleri de, dokuz bin kişidir. Bunların atları daima eğri yani savaşa hazır; yüzleri de karadır. Tabî ki, gayeleri, rûh askerlerine saldırmaktır. Yûnus, kişinin bu bölükten olmamasını tavsiye ederek şöyle der:

Sakıngıl kim bulardan olmayasın

Ki nefis dîvânına yazılmayasın

(Ey âşik! Nefis askerlerinden olmaktan sakın ki adın bu insanların listesine yazılmasın.)

Yûnus'a göre, insanı iyi veya kötü bir yöne sevkeden mânevî güç, sevgidir. Bir mısramında, "Çalabın dünyasında dürlü dürlü sevgi var" diyen mutasavvıf, insanın neyi severse ona imân ettiğine inanır:

Neyi sever isen îmânın oldur

Niçe sevmeyesin sultânın oldur

(Neyi seversen ona inanırsın. Asıl sultân o iken o'nu nasıl sevmezsin?)

Bitip tükenmeyen dünyevî arzular, hakîkî sevgiye engeldir. Bu husus tamâ' (dünya arzuları) kavramı etrafında uzun uzun anlatılır. Yûnus tamâ'yı, düşenlerin içinden çıkamayaacağı bir hapisâneye, yahut, vücût zindanındaki işkenceci ve acımasız askerlere benzetir. Bu askerler, zindâna düşenin eli-

ni ayağını zincire vururlar. Tama‘dan kurtulmanın tek çâresi “kanâat” sahibi olmaktır.

Kanâat, Yaratıcı’nın cemâl (güzellik) sıfatlarından. Tama‘ askerlerinden daha kuvvetli olan kanâat askerleri, uçan kuşlara benzeyen atlarıyla çevik birer gâzîdirler. Gönül şehrinin gerçek sahibi bunlardır. Şehri zapteden tama‘ askerlerini kılıçtan geçirip, kurtarırlar. Şehir halkı, rahata kavuşur.

Risâle’nin ikinci bölümü “Dâstân-ı Kibr” başlığı taşımaktadır. Yûnus, “kibr”i, dağ başlarında oturan ve yol kesen harâmîlere benzetir. Bu benzetme, diğer bazı benzetmelerle birlikte devrin sosyal hayâtından alınmış anlamlı bir belge değeri taşımaktadır. Özellikle yarı göçebe bir hayât yaşayan Anadolu Türk’ünün başı “harâmî”lerden dertlidir. Yûnus bu motifi içe dönük (mücerret) bir malzeme olarak kullanır. Harâmî, nefsin bir sıfatı olan kibri temsil edince, bunun zıddı olan tevâzu (alçak gönüllülük) ile birlikte işlenir. Bu bölümde kibir, “dağ” istiaresiyle verilir. Dolayısıyla tevâzu -Yûnus’un ifadesiyle aşaklık- dağın aksine “yer” (düz arazi, ova) kelimesiyle ifade edilir:

Niçe dura harâmî dağ başında

Girer bir gün ele yol savaşında

(Harâmî dağın başında nasıl durabilir? Bir gün o da yolun bir yerinde yakalanır.)

Bu beyitte de işaret edildiği gibi, nefis harâmîsi günün birinde yakalanacaktır. Bundan, kibirlenmekten vazgeçen kişinin tevâzuya ulaşacağı anlaşılır. Yûnus bu noktada, şöyle bir tavsiyede bulunur:

Sakıngıl olmagıl kibr ile yoldaş

Kibir kandayısı onunla savaş

(Kibr ile yoldaş olmaktan sakın. Kibir nerede ise, hangi sebebe bağlı ise onunla mücâdele et.)

Yûnus, kibirli kişilerin özelliklerinden de bahseder. Ona göre, kibirli kişi erenlere eremez; kendisinin düşmanıdır, özünü göremez. Makâmları “siccîn” (Cehennemde bir vâdi)dir. Ömrü kibirle yele verip, yazık etmemelidir. Kişiyi kibirden kurtaracak olan vâsıta “akıl”dır.

Yûnus, yüksekte bakanlara “Yürü imdi meded iste akıldan” diye öğütte bulunur; onları alçak gönüllü olmaya çağırır. Kibir, eninde sonunda tevâzu (yer alçağı) tarafından yere indirilecektir. Yer alçağı, yani tevâzu sıfatı, kılıcını çekip kibir harâmîsinin üzerine gelir:

Kılıç tartıp gelir yer alçağından
Kibir gördü anı kaçar dağından

(Kibir elinde kılıcını sallayıp gelen yer alçağını /tevâzuyu/ görünce bulunduğu dağından kaçar.)

Kıscası, tevâzu gelince kibir yok olur. Yûnus, kibir ve tevâzuyu ele aldığı bu bölümde, başka motiflere de başvurur. Su, alçaktan aktığı için, Yûnus’un “aşaklık” dediği, tevâzuyu temsil eder. Saflığın ve hayâtın timsâli olan su, yücelerden alçaklara akar gelir. Başka kaynaklarla birleşerek ırmak olur ve denize ulaşır. Deniz, ilâhî rahmet ve vahdetin, Cenâb-ı Hakk’ın birliğinin remzidir. Rahmet ve vahdet denizine ulaşmak için tevâzu pınarlarının kaynayıp çoşması, irkilip akması gerekir: Kibir konusu, alçak gönüllülük sıfatının kibri mağlup etmesiyle son bulur. Alçak (mütevâzî) kişinin makâmı “aşk yeri”dir:

Yûnus alçaklığı yavlak beğendin
Anın için bu aşk yerine kondun

(Yûnus! Tevâzuyu çok beğendin, bu vesile ile aşk makâmına geldin.)

Aşk makâmını bulanlar, “herkesin kana kana su içtiği bir çeşmeye” benzetilerek diğer konuya geçilir.

Eserin üçüncü bölümde “Buşu”, yani, gazap konusu işlenmektedir. Kişinin nefsi davranışlarından olan öfke, tıpkı kibir gibi, rûhun güzelliklerini yok eder. Bu kötü sıfat da, “savaşçı” bir bahadıra benzetilmektedir. Bu bahadır, hışımla denizi ateşe verebilir:

Buşu derler bana benem bahadır
Düzenlik bozmağa her yerde hâzır

(Benim adım buşu yani, gazaptır. Ben her yerde huzûru bozmaya hazır bir savaşçıyım.)

Buşu, nereye varırsa baş kesilir. Öfkelenildiği anda herkesi öldürür. Önüne gelen insanın cânına kıyar. Yaratılmış hiç bir şey buşuya karşı duramaz. Yüz bin er, gözüne “zerre” kadar görünmez. Bastığı yerde “ot bitmez”; hayâttan eser kalmaz.

Yûnus, buşunun karakterini uzun uzun anlattıktan sonra, buşu (öfke) ile imân münasebetini açıklar. Gönünde buşu olan kişinin imanı yoktur, diyerek gönül mülkünün bu sıfattan temizlenmesi gerektiğini belirtir.

Kişi, buşudan kolay kolay kurtulamaz. “Sakıngıl buşudan ol gizlenipdir” mısraında belirtildiği gibi buşu, faaliyetlerini gizli gizli devam ettirir. Gazap sıfatı bir yerde “elinde asa, boynunda taylasan” olan bir ihtiyâr şeklinde tasavvur edilir. Hak şarabı (ilâhî bilgi ve sevgi)yla kendilerinden geçen âşıklar, bu sinsi düşmana “eyvallah” etmezler. Çünkü âşıkların gönülleri Allah sevgisiyle doludur.

Buşudan (öfkeden) kurtulmanın yolu “sabır”dan geçer.
Eserin dördüncü bölümünde, sabır konusu ele alınır.

Sabrın her işinin iyilik olduğunu söyleyen Yûnus, sabırlı kişilerin büyük devlet bulan ulu kişiler olduğunu belirtir. Hz. Yûsuf, kardeşleri tarafından atıldığı kuyudan sabırla kurtulmuş, yüce makâmlara ulaşmıştır:

İşitdin Yûsuf’u ol çâh içinde
Dururdu sabr ile ol mâh içinde

(İşittin, Yûsuf denen o ay, -nasılsa bir vesile ile kurtulurum diye- o kuyu içinde sabırla otururdu.)

Bu kıssada söz konusu olan bazı motifler de semboliktir. Yûnus, Yûsuf’un içine düştüğü kuyu ile nefsi (bedeni), kuyunun kovası ile ilâhî bir kurtuluş vesilesini, kervân ile rûh sultânını kasteder. Sabırlı kişinin yolu, tıpkı Yûsuf gibi nebîliğe yahut velîliğe uğrar. İlâhî bir emânet olan sabır, insanın mi’râc ve cemâllullah tecellîlerine mazhar olmasına vesiledir.

Eserin beşinci bölümünde de, “Buhl” (cimrilik) ve “Hased” (kıskançlık) konusu işlenmektedir. Yûnus, bu iki huyu yukarıdaki kavramlar gibi, “nefsânî askerler” olarak niteler. İnsan, cimrilik ve haset sıfatlarından Allah’ın yardımıyla kurtulur. Hasûd (kıskanç) kişinin sonu kötüdür. Eli hiçbir şeye ermez; başkalarının kuyusunu kazmakla vakit geçirir. Fakat kazdığı kuyuya kendisi düşer. Bahîl (cimri) de, kendi yediğini bile kıskanan biridir. Kazandığını kendisi için harcaıp biriktiren bu kişi şöyle yerilir:

Kazancın kendinin kendüye vermez
Eli bağlı durur yemeğe ermez

(Cimri olan kişi kendi kazandığını kendisine bile vermez. Sanki eli bağlanmış gibidir. Kazandığını harcamaya kıyamaz.)

Yûnus Emre, bahîl (cimri) ve hasûd (kıskanç) kişileri değerlendirirken psikolojik tahliller de yapar. Bunların dirliği

yoktur, azap içindedirler. Onlar bir yıl, on iki ayda huzûrsuz yaşayan kişilerdir; öğüt de dinmezler.

Söz bahîllerden açılınca, Kârûn'dan bahsedilmeden geçilmez. Çünkü Kârûn, hasîsliğin sembolüdür. Yûnus, buna telmih ederek, “Bahîl olan kişi Kârûn’la kopar” der. Sonra Kârûn’un, malıyla; mülküyle, parasıyla nasıl helâk olup gittiğini anlatır. Bu kıssadan alınacak ders bellidir: Mülk Allah’ındır. Kişi, kendisine emânet edilen mal ve parayı nasıl değerlendirirse değerlendirsin, bunları kendi irâdesiyle ne artırabilir, ne de eksiltebilir. İnsana düşen, kazancının öşrünü vermesidir. Malını cânından tatlı bilip Kârûn gibi yok olup gitmek, mahşerde boynu zincirle kalmak demektir:

Zekâtın vermeyenin hâli budur
Olur boynuna zencîr mâlı budur

(Yarın mahşer günü zekât vermeyen kişinin hâli şuna benzer ki, onun malı boynuna zincir olur.)

Yûnus, cimrilik ve hasedi, yağmacı askerlere benzetir. Bu askerlerin talanlarından kurtulmak için akıllı olmak gerekir. Allah’ın emrine uyan akıl, gerçeğe ulaşmada bir vâsıta-
dır. Akıl, rûh sultânına, “bize uyan hasedden vazgeçer.” diye öğütte bulunur. Rûh sultânı bu tavsiyeye uyararak, aklın yanına gider; ne yapması gerektiğini sorar. Akıl şöyle der:

Akıl eydür gel e bir gözlerin aç
Sehâvet kanda ise ol yana kaç

(Akıl der ki, gel de gözünü aç /uyan!/ Cömertlik nerede ise o tarafa yönel.)

Buhl (cimrilik) ve kıskançlıktan kurtulmanın sehavet (cömertlik)le mümkün olacağını öğrenen rûh, insanlara yardım ederek, hayır-hasenât yaparak yüzündeki perdeyi kaldırır.

Yûnus, bahîl konusunun sonunda, “terk”le ilgili bilgiler de verir. Terk, dünyevî arzuları gönülden çıkarmak demektir. Bekâya, ölümsüzlüğe ulaşmak için terk makâmalarını yaşamak gereklidir. İlim ve amel, terki yaşamaya yeterli değildir. Cenâb-ı Hak, velilere ve nebîlere “cân terki”ni emretmiştir. Nihâyet sahî(cömert)ler candan; cennet ve cehennem kaygusundan geçmişler, Hakk’ın cemâline yönelmişlerdir. Onların gönüllerinde ilâhî tecellî nûru parlamıştır. Cömertlerin Hak katında varlıkları “edep”ten ibarettir. Yolları da, “aşk yolu”-dur:

Tarîk-ı aşka ne sermâye ne mâl
Bular aşk ile olmak oldu muhâl

(Aşk yolunda ne para ve pulun, ne de malın kıymeti vardır. Bunların aşk ile bir arada olması imkânsızdır.)

Dünyada ölmeden önce ölen cömertler, hesaplarını vermişler, Hakk’a ulaşmışlardır.

Yûnus, buhl (cimrilik) ve hasetten (kıskançlıktan) sonra, gaybet (dedi kodu) ve bühtan (yalan) konusunu ele alır. Ona göre, bühtân, gaybet ve kin, akılla birlikte bulunamaz. Bu sıfatlar insana sonradan ârız olur. Yalan ve dedi-kodu, kınanacak huylardandır. Yûnus’a göre her iki sıfat da “küfür”dür. İnsanın ağızındaki gaybet (gıybet, dedi kodu), hayız haline benzetilir. Bu tip kişiler Allah’ın rahmetinden mahrumdurlar:

Kişinin hayzıdır ağızında gaybet
Ki gaybet söyleyen bulmaya rahmet

(Kişinin ağızındaki dedi-kodu kadının hayız hâli gibidir. Gıybet eden kişiler Allah’ın rahmetini bulamaz.)

Gaybet, insanı aslından uzaklaştırır. Başkalarının dedi kodusunu yapan kişi gözünü maddeden mânâyâ, dıştan içe çeviremez, Allah’ın birliğini anlayamaz. Halbuki hakîkatin

kaynağı içimizde; özümüzdedir. Bu çokluk âlemine takılıp gönlü Hakk’a vermemek, masivâyâ aldanmak, Vahdet şuurundan uzaklaşmak demektir. Her türlü kötülük, içimizde, yani nefsimizde başlar ve yine nefsimizde biter.

İçeri gizlidir cümle yavuz hu
Gider gösterme kimseye anı yu

(Bütün kötü huylar insanın içinde gizlidir. Bunları kimseye göstermeden temizle.)

İlâhî tecellîye ulaşmak için ibâdet, zikir ve iyi amellerle kalbi arıtmak şarttır. Şu bir gerçektir ki, bal, katran kabına konmaz. Kalbi arıtmanın, damarlara cilâ vurmanın yolu, Hakk’ı birlemekten geçer. Hazineler, toprağın derinlerinde gizlidir.

Hak ve hakikat sınırlarını elde etmek için aç, susuz ve geceler uykusuz kalıp, zikirle, fikirle çok emek çekmek gerekir. Az bir gayretle hakikat ele girmez. Nefse tattırılan bu acı, sonunda bala dönecektir. Yûnus bu noktada “mânâyı bilenler, benim ne dediğimi ve ne yediğimi bilirler!” der.

Gıybet ve kin sahiplerinin hâli içler acısıdır. Bu sıfatları en kötü huylardan kabûl eden Yûnus, gıybetçi ve kinci kişilerin gündüzlerini geceye benzetir. Onların gözleri perdelidir; kulakları da duymamaktadır. Gözleri gerçeği göremediğinden hırsıza benzetilmekte ve “göz uğrusu” denilmektedir.

Düşüncelerini “Allah sevgisi” temeline oturtan Yûnus, göz ile sevgi arasında güzel bir münasebet kurar. İbret nazarı olmayanın kalbinde sevgiden eser yoktur:

Kamu sevgi tadın evvel göz alır
Anınçün hasreti gönülde kalır

(Bütün sevgilerin tadını önce göz alır. Bu sebeptendir ki gözden uzak olanın hasreti gönülde kalır.)

Gözü görmez kişinin sevgisi yok
Bu gözlü kişiler sevi bile tok

(Gözü görmeyen, yani varlığa ibret nazarı ile bakmayan mânâdan habersiz kişilerde sevgi yoktur. Bu mânâ gözü görmeyenler sevgiye de toktur. /Yani sevgiyi aramazlar.)

Hakikat şu ki, eşya âlemi Hakk'ın nurunun bir yansımasıdır. Bu sebeple, kainâta gönül gözüyle bakanlar, her şeyde Hakk'ı görürler. Varlık âlemi, bir tek nûrun yansıması olunca, kin tutup gıybet edilecek bir varlıktan söz edilemez. Öyleyse, insan, bakışlarını kendi içine çevirmelidir.

Yûnus, gıybetle birlikte “söz” kavramı üzerinde de durur. O, “Hak” sözünden başka her sözün “gerçeği yansıtmayan bir söz” olduğunu söyler. Sözü hak olan kişi Hakk'ı duyar

Gaybet, bühtan (yalan) ve akıl konuları üzerinde durulan bu son bölüm, aklın doğruluğa gıybet evini yıktırmasıyla devam eder. Sonuçta, doğruluk ile dirilenler ölümsüz kalmayı başarır, Hakk'ın cemâlinde yok olurlar.

Nihayet bu âlem bir tek nûrdan ibâettir. Gıybet, kötü söz, haset, cimrilik insanı çokluğa sürükler. Halbuki insan nereye bakarsa kendi yüzünü görecektir, neyi düşünürse kendisi olduğunu bilecektir:

Neye kim bakarsan ol yüzündür
Kime ne sanırsan kendözündür

(Neye bakarsan bak, aslında kendi yüzündür. Kimi ne sanıyorsan, o da kendisin!)

Şu halde varlık âleminde yabancı bir şey yoktur. Bir kelâm-ı kibârda belirtildiği gibi, “evde, evin sahibinden başkası yoktur!”

Hakikat ehli kişiler, kalb evinde iman çerâğını yakmışlar; karanlığı, yani bütün nefisî sıfat ve arzuları sürüp çıkarmışlardır:

Çırâğı yakıcağ karanu kaçar
Özü göyner bize nûr bâbın açar

Yûnus'un kandil diye remzettığı şey tabii ki imân nûrudur. Ve bu âlemde Cenâb-ı Hak, sadece kendisine imân edenlere cemâlini gösterecektir.

Görüldüğü gibi Yûnus Emre, Risâletü'n-Nushiyye'de, Hz. Peygamber'in davranış ve düşüncelerinden akseden tasavvufî ahlâkı, yahut seyr ü sülûk denilen manevî yolculuğu, insanın iç mücadelesini; kendini bilme ve bulma gayretini Anadolu Selçuklu Türklerinin sosyal hayâtından aldığı unsurlarla anlatır. Ele aldığı mücerret dünya anlayışını müşahhas örneklerle, hikâye diliyle ve öğüt veren bir anlayışla işler. Devlet düzeni içinde sultânın görevlerini dikkate alarak, mutlak vücût olan yaratıcı yerine sultânı koyar. Ateş ve yel gibi unsurlara birer şahsiyet verir. Bunları, vücûttan hükmeden birer kuvvet olmaları nedeniyle binbaşı gibi düşünür: Emirlerine biner asker verir. Toprak ve su ile birlikte vücûtta olumlu faaliyetler de bulunan üç hükümran vardır. Bu manevî kuvvetler de, emirlerinde biner er bulunan birer binbaşı konumdadırlar. Cân ile de dört kişi gelir. Bunlar da binbaşdırlar ve emirlerinde biner er bulunur. Bu manevî kuvvetlere bağlı söz konusu her er, genel mânâda iyilik ve kötülüklerin timsâlidir. Anlaşılacağı üzere, iyi huyların esas ve temeli toprak ile suya; kötü huyların temeli de, ateş ve havaya bağlanmaktadır. Bu dört unsur arasında bir tezat (çatışma) olduğu da açıktır. Yûnus, unsurlar arasındaki bu tezadı, dost ve düşman askerleri arasındaki çatışmalarla anlatmaktadır. Sonra yine, hikâye ettiği bu mecâzî ordu düzenini, gerçek âleme uygun olarak bölüklere ayırıp, şöyle seslenir:

“İmdi bilgil kim hangi bölükdensin?”

İnsan nihayet hangi bölüğün sözünü tutarsa o bölükten olacaktır.

Yûnus Emre, gerçek mutluluğun nefis ordularından kurtulmakla bulunacağını söyler.

Eserde, rûh ve nefis arasındaki çatışma ele alınırken, akılla ilgili düşünceler de verilmektedir. Yûnus'un bu eserine göre akıl rûh sultânının -casus'a benzetilen- bir yardımcısıdır. Demek ki akıl Allah'a kavuşmak için bir araçtır, amaç değildir. Akıl, düşman, (nefis) ordularından aldığı bilgiyi rûh sultânına iletir. Rûh sultânı bu bilgileri sürekli değerlendirir. Burada Yûnus, -tasavvufî bir ifadeyle söylemek gerekirse- kitâbî bilgiden gönül bilgisine geçişi anlatmaktadır.

Daha önce işaret ettiğimiz gibi mutasavvıf, gerek nefsin gerekse rûhun özelliklerinden bahsederken yine çağın askerî ve siyâsî anlayışına uygun olarak bir takım benzetmelere başvurur. Mesela rûh, dünyayı esir alan nefis askerlerinin elinde "benzi sarı, dili tutulmuş, aklını kaybetmiş bir âciz" kişidir. Nefis askerleri ise, demir yürekli bahadır erlerdir. Bir başka yerde rûh sultânına bağlı erler, "ipek elbiseler giyinmiş, Burak atlara binmiş, önlerinde yeşil bayrak" olduğu hâlde tasvir edilir.

Başka bir yerde "kibir", yol kesen eşkiyâya benzetilir. Buna karşılık tevâzu, alçaklarda oturan insanlar gibidir.

Yûnus Emre, bu eserinde sultân, taht, şehir, il, dağ, ova, yer, binbaşı, er, sipâhî, ev, uğru (hırsız) gibi şehir kültürü ve devlet teşkilatıyla ilgili kavramları mecâzî de olsa, bol bol kullanmaktadır. Bu üslûptan, Yûnus'un akıncı bir toplum ile ikinci bir toplum hayâtı arasında yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, Yûnus şehir kültürünü tanıyan bir sûfidir.

Eserde anlatılan sosyal olaylar, o devirde Anadolu Türk'ünün başından geçen, yaşanmış olan gerçek olaylardır.

Yûnus Emre'nin tasavvufî yolculuğu anlatırken, eserinde gerçek hayâtтан alınmış hikâyelere başvurması tesâdüfî değildir. Derin konuları kavramaktan yoksun, okuması yazması olmayan, Kur'ân'ın incelikleriyle ilgili bilgileri şifahî yollarla öğrenen Anadolu halkı, Yûnus'un anlattığı manevî dünyadan başka türlü nasıl haberdar olabilirdi? Ayrıca, Yûnus'un ilâhî ahlâkı, basit, anlaşılır ve halkın hayâtından alınan bazı hikâyelerle anlatması Hz. Peygamber'in sohbet metoduna da uygundur. Zira Hz. Peygamber dinin bir "nasihat" olduğunu belirtmiş ve insanların seviyelerine uygun konuşulmasını tavsiye etmiştir.

Dîvân-ı İlâhiyât

Yûnus'un asıl san'atını, aşkını, imânını, tevhîdin hakikatıyla ve ilâhî güzellekle ilgili düşüncelerini öğrendiğimiz eseri Dîvân'ıdır. Elimizde, ne yazık ki Yûnus'un yaşadığı zamandan kalma bir yazma "Dîvân-ı İlâhiyât" mevcut değildir. Yûnus, bazı beyitlerinde kendi dîvânından söz eder:

Yûnus miskîn onu görmüş eline hem dîvân almış
Âlimler okuyamamış bu mânâdan duyan gelsin

(Miskîn /Yokluk ehli olan/ Yûnus onu (Tapduk'u) görmüştür. Elindeki bu dîvân, aşk ve irfan kaynağı olan Tapduk'un verdiği bilgi ve ilhamla kaleme alınmış ilâhî hakîkatlerin kitabıdır. Bu ilâhiyâtta hakîkatleri değme bilgin okuyup anlayamaz. Onu hakîkatin mânâsını bilen okuyup anlayabilir!)

Kezâ Yûnus bir başka beytinde de şöyle der:

Yûnus olduysa adım pes ne aceb
Okuyalar defter ü dîvânımı

(Ey kardeş! Adım Yûnus olduysa bunda şaşılacak ne var. Bundan sonra benim dîvânımı, yani yazdıklarımı okusunlar.)

Bu beyitlerden ve “Yûnus Emre Fermâyed” lafzının ebced değeri olan (H. 707/M. 1307) tarihinden anlaşıldığı kadarıyla dîvân, Yûnus daha hayâtta iken yazılıp tertip edilmiştir. Risâletü’n-Nushiyye’nin sonunda verilen tarih beyti de bunu doğrulamaktadır. Fakat şâir daha hayâtta iken tertip edilen bu dîvân elimizde değildir. Nitekim yazma Yûnus dîvânları nüsha farklarının çokluğu dikkate alınırca şimdiki haliyle sözlü kaynaklardan derlenmiş izlenimi vermektedir.

Eski tarihli el yazması dîvânlar tek tek esas alınırca, bu eserlerde Yûnus’a ait iki yüz ile üç yüz arasında şiirin var olduğu görülecektir. İncelemelerimiz sonucunda Türkiye ve Dünya kütüphanelerinde yüzden fazla “Yûnus Emre Dîvânı” yazması tesbit etmiş bulunmaktayız. Bu yazmaların içinde eski tarihli olanlarının karşılaştırılması sonucunda şâirimize ait dört yüzden fazla şiir tesbit edilmiştir.¹ Bu şiirlerden bazıları tartışmalı olduğu için yeni incelemeler sonucunda şiir sayısının her an değişebileceğini ayrıca belirtmekte yarar vardır. Dîvâna alınan Yûnus mahlaslı şiirlerin dışında daha onlarca şiir bulunmaktadır. Fakat kanâatimizce söz konusu şiirler, daha sonra yaşayan Yûnus veya Yûnuslara, Âşık Paşa ve Saîd Emre gibi sûfi şâirlere aittir. Esasen, “Bizim Yûnus”un olmayan “Yûnus” mahlaslı şiirler, dil; üslûp ve düşünce bakımından bazı farklar taşıdığından bunları ayırt etmek kolay olmaktadır.

Yûnus, ilâhîlerini aruz ve hece vezni ile yazmıştır. Dîvânda aruzlu şiirler az, heceliler ise daha çoktur. Yûnus’un yaşadığı devirde aruz, Türkçe’ye yavaş yavaş uygulandığı için bu manzûmelerde aruz hataları oldukça fazladır.

1 Tarafımızdan hazırlanan tenkitli metinde şiir sayısı 417’dir. Bk. Mustafa Tatcı, *Yûnus Emre Dîvânı-Tenkitli Metin*, İstanbul 2005.

Yûnus Emre'nin hem aruzlu, hem de heceli şiirlerinin pek çoğu musammattır. Bütün şiirler, beyit esasıyla kaleme alınmıştır. Yazmalarda dörtlük birimiyle yazılan bir şiir yoktur. Bu özellik, o devrin genel bir özelliğidir. Fakat musammatlar ikiye bölündüğünde her beyit dörtlük şekline girer. Aynı özellik Mevlânâ'nın Farsça gazellerinde de görülmektedir. Musammat şiirlerden aruzlu olanlar genel olarak "Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün" vezniyle yazılmışlardır. Bu şiirler, heceyle yazılmış izlenimi vermektedir. Bu durumdaki şiirler, kanâatimizce, ağızdan ağıza nakledilirken bozulmuştur. Şu da var ki, Yûnus'un musammat ilâhîlerinde her beyit, musammat değildir. Arada birkaç beyit kafiyesiz devam edebilmektedir. Bu özellik de, musammat şiirlerin aruzla yazılmaya çalışılan birer şiir olabileceği izlenimini vermektedir. Bütün buraya kadar sıraladığımız şekilde ilgili mes'eleler Yûnus'un tam bir geçiş dönemi şâiri olduğunu göstermektedir.

Yûnus Emre'nin şiirlerindeki hece-aruz ikiliği, dilinde de vardır. O, anlaşılır bir Türkçe ile söylemiş, hem aruzu hem de heceyi kullanmıştır. Kullandığı dile bakarak, Yûnus'u "saz şâiri" sınıfından bir halk şâiri saymak doğru değildir. Yûnus, Tekke'de yetişmiş "Türk Tasavvuf Edebiyatı"na mensup bir şâirdir. Özetle söylemek gerekirse, Yûnus Türkçe yazan bir İslâm mutasavvıfıdır. Onun aruza meyletmesi ilk İslâmî ve tasavvufî eserlerin Arapça ve Farsça yazılması; manzûmelerinde, aruzla kaleme alınmasındandır. Tabiatıyla Yûnus ve devrinin diğer şâirleri, ilk İslâmî kaynaklardan faydalanmışlardır. Yûnus Emre şiirlerini bir san'at endişesiyle değil, ilâhî bir aşk ile yazmıştır.

Yûnus, kâfiye konusunda, devrinin diğer şâirleri gibi oldukça serbest hareket eder. Kafiyeyi bir ses estetiği olarak değerlendirir. O, kulağa gelen her türlü benzer ve ahenkli sesle

kafiye yapar. Dolayısıyla, Yûnus'a göre kulak kafiyesi esastır. Bu sebeple mutasavvıfımız, Farsça veya Arapça bir kelimeyi benzer sesli olmak kaydıyla kafiyeli kullanabilmiştir. Hatta O, Arap ve Fars kaynaklı bir kelime ile Türkçe ekli bir kelimeyi kafiye yapabilir. Yarım kafiyelerin kullanıldığı şiirlerde redife daha sıkça rastlanılmaktadır. Bu redifler, şiirin ahengini daha da güzelleştirir ve şiiri besteye müsait hale getirir. Yûnus Emre, kafiye konusunda çok tabiidir. Esasen Yûnus Emre'de görülen millî zevki bu noktalarda aramak gerekir. Onun şiir dili hâl ve zevkine uygundur.

Yûnus'un, Dîvân'ın sonundaki:

Yâ ilâhî ger suâl etsen bana

Bu durur anda cevâbım uş sana

matlalı mesnevî dışındaki bütün ilâhîleri “gazel” şeklinde yazılmıştır. Bu şiirlerin kafiye şeması (aa-ba-ca-da vs.) tarzındadır. Fakat musammat şiirler, iç kafiyelerden oluşmaktadır. Bunlar hece ile yazılmış şiirler gibi değerlendirilip dörtlükler hâlinde de yazılabilir.

Yûnus Emre Dîvânındaki nazım şekilleri hakkında şunlar söylenebilir:

Yûnus mâlûm olduğu üzere “Risâletü'n-Nushiyye”sini, mesnevî şekliyle kaleme almıştır. Onun mesnevî tarzında yazdığı diğer bir şiir de dîvânın sonuna kaydedilen “Şathiyye/Münacat” türündeki; “Yâ ilâhî ger suâl etsen bana” mısraıyla başlayan şiirdir. Yûnus, dîvânındaki ilâhîlerin bir kısmını gazel veya musammat gazel ile bir kısmını da koşma şekliyle yazmıştır. Onun, şeklen gazele benzeyen fakat hece vezniyle yazdığı bazı şiirleri için de “heceli gazel” tabirini kullanmak gerekir. Bu konuda araştırmacılar tarafından değişik görüşler ileri sürülmüşse de durum izâh ettiğimiz gibidir.

Dîvân'daki şiirler bir bütün olarak göz önünde bulundularak denebilir ki Yûnus Emre, edebiyat tarihimizde gazel, koşma, nutuk ve ilâhî (nefes) şâiridir. Onun ilâhîlerini sadece koşma şeklinde yazmış olduğunu söyleyenlere katılmak mümkün değildir. Böyle olmakla birlikte, Yûnus, dil ve üslûp anlayışıyla millî hüviyetinden hiçbir şey kaybetmez. O, Türk dilini aruza ciddî bir şekilde adapte eden ve ilk defa millî şiir şeklini gazele yaklaştıran, adına “Yûnus tarzı” denilen kendisine mahsûs bir üslûbun bânîsi, ilk büyük şâirimizdir.

Yûnus Emre Dîvânı'ndaki şiirler genellikle ilâhî, nutuk veya nefes türlerinde değerlendirilmekle birlikte, şiirler arasında birer ikişer tane de olsa, münâcât, na't-istişfâ, mi'râcnâme, vücûdnâme, salâtnâme, nasîhatnâme, yaşnâme, bahârnâme, şathiyye, mahşernâme, lügâz, fütüvvetnâme gibi türler de bulunmaktadır.

YÛNUS'UN DİLİ, DÜŞÜNCE DÜNYASI VE SAN'ATI

Yûnus Emre, XIII. yüzyılda Anadolu sahasında Oğuz Türklerinin konuşup yazdığı yazı dilinin en mühim temsilcisidir. Türkiye Türkçesi'nin tarihî devresinin ilk safhasını teşkil eden ve "Eski Anadolu Türkçesi" adı verilen bu şivenin oluşumunda Yûnus Emre önemli bir rol oynamıştır. Yûnus'un kullandığı kelime ve ifade kalıpları, mecâzlar ve istilâhlar, Türkçe'nin edebîleşmesi yolunda hakîkî bir dönüm noktasıdır. Esasen Yûnus'un eserlerinde görülen dilin kuralları, Sultân Veled'in, Gülşehrî'nin, Ahmed Fakîh ve Âşık Paşa gibi, o devir şâirlerinin eserlerinde de bulunmaktadır. Fakat Yûnus'un dili, kendine has bir renk, üslûp ve estetik taşımaktadır.

Anadolu Selçuklu Devleti zamanında dinî ve ilmî araştırmalarda Arapça; edebî eserlerde de Farsça kullanılıyordu. Hatta bu devirde Farsça saray dili hâline gelmişti. İşte Yûnus Emre ve devrinin diğer Türkçe yazan şâirleri, sessiz sedâsız önemli bir inkılâp gerçekleştirmişler; Türkçe'ye dönüş yapmışlardı.

Günümüze gelmemekle beraber, Yûnus'un yaşadığı çağda zengin bir sözlü edebiyatın var olduğu söylenebilir. Daha XII. yüzyılın başından itibaren yazılı bir edebiyatın doğmaya başladığı da bilinmektedir. Yûnus Emre ve çağdaşları, Anadolu'da yeni bir edebî dil meydana getirirken, halk diline, sözlü ve yazılı edebiyata dayanmışlardır.

Yûnus Emre'den az önce yaşayan bir kaç şâir Anadolu Türkçe'siyle şiir yazmıştı. Bunların içinde Mevlânâ Celâledin-i Rûmî'nin bilinen bir kaç şiiri ve mülemmâsi bulunmak-

tadır. Mevlânâ'dan sonra oğlu Sultân Veled, ana dili Türkçe ile babasından daha çok sayıda şiir yazmıştır. Diğer taraftan Yûnus Emre'den biraz önce veya sonra yaşayan Ahmed Fakîh, Şeyyâd Hamza ve Dehhânî gibi şâirlerin Anadolu Türkçe'siyle az çok eserler kaleme aldıklarını biliyoruz. Bütün bunların içinde Yûnus'un Türkçe'si müstesna bir yere sahiptir.

Yûnus'un asıl dehası, Türkçe'yi bir sanatçı duyarlılığıyla kullanmasında aranmalıdır. O, Türkçe tasavvuf ve mânâ dilinin kurucusudur. Dilimiz, Yûnus'un kalemiyle estetikleşmiş, edebîleşmiş ve yeniden hayât bulup yayılmıştır. Bu dil, İslâmî Türk medeniyetinin o devirde taşıdığı bütün zenginliği içine alan ve aksettiren bir özellik arzeder.

Yûnus'un kullandığı dil, sadedir. Bununla birlikte O, devrinin Türkçe'sinde var olan ve halk tarafından da anlaşılan Arapça ve Farsça kelimeleri de kullanmıştır. Zira bu devirde Türkler, çoktan İslâm medeniyeti dairesine girmiş; Kur'ân, sünnet ve bunlara bağlı olarak gelişen İslâm tasavvufuna uygun olarak yaşamaya ve düşünmeye başlamışlardı. Dolayısıyla halk, bu kültürün dilini de hazmetmiştir. Bu sebeple Yûnus'un dili, halkın yabancı olduğu bir dil değil, aksine âşinâsı olduğu bir dildir. Bu yüzden şöhreti geniş bir muhite yayılmıştı. Onun şiirlerinde; halk söyleyiş ve deyimleri, Türkçe'ye adapte edilen Farsça ve Arapça kelimeler, devrin kültürünü yansıtan, bilhassa, din tasavvuf, toplum, insan, maddî kültür, kozmik âlem ve devrin insan tipleriyle, sosyal ve siyasî düzenini dile getiren ifade ve unsurlar çok miktarda bulunmaktadır.

Şiirlerde dikkat çeken bir başka özellik de, artık bugün unutulmuş pek çok arkaik kelimenin kullanılmış olmasıdır: "Arkuru, ög, ötmek, üzmek, ayruk, bezek, kezek, dikçi, ton, genez, karımak, uçmak, pusarık, tanmak, şeşmek, sağınmak, sınık, kiçi, esenlemek, tükeli, bayık, iye, sünük, sösmek, utlu,

yazu, yazuk” gibi kelimeler, Yûnus’taki arkaizmi göstermektedir.

Onun asıl farkı, Türkçe’ye getirdiği değişik ses ve kelimelere yüklediği kendine özgü mânâlardadır. O, dilin sadeliğine derin mânâlar yüklemesini bilmiştir. Şiirlerinde hâkim olan üslûp, konuşma üslûbudur. İlâhîlerin asırlarca dilden dile yaşayarak günümüze gelmesinin gerçek sebebi budur.

Yûnus’un şiiri bahsinde söylenebilecek önemli hususlardan birisi de, onun ifadelerinin umumiyetle âyet veya hadîs meâllerinden iktibâs olmasıdır. Şairimiz bu eserlerde âdetâ Kur’ân ve hadislerde vaz’ edilen İslâmî ve ilâhî hakîkatleri kendi diliyle özetlemiş ve billûrlaştırmıştır.

Yûnus Emre, ayrıca, kullandığı dil, üslûp ve mücerret unsurlarıyla kendinden sonra gelişen halk ve dîvân şiirini hazırlayan kişi olmuştur.

Nihayet, Türkçe, Yûnus Emre’nin kalemiyle bir sevgi ve bilgi dili haline gelmiştir. Yûnus, bütün edebiyat tarihimiz içinde Türkçe’nin edebî bir dil hâline gelmesinde en mühim merhalelerden birisidir. Onun dili, İslâmî Türk medeniyetini ve inanç değerlerini bütün derinlikleriyle aksettirmektedir.

Kısaca belirtelim ki, Yûnus’un asıl dehâsını şiirinin dilinde aramak gerekmektedir. O yaşadığı ilâhî hakîkatleri halkın günlük konuşma diliyle ifade ettiği için bu kadar sevilmiştir.

Yûnus Emre, bir Türk-İslâm mutasavvıfıdır. Onu, sadece, elinde sâzı ve dilinde doğaçlama şiir söyleme kabiliyeti olan gezgin bir ozan yahut sâz şâiri saymak doğru değildir. Yûnus, dinî-tasavvufî Türk edebiyatı sahasında kendine hâs bir tarzın temsilcisi olan mektep bir şâirdir. Onda doğaçlama söyleyiş olmakla birlikte, sâz unsuru yoktur. Daha XII. asırda Türkistan’da Ahmed Yesevî ile başlayan ve adına “Hikmet” denilen tasavvufî şiir geleneğimiz, Yûnus’ta, “ilâhî” adıyla ve daha

âşikâne bir edâ, şekil ve muhteva ile tecellî etmiştir. Fakat bu devam, taklidî değildir. Yûnus hikmet geleneğini kendi kabiliyetiyle yoğurmuş olması sebebiyle mektep bir şâir olarak tanınmıştır.

Kendisinden sonra izlenip taklit edilen, ancak, hiç bir zaman aşılaman, bunun için de, klâsik ve halk şâirlerimizce üstâd kabul edilen bu zirve şâir, ilâhîlerinde bütün samimiyeti, heyecanı ve aşkıyla derinlikli bir üslûba ulaşmıştır. Bu özelliklerinden dolayıdır ki, o, görünüşte kolay, ancak, söyleyişte hiç de kolay olmayan sehl-i mümteni şiirler ortaya koymuştur.

Gönlünde dalgalanan Allah sevgisini sadrından satırlara geçiren Yûnus Emre, şiirine ilâhî bir rûh ve ahenk vermiş, onları adeta söylerken bestelemiştir. Bu sebeple ilâhîler birer lirizm şâheseridir.

İslâm'ın ve manevî sırların mahiyetini derinden kavrayan ve yaşayan mutasavvıfımız, eserinde Kur'ân'ın esaslarından hareketle, bütün insanlığı, aşka, kardeşliğe, merhamet ve şefkate davet etmektedir. Bütün bunlar evrensel birer mesaj olup Cenâb-ı Hakk'a ulaşmanın şartlarındandır. Yûnus'un tefekkürünü tam anlamadan, onu, dinî veya felsefî mânâda panteist, mistik veya hümanist kabûl etmek doğru değildir. Her şeyden evvel onun tasavvuf anlayışı, Kur'ân-ı Kerîm'e, Hazret-i Peygamber'in sünnetine, kendisinden önce yaşayan İslâm mutasavvıflarının düşüncelerine dayanır. Gerçekte Yûnus'un insan sevgisi, "insanı sevme" noktasında kalmayıp, insandan Allah sevgisine uzanmaktadır. Dolayısıyla, Yûnus Emre'nin sevgi anlayışında, hümanistler gibi insanı putlaştıran bir düşünce değil, beşerî benliği ilâhî benlikte yok eden bir anlayış hâkimdir. Aşkın temelinde Cenâb-ı Hak olduğuna göre, "Her türlü sevgi insan içindir." diyen hümanistler, sevgiyi sınırlandırdıkları için Yûnus'tan farklı düşünürler. Zira

Kur'ân'daki Allah, âlemleri kaplamış bir nûrdur. İnsan ise, bu nûrun bir zuhûrudur. Yûnus bunu "Hakk'ı gerçek sevenlere cümle âlem kardaş gelir" şeklinde anlatır. Bu sebeplerdir ki, Batı menşeli hümanist sevgi anlayışı dar bir anlayıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de "müminler kardeşirler. (Hucûrat/10)" buyurulmuştur. Hazret-i Peygamber ise: "Ey Allah'ın kulları, hepiniz kardaş olun." yine, "Kendisi için sevdiği şeyi kardaşı için de sevmeyen kâmil insan olamaz." ve yine, "Birbirinize kin tutmayınız, birbirinizi kıskanmayınız, birbirinize sırt çevirip alakasız davranmayınız." demiştir. İslâmiyet'te insanın değeri çok büyüktür. Yûnus Emre de, -başkaları gibi- İslâm'ın anlayışını ve görüşünü, hayât telakkisini anlatmıştır. Onun büyüklüğü, bunları ifade edişteki kudretinden ileri gelmektedir.

"Severim ben seni candan içeri" diyen Yûnus'un, Allah sevgisinden, vücût birliğinden, varlıkların bir tek nûrdan yaratılması düşüncesinden hareketle anlattığı kardeşlik anlayışı, esasen gönül kabı geniş olan kişiler tarafından anlaşılabilir yüksek bir tefekkür ürünüdür. Bu sebeple onun sevgi anlayışı bu sebeple insanla sınırlı değildir. "Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır" mısraında ifade edildiği üzere bu sevgi kademe kademe zerreden küreye, karıncadan deveye bütün varlıkları kaplayan ilâhî bir sevgi fikrine dönüşür.

Yûnus, çevresinden, tabiatten insanî değerlerden bazı misâller getirmekle beraber, maddî unsurları gaye olarak ele almamıştır. Onun için varlığın özü önemlidir ve gayesi ilâhîdir. Herşeyin özünde var olan mutlak varlık olunca, varlıklara ve insana verilen değer de Allah için olmaktadır.

Yûnus Emre'nin şiirlerinde târif ettiği "gaye insan" Hz. Peygamber'in şahsında billûrlaşan "insan-ı kâmil"dir. Bu insan, yaratılış gayesi olan ilâhî ahlâka ulaşmış, üstün özelliklerle donanmıştır.

Yûnus'a göre ahlâk, insanî olmayan davranışları terk edip ilâhî yaradılışa "fitrat-ı asliye"ye yönelmektir. Ahlâkî olmayan davranışlar, Yûnus'un sözlüğüne "yaramaz" kelimesiyle girer. Yaramaz (kötü) sıfatı, hayvanî nefse aittir. Varlığa bulaşmış insan hayvanî davranışlar sergiler. Yaramaz (kötü) davranışların "yararlı" davranışlara dönüştürülmesi, insan-ı kâmil olmanın esâsıdır. Kâmil insan, aşk ile Allah'a ulaşmış, ilâhî ahlâk ile ahlâklanmıştır. Yûnus'un tanımını yaptığı ikinci bir tip de, iyi ile kötü, güzel ile çirkin gibi ikilikler içinde bocalayan sûfî veya âşık tipidir. Böyle bir kişinin davranışları dramatiktir. Yûnus Emre'nin hedefinde, bu insanın eğitimi vardır. İnsan-ı kâmilin üstün insanî özelliklerini sayarak bu insanın yetişmesini arzulayan Yûnus, dramatik davranışlar sergileyen insânı aşka, ilâhî fakra ve tevhîde davet eder. Bunun için tâkip edilecek yol bellidir.

Tapduk Sultân'ın izine basarak ve onun manevî şahsında temsil ettiği Muhammedî ahlâkın rengine boyanıp benlikten geçmek, Hakk'a, yani, fenafillaha ulaşmak...

Mânâ yolu nefs-i emmâresine mağlup insanlara kapalıdır. Yûnus bu kişiler için "“Bir zerre aşkı olmayan belli bilin yabandadır”"; "“Aşkı olmayan gönül misâl-i taşâ benzer” veya "“Bu hayâle aldanan otlar davara benzer” der.

Yûnus, tevhîd ehli bir mutasavvıftır. Ona göre, vücûd tektir. O da, mutlak varlık olan Cenâb-ı Hakk'a aittir. Eşya, Hakk'ın esmâ, ef'âl ve sıfatlarının tecellîsidir. Her şey Hakk'a doğru sefer eden birer gölge yahut göle düşen yağmur danele-
rinin kabarcıkları gibi, ilâhî bir tecellîden ibarettir. Gölgenin veya su kabarcıklarının aslı yoktur. Sonuçta gölge gidecek, hakikat kalacaktır. Eşyanın kendisine ait, müstakil bir vücûdu yoktur. Varlıklara bağımsız vücûdu varmış sanıyla yaklaşmak şirktir. Bunu yaşayan ve bilen Yûnus, "Benden benliğim gitti

hep mülkümü dost tuttu” der. Ledün ilmi, insanın benliğinden soyunmasıyla başlar. İnsanı insan yapan öz, yaratılışındaki aşk cevheridir. Aşk, var olmanın sebebidir. Yaratılmışların kolu, kanadı ve vâsıtasıdır. Oldurucu ve erdirici bir güçtür. Kulun eksiklerini tamamlayan, onu Hakk’a lâıyk kılan bir cevherdir. Bunun içindir ki Yûnus: “Aşk gelince, cümle eksikler biter” der.

Yûnus Emre, şiirlerinde işlediği sosyal hayât ve maddî kültür unsurlarından anlaşıldığı üzere, tasavvufu yaşarken “bir lokma bir hırka” kuralına dayanan durağan bir mistisizm düşüncesinden ziyade, “el işte gönül oynaşta” vecizesiyle izâh edilebilecek bir tasavvuf eğitiminin geçmiştir. Bir başka söyleyişle, Yûnus, çocuklukta birlik (kesrette vahdet) bilinci içinde yaşamış bir erendir. “Çalış, kazan, ye, yedir; bir gönül ele getir.” diyen bir sûfi için başka bir görüş ileri sürmek doğru değildir.

Milletimizin dili, fikri ve vicdânı olan Yûnus Emre’nin san’atını değerlendirirken, onun Kur’ân’a ve sünnete bağlı bir İslâm velîsi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Onun şahsiyetini yoğuran en önemli unsur, Kur’ân’a, sünnete, ilâhî aşk ve irfana dayanan hakikat bilgisidir. Bu özelliği esas olmak kaydıyla, Yûnus’un, dili, tefekkürü, değerleri ve idealize ettiği insan ve toplum anlayışı millidir.

Yûnus Emre’nin san’atı, tefekkürüyle paraleldir. O, düşüncelerini işlerken kuru bir dil kullanmaz. Şiirlerinde akıcı, ahenkli bir üslûp ile yüksek bir estetik seviyeye ulaşır. Aynı zamanda bu fikirlerin şiirin sınırlı yapısı içinde kaybolup gitmediği de bir gerçektir.

Esasen ilk edebiyat tarihçi ve tenkitçileri diyebileceğimiz tezkireciler de bizim gibi düşünmektedir. Bu konuda Lâmiî Çelebi, şâirin şiirini anlatırken; “Yûnus’un şiiri baştan başa

tevhîd sırlarıyla dolu remizlerdir.¹” demektedir. Âşık Çelebi’ye göre Yûnus, irfân mektebinde okuyan bir ârif; sözü hâle dönüştüren bir Allah dostu ve sır sahiplerinin sırlarını açıklayan bir dilin sahibidir.² Bahrü’l-Velâye adlı eserin yazarı Şeyhî Süleymân Köstendili’nin kanâati de bunlardan farklı değildir. Yûnus, Şeyhî’ye göre, Türkçe ibarelerle gazel ve ilâhî tarzında pek çok tasavvufî sırrı açıklamıştır.³ Bursalı Mehmet Tahir’e göre, Yûnus’un ârifâne ilâhîleri sâde ve âmiyâne olmakla beraber, pek çok ârife göre tasavvuf ilminin inceliklerini ihtivâ etmektedir.⁴

Yûnus’un kültürü sadece kendisine has “Türkçe” bir sûfî dili kurmasıyla sınırlı değildir. Onun dîvânı’nda âyet ve hadislerden, klâsik dönem mutasavvıflarından ve halk kahramanlarından pek çok alıntılar vardır. Bu şiirlerde sosyal olayların ve mahallî hayâtın izlerini canlı olarak görmek mümkündür. Türklerin İslâm medeniyeti dairesine girmesiyle birlikte yaşamaya başladığı kültür değişmelerinin de canlı bir şâhidi olan Yûnus, şiirlerinde bilhassa benzetmelere başvurduğu yerlerde bu değişmelerle ilgili önemli ip uçları vermektedir. Kısaca ifade edecek olursak, mutasavvıfımızın eserindeki Türk toplumu, akıncı bir medeniyetten ikinci bir medeniyete geçişin özelliklerini yaşayan bir toplumdur.

Mutasavvıfımızın şiirinde dikkatimizi çeken bir başka özellik de, irşâdî unsurlarla âşıkâne unsurların paralelliğidir. Bu yönüyle onun şiiri Hz. Mevlânâ’nın şiirine benzer. Şiirlerdeki öğreticilik, insana bıkkınlık verecek derecede değildir. Çünkü, bin bir aşk haliyle hallenen Yûnus, şiirinde

1 Lâmiî, *Nefahât Tercemesi*, s. 691.

2 Âşık Çelebî, *Meşâirü’ş-Şuarâ*, vr. 98b.

3 Şeyhî Süleymân Efendi, *Bahrü’l-Velâye*, vr. 143b.

4 Bursalı Mehmed Tahir, *Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihin ve Etibbâ’nın Terâcim-i Ahvâli*, İzmir 1324, s. 193.

tabîî bir edâ içindedir. Bu sebeple, denilebilir ki, ilâhîlerde, ilme'l-yakîn ve tefekkürle elde ettiği bilgi ayne'l-yakîn ve hakke'l-yakîn bilgi neticesinde meydana gelen hayrânlık ve aşkın potasında erimiştir. Yûnus, ilâhîlerinde insandaki değişmeyen özellik ve güzellikleri yakaladığı; sevgi, bilgi ahlâk, mutlak hakîkat, varlık, varoluş ve insan gibi bütün zaman ve mekânlarda tartışılan evrensel kavramlarla ilgili orijinal görüşler geliştirdiği için de ölümsüz bir klâsik kabul edilmelidir.

Nihâyet Yûnus şîirlerinde hayâtın kendisini anlatmaktadır.

Bu mektep şâir, klâsik sûfî kavramlarının Türkçe karşılıklarını ilk defa ve bilinçli olarak kullanan; kendisine hâs müşahhas bir ıstılâhî dil geliştiren kişidir. Anadolu'da Yûnus'tan sonra yaşayan pek çok şâir mutasavvıf artık Yûnus'un geliştirdiği bu dili kullanıp işlemiştir.

“Yûnus Mektebi”ni daha iyi anlamak ve şâirimizin asırlardan beri süregelen etkisini göstermek bakımından burada değişik zamanlarda ve farklı mekânlarda yaşayan “Yûnus dilinden konuşan” bazı mutasavvıf şâirlerden de bahsetmek yerinde olacaktır. Bütün bu şâirler bir Yûnus ekolünün ve dilinin varlığını açıkça ortaya koyacak niteliktedir. Yûnus bir yerde şöyle der:

Cümle şâir dost bahçesi bülbülü

Yûnus Emre arada dürrâclana

Yûnus kendisini her ne kadar -aralıklarla ve kesik kesik öten fakat sesi çok uzaklardan duyulan- “turaç kuşu”na benzetse de, bu, tevâzusundandır. Gerçekten de o, dost bahçesinin aşk terennüm eden bir bülbüldür. Sonra gelenler bu aşk bülbülünün sesini taklit etmişlerdir.

Dîvânı bir tasavvuf ilmihâli olarak kullanılan ve hemen hemen bütün şiirleri Yûnus'a nazire olan XVII. asırda yaşayan Halvetî şâiri Niyâzî-i Mısırî'nin:

Niyâzî'nin ağzından Yûnus durur söyleyen
Herkese çün cân gerek Yûnus durur cân bana⁵

(Niyâzî'nin ağzından konuşan Yûnus'tur. Herkese hayât kaynağı olan bir mürşid gereklidir. Benim hayât ve ilhâm kaynağım da Yûnus'tur.) dediğine bakılacak olursa, Anadolu ve Rumeli coğrafyasında oluşan tasavvuf edebiyatı, esasen Yûnus Emre'den ibarettir. Yûnus'un anlaşılması demek, gerçekte Türkçe'nin, Türk dilinin ve bir bütün olarak İslâm tasavvufunun anlaşılması demek olacaktır. Bütün bu ifadelerin kanıtı Yûnus takipçilerinin dîvânlarında mevcuttur. Nitekim XVI. asır erenlerinden Elmalılı Vâhib Ümmî'nin:

Biz Yûnus'un sebakın evliyâdan okuduk
Gizli değil belliyiz şimdi zamân içinde

(Biz Yûnus'un ilâhîlerinde dile getirdiği hakîkatleri evliyâdan okuduk. Bu bilgileri zaman içinde hazmedip açığa çıkardık.) beytinde söz ettiği "Yûnus'un sebakı", mutasavvıfın dîvânındaki düşüncelerinden başka bir şey değildir. Vâhib Ümmî'nin bu dersi, yani Yûnus'un fikirlerini "evliyâ" diye bahsettiği üstâdı Yiğitbaşı Ahmed Efendi'den aldığı mâlûmdur. Bu etki günümüze kadar dalga dalga devam etmiş gelmiştir. Nihayet Hak dostlarından Üsküdarlı Nasûhî (ö. 1718)'nin dervişi Enderun Kahyası İbrâhîm Efendi'ye gönderdiği bir mektûbunda söylediği "*Yûnus, Mısırî, Nasûhî gönlü birdir, birdedir, bir iledir.*"⁶ sözü Yûnus'un vahdet ehli bir Hak dostu olarak tesirini çok iyi anlatmaktadır.

5 Muhammed Nûr, *Mısırî Niyâzî Dîvânı Şerhi*, İstanbul 1976, s. 36.

6 Üsküdarlı Nasûhî, *Mürâselât*, MÜ. İlahiyat Fakültesi Ktp. Tasnif dışı Yz.,

Diğer taraftan Yûnus'tan hemen sonra onun izinden giden, ayak bastığı yerlere ayak basarak seyr ü sülûk eden ve yol tecrübelerini söze döken pek çok mutasavvıf şâir yetişmiştir. Niyâzî-i Mısırî Hazretleri bir yerde: “*Bu Mısırî denen balçığı her bir ayak basmak gerek*” der. Mısırî olabilmek için bu elzemdir. Yûnus olmak için de, Yûnus'un izine basmak, onun yüzünü sürdüğü eşiğe yüz sürmek gerekir. Nitekim Yûnus'tan sonra onun üslûbuyla nutuklar kaleme alan ehlullahın her biri, gerçekte birer Yûnus yorumcusudur.

Esasen yazdığı şiirlerin hangi gönüllerde karşılık bulacağını daha bunları söylerken bilen Yûnus'un, şâirliğini isbât etmek gibi bir düşüncesi yoktu. O, eşyanın hakîkati için yollara düşmüştü; işi san'atla değil, “Sâni” ile, nakışla değil “nakkâş” ile alâkalıydı. Hak sırrının peşindeydi. Nihâyet sabırla aradığını buldu, “Hak'dan gelen şerbeti içti.” Yol tecrübelerini anlattı, ancak sırrını nâdâna vermedi. “Boncuk değil sır sözü!” diyerek dürr-i yektânın nâdânın eline verilmeyeceğini söyledi. O, Muhammedî sırra ulaşmak isteyenlere “Yûnus'un sözü şiirden, ammâ aslıdır kitâbdan” diyerek hakîkatin kaynağını gösteriyordu. Kaynak, “Ümmü'l-kitâb” idi. Ümmü'l-Kitâb (Özü Hakk'ın zatında gizli olan ana kitap Ra'd/39) okunmalıydı. Yûnus bu noktada bizi yaşadığı manevî hâlleri, nefeslerinde anlattığı gerçekleri tefekküre davet ediyordu. Yûnus bize bu daveti annemizin anladığı dil ile, “ana dilimiz Türkçe” ile yaptı. O, henüz emekleme dönemini yaşayan, sokakta ve evde konuşulan basit bir dili alıp mânâ dili haline getirmiş büyük bir kabiliyet idi. Bu sebeple hemen anlaşılmadı fakat, “devr ü zamân içinde” konuşulacağını, anlaşılacağını ve yorumlanacağını söylüyordu:

Yûnus senin sözlerin mânâdır bilenlere
Söyleyeler sözünü devr ü zamân içinde

Nitekim Yûnus'un sesi yankı bulmuş ve kendisinden sonra sayısız Allah dostu şâir, onun gözü ve dili olmuş, onun üslûbuyla binlerce ilâhî kaleme almışlardı. Bugün bu şahısların ve ortaya koydukları eserlerin tam bir listesini çıkarmak bile mümkün değildir. Yûnus'un izine basarak yürüyen erenlerden bazıları şunlardır:

Hacı Bayram-ı Velî (1430), Kaygusuz Abdâl (ö. 1444?), Eşrefoğlu Rûmî (ö. 1469), Kemâl Ümmî (ö. 1475), Seyyid Nesîmî (?-1404), Ömer Rûşenî (ö. 1486), İbrâhîm Tennurî (ö. 1482), Cemâl-i Halvetî (ö. 1496), Emir Sultân (ö. 1429), Hâmid-i Velî (Somuncu Baba, ö. 1413), Yûsuf-ı Hakîkî (ö. 1487), Akşemseddîn (ö. 1459), Şems-i Hudâ Akbıyık (ö. 1488), Şeyh Vefâ (ö. 1490), Kemâl-i Ümmî (ö. 1475), İbn İsâyı Saruhanî (ö. 1559), Dukaginzâde Ahmed (ö. 1557), Merkez Efendi (ö. 1550), Sarbân Ahmed (ö. 1545), Kaygusuz Vizeli Alâaddin (ö. 1563), Emir Ahmed Buharî (ö. 1516), Abdurrahîm-i Tirsî (ö. 1519), Sünbül Sinân (ö. 1529), İbrâhîm Gülşenî (ö. 1533), İbrâhîm Ümmî Sinân (ö. 1551), Bursalı Üftâde (ö. 1580), Şemseddîn-ı Sivasî (ö. 1597), Seyyid Nizâmoğlu Seyfullah Halvetî (ö. 1601), Eroğlu Nûri (ö. 1605), Hâşimî Emir Osman (ö. 1594), Uşaklı Matlaî (ö. XVII. asır), Uşaklı Şeyhî (ö. 1725), (ö. 1595), Vâhib Ümmî (ö. 1595), Elmalılı Sinân Ümmî (ö. 1657), Niyâzî-i Mısrî (ö. 1694), Gülâboğlu Askerî (1693), Müftî Dervîş (ö. XVII. asır), İdrîs-i Muhtefî (ö. 1615), Bezcizâde Muhyî (ö. 1611), Zâkirî (ö. 1622), Hüseyin Lâ-mekânî (ö. 1624), Dervîş Osmân (ö. 1627), Azîz Mahmûd Hüdâyî (ö. 1628), Bosnalı Abdullah (ö. 1645), Abdülahad Nûrî (ö. 1650), Akkirmanlı Nakşî (ö. 1651), Zâkirzâde Abdullah Bîçâre (ö. 1657), Sun'ullah Gaybî (ö. 1676), Divitçizâde

Mehmed Tâlib (ö. 1679), Dervîş Himmet Efendi (ö. 1684), Mehmed Nazmî (ö. 1700), Oğlanlar Şeyhi İbrâhîm Efendi (ö. 1655), Fenâyî Cennet Mehmed (ö. 1664), La'lî-i Fenâyî (ö. 1701), Abdülhay Celvetî (ö. 1705), Abdüssamed (ö. 1670), Ahmed-i Rûmî (ö. 1632), Enverî (ö. 1694), Bülbülcüzâde Fet-hî (ö. 1694), Ömer Fuâdî (ö. 1636), Gafûrî-i Celvetî (ö. 1667), Kul Nesîmî (ö. ?), Câhidî Ahmed (ö. 1659), Bezcizâde Muh-yiddin (ö. 11611), Bursalı İsmâil Hakkı (ö. 1724), Zâtî Süley-man Efendi (ö. 1738), Nasûhî-i Üsküdarî (1717), Ünsî Hasan Efendi (ö. 1721), İbrâhîm Hâs (ö. 1762), Seyyid Emirkâsım-zâde (ö. 1718), Neccârzâde Şeyh Rıza (ö. 1746), Erzurumlu İbrâhîm Hakkı (ö. 1772), Edirneli Gülşenî Hasan Sezâî (ö. 1738), Himmetzâde Abdullah (ö. 1710), Himmetzâde Abdüs-samed (ö. 1743), Cemâleddin-i Uşşâkî (ö. 1750), Hâşim Baba (ö. 1782), Kabûlî Mustafa Efendi (ö. 1712), Kenzî Hasan (ö. 1714), İsâ Mahvî (ö. 1715), Nûreddin Cerrâhî (ö. 1720), Ku-lalî Nuzûlî (ö. 1744), Salâhî-i Uşşâkî (ö. 1782), Selîm Dîvâne (ö. 1756), Kuşadalı İbrâhîm Halvetî (ö. 1845), Mustafa Zekâî (ö. 1812), Mustafa Selâmî (ö. 1813), Bursalı Şeyh Kaygulu (ö. 1818), Maraşlı Ahmed Kuddûsî (ö. 1848), Mehmed Ali Hilmi Dede Baba (ö. 1907), Edip Harâbî (ö. 1918), Erzincanlı Hayyât Vehbî (ö. 1847), Şemsî-i Hayâlî (ö. 1874), Edremidli Aczî (ö. 1866), Âdile Sultân (ö. 1825), Enderunlu Âlî Âlî (ö. 1856), Aydî Baba (ö. 1243), Giritli Âlî (ö. 1798), Mehmed Es'ad Mevlevî (ö. 1911), Hüseyin Fahreddin Dede (ö. 1278), Üzüm Dedesi Denizlili Hulûsî Efendi (ö. 1907), Şeyh Mus-tafâ Rûmî-i Halvetî (ö. 1879), Müştâk Baba (ö. 1831), Şeyh İbrâhîm Şevkî (ö. 1897), Köstendilli Mollazâde Süleyman Şeyhî (ö. 1820), Şeyhî Mehmed Celâleddin Dede (ö. 1908), Basrî Tapdık Baba (ö. 1949), Osman Bedreddin-i Erzurumî (ö. 1924), Abdülkâdir-ı Belhî (ö. 1923), Muhammed Es'ad-ı

Erbilî (ö. 1931), Fânî (Lütfî Filiz) (ö. 2007), Ganiyy-i Muhtefî (ö. 2008), Abdülazîz Mecdi Tolun (ö. 1941), Rüşdî İbrâhîm Önal (ö. 1964), Sırrî (Muharrem Hilmi Efendi (ö. 1951), Mehmed Şemseddîn-i Mısrî (ö. 1936), Hüseyin Şemsi Ergüneş (ö. 1968), Şevket Turgut Çulpan (ö. 1990), Şevki Koca (ö. 2003), Hüseyin Vassâf (ö. 1929), Osman Kemâlî (ö. 1954) vd.

Sözün özü, Yûnus Emre ilâhîleriyle, cân evimizde imân meşâlesini ateşleyip gitmiş, adını sonsuza mühürlemiş bir gönül insanıdır. Biz onun sözleriyle, dünyaya, davâ için değil mânâ için geldiğimizi fark ettik. İnsan olmanın, gönül yapmanın, Muhammedî ahlâkın, Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmanın ne demek olduğunu öğrendik. Biz onun sözleriyle sevgi ve bilgi kanatlarıyla aslımıza nasıl döneceğimizi anladık.

Yûnus Emre...

Dün olduğu gibi bugün de ilâhîleriyle ölü gönüllerimize nefes olmaya, gönüller yapmaya devam etmektedir, vesselâm.

YÛNUS EMRE
DÎVÂNI
SEÇMELER

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Sensiz yola girer isem çârem yok adım atmağa
Gövdemde kuvvetim sensin başım götürüp gitmeğe
- 2 Gönlüm canım aklım bilim senin ile karâr eder
Pervâz vururlar dembedem uçuban dosta gitmeğe
- 3 Kendiliğinden geçeni doğan eder mâşûk anı
Ördek ü keklığe salar sürü edüben tutmağa
- 4 Âşık mı diyem ben ona Tanrı'nın Uçmağ'ın seve
Uçmak dahi tuzak imiş mü'min cânların tutmağa
- 5 Ganî Cebbâr aşk erine bin Hamza'ca kuvvet verir
Dağları yerinden ırar yol eyler dosta gitmeğe
- 6 Yüz bin Ferhâd külüng almış kazar dağlar bünyâdını
Kayalar kesip yol eyler Âb-ı Hayât akıtmağa
- 7 Âb-ı Hayât'ın çeşmesi âşıkların visâlidir
Kadehi dolu yürüdür susamışları yakmağa
- 8 Âşık kişi miskîn olur yol içinde teslim olur
Kim n'iderse boyun bura çâre yok gönül yıkmağa
- 9 Yedi veyil Tamu'sunu kül eyler âşıklar âhı
Kasd eder sekiz Uçmağ'ı nûr ede nûra katmağa

- 10 Bildik gelenler geçdiler gördük konanlar göçdüler
Aşk şarâbın içen cânlar uymaz göçmeğe konmağa
- 11 Tutulmadı Yûnus cânı geçdi Tamu'dan Uçmak'dan
Yola düşüp dosta gider gene aslın ulaşmağa

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Aşk davâsın kılan kişi hiç anmaya hırs u hevâ
Aşk evine girenlere ayruk ne meyl ü ne vefâ
- 2 Gerçek âşık olan kişi anmaya dünyâ âhîret
Âşık değildir ol kişi yürüye izzeti kova
- 3 Her kim izzetden geçmedi âşıklık bühtândır ona
Hergiz girdiği yok durur aşk ile izzet bir eve
- 4 Dili ile aşk diyenler bilmediler aşk neydiğin
Benim cevâbım sen eyit aşka izzet midir bahâ
- 5 İzzet ü erkân kamusu bunlardır dünyâ sevgisi
Aşktan haber eyitmesin kim dünyâ izzetin seve
- 6 Dünyâ vü izzet aşk ile bunlar sâzkâr olmadı
Vallâh nükte benim değil aşk hâzırdır görmez revâ
- 7 Her kimde kim aşk var ise ayruk ne sığar ol yere
Dost döşeğine geçemez at u katır yâhûd deve
- 8 Bu cümle âşık olanlar aşk ile geldiler bile
Müşâhedeye gark olan düşmeyiserdir ol ava¹

1 “av” kelimesi bazı nüshalarda “ağ” şeklindedir ve “ağ/av” (tuzak) manâsınadır.

- 9 Yûnus'u âşık deyüben zinhâr özenip gelmeniz
Çok bezirgân ziyân eder varıcağız irak çava

- 1 Bir kez yüzün gören senin ömrünce hiç unutmaya
Tebîhi sensin dilinde ayruk nesne eyitmeye
- 2 Tâatına duran zâhid nazarına erer ise
Tebîhini unudup ol ayruk secde de etmeye
- 3 Ağzına şeker aluban gözleri sana tuş olan
Unuda şekerini ayruk çiğneyüben yutmaya
- 4 Yüzün şöyle berk vurur cümle mülk aydın olur
Ayın on dördü gecesi senden sebak etmeye
- 5 Ben seni sevdiğim için eğer bahâ derler ise
İki cihân mülkün verem dahi bahâsı yetmeye
- 6 İki cihân dopdolu bâğ u bostân olur ise
Senin kokundan iyi gül bostân içinde bitmeye
- 7 Gül ü reyhânın kokusu âşık ile mâşûkadır
Âşık olanın mâşûku hergiz ögünden gitmeye
- 8 İsrâfil sûrın üricek mahlûkât durugelicek
Senin ününden artuk hiç kulağım işitmeye
- 9 Zühre yere inübeni sâzın nüvaht eyler ise
Âşıkın işreti sensiz gözü ol yana gitmeye
- 10 N'ider âşık hânumânı sensiz cihânı yâ cânı
İki cihân fedâ sana kimsene gümân tutmaya

- 11 Sekiz Uçmağ'ın Hûrîsi eğer bezenip geleler
 Senin sevginden özgeyi gönlüm hîç kabûl etmeye
- 12 Bu dünyada ne ola kim âhîretde ol olmaya
 Hûri'yle Gilmân gelicek âşık elin uzatmaya
- 13 Yûnus seni seveliden beşâret oldu cânına
 Her dem yeni dirlikdedir hergiz ömrün eskitmeye

Müstefî'lün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 İki cihân zindân ise gerek bana bostân ola
 Ayruk bana ne gam gussa çün inâyet dostdan ola
- 2 Varam ol dosta kul olam her dem açılam gül olam
 Hem söyleyem bülbül olam durağım gülîstân ola
- 3 Ol dost yüzün gördü gözüm erenlere toprak yüzüm
 Söz bilene iş bu sözüm gerek şekeristân ola
- 4 Sensiz iki cihân benim zindân görünür gözüme
 Senin aşkınla bilişen gerek hâssü'l-hâsdan ola
- 5 Her davâdan geçen kişi Hak'dan yana uçan kişi
 Aşk şarâbın içen kişi geh esrük geh mestân ola
- 6 Kördür münâfıkın gözü yarın kara koyar yüzü
 Halkın bana acı sözü gerek şekeristân ola
- 7 Her dem yüzüm yere vuram Allah'ıma şükür kılam
 Ben benliğim dosta verem ne davâ ne destân ola
- 8 Aşka döyemedi özüm gensizin açıldı râzım
 Yûnus senin iş bu sözün âlemlere destân ola

Müstef`ilün Müstef`ilün Müstef`ilün Müstef`ilün

- 1 Aşk eteğin tutmak gerek âkibet zevâl olmaya
Aşktan bir elif okuyan kimseden suâl olmaya
- 2 Aşk dediğin bilir isen aşka gönül verir isen
Aşk yoluna mâl ne olur cân dahi muhâl olmaya
- 3 Âsil-zâdeler nişânın eğer bilmek diler isen
Her sözünün mânâsı var sözü sebüksâl olmaya
- 4 Âriflerden nişân budur her gönülde hâzır ola
Kendini teslîm eyleye sözde kîl ü kâl olmaya
- 5 Görmez misin sen arıyı her bir çiçekden bal eder
Sinek ile pervânenin yuvasında bal olmaya
- 6 Eğer güher ister isen hizmet eyle âriflere
Câhil bin söz söyler ise mânâda miskâl olmaya
- 7 Miskîn Yûnus zehr-i kâtil aşk elinden tiryâk olur
İlm ü amel zühd ü tâat pes aşksız helâl olmaya

- 1 Anmaz mısın sen şol günü gözün nesne görmez ola
Düşe sûretin toprağa dilin haber vermez ola
- 2 Çün Azrâil'i ne tuta assı kılmaz ana ata
Kimse döymez o heybete halkdan meded ermez ola

- 3 Gele sana cân alıcı dahı cân alır kılıcı
Aklını başdan alıcı bir dem amân vermez ola
- 4 Evvel gele şol yuyucu ardınca şol su koyucu
İledip kefen sarıcı bunlar hâlin bilmez ola
- 5 Oğlan gider dânişmana saladur dosta düşmana
Sonra gelmek peşîmâna sana assı kılmaz ola
- 6 Ağaç ata bindireler sinden yana göndereler
Yer altına indireler kimse ayruk görmez ola
- 7 Üç güne dek oturalar hep işini bitireler
Ol dem dile getireler ayruk kimse anmaz ola
- 8 Yûnus miskîn bu öğüdü sen sana versen yeğ idi
Bu şimdiki mahlûkâta öğüt assı kılmaz ola

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Ey pâdişâh ey pâdişâh uş ben beni verdim sana
Genc ü hazînem kamusu sensin benim önden sona
- 2 Evvel dahi bu akl u cân seninleyidi asl-ı kân
Âhir geri sensin mekân onda varam senden yana
- 3 Bu âh ile bu zâr ile bu hikmeti kim ne bile
Bilse dahi gelmez dile tutdum yüzüm senden yana
- 4 Dursam seninle dururum baksam seninle bakarım
Her kancaru kim yürürüm gönlüm yönü senden yana
- 5 Sensin bana cân u cihân sensin bana genc-i nihân
Senin durur assı ziyân ne iş gele benden bana

- 6 Yûnus sana tutdu yüzün unutdu cümle kendözün
Cümle sana söyler sözün sensin söz söyleden bana

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Anma mısın sen şol günü cümle âlem hayrân ola
N'idesini bilemeye bî-hod u ser-gerdân ola
- 2 İsrâfil sûrunu üre cümle mahlûk turu gele
Dirilüben haşre vara anda kâzî Sübhân ola
- 3 Zebânîler çeke tuta götüre Tamu'ya ata
Deri yana sünük düte dün-gün işi efgân ola
- 4 Mâlik çağıra Tamu'ya çek anı meydâna getir
Hak korkusundan Tamu'da titreyüben figân ola
- 5 Mâlik eydür hey hey Tamu korkubanı titrer kamu
Tanrı buyruğun tutmayan anda bişe biryân ola
- 6 Dağlar yerinden ırıla heybetinden gök yarıla
Yıldızlar bağı kırıla düşe yere perrân ola
- 7 Yazıklarımız tartıla anca perdeler yırtıla
Bilmediğin günâhların anda sana ayân ola
- 8 Yûnus eydür iş bu sözü dergâhına tutgıl yüzü
Diler Hak'ı göre gözü hem inâyet andan ola

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Aceb aceb ne nesnedir bu derd ile firâk bana
Cânımı serhoş eyledi aşk ağusu tiryâk bana
- 2 Kimin ki renci var ise derdine dermân istesin
Kesdi benim bu rencimi dermân oldu bu derd bana
- 3 Aşk oduna yan der isen gönüllere gir der isen
Karanular aydın ola ne kandîl ü çerâk bana
- 4 Gökden inen dört kitâbı günde bin kez okur isen
Erenlere münkir isen dîdâr ırak senden yana
- 5 Miskîn Yûnus erenlere tekebbür olma toprak ol
Toprakda biter küllîsi gülistânı toprak bana

- 1 Benem ol aşk bahrîsi denizler hayrân bana
Deryâ benim katremdir zerreler ummân bana
- 2 Kâf dağı zerrem değil ay u güneş bana kul
Aslım Hak'dır şek değil mürşiddir Kur'ân bana
- 3 Çün dosta gider yolum mülk-i ezeldir ilim
Hak'dan söyler bu dilim ne kul ne sultân bana
- 4 Yok idi bu bârigâh var idi ol pâdişâh
Âh bu aşk elinden âh derd oldu dermân bana

- 5 Âdem yaradılmadan cân kalıba girmeden
Şeytân lânet olmadan Arş idi sayvân bana
- 6 Diledi göre yüzün işide kendi sözün
Nazar kıldı bir kezin anda cân verdi bana
- 7 Yaradıldı Mustafâ yüzü nûr gönlü safâ
Ol kıldı Hakk'a vefâ andandır ihsân bana
- 8 Doğdu ol dîn metâ'sı ondan oldu kamusu
Âdem Halîl ü Mûsâ hüccet ü bürhân bana
- 9 Âşik dilin bilmeyen yâ delidir yâ dehrî
Ben kuş dilin bilirim söyler Süleymân bana
- 10 Yûnus Emrem bu yolda eksikliğin bildirir
Mest oluban çağırır dervîşlik bühtân bana

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Her kim bana ağyâr ise Hak Tanrı yâr olsun ona
Her kancaru varır ise bâğ u bahâr olsun ona
- 2 Bana ağı sunan kişi şehd ü şeker olsun aşî
Gelsin kolay cümle işi eli erer olsun ona
- 3 Önümce kuyu kazanı Hak tahtın ağdırsın onu
Ardımca taşlar atanı güller nisâr olsun ona
- 4 Acı dirliğim isteyen tatlı dirilsin dünyâda
Kim ölümüm ister ise bin yıl ömür versin ona
- 5 Her kim diler ben hâr olam düşman elinde zâr olam
Dostları şâd u düşmânı dost u ağyâr olsun ona

- 6 Her kim diler ise benim o dostumdan ayrıldığım
Gözlerinden hicâb gitsin didâr ayân olsun ona
- 7 Miskîn Yûnus'un dünyada güldüğünü işitmeyin
Ağladığım isteyene gözüm pınar olsun ona

- 1 Aceb bu benim cânım âzâd ola mı yâ Rab
Yoksa yedi Tamu'da yana kala mı yâ Rab
- 2 Aceb bu benim hâlim yer altında ahvâlim
Varıp yaticak yerim akreb dola mı yâ Rab
- 3 Allah olıcak kâzî bizden ola mı râzî
Görüp Habîb'i bizi şefî' ola mı yâ Rab
- 4 Cân hulkuma geldikde Azrâîl'i gördükde
Yâ cânımı aldıkda âsân ola mı yâ Rab
- 5 Yûnus kabre vardıkda Münker-Nekir geldikde
Bana suâl sordukda dilim döne mi yâ Rab

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ulu ulu günâhlarım yüz komadı bana Çalap
Hiç kimse çâre kılmadı döndüm yine sana Çalap
- 2 Âlimlere sordum nedir dermân günâhlı derdime
Onlar dahi eyitdiler dermân ana yine Çalap

- 3 Vâde yetip öliceğez ol sinleye varıcağaz
Zebânîler geliceğez sen inâyet eyle Çalap
- 4 Zebânîler çün geleler beni yalnız bulalar
Bilmediğim dil soralar sen yardım eylegil Çalap
- 5 Gürde soralar bu sözü esirgemez anlar bizi
Biz de sana tutduk yüzü sen esirge bizi Çalap
- 6 Sensin bu benim sultânım bu cânlar içinde cânım
Çokdur benim günâhlarım sen meded eylegil Çalap
- 7 Uçmak'daki Hûrîleri giymiş anlar nûr donları
Ne bahtılı mü'minleri bize nasîb eyle Çalap
- 8 Durmayıp söylerim sözüm günâhıma göyner özüm
Günâhlı Yûnus'un sözün sen kabûl eylegil Çalap

14

- 1 Aşk îmâmdır bize gönül cemâat
Kıblemiz dost yüzü dâimdir salât
- 2 Cân dost mihrâbına secdeye vardı
Yüz yere vuruban eder münâcât
- 3 Beş vakt tertîbimiz bir vakte geldi
Beş bölük oluban kim kıla tâat
- 4 Şerîat eydür bize şartı bırakma
Şart ol kişiyedir eder hıyânet
- 5 Dost yüzün göricek şirk yağmâlandı
Anınçün kapıda kaldı şerîat

- 6 Mûnâcât gibi vakt olmaz arada
Kim ola dost ile bu demde halvet
- 7 Kimsene dînine hilâf demeziz
Dîn tamâm olıcak doğar muhabbet
- 8 Erenler nefesidir devletimiz
Anınçün fitneden olduk selâmet
- 9 *Kâlû belî* dedik evvelki demde
Dahi bugündür ol dem ü bu sâat
- 10 Doğruluk bekleyen dost kapısında
Gümânsız ol bulur ilâhî devlet
- 11 Yûnus öyle esîrdir ol kapıda
Diler ki olmaya ebedî râhat

- 1 Aşk makâmı âlîdir aşk kadîm ezeldir
Aşk sözünü söyleyen cümle kudret dilidir
- 2 Dinleyen ol işiden ol gören ol gösteren ol
Her sözü söyleyen ol sûret cân menzilidir
- 3 Sûret söz kanda buldu kanda sözü iş oldu
Sûrete kendi geldi dil hikmetin yoludur
- 4 Sûretler ün diyemez söz kendisiz söylenmez
İşler hicâbsız olmaz risâlet hâsılıdır
- 5 Bu bizim işretimiz oldur bu lezzetimiz
İçip esridiğimiz aşk şerbeti gülüdür

- 6 Onu ona dersin onun söyleyen ol söz onun
Ol bizimdir biz onun gayrı tesbîh dilidir
- 7 Yûnus sözün tak kılan görmedi münkir olan
Ömrün zulmete salan marifet yoksuludur

- 1 Ey beni ayıblayan gel beni aşkdan kurtar
Ger elinden gelmezse söyleme fâsid haber
- 2 Âşıkların ahvâli mâşûk katında biter
Sözün var ona söyle benim elimde ne var
- 3 Dost yüzünden nikâbı her kim giderdi ise
Hicâb kalmadı ona ayruk ne hayr u ne şer
- 4 Hîç kimesne kendiden hâlden hâle gelmedi
Âşıkların cânına mâşûka vurur minkâr
- 5 Kim ki aşk kadehinden bir zerre içdi ise
Ona ne akl u ne us ne esrik ü ne humâr
- 6 Tek ben değilem âşık ol mâşûk nazarında
Aşk yoluna cân fedâ benim gibi sâd-hezâr
- 7 Âşıkların hâlini âşık olanlar bilir
Aşk bir gizli haznedir gizli gerekdir esrâr
- 8 Korkarım söylemeğe şerîat edebinden
Yoksa eydedim sana dahi ayruksu haber
- 9 Kim vere bu dil ile ol mâşûkadan haber
Meğer ol kimseler kim cân içinde cânı var

- 10 Yûnus ölürse ne gam aşk içinde kardaşlar
Aşk yoluna uyağan mâşûk burcunda biter

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bir kişiden sorgıl haber kim mânâdan haberi var
Bir kişiye vergil gönül cânında aşk eseri var
- 2 Şunun ki taşı hoş durur bilin kim içi boş durur
Dün gün öter baykuş durur sanman bütün duvârı var
- 3 Bir devlengeç yuva yapar yürür ilden yavru kapar
Doğan ileyinden sapar zir'elinde murdârı var
- 4 Yokdur doğanla birliği ya Hakk'a lâyük dirliği
Bir kişiden um erliği onun safâ nazarı var
- 5 Sûret ile çokdur âdem değmesinde yokdur kadem
Evvel âhir ol pîş-kadem bir Muhammed serveri var
- 6 İven yolu durur mîşe mîşe kolaydır kolmaşa
Mîşe olan yerde paşa hârâmî çok anterî var
- 7 Şeyh ü dânişmend ü velî cümlesi birdir er yolu
Yûnus'dur dervîşler kulu Tapduk gibi serveri var

- 1 Ey aşk eri aç gözünü yer yüzüne kılığıl nazar
Gör bu latîf çiçekleri bezenüben Hakk'a gider

- 2 Bunlar yazın bezenüben dostdan yana uzanuban
Bir sor ahî bunlara sen kancarudur azm-i sefer
- 3 Her bir çiçek bin nâz ile öğer Hakk'ı niyâz ile
Her murgu hoş âvâz ile ol pâdişâhı zikreder
- 4 Öğer onun kâdirliğin her bir işe hâzırlığın
İllâ ömür kâsırlığın anıcağız rengi döner
- 5 Rengi döner günden güne toprağa dökülür gene
İbret durur anlayana bu ibreti ârif duyar
- 6 Bu sırrı ger duya idin ya bu gamı yiye idin
Yerinde eriye idin gideydi senden kâr u bâr
- 7 Ne gelmeğın gelmek durur ne bilmeğın bilmek durur
Son menzilin ölmek durur duymadın aşkdan bir eser
- 8 Bildik gelen geçer imiş konan geri geçer imiş
Aşk şerbetin içer imiş her kim bu mânâdan duyar
- 9 Yûnus bu sözleri kogıl kendözünden elin yugıl
Senden ne gele bir digil çün Hak'dan ola hayr u şer

- 1 Söylememek harcısu söylemeğın hâsıdır
Söylemeklik harcısu gönüllerin pâsıdır
- 2 Bu gönüller pâsını yuyuban gidermeğe
Şol sözü söylegil kim sözüñ hülâsasıdır
- 3 Sözü doğru diyene Kuli'l-Hak dedi Çalap
Bunda yalan söyleyen yarın utanasıdır

- 4 Yetmiş iki millete birlik ile bakmayan
Şer' ile evliyâsa hakîkatde âsîdir
- 5 Şer' ile hakîkatin vasfını eydem sana
Şerîat bir gemidir hakîkat deryâsıdır
- 6 Niçe ki muhkem ise tahtaları geminin
Mevc urıcağaz deniz onu uşanasıdır
- 7 Şûrîde olanların bî-nihâyet dünyâda
Akl u gönül fehm ü cân fikir onun nesidir
- 8 Biz tâlibleriz her dem aşk sebakın okuruz
Tanrı verir sebakı aşk hod müderrisidir
- 9 Bundan içeri haber işit eydeyin ey yâr
Hakîkatin kâfiri şer'in evliyâsıdır
- 10 Geyikli Baba bize bir kez nazar kılaldan
Hâsıl oldu Yûnus'a her ne ki vâyesidir

- 1 Ko ölmek endîşesin âşık ölmez bâkîdir
Ölmek senin nen ola çün cânın ilâhîdir
- 2 Ölümden ne korkarsın korkma ebedî varsın
Çün kim işe yararsın bu söz fâsîd davîdir
- 3 Nazar kıl bu gevhere ya bu bir gizli nûra
Nûr kaçan yavu vara çün Hak nazargâhıdır
- 4 *Kâlû belâ* denmeden kadîmden bile idik
Key anlagıl neydiğin bilişin kandağdır

- 5 Şükr eylegil Hâlik'a ol durur Hayyü'l-Bekâ
Ona varırsın mutlaka bâri şükrle varı dur
- 6 Ezelî biliş idik birliğe bitmiş idik
Sen bu sûrete bakma vücûd cân vi'âsıdır
- 7 Bu ezelî birliği yâ bu cihân dirliği
Yâ bu gönül birliği bil kudret budağıdır
- 8 Yadlık yokdur bilene dirlik tutagelene
Bilelik söyleyene vuslat yolu kavîdir
- 9 Hüküm-i revân mülküne ol işi kendi bile
Çün iş geldi hâsıla bu mülk varlık evidir
- 10 Yûnus beşâret sana gel derler dostdan yana
Küllü şey'in yerci 'ilâ aslih söz aslıdır

- 1 Cânını aşk yoluna vermeyen âşık mıdır
Cehd eyleyip ol dosta ermeyen âşık mıdır
- 2 Aşk kadehinden içip nefis dileğinden geçip
Hak yoluna er gibi durmayan âşık mıdır
- 3 Dost sevgisin gönülde cân ile berkitmeyen
Tûl-ı emel defterin dürmeyen âşık mıdır
- 4 Dâim riyâzât çekip halvetlerde diz çöküp
Hak dîdârı eserin görmeyen âşık mıdır
- 5 Aşka tanışık sığmaz değme cân göğe ağmaz
Pervâne gibi oda yanmayan âşık mıdır

- 6 Kişi dertli olıcak dermân isteyen olur
Kendi derdi dermânın sormayan âşik mıdır
- 7 Ey Yûnus sen dostunun cefâsına katlangıl
Yüreğine aşk okun vurmayan âşik mıdır

- 1 Ger vuslata erdin ise bu derd ile firâk nedir
Dostu yakın gördün ise bu bakdığın irak nedir
- 2 Vuslat eri olan kişi gerek varlıktan mahv ola
İş bu yola girmekliğe bir görelim yarak nedir
- 3 Vuslat eri oldun ise göz hicâbın bildin ise
Dostu ayân gördün ise bu varlığı bırak nedir
- 4 İlim hod göz hicâbıdır dünyâ âhret hesâbıdır
Kitâb hod aşk kitâbıdır bu okunan varak nedir
- 5 Zinhâr gözünü açagör nefis tuzağını seçegör
Dost mahfiline geçegör ondan yiğrek durak nedir
- 6 Eydirsin kim gözüm görür davâya mânâyâ irür
Gündüz güneş şûle verir gece yanan çerâk nedir
- 7 Yûnus der eşkere nihân Hak doludur iki cihân
Gelsin beri dosta giden Hûr u Kusûr Burâk nedir

Müstef'ilün müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Merdân-ı Hak bu dünyâda maksûdlara kalmadılar
Mülk-i bekâ bulmuş iken meyl-i fenâ kılmadılar
- 2 Mâlûmdur ahî yol eri Mevlâ için n'etdikleri
Mihnet içinde her biri miskîn olup gülmediler
- 3 Müştâkların oldur işi müdâm akar gözü yaşı
Mutlak Hakk'ı seven kişi mâla câna kalmadılar
- 4 Meşhûr olup geldi yola Mansûr olan derdi bile
Mecnûn misâl oldu dile mâşûkdan ayrılmadılar
- 5 Mahkûm isen sen bu işe münkir gibi deme n'işe
Müşkili yok başdan başa mü'min olan ölmediler
- 6 Mahlûk bilisinden geçen Mi'râc dapa oldur uçan
Mânâ şarâbını içen mestlikden ayılmadılar
- 7 Menzil bu aşkdır Yûnus'a minnet şükür yüz bin Hakk'a
Menzil bulan buldu mülke medh ile ırılmadılar

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ey sözlerin aslın bilen gel de bu söz kandan gelir
Söz aslını anlamayan sanır bu söz benden gelir
- 2 Söz var kılar gönülü şâd söz var kılar bilişi yad
Eğer horluk eğer izzet her kişiye sözden gelir

- 3 Söz karadan akdan değil yazıp okumaktan değil
Bu yürüyen halkdan değil Hâlik âvâzından gelir
- 4 Ne elif okudum ne cim ne varlıkdandır kelecim
Bilmeye yüz bin müneccim tâli'im ne yıldızdan gelir
- 5 Şûle bize aydan değil aşk eri bu soydan değil
Rızkımız bu evden değil deryâ-yı ummândan gelir
- 6 Evvel gönül levhinde Hak yazmış idi çün bir varak
Bu şimdi okunan sebak ezel-i âzâldan gelir
- 7 Evvel hitâb kılur câna cânı ondan gelir tene
Biz âletiz bahâne ayruk ne elimizden gelir
- 8 Aklımız ol levhe bakar gizli marazlarım açar
Söz gelir gönlüme akar söz dile ansızın gelir
- 9 Biz bir bahâne arada ayruk de elden ne gele
Hak çün emir eyler câna bu kelecî andan gelir

- 1 Bu vücûdum şehrine bir dem giresim gelir
İçindeki sultânın yüzün göresim gelir
- 2 İşidirem sözünü göremezem yüzünü
Yüzünü görmekliğe cânım veresim gelir
- 3 Mâşûka halvetinin yedi kapısı vardır
Ol kapıdan içeri seyrân kılasım gelir
- 4 Her kapıda bir kişi yüz bin çerisi vardır
Aşk kılıcın kuşanıp cümle kırasım gelir

- 5 Erenlerin sohbeti artırır marifeti
Bî-derdleri sohbetden her dem süresim gelir
- 6 Leylâ-yı Mecnûn benim şeydâ-yı Rahmân benim
Leylâ yüzün görmeğe Mecnûn olasım gelir
- 7 Dost oldu bize mihmân bunca yıl bunca zamân
Gerçek İsmâîl gibi kurbân olasım gelir
- 8 Erenlerin nazarı toprağı gevher eyler
Erenler kademinde toprak olasım gelir
- 9 Yârimden elçi gelir cânımdan ulak diler
Merkebden inübeni yayan varasım gelir
- 10 Miskîn Yûnus'un nefsi dört tabîat içinde
Aşk ile cân sırrına pinhân varasım gelir

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Hak bir gönül verdi bana hâ demeden hayrân olur
Bir dem gelir şâdî olur bir dem gelir giryân olur
- 2 Bir dem sanasın kış gibi şol zemheri olmuş gibi
Bir dem beşâretten doğar hoş bâğ ile bostân olur
- 3 Bir dem gelir söyleyemez bir sözü şerh eyleyemez
Bir dem dilinden dür döker dertlilere dermân olur
- 4 Bir dem çıkar Arş üzere bir dem iner tahte's-serâ
Bir dem sanasın katredir bir dem taşar ummân olur
- 5 Bir dem cehâletde kalır hiç nesneyi bilmez olur
Bir dem dalar hikmetlere Câlinûs u Lokmân olur

- 6 Bir dem dîv olur ya perî vîrâneler olur yeri
Bir dem uçar Belkîs ile sultân-ı ins ü cân olur
- 7 Bir dem görür olmuş gedâ yalın tene geymiş abâ
Bir dem ganî himmet ile Fagfûr u hem Hakân olur
- 8 Bir dem gelir âsî olur Hak zihnini yavu kılur
Bir dem gelir kim yoldaşı hem zühd ü hem îmân olur
- 9 Bir dem günâhın fikr eder dos doğru Tamu'ya gider
Bir dem görür Hak rahmetin Uçmaklara Rıdvân olur
- 10 Bir dem varır mecidlere yüzün sürer onda yere
Bir dem varır deyre girer İncîl okur ruhbân olur
- 11 Bir dem gelir Mûsâ olur yüz bin münâcâtlar kılur
Bir dem girer kibr evine Firavn ile Hâmân olur
- 12 Bir dem gelir Îsâ gibi ölmüşleri diri kılur
Bir dem gelir gümrâhleyin yolunda sergerdân olur
- 13 Bir dem döner Cebrâîl'e rahmet saçar her mahfile
Bir dem gelir gümrâh olur miskîn Yûnus Hayrân olur

Mefâ'ilün Mefa'ilün Fe'ülün

- 1 Benim gönlüm gözüm aşkdan doludur
Dilim söyler yarı yüzüm suludur
- 2 Öd ağacı gibi yanar vücûdum
Tütünüm göklere seher yelidir
- 3 Çokal cevşen bu aşk oduna döymez
Oku câna batar katı yalıdır

- 4 Senin aşkın deniz ben bir balıcak
Balık sudan çıka hemen ölüdür
- 5 Okuram şâhımı kendi dilimce
Şâhım eydür bana her dem gelidur
- 6 Seni sevenlerin ola mı aklı
Bir dem uslu ise her dem delidir
- 7 Yûnus sen Tapduk'a kılğıl duâlar
Âşıklar meydânı Arş'dan uludur

- 1 Ey dost seni severem cân içre yerin vardır
Dün gün uyumaz oldum acâib hâlîm vardır
- 2 Sen gülü görür iken dikene sunma elin
Düşmândan ne korkarsın çün doğru yârim vardır²
- 3 Düşmânlar eydür bana söz demek kandan sana
Bana söz demek kandan benim üstâdım vardır
- 4 Ele getirdiğini miskînlere harc eyle
Niçe çok yaşar isen sonucu ölüm vardır
- 5 Bunda kendözün gören ol durur yolda kalan
Benim bir karıncaya vallâh isnâdım vardır
- 6 Tanla durugelicek bülbülleyin söylerim
Gönülde mânâ biter dertli ciğerim vardır

2 “Yârim” kelimesi bazı yazmalarda “yarın” şeklinde de geçmektedir. Ka-fiye bozulacağı için “-im” birinci tekil şahıs iyelik ekini tercih ettik. Bu kelime dost mânâsına “yâr”dan başka Türkçe yardımcı anlamında “yar” şeklinde de düşünülebilir.

- 7 Yûnus Emre kendözün toprağa vurgıl yüzün
Mâşûkaya yaraşır bir miskînliğim vardır

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Sensin benim cânım cânı sensiz karârım yok durur
Uçmak'da sen olmaz isen vallâh nazarım yok durur
- 2 Baksam seni görür gözüm söyler isem sensin sözüm
Seni gözetmekden dahi yiğrek şikârım yok durur
- 3 Söyler isem dilimdesin ger tek dursam gönlümdesin
Gönlüm gözüm seni sever ayruk nigârım yok durur
- 4 Çün ben beni unutmuşam şöyle ki sana gitmişem
Ne kâlde ne hâlde isem bir dem karârım yok durur
- 5 Eğer beni Cercîsleyin yetmiş kez öldürür isen
Dönem geri sana varam zîrâ ki ârım yok durur
- 6 Seni gördüm güneş gibi Cennet bana zindân gibi
Cennet'ine zâhidin ko Uçmak'da arzûm yok durur
- 7 Yûnus dahi âşık sana göster dîdârını ana
Yârim dahi sensin benim ayruk dîdârım yok durur

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ey dün ü gün Hak isteyen bilmez misin Hak kanda dır
Her kandasam anda hâzır kanda bakarsam andadır

- 2 İstemegil Hakk'ı ırak gönüldedir Hakk'a durak
Sen senliğin elden bırak tenden içeri cândadır
- 3 Gir gönüle bulasın Tûr sen ben demek defterin dür
Key güher er gönlündedir sanma ki ol ummândadır
- 4 Ol ummânda yüz bin güher bir katreye benzer tamâm
Ol câna yok zamân-zevâl zevâlli cân hayvândadır
- 5 Her kanda ki gözün baka Çalap hâzırdır mutlaka
Şol cân ki tapmadı Hakk'a assısı yok ziyândadır
- 6 Eyle sûretini vîrân cân sırrıdır ana eren
Bâtın gözüdür dost gören zâhir gözü yabandadır
- 7 Çün sûretin vîrân ola gönlün bâğı cinân ola
Cânın genci vîrân ola çünki bu genc vîrândadır
- 8 Her kim gaflet içre geçer cânı zevâl suyun içre
Dervîş sırrı Arş'dan uçar gerçeği yer yüzündedir
- 9 Miskîn Yûnus gözün aç bak iki cihân dopdolu Hak
Sıdk oduna gümânı yak ol eşkere pinhândadır

- 1 Aşk erinin gönlü dolu pâdişâhın haznesidir
Aşksız âdem ne anlasın şerîatın mânâsıdır
- 2 Aşkdır âşıklar dermânı aşkdan hâsıldır murâdı
Âşık kişinin sohbeti aşksız kişiye belâdır
- 3 Kimi avrat oğlan sever kimi mülk hânumân sever
Kim sermâye dükkân sever bu dünya hâlden hâledir

- 4 Âşık bu dünyâyı n'ider âkıbet bir gün terk eder
Aşk eteğin tutmuş gider her kim gelirse saladır
- 5 Bezm-i ezelde pâdişâh elime sundu bir kadeh
İçeliden kılarım âh bilmezem ki ne belâdır
- 6 Çün ezelden Yûnus senin aşk ile esridi cânın
Dergâhına her dem onun vâlih ü hayrân kala dur

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bu dünyâya gönül veren sonucu pişmân olısar
Dünyâ benim dedikleri hep ona düşmân olısar
- 2 Ey dostunu düşmân tutan gaybet yalan söz söyleme
Bunda gammâzlık eyleyen onda yeri dar olısar
- 3 Çünkü olısar yeri dar kazançlı kazancı kadar
Mü'minlere geldi haber âşıklar dîdâr görıser
- 4 Maksûdumuz dîdâr idi şeyhimiz gerçek er idi
Evvel dahı ol var idi âhir dahı var olısar
- 5 Oldur âhir oldur ebed hem dillerde *Küfven ahad*
Evliyâ geçdi dünyâdan bir sâat kime kalısar
- 6 Alın evliyânın elin doğru varın Hakk'ın yolun
Mânâ budur belli bilin bildim diyen bilmeyıser
- 7 Yûnus imdi bildim deme miskînliğe elden koma
Kimde miskînlik var ise Hak dîdârın ol görıser

- 1 Bilir misiz ey yârenler gerçek erenler kandadır
Kanda baksam anda hâzır kanda istesem andadır
- 2 Kim ki dostu sevdi ise hânûmânı terk eylesin
Değmeler dostu sevemez dostun sevgisi cândadır
- 3 Aşksızlara benim sözüm benzer kaya yankısına
Bir zerre aşkı olmayan belli bilin yabandadır
- 4 Yalancılık eylemegil aşka yalandır demegil
Bunda yalan söyleyenin onda yeri zindândadır
- 5 Ey kendözünü bilmeyen söz mânâsın anlamayan
Hak varlığın ister isen uş ilm ile Kur'ân'dadır
- 6 Allah benim dediğine vermişdir aşk varlığını
Kime bir zerre aşk vere Çalap varlığı andadır
- 7 Niçeler eydür Yûnus'a kim kocaldın aşkı kogıl
Aşk bize yenile değdi henüz dahi turvandadır

- 1 İşidin ey yârenler aşk bir güneşe benzer
Aşkı olmayan gönül misâl-i taşa benzer
- 2 Taş gönülde ne biter dilinde ağı tüter
Niçe yumşak söylese sözü savaşa benzer
- 3 Aşkı var gönül yanar yumşanır muma döner
Taş gönüller kararmış sarp katı kışa benzer

- 4 Ol sultân kapısında ol Hazret tapusunda
Âşıkların yıldızı her dem çavuşa benzer
- 5 Ayn-ı hırs ol olmuşdur nefesine ol kalmışdır
Kendine düşmân olmuş yavuz yoldaşa benzer
- 6 Aşkdır kudret körüğü kaynadır âşıkları
Niçe kapdan geçirir andan gümüşe benzer
- 7 Âşık gönlü dölenmez mâşûkun bulmayınca
Karârı yok dünyâda pervâzı kuşa benzer
- 8 Münkir sözünü bilmez sözü ileri varmaz
Neye teşbîh edersin anlanmaz düşe benzer
- 9 Geç Yûnus endîşeden ne gerek bu pîşeden
Ere aşk gerek önden ondan dervîşe benzer

- 1 Türlü türlü cefânın adını aşk vermişler
Bu cefâyâ katlanan dosta halvet ermişler
- 2 Her kim aşka erişe aşk onunla barışa
Kim aşka müşteriye cânına od vurmuşlar
- 3 Her kim aşka sataşdı ol dem kaynadı taşdı
Kim deli der kim uslu dört yanında durmuşlar
- 4 Aşk durur âfet belâ döndürür hâlden hâle
Dost elinden piyâle hoş melâmet olmuşlar
- 5 Aşkdır Yûnus'un cânı başında serencâmı
Aşka münkir âdemi bu meydândan sürmüşler

- 1 Bu dünyânın meseli bir ulu şâra benzer
Velî bizim ömrümüz bir tîz pâzâra benzer
- 2 Her kim bu şâra geldi bir lahza karâr kıldı
Geri dönüp gitmeği gelmez sefere benzer
- 3 Bu şârın evvel tadı şehd ü şekerden şîrîn
Âhir acısını gör şu zehr-i mâra benzer
- 4 Evvel gönül almağı hûblara nisbet eder
Âhir yüz döndürmeği acûz mekkâra benzer
- 5 Bu şârın hayâlleri türlü türlü hâlleri
Aldamış gâfilleri câdû ayyâra benzer
- 6 Bu şârda hayâllerin haddi ve şumârı yok
Bu hayâle aldanan otlar davara benzer
- 7 Bu şârdan üç yol çıkar biri cennet biri nâr
Birisinin arzûsu maksûd didâra benzer
- 8 Bu şârın sultânı var cümleye ihsânı var
Sultân ile bilişen yok iken vara benzer
- 9 Kendi mikdârın bilen bildi kendi hâlini
Velî dahi aşk ile evvel bahâra benzer
- 10 Bî-çâre Yûnus'u gör derd ile hayrân olmuş
Onun her bir nefesi şehd ü şekere benzer

- 1 Dost senin aşkın oku key katı taşdan geçer
Aşkına düşen âşık cân ile başdan geçer
- 2 Aşkına düşenlerin yüreği yanar olur
Kendini sana veren dükeli işden geçer
- 3 Dün ü günü zâr olur aşkın ile yâr olur
Endîşesi sen olan cümle teşvîşden geçer
- 4 Âriflere bu dünyâ hayâl ü düş gibidir
Kendini sana veren hayâl ü düşden geçer
- 5 Dünyânın muhabbeti ağulu aşâ benzer
Âhirin sanan kişi ağulu aşdan geçer
- 6 Başında akli olan âhrete amel etmez
Hûrlere aldanmaz göz ile kaşdan geçer
- 7 Gerçek âşık ol ola cân vermeğe ol ive
Dost ile pâzâr için niçe bin başdan geçer
- 8 Yûnus'un gönlü gözü doludur Hak sevgisi
Sohbet ihtiyâr eden yâd u bilişden geçer

Mef'ûlü Mefâ'ilün

- 1 Allah diyelim dâim
Allah görelim neyler
Yolda duralım kâim
Allah görelim neyler

-
- 2 Allah diye kıl zârı
Oldur kamunun varı
Andan umalım yarı
Allah görelim neyler
- 3 Çıkarmayalım dilden
Ayrılmayalım yârdan
İrilmeyalım yoldan
Allah görelim neyler
- 4 Açlık sonu toklukdur
Tokluk sonu yoklukdur
Bu yollar korkulukdur
Allah görelim neyler
- 5 Sen sanmadığın yerde
Nâgâh açıla perde
Dermân erişe derde
Allah görelim neyler
- 6 Gündüz olalım sâim
Gece olalım kâim
Allah diyelim dâim
Allah görelim neyler
- 7 Adı sanı dillerde
Sevgisi gönüllerde
Şol korkulu yollarda
Allah görelim neyler
- 8 Adı sanı uşatdım
Küfrümü suya atdım
Miskînliğe el katdım
Allah görelim neyler

- 9 Her dem dalalım bahre
Aldanmayalım dehre
Sabr eyleyelim kahra
Allah görelim neyler
- 10 Âr nâmûsu bıraktım
Külümü suya atdım
Dervîşliğe el katdım
Allah görelim neyler
- 11 Mecnûn gibi âvâre
Âşık oluban yâre
De Yûnus sen bî-çâre
Allah görelim neyler
- 12 Yûnus sen anı sanma
Bu aşk sana sendendir
Cân kamuya andandır
Allah görelim neyler
- 13 N'etdi bu Yûnus n'etdi
Bir doğru yola gitdi
Pîrlere eteğin tutdu
Allah görelim neyler

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Niteki bu gönlüm evi aşk elinden taşta gelir
Niçe yüksek yürür isem aşk başımdan aşı gelir
- 2 Niçe ki eydürem râzım söylemeyem kimseneye
Gider bu sabr u karârım dost öğüme düşe gelir

- 3 Ben bilirim ahvâlimi bencileyin er ne bile
Benim görene sevdiğim ne sevmekdir hoşâ gelir
- 4 Hey niçe sabr eyleyiser dost yüzünü gören kişi
Ol hakikat gördüm diyen kendözünden şaşâ gelir
- 5 Mâşûkanın tecellisi türlü türlü renkler olur
Bir şîvede yüz bin gönül uş hemîşe cûşâ gelir
- 6 Onun gibi pâdişâha kimin gözü tuş olursa
Sultân-ı vakt oldu ise aklından ol şaşâ gelir
- 7 Ol dost ile benim işim bulut ile güneşleyin
Bir dem hicâbı sürülür bir dem nikâb başâ gelir
- 8 Eğer bana sorar isen cânı yokdur şol kişinin
Mâşûka sevmekden artuk gönlüne endîşe gelir
- 9 Aceb yine miskîn Yûnus aşkdan artuk sevdi meğer
Zîrâ ki bu aşkdan yiğrek hiç yok durur başâ gelir

- 1 Sabâhın sinlere vardım gördüm cümle ölmüş yatur
Her biri bî-çâre olup ömrün yavu kılmış yatur
- 2 Vardım bunların katına bakdım ecel heybetine
Niçe yiğit murâdına erememiş ölmüş yatur
- 3 Yemiş kurt kuş bunu keler niçelerin bağrın deler
Şol ufacık nâ-resteler gül gibice solmuş yatur
- 4 Toprağâ düşmüş tenleri Hakk'a ulaşmış cânları
Görmez misin sen bunları nevbet bize gelmiş yatur

- 5 Esilmiş inci dişleri dökülmüş sarı saçları
Bitmiş kamu teşvîşleri Hak varlığın almış yatur
- 6 Gitmiş gözünün karası hîç işi yokdur durası
Kefen bezinin pâresi sünüğe sarılmış yatur
- 7 Yûnus âkil isen bunda mülke sûret bezemegil
Mülke sûret bezeyenler kara toprak olmuş yatur

- 1 Aşkın odu yüreğimde neler eyler neler eyler
Bugün bir âşıkı gördüm bu derdimden haber söyler
- 2 Gelin hey dertliler gelin bu derdimden siz de alın
Dertli bilir dertli hâlin ya dertsizler bunda neyler
- 3 Kimisi dost yüzün gördü kimi dahi görem derdi
Âşık mâşûkuna erdi uş yine bayram eyler
- 4 Bugün Mansûr olup n'idem şeyhimin yüzünü görem
Maksûdum bu idi erem âşık yine derdin söyler
- 5 Yûnus eydür âşık oldum mâşûkun derdinden öldüm
Teveccüh mâşûka kıldım onun ile gönlün eğler

- 1 Miskîn âdem oğlanı nefse zebûn olmuşdur
Hayvân cânâvâr gibi otlamağa kalmışdır
- 2 Hergiz ölümün sanmaz ölesi günün anmaz
Bu dünyâdan usanmaz gaflet öğin almışdır

- 3 Oğlanlar öğüt almaz yiğitler tevbe kılmaz
Kocalar tâat kılmaz sarp rûzigâr olmuşdur
- 4 Beğler azdı yolundan bilmez yoksul hâlinden
Çıkdı rahmet gölünden nefis gölüne dalmışdır
- 5 Yûnus sözü âlimden zinhâr olman zâlimden
Korka durun ölümden cümle doğan ölmüşdür

- 1 Bu dem yüzüm süre duram her dem ayım yeni doğar
Her dem bayram durur bana yayım kışım yeni bahâr
- 2 Benim ayım ışığına bulutlar gölge kılmaya
Hem gedilmez doluluğu nûru yerden göğe ağar
- 3 Onun nûru karanuyu sürer gönül hücrelerinden
Pes karanuluk nûr ile bir hücreye nite sığar
- 4 Evvel ay niçe doğduysa ayruk dolanmadı hergiz
Eksilmedi ömrü onun her kime kim kıldı nazar
- 5 Ben ayımı yerde gördüm ne isterim gök yüzünde
Benim yüzüm yerde gerek bana rahmet yerden yağar
- 6 Sözüm ay gün için değil sevenlere bir söz yeter
Sevdiğim söylemez isem sevmek derdi beni boğar
- 7 Onun vasfın eydür isem halk mâşûkun öğer sanır
Hâcet değil öğmek ona kendi nûrun kendi öğer
- 8 N'ola Yûnus sevdi ise çokdur Hakk'ı seviciler
Sevenleri gördü idi onun için boynun eğer

- 1 Yâr yüreğim yâr gör ki neler var
Bu halk içinde bize güler var
- 2 Ko gülen gülsün hak bizim olsun
Gâfil ne bilir Hakk'ı sever var
- 3 Bu yol uzaktır menzili çokdur
Geçidi yokdur derin sular var
- 4 Girdik bu yola aşk ile bile
Gurbetlik ile bizi salar var
- 5 Her kim merdâne gelsin meydâna
Kalmasın câna kimde hüner var
- 6 Gözleri giryân ciğeri püryân
Olmuşlar hayrân dîvâneler var
- 7 Yûnus sen bunda meydân isteme
Meydân içinde merdâneler var

- 1 Aşk ile gelen erenler içere ağuyu nûş eder
Topuğa çıkmayan çaylar deniz ile savaş eder
- 2 Biz bu yoldan üşenmedik erenlerden usanmadık
Kimseyi yavuz sanmadık her ne eder kolmaş eder
- 3 Kolmaşa verdik sözünü söz ile döğdük yüzünü
Yaban cânâvârı gibi belinler andan şeş eder

- 4 Bu sohbeta gelmeyenler Hak nefesi almayanlar
Sürün onu bundan gitsin durur ise çok iş eder
- 5 Câhildir mânâdan almaz oturur kararı gelmez
Öleceğini hiç sanmaz yüz bin yıllık teşvîş eder
- 6 Dağ ne kadar yüksek ise yol onun üstünden aşar
Yûnus Emrem yolsuzlara yol gösterir ve hoş eder

- 1 Ol âlem fahri Muhammed nebîler serveridir
Ver salâvât aşk ile ol günâhlar eridir
- 2 Hak onu öğdü yaratdı sevdi Habîb'im dedi
Yer yüzünde cümle çiçek Mustafâ'nın teridir
- 3 Cebrâîl dâvet kılınca Mi'râc'a Muhammed'i
Mi'râc'ında dilediği ümmetinin varıdır
- 4 Sen ana ümmet olıgör o seni mahrûm komaz
Her kim onun ümmetidir sekiz Cennet yeridir
- 5 Her kim onun sünnet ile farzını kâim tutar
Ne diyem ki âkıbet soru hesâbdan beridir
- 6 Suçlu suçsuz günâhkâr şefâ'at ondan umar
Ol Cehennem'de yananlar münkirin inkârıdır
- 7 Yûnus Emrem iş bu sözü cân içinde söyledi
Söyleyen bî-çâre Yûnus Tapduk Emrem sırrıdır

- 1 Yer yüzünde gezer idim uğradım milketler yatur
Kimi ulu kimi kiçi key kuşağı berkler yatur
- 2 Kimi yiğit kimi koca kimi vezir kimi hoca
Gündüzleri olmuş gece ancılayın çoklar yatur
- 3 Doğru varırdı yolları kalem tutardı elleri
Bülbüle benzer dilleri dânişmân yiğitler yatur
- 4 Ulu-kiçi ağlamışlar server yiğitler komuşlar
Baş ucunda yay sımışlar kırıluban oklar yatur
- 5 Atlarının izi tozlu önleri tabıl-bazılı
İle güne hükmü yazlu şu muhteşem beğler yatur
- 6 Gece gündüz oğlancıklar söyler iken bülbül gibi
Ayrılmışlar anaları sinlerini bekler yatur
- 7 Elleri dir kınalı hem karavaşları tapulu
Kargı gibi uzun boylu gül yüzlü hatunlar yatur
- 8 El bağlamışdır kamusu Hak Çalap'dandır umusu
Nökerli kızdır kimisi alınmadık çoklar yatur
- 9 Yûnus bilmez kendi hâlin Hak Çalap söyledir dilin
Bir niçesi yeni gelin ak teleme yüzler yatur

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Hakîkat her vücûdun cânı aşkdır
Ne cân kim cân içinde cânı aşkdır
- 2 Bu cân cismimi kâim tutar ancak
O cân kim zâhir ü pinhân-ı aşkdır
- 3 Bu aşk elinde âciz cümle eşyâ
Ne sır kim kamu sergerdân-ı aşkdır
- 4 Bu aşk kandalığın bilmez kimesne
Bilirler haddini pââyân-ı aşkdır
- 5 Gehî Leylî olur Mecnûn gözünden
Geh olur Leylî'nin hayrân-ı aşkdır
- 6 Gehî kan yaş akar Yâkûb gözünden
Geh olur Yûsuf-ı Ken'ân-ı aşkdır
- 7 Dirildir ölüyü Îsâ deminde
Geh olur Mûsî-i Ümrân-ı aşkdır
- 8 Ene'l-Hak çağırır Mansûr dilinden
Cüneyd'de cübbe vü irfân-ı aşkdır
- 9 Bu aşkın türlü türlü rengi çokdur
Kimi giryân kimi handân-ı aşkdır
- 10 Fedâ bu aşka cânım dînim olsun
Bana hem dîn ü hem îmân-ı aşkdır
- 11 Ne Yûnus onda yüz bin cân-ı Yûnus
Kabûl etsin ne kim kurbân-ı aşkdır

- 12 Vücûdun cübbesin aşk ile çâk et
Dalagör ona kim ummân-ı aşkıdır

- 1 İlim ilim bilmekdir ilim kendin bilmekdir
Sen kendini bilmezsın yâ niçe okumakdır
- 2 Okumakdan mânâ ne kişi Hakk'ı bilmekdir
Çün okudun bilmezsın hâ bir kuru emekdir
- 3 Okudum bildim deme çok tâat kıldım deme
Eri Hak bilmez isen abes yere yelmekdir
- 4 Dört kitâbın mânâsı bellidir bir elifde
Sen elif dersin hoca mânâsı ne demekdir
- 5 Yûnus Emre der hoca gerekse var bin hacca
Hepisinden iyice bir gönüle girmekdir

- 1 Ey dost senin aşkın odu ciğerim pâre baş kılır
Aşkından yanar yüreğim yandıgım bana hoş gelir
- 2 Aşkın oduna yandıgım ağlamak oldu güldüğüm
Dost sana zâri kıldığım münkişlere savaş gelir
- 3 Söyler isem sözüm savaş söylemezsem ciğerim baş
Cihân dolu durur kallâş her birinden bir taş gelir
- 4 Gör niçe taşlar atılır dost için başlar tutulur
Gelir gönüle batılır hâlinize hâldeş gelir

- 5 Bizim hâlimizden bilen kimdir aşka münkir olan
Bizim sevdiğimiz Hak'dır bu halka göz ü kaş gelir
- 6 Niçe selâtînler zebûn olur bu aşkın elinden
Her kim bu yola düşerse ol bu yola yavaş gelir
- 7 Erenler buna kalmadı vardı yoluna durmadı
Hakk'ı gerçek sevenlere cümle âlem kardaş gelir
- 8 Miskîn Yûnus bil sözünü dosta açıp şol gözünü
Kangı burcdan bakar isen ol sultâna güneş gelir

- 1 Hocam âşık olanların işi âh ile zâr olur
Hasretinden ol mâşûkun gözü yaşı pınar olur
- 2 Dünü günü kılur zâri yani görmek diler yâri
İşitmezler bu haberi âşksızlar bî-haber olur
- 3 Âşık isen dîdârına koma bugünü yarına
Girenler aşk pâzârına kendözünden bîzâr olur
- 4 Terk eylegil sen senliğin onun aşkını bul onun
Bu aşk içinde ölenin kan bahâsı dîdâr olur
- 5 Âşıklar lâ-mekân olur cihânın terkinini vurur
Cân u cihân ne nesnedir çün dost ile pâzâr olur
- 6 Aşka yoldaş olacağız cümle işler olur geniz
Maksûd ele giriceğiz dost iline sefer olur
- 7 Kanı gerçek âşık kanı gelin isteyelim onu
Bî-çâre Yûnus'un câmı dost yoluna îsâr olur

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Anca zâr eyler kim şol bülbül eyler
Onu ol eylemez illâ gül eyler
- 2 Kaçan gülde görür dostun cemâlin
Çağırır kim beni deli şol eyler
- 3 Ne görür gülde yâ bî-çâre bülbül
Ki gülistâna karşı gulgul eyler
- 4 Ne gördü Leylâ'nın yüzünde Mecnûn
Akıdıp göz yaşın âb u sel eyler
- 5 Ne göründü şu Ferhâd'ın gözüne
Kayalar kesüben dosta yol eyler
- 6 Ne göründü Şeh İbrâhîm gözüne
Tâcını tahtını târumâr eyler
- 7 Kimin kâfir edip kimin müslümân
Onu kimse etmez illâ ol eyler
- 8 Kimine derd verir aslâ inletmez
Kiminin dünyada derdin bol eyler
- 9 Kimi baydur kimi yoksul deme kim
Eğer baydur eğer yoksul ol eyler
- 10 Kimine bir abâ vermez kim giye
Kiminin atına atlas çûl eyler
- 11 Kimini dünyâda hayvân yaratır
Kimini kendine muhlis kul eyler

- 12 Kimin elin alır Arş'a çıkarır
Kimin yere çalar kara kül eyler
- 13 Bî-çâre Yûnus'un altûn sözünü
Câhile söylemen kızıl pûl eyler

- 1 Dervîş olan kişiler deli olagan olur
Aşk neydiğin bilmeyen ana gülegen olur
- 2 Gülme sakın sen ana iyi değildir sana
Kişi neyi gülerse başa gelegen olur
- 3 Âh bu aşkın eseri her kime uğrar ise
Derdine sabretmeyen yolda kalagan olur
- 4 Bir kişi âşık olsa aşk deryâsına dalsa
O deryânın içinde gevher bulagan olur
- 5 Âşık lâ-mekân olur dünyâ terkini vurur
Dünyâ terkin vuranlar dîdâr göregen olur
- 6 Dervîş Yûnus sen dahi incitme dervîşleri
Dervîşlerin duâsı kabûl olagan olur

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Yerin göğün safâsı Mustafâ'dır
Kamu ahdin vefâsı Mustafâ'dır

- 2 Ayın bedr ü hilâl alnı vü kaşı
Günün nûru ziyâsı Mustafâ'dır
- 3 Çalap Arş'ı ayağında olur Ferş
Cihânın müntehâsı Mustafâ'dır
- 4 Yarın mahşer Şefî' oldur Şefî' ol
Sekiz Uçmak sakâsı Mustafâ'dır
- 5 Bî-çâre âsî kullara yarın ol
Şefâat eyleyesi Mustafâ'dır
- 6 Yarın peygamberler âciz olısar
Geri elin alası Mustafâ'dır
- 7 Yûnus yalvar getir Hakk'a salâvât
Hak'ın dostu Habîb'i Mustafâ'dır

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Bize dîdâr gerek dünyâ gerekmez
Bize mânâ gerek davâ gerekmez
- 2 Bize Kadîr Gecesi'dir bu gece
Ko erte olmasın seher gerekmez
- 3 Bize aşk şerbetinden sun i sâkî
Bize Uçmak'da kevser gerekmez
- 4 Badyalar dolu dolu içelim biz
Biz esrik olmazuz humâr gerekmez
- 5 Eğer bu derd ile hasta düşersem
Safâlık vermesin tîmâr gerekmez

- 6 Gerekmez yâr gerekmez cân gerekmez
Bize didâr gerek deyyâr gerekmez
- 7 Yûnus esriyüben düşdü susakda
Çağırır Tapduğ'una âr gerekmez

- 1 Kelecî bilen kişinin yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin işini sağ ede bir söz
- 2 Söz ola kese savaşı söz ola bitire başı
Söz ola ağulu aşî bal ile yağ ede bir söz
- 3 Kelecilerin pişirgil yaramazını şeşirgil
Sözün us ile düşürgil demegil çağede bir söz
- 4 Gel ahî ey şehriyâri sözümüzü dinle bâri
Hezâr gevher ü dînârî kara toprağ ede bir söz
- 5 Kişi bile söz demini demeye sözün kemini
Bu cihân Cehennemini sekiz uçmağ ede bir söz
- 6 Yürü yürü yolun ile gâfil olma bilin ile
Key sakın key dilin ile cânına dâğ ede bir söz
- 7 Yûnus imdi söz yatından söyle sözü gâyetinden
Key sakın o şâh katından seni ırağ ede bir söz

- 1 Hak cihâna doludur kimsene Hakk'ı bilmez
Onu sen senden iste o senden ayrı olmaz

- 2 D ny y  inanırsın rızka benimdir dersin
Niçin yalan söylersin  n h c dediğin olmaz
- 3 Ahret yavlak ıraktır doğruluk key yeraktır
Ayrılık sarp fir ktdır h c giden geri gelmez
- 4 Dünyâya gelen g cer bir bir Şerbetin içer
Bu bir köprüdür geçer c hiller onu bilmez
- 5 Gelin taŐık edelim işi kolay tutalım
Sevelim sevillelim dünyâ kimseye kalmaz
- 6 Yûnus sözün anlarsan söz mânâsın dinlersen
Sana bir amel gerek bunda kimsene kalmaz

- 1 N'idem ben bu gönül ile benim ile bile durmaz
M Ő k yüzün gördü meğer oğ tleyp oğ n dermez
- 2 Tanrı için ey uslular gönlüm bana aliverin
Vardı bilişdi dost ile geri bana boyun vermez
- 3 Bunun gibi gönül ile niçe dirlik edebilem
Bıraktı yabana beni bir gün gelip hâlim sormaz
- 4 Gönlüm bana yoldaş iken zühd   tâat kılar idim
Yıkıldı bu tert blerim g n ls z m elim ermez
- 5 Gönül içeri dost ile ben kapuda feryâd u z r
Bin yıl z ri kılar isem hâlin nedir diye sormaz
- 6 Eydür isem ey  gönül kanı farîza y  sünnet
Eydür ki yok teşvîş yeme bu seviye amel ermez

- 7 İkileyin eydür isem gel boynunda borç kalmasın
Kakır söğer buşar bana eydür ki ey Hakk'ı görmez
- 8 Ağız ağızdan kutludur ola ki sözünüz tuta
Ben yüz bin kez söyler isem sözüm kulağına girmez
- 9 Gönlüm dahi cânım dahi el bir etdi şol ikisi
Yüz bin Yûnus'dan ferâgat dost yüzünden gözün ırmaz

- 1 Niçeler bu dünyâda günâhını yuyamaz
Ömrü geçer yok yere ey dirîga duyamaz
- 2 Bir niçe kişilerin gaflet gözün bağlamış
Hak yoluna der isen bir yufkaya kıyamaz
- 3 Bu dünyâ bir gelindir yeşil kızıl donanmış
Kişi yeni geline bakubanı doyamaz
- 4 Ey niçe arslanları alır aktarır ölüm
Azrâil pençesine bir yoksulca döyemez
- 5 Var imdi miskîn Yûnus uryân olup gir yola
Yüz çokallı gelirse yalıncağı soyamaz

- 1 Sana her işde ey Kâdir bildik tercümân gerekmez
Sen olmadığın gönülde dîn ile îmân gerekmez
- 2 Yudum şöyle meyyitimi miskînem aran yetîmi
Öldürem nefsim itini gelmesin koman gerekmez

- 3 Her kim nefesine kalırsa müslümân değil ölürse
Hayr etsin benden bilirse eğlenmen zamân gerekmez
- 4 Çün kara sakal ağardı ak çıkıdı karayı örttü
Onu kim Çalap uyardı ol göze duman gerekmez
- 5 Yûnus derdi ilen tüter gönlünde Hak aşkı biter
Erenler eteğin tutar ölürse yuman gerekmez

- 1 Binde biri bu halkın Rahmân yoluna girmez
Gel bir kişi göster kim şeytân yoluna girmez
- 2 Uzatdı bu halk işi ger erkek ü ger dişi
Müslümân olan kişi isyân yoluna girmez
- 3 Hep gaflet ile gâfil gafleti n'ider âkil
Bin söylesen key câhil irfân yoluna girmez
- 4 Gönül dolu zulmetdir işlediği bid'atdır
Bu niçesi ümmetdir Kur'ân yoluna girmez
- 5 Gel sen Yûnus iste bul Allah'a yarar bir kul
Kul kaçan ola makbûl sultân yoluna girmez

- 1 Eğer dilim bende ise kimse bana nesne demez
Gönlüm ger revende ise âlemde karâr eylemez
- 2 Eğer gözüm bakar ise bakdığına akar ise
Gördüğün benim der ise oda düşer 'âr eylemez

- 3 Eğer akıl başda ise gönülde ol tuşda ise
İkisi bir işde ise düşman bana kâr eylemez
- 4 Düşman benim nefsim durur tama‘ ile hırsım durur
Tama‘ ile hırsa uyan gönüllerde yer eylemez
- 5 Gönülleri hep düzen ol türlü nakışlar yazan ol
Cân gövdeden ayrılıcak bu diller niçin söylemez
- 6 Gönüllerde yer eylemek Muhammed’e gelmiş durur
Mustafâ’ya ümmet olan Tamu’da karâr eylemez
- 7 Öldüren ol dirgüren ol Yûnus imdi Hakk ile ol
Hak’dan artuk hiç kimesne yok nesneyi var eylemez

Mefâ’ilün Mefâ’ilün Fe’ülün

- 1 Bu ne dertdir aceb dermân belirmez
Ya bu ne yaradır zahmı belirmez
- 2 Benim gönlüm aceb aşkdan usanmaz
Varır aşka düşer hiç bana tanmaz
- 3 Döner gönlüm bana öğüt verir hoş
Âşık olan gönül aşkdan usanmaz
- 4 Âşık ki câna kaldı âşık olmaz
Cânın terk etmeyen mâşûku bulmaz
- 5 Aşk pâzârıdır bu cânlar satılır
Satarım cânımı hiç kimse almaz
- 6 Âşık bir kişidir bu dünyâ mâlın
Âhiret korkusun bir çöpe saymaz

- 7 Bu dünyâdan ahiretten içeri
Âşıkın yeri var kimsene bilmez
- 8 Âşık öldü diye sala verirler
Ölen hayvân durur âşıklar ölmez
- 9 Âşıklar meydânı Arş'dan yücedir
Çalarlar çevgânı topu belirmez
- 10 Beğim ârif isen yürü yolunca
Bunda başlar yiter kanlar sorulmaz
- 11 Erenler kapısı Hazret kapısı
Bu tapuya gelen mahrûm gönülmez
- 12 Yunus bu deryâya gark oldu gitdi
Geri gelmekliğe akli derilmez

- 1 Hiç bir kişi bilmez bizi biz ne işin içindeyiz
Ne hırsımız baydır bizim ne nefsimiz açındayız
- 2 Bir kimsenin devletine ta'n idüben biz gelmeziz
Ne münkiriz âlimlere ne tersanın hâcındayız
- 3 Biz bunun neliğin bildik dünyanın nesine kaldık
Arzûmuz nefis için değil dünyâ teferrücündeyiz
- 4 Yûnus eydür hey sultânım özge şânım vardır benim
Ko dünyâ altûn gümüşün ne bakır u tuncundayız

- 1 Gayrıdır bu milletden bu bizim milletimiz
Hiç dînde bulunmadı dîn ü diyânetimiz
- 2 Bu dîn ü diyânetde dünyâ vü âhiretde
Yetmiş iki milletde ayrıdır âyâtımız
- 3 Zâhir suya banmadan el ayak deprenmeden
Baş sücûda inmeden kılınır tâatımız
- 4 Ne Ka'be vü ne mescid ne rükû' u ne sücûd
Hakk ile dâim becid olur münâcâtımız
- 5 Ne Ka'be'ye varalım ger mescide girelim
Gerek suya yunalım biledir illetimiz
- 6 Su ne kadar arıda çün yavuz hûyun bile
Meğer bizi pâk ede Hak'dan inâyetimiz
- 7 Kimin sırrın kim bile çün erilmez bu hâle
Yarın anda bell'ola müslümân mürtedimiz
- 8 Yûnus cânın yenile ki dostluğun anıla
Aşk ile dinler isen bilesin kudretimiz

- 1 Sûfiyem halk içinde tesbîh elimden gitmez
Dilim marifet söyler gönlüm hiç kabûl etmez
- 2 Boynumda icâzetim riyâ ile tâatim
Endîşem ayruk yerde gözüm yolu gözetmez

- 3 Söylerim marifeti sâlûslanırım katı
Miskînliğe dönmeğe gönlümden kibir gitmez
- 4 Hoş dervîşim sabrım yok dilimde inkârım çok
Kulağımdan gireni hergiz içim işitmez
- 5 Âlem çırâkdır sadır gönlüm bunu gözedir
N'ideyim Hak korkusu hergiz içimden gitmez
- 6 Görenler elim öper tâc u hırkama bakar
Şöyle sanırlar beni zerrece günâh etmez
- 7 Dışım da ibâdetim sohbetim hoş tâatim
İç pâzâra gelicek bin yıllık ayyâr etmez
- 8 Görenler velî sanır selâm verir utanır
Onca iş koyar idim el irüben güç yetmez
- 9 Dışım dervîş içim boş dilim tatlı sözüm hoş
İllâ ben etdiğimi dînin değşiren etmez
- 10 Yûnus, eksikliğini Allah'ına arz eyle
Onun keremi çokdur sen etdiğin ol etmez

- 1 Yine geldi aşk elçisi yine doldu meydânımız
Yine teferrücgâh oldu sağdan sola dört yanımız
- 2 Yine mahfiller düzüldü yine badyalar kuruldu
Yine kadehler sunuldu esrik oldu cânlarımız
- 3 Ev içi aşk ile doldu ulu kiçi âşik oldu
Cânlarımız hayrân oldu dağıldı perîşânımız

- 4 Bir niçemiz Hak'dan aldı bir niçemiz Hak'dan doldu
Bir niçe Süleymân oldu aşk tahtına binenimiz
- 5 Bir niçemiz Leylî oldu bir niçemiz Mecnûn oldu
Bir niçemiz Ferhâd oldu aşkdan haber duyanımız
- 6 Meydânımız meydân oldu cânlarımız hayrân oldu
Her dem Arş'a seyrân oldu Hazret oldu dîvânımız
- 7 Düşmüş idik ol kaldırdı birliğin bize bildirdi
İçimize aşk doldurdu dürüst oldu imânımız
- 8 Sorar isen dost kandadır kanda istersen andadır
Hem gönülde hem cândadır hiç kalmadı gümânımız
- 9 Yûnus aşkın vasfın söyler gerçeklere haber eyler
Mahrûmların cânı göyner eşker'oldu pinhânımız

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bilenlere sormak gerek bu tendeki cân ne imiş
Cân hod Hak'ın kudretidir damardaki kan ne imiş
- 2 Fikir yumuş oğlandır endîşe kaygu kânıdır
Bu âh u vâh aşk donudur taht'oturan han ne imiş
- 3 Şükür onun birliğine yok iken uş var eyledi
Çünkü asıldan biz yoğuz mülk ü hânümân ne imiş
- 4 Çalap veribidi bizi var dünyayı görün diye
Bu dünya hod bâkî değil mülke Süleymân ne imiş
- 5 Sorun Tapduklu Yûnus'a bu dünyadan ne anladı
Bu dünyanın karârı yok sen ne imiş ben ne imiş

- 1 Âşık cânına aşk koyan ol bir yüce Sübhân imiş
Cânım içinde bulmuşum cânlara dahi cân imiş
- 2 Sevdik yâridir Mustafâ ondan ola meyl ü vefâ
Sıdkı bütün gönlü safâ hem bize ol î mân imiş
- 3 Halk içindir bu dil sözü gönüldedir dostun râzı
Gönül dosta söylediği ne der ise Kur'ân imiş
- 4 Bir dem gönüle kayıkdım ol gizli varaka bakdım
Uş sırrımı halka çakdım bir pâyânsız ummân imiş
- 5 Gelin ummâna dalalım isteyip gevher bulalım
Satalım sarrâf olalım zîrâ tükenmez kân imiş
- 6 Eğer bizden almazsanız siz satınız biz alalım
Zîrâ bizim bu gönlümüz sermâyeli dükkân imiş
- 7 Ol dükkân açılmadığı kokusu saçılmadığı
Sırrının açılmadığı kilîdi kibr ü kîn imiş
- 8 Çün kibrin boynunu ezdin hırs evini bile bozdun
Dükkânı âreste düzdün alan alsın ma'den imiş
- 9 Yûnus dahi uyanmadan kendi ölümün sanmadan
Bu doğru yola gelmeden her işleri gümân imiş

- 1 Erenlerin yolları inceden ince imiş
Süleymân'a yol kesen şol bir karınca imiş

-
- 2 Ol karınca söyledi Süleymân'a yol dedi
Ol karınca söylediği cevâb alınca imiş
- 3 Götürmedi kimsene kimsenin gücünü
Güç götürdüm diyenler eli erince imiş
- 4 Kim kime ne der ise eğer hayr u eğer şer
Allah verir cezâsın gele yol ince imiş
- 5 Gönlüm bana eydürdi seni severim derdi
Gönlüm seni sevdiği dosta erince imiş
- 6 Gönlüm eydür varayın sana geri geleyin
Gönlüm uyduğu bana dostu bulunca imiş
- 7 Yârenlerim eydürler âşık melâmet gerek
Geldi benim başıma ol söz yerince imiş
- 8 Âşıkın gözü yaşı dün gün dökülür durmaz
Âşık kan ağladığı mâşûk sorunca imiş
- 9 Dört kitâbın mânâsın okudum tahsîl kıldım
Aşka gelicek gördüm bir ulu hece imiş
- 10 Ben dervîşim diyenler harâmı yemeyenler
Harâmın yenmediği ele girince imiş
- 11 Eydürler fülân öldü mülk ile mâlî kaldı
Ol mâlın irkildiği ıssı ölünce imiş
- 12 İki kişi söyleşir Yûnus'u görsem diye
Biri eydür ben gördüm bir âşık koca imiş

- 1 Gel ey gözüm ağla gülmezem ayruk
Cânım dosta gider gelmezem ayruk
- 2 Ne gam bu dünyada bir kez ölürsem
Onda ölüm olmaz ölmezem ayruk
- 3 Varlığım yokluğa değşirmişim ben
Bugün cânâ başa kalmazam ayruk
- 4 Muhabbet bahrinin gavvâsı oldum
Gerekmez Ceyhûn'a dalmazam ayruk
- 5 Yanmışım aşkına tâ kül olunca
Boyandım rengine solmazam ayruk
- 6 Ko beni yatayım dost eşiğinde
Yeter bir el dahi almazam ayruk
- 7 Yansın cânım yansın aşkın oduna
Aksın yaşım aksın silmezem ayruk
- 8 Ko beni yanayın göynüklerimle
Kaçan âşık olsam ölmezem ayruk
- 9 Dilerim fazlından ayırmayasın
Hocam senden özge sevmezem ayruk
- 10 Yûnus âşık durur mâşûkun ister
Dahi hîç nesne istemezem ayruk

- 1 Mânâ bahrine daldık vücûd sırrını bulduk
İki cihân serteser cümle vücûdda bulduk
- 2 Bu çizginen gökleri tahte's-serâ yerleri
Yetmiş bin hicâbları cümle vücûdda bulduk
- 3 Yedi gök yedi yeri dağları denizleri
Uçmak ile Tamu'yu cümle vücûdda bulduk
- 4 Gece ile gündüzü gökde yedi yıldızı
Levhde yazılan sözü cümle vücûdda bulduk
- 5 Mûsâ'nın ağdığı Tûr'u yoksa Beytû'l-Mâmûr'u
İsrâfil çaldığı Sûr'u cümle vücûdda bulduk
- 6 Tevrât ile İncîl'i Zebûr ile Furkân'ı
Bunlardaki beyânı cümle vücûdda bulduk
- 7 Bir ile iki üçü dörd ile beş ü altı
Yedi sekiz dokuzu cümle vücûdda bulduk
- 8 Yûnus'un sözleri Hak cümle dediği *saddâk*
Ne gördüysen kamu Hak cümle vücûdda bulduk

- 1 Muhammed'e bir gice Çalap'dan indi Burâk
Cebrâîl eydür hâcem Mi'râc'a kığırdı Hak
- 2 Aç kendine cinânın behişt ü dîdâr senin
Seni okur Sübhân'ın ne yatarsın kıl yerak

-
- 3 Durdu Mi'râc kaskına yürüdü âbdestine
Secde kıldı dostuna demedi yakın ırak
- 4 Gitdi Cibrîl Hazret'i getirdi Burâk atı
Nûrdan idi hil'ati gözü gevher yüzü ak
- 5 Kadem bir taşa basdı taş kopdu bile vardı
Kıf'yâ mübârek dedi şöyle kaldı mu'allak
- 6 Taş eydür gelesini bir kadem basasını
Resûl eydür gelirem buyurur ise ol Hak
- 7 Göklere haber oldu yer gök şâdılık doldu
Eydürler Ahmed geldi bezendi sekiz Uçmak
- 8 Gör Muhammed n'eyledi gökleri seyreyledi
Ûmmetini toyladı Arş'a henüz varıcak
- 9 Çün geçdi felekleri ün geldi kim gel beri
Kaldırdım perdeleri hemân cemâlime bak
- 10 Dîdârım sana ayân gösterem belli-beyân
İn Burâk'dan ol yayan Arş'ıma bas bir ayak
- 11 Ferişteler geldiler Burâk'dan indirdiler
Na'lini döndürdüler ol dem yürüdü yayak
- 12 Üveys yerinden durdu Arş'da na'lin döndürdü
Muhammed onu gördü visâle döndü firâk
- 13 Çün dost dostu kavuşdu yüz bin kelâm danışdı
Ûmmetiyçün çalışdı oldur Resûl-ı Mutlak
- 14 Mi'râc'dan döndü yine geri geldi evine
Geldi gördü henüz kim döşeciği ısıcak
- 15 Niçe bin yıllık yola bir demde vara gele
Yûnus eydür kim ola Muhammed'dir o mutlak

- 16 Ümmete ümmet diyen ümmet kaydını yiyen
Eğer ümmeti isen de İslâm dînine bak

- 1 Dost yüzüne bakmağa key safâ nazar gerek
Dost ile bilişmeğe cân gözü bîdâr gerek
- 2 İzz ü nâzdan geçübün tertîbler terk idüben
Varlıklar tükedüben yüz bin ol kadar gerek
- 3 Varlıktır hicâb katı kim yıka bu hicâbı
Dost yüzünden nikâbı götürmeğe er gerek
- 4 Sen hicâb oldun sana ne bakarsın dört yana
Kaykımaz öne sona kime ki didâr gerek
- 5 Gel imdi hicâbın yık hırs evinden taşra çık
Hak bağışlaya tevfik kasd ile hüner gerek
- 6 Âşık izzet ü âr vallâh bedi' bu haber
Âşık isen cânsız gel ne ser ü destâr gerek
- 7 Sen seni elden bırak dost yüzüne sensiz bak
Mansûr'layın Ene'l-Hak dahi sebûkbâr gerek
- 8 Kim dost ile bilişe lâ-cerem derde düşe
Âşık cânı hemîşe sermest ü humâr gerek
- 9 Sen seni aradan al cism ü sûret cânsız kal
Onda bulasın visâl ayruk ne pâzâr gerek
- 10 Dost ile bilişen cân oldur kendine kıyan
Varlık leşkerin sıyan dahi çâpükter gerek

- 11 Terk eyle kıyl u kâli dosta vergil mecâli
Yoklukdadır visâli kamudan güzer gerek
- 12 Bu göz gördüğü değil bu akl erdiği değil
Dil vasf verdiği değil bî-lisân basar gerek
- 13 İşit işit key işit dost katına sensiz git
Dosta gidene önden kendisiz sefer gerek
- 14 Az bakmagıl sen çoğa çün dost içinden doğa
Varlığın saygıl yoğa bunca ne haber gerek
- 15 Unut unut kamusun söylegil sözün hâsıl
Dilersen dost göresin bundan gayrı ser gerek
- 16 Dünyâ vü âhiretten niçe türlü nimetden
Dost yüzünü görmeğe kamudan geçer gerek
- 17 Dünyâ âhret ahvâli zen ü ferzend vebâli
Dilersen dost visâli varlıktan hazer gerek
- 18 Boncuk değil sır sözü gel gidelim ko sözü
Dostu görmez baş gözü ayruksu basar gerek
- 19 Yûnus imdi yavu var bulmayasın il ü şâr
Kim Hak desin kim bâtil dervîş burc u bâr gerek

- 1 Müslümânım diyen kişi şartı nedir bilse gerek
Tanrı'nın buyruğun tutup beş vakt namâz kılsa gerek
- 2 Tanla durup başın kaldır ellerini suya daldır
Hem şeytânın boynunu vur hem nefis dahı ölse gerek

- 3 Kılar isen tan namâzın Hak'la ola hem niyâzın
Âhiretde izz ü nâzın varıp anda bulsa gerek
- 4 Öyle namâzın kılasın her ne dilersen bulasın
Tamu'dan azâd olasın kullar azâd olsa gerek
- 5 Ol ikindiye kılanlar arı dirlik dirilenler
Olardır Hakk'a erenler her dem anlar erse gerek
- 6 Akşam durur üç farîza dağca günâhın arıda
İyi amellerin sinde şem' ü çerâğ olsa gerek
- 7 Yatsı namâzına ol hâzır hâzırları sever Kâdir
Îmânın eksiğin bitir îmân pîş-rev olsa gerek
- 8 Her kim bu sözden almadı beş vakt namâzı kılmadı
Bilin müslümân olmadı ol Tamu'ya girse gerek
- 9 Bildin ise cemâati hâzır olanlar Cennet'i
Ger kâhillik kılar isen münâfıktan olsa gerek
- 10 Görmez misin Mustafâ'yı niçe bekledi vefâyı
Ümmet için ol safâyı ümmet ona erse gerek
- 11 Bekler isen dîn gayretin vermegil nefse murâdın
Yûnus nebî salâvâtın aşk ile değirse gerek

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bu dünyaya gelen kişi âhir yine gitse gerek
Misâfirdir vatanına bir gün sefer etse gerek
- 2 Vâde kıldık ol dost ile biz bu cihâna gelmeden
Pes ne kadar eğlenevüz ol vâdemiz yetse gerek

- 3 Biz de varavuz ol ile kaçan ki vâdemiz gele
Kişi varacağı yere gönlünü berk etse gerek
- 4 Gönül niçe berk etmeye dost iline giden yola
Âşık kişiler cânına bu yola harc etse gerek
- 5 Cân neye ulaşır ise akıl da ana harc olur
Gönül neyi sever ise dil anı şerh etse gerek
- 6 Aceb midir âşık kişi mâşûkunu zikr ederse
Aşk başından aşıcığaz gönlünü zâr etse gerek
- 7 Yûnus imdi sever isen ondan haber vergil bize
Âşıkın oldur nişanı mâşûkun eyitse gerek

- 1 N'idelim bu dünyâyı n'eyleyip n'etmek gerek
Dâimâ aşk eteğin komayıp tutmak gerek
- 2 Çalab'ım bu dünyâyı kahr için yaratmış
Gerçeğin gelenlerin kahrını yutmak gerek
- 3 Ol yarınki yollara onda yoldaş isteyen
Bu dünyâda dostunu kılavuz tutmak gerek
- 4 Uçmak Uçmak dediğin kulların yeltediğin
Uçmağ'ın sermâyesi bir gönül etmek gerek
- 5 Erenlerin âhına dağ taş katlanamadı
Kalkanı demir ise okları atmak gerek
- 6 Yûnus er nazarında tâze güller açılmış
Sen gerçek bülbül isen nazarda ötmek gerek

- 1 Dervîş olan kişinin dirliği arı gerek
Yol içinde hem onun nâmûsu arı gerek
- 2 Geç benlik davâsından söyle sözün hâsından
Ol Allah korkusundan benzi onun sarı gerek
- 3 Gitmeye bağı başı dinmeye gözü yaşı
Her dem dervîşin işi âh ile zârı gerek
- 4 Kimseye hor bakmagıl hergiz gönül yıkmagıl
Yetmiş iki milletde dervîşlik yârı gerek
- 5 Korkmaya Tamu'sundan ummaya Hûrî'sinden
Dâim onun maksûdu Hakk'ın dîdârı gerek
- 6 Toprak eyle yüzünü miskînlere ey Yûnus
Cümlesinden ziyâde erin ikrârı gerek

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ne söz kelecî der isem dilim seni söyleyicek
Kanda yürürsem yürürem senden yana kaçâr dilek
- 2 Hak'dır seni sevmezlere cânsız sûretdir der isem
Onun için cânlılara senin gibi mâşûk gerek
- 3 Söyledin cümle âleme henüz nikâb içindesin
Bir dem perdesiz yürüsen iki cihân olur helâk

- 4 Dîv ü perî ins ü melek sever seni her mahlûkât
Hayrân olup ileyinde durmuş durur hûr u melek
- 5 Nûşdur senin elin ile zehr-i kâtil içer isem
Bilmezem ne mânâsı var ol olur cânıma tiryâk
- 6 Ger şehd ü şeker yer isem sensiz ağudur cânıma
Çün cânımın sensin tadı kanda bulam senden yiğrek
- 7 Yüz bin eğer cevr ü cefâ uğrar ise sûretime
Hiç eksilmez şâdîliğim cümle diler seni sevmek
- 8 Ne var eğer Yûnus dahi aşk içinde zerre ise
Aşk oduyla kâim durur yer ile gök çarh-ı felek

- 1 Çalap nûrdan yaratmış cânını Muhammed'in
Âleme rahmet saçmış adını Muhammed'in
- 2 Dostum demiş yaratmış hem onun kaydın yemiş
Ümmetden yana komuş yönünü Muhammed'in
- 3 Muhammed bir denizdir âlemi tutup durur
Yetmiş bin peygamberler gölünde Muhammed'in
- 4 Dünyâ mâlın tutmamış hiç emânet artmamış
Terzi biçip dikmemiş donunu Muhammed'in
- 5 Tanrı Arslanı Ali sağında Muhammed'in
Hasan ile Hüseyin solunda Muhammed'in
- 6 Yılda yetmiş bin hâcî her biri niyyet eder
Varır ziyâret eder nûrunu Muhammed'in

- 7 Yûnus Emrem aşkıdır eksiklidir miskîndir
Her kim yemez mahrûmdur hânını Muhammed'in

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Nişânı bu benzi sarı gözleri yaşıdır âşıkın
Aşk oduna yanar cânı ciğeri başdır âşıkın
- 2 Dün gün yürür hayrân olur aşk oduna yanar erir
Döşeği toprak u kabir yasadığı taşdır âşıkın
- 3 Kimse bilmez âşık hâlin gönlünde nedir ahvâlin
Süpürmeğe dostun yolun yüzü ferâşdır âşıkın
- 4 Miskîn olur âşık kişi durmaz akar gözü yaşı
Mâlı mülkü cân u başı aşka tarâşdır âşıkın
- 5 Âşık kılar dün gün âhı vurur Hak'a doğru râhı
Her dem gönül seyrângehi gönlü Mi'râc'dır âşıkın
- 6 Her bir kişi bir iş tutar ol dosta yakın olmağa
Gece gündüz nefsi ile her dem savaştır âşıkın
- 7 Yûnus eydür ol melâmet şeyhliği âşıklığa sat
Âşık da n'ister iyi ad bednâmı hoşdur âşıkın

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ata belinden bir zamân anasına düşdü gönül
Hak'dan bize destûr oldu hazîneye düşdü gönül

-
- 2 Anda beni cân eyledi et ü sünük kan eyledi
Dört on günü deyceğiz değırtmeye düşdü gönül
- 3 Yürür idim onda pinhân Hak buyruğı vermez amân
Vatanımdan ayırdılar bu dünyaya düşdü gönül
- 4 Beni beşiğe vurdular elim ayağım sardılar
Önden acısın verdiler tuz içine düşdü gönül
- 5 Günde iki kez çözerler başına akça dizerler
Ağzıma emcek verdiler nefis kabzına düşdü gönül
- 6 Bu nesneyi terk eyledim yürümeğe azm eyledim
On iki sünüğüm yazarlar elden ele düşdü gönül
- 7 Oğlan iken sultân kopar kim elin kim yüzün öper
Akıl bana yoldaş oldu sultânlığa düşdü gönül
- 8 Bu çağ ile sakal biter görenin gülreği tutar
Güzeller katında biter sev seviye düşdü gönül
- 9 Hayırdan şerri çok sever işlemeğe becid iver
Nefsinin dileğın kovar nefis evine düşdü gönül
- 10 Kırk beşinde sûret döner kara sakala ak iner
Bakıp şeybetin göricek yoldurmağa düşdü gönül
- 11 Yola gider başaramaz yiğitliğe eli varmaz
Bu nesneleri koyuban yavunmağa düşdü gönül
- 12 Oğl eydür bunadı ölmez kız eydür yerinden durmaz
Hiç kendi hâlınden bilmez hâlden hâle düşdü gönül
- 13 Öliceğez şükr edeler sinden yana iledeler
Allah adın zıkr edeler çok şüküre düşdü gönül
- 14 Su getireler yumağa kefen saralar komağa
Ağaç ata bindireler tenişire düşdü gönül

- 15 Eğer var ise amelin gen olısar sinin senin
Eğer yok ise amelin oddan şarâb içdi gönül
- 16 Yûnus anlayı var hâlin şuna uğrayısar yolun
Bunda elin erer iken hayr işlere düşdü gönül

- 1 Yavlak aceb geldi bana dünyâ içinde işbu hâl
Gece konuk olan kişi gene sabâh göçer fi'l-hâl
- 2 Eğer gerçek konuk isen aç gözün uyanık isen
Sen bu söze tanık isen geri kalır mülk ile mâl
- 3 Mâlını özge kişi yer sen var onda hesâbın ver
Sinin hemân bir adım yer gel gör âhir nedir bu fâl
- 4 Gözün görürken ye yedir eylemegil bunca özür
Bu dünyada hâsıl nedir hayr eyle pâzârı ver al
- 5 Ben diyeyim sözün hakkın işit unutma key sakın
Uş kıyâmet geldi yakın gönlünden geçmesin hayâl
- 6 Ondan İsrâfil sûr üre ölenler yerinden dura
Mizân terâzû kurula hükmünü ede zü'l-Celâl
- 7 Sultân u kullar bir ola onda heybet katı ola
Dahı ayruksu hâl ola kurtulmaklık anda muhâl
- 8 Bunda korkmaz ise Yûnus anda korkudurlar seni
Eğer dirliğin hak ise Sırât'ı geçesin sehel

- 1 Gerekmez dünyayı bize çünkü bâkî bünyâd değil
Bir kul bin de yaşar ise ölicecek bir sâat değil
- 2 Bu dünya kahr evidir niçe ömürler eridir
Uçmak'da hûy satan kişi yalan yanlış gaybet değil
- 3 Şol senin kulların dünyâ zindânı onların
Bu dünyâda olan hurrem oluban şâd değil
- 4 Bunda zâlimlik eyleyen nefsi harâmla toylayan
Yüzleri kara kopısar öz cânları râhat değil
- 5 Kim durur kim ere ana dün gün tâat kılan ana
Verilir uçmak anlara zîrâ bilişdir yâd değil
- 6 Yûnus miskîn mestânesin sen seni gör ko bunları
Dünyâda riyâlî dirlik kişiye iyi ad değil

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Kogıl bu dünyâ bezeğin bu dünyâ yel durur hayâl
Ne vefâ kılısar bize çün pusuda durur zevâl
- 2 İnanma fânî ömre kim bâkî değildir sevgisi
Görür iken sultânları koyup giderler mülk ü mâl
- 3 Kes gider izzet başını terk eyle sen fuzûllüğü
Kesmez isen başın onun aşk ile dirliğin muhâl

- 4 Bunca uzun endişeler yoldaşımız idi bizim
Dost fikretinden artuğu bilin ki küllî kıyl u kâl
- 5 Algıl kendi elin ile geri kendi hisâbını
Yoksa serhengler elinde katı yaramaz olur hâl
- 6 Zevk ü riyâ dedikleri boynunu vurmayınca ben
Şâh-ı Kerîm'e sıdk ile kanda bulısaram visâl
- 7 Öldür nefsin dileğini ilet teneşir üstüne
Yoksa gensiz öliceğez sana fermân olur gassâl
- 8 Her kim sana sorar ise itikâdın nedir Hakk'a
Öpgil onun ayağını budur ana cevâb suâl
- 9 Yûnus sana farîzadır işbu Sırât-ı müstakîm
İleyinde haşre-neşre Hakke'l-yakîn gerek visâl

- 1 Aşksızlara verme öğüt öğüdünden alır değil
Aşksız âdem hayvân olur hayvân öğüt bilir değil
- 2 Eksik olman ehillerden kaçâ görün câhillerden
Tanrı bîzâr bahillerden bahil dîdâr görür değil
- 3 Kara taşa su koyursan elli yıl ısladır isen
Hemân taş gene bayağı hünerli taş olur değil
- 4 Taşdan çıkar türlü sular ayağından biter neler
Câhil gönlü taşdan beter câhil gelmez gelir değil
- 5 Boz yapalak devlengece emek yeme erte gece
Onun işi gözsepekdir salıp ördek alır değil

- 6 Şâh balabân şâhin doğan zihî öğmüş onu ögen
Doğan zaîf olur ise doğanlıktan kalır değil
- 7 Ol iki cihân güneşi zâhir dünyâsın değşirdi
Câhil onu öldü sanır ol hod ölmez ölür değil
- 8 Yûnus olma câhillerden irak olma ehillerden
Câhil ne var mü'min ise câhillikten kalır değil

- 1 Mânâ eri bu yolda melûl olası değil
Mânâ duyan gönüller hergiz ölesi değil
- 2 Ten fânîdir cân ölmez çün gitdi geri gelmez
Ölür ise ten ölür cânlar ölesi değil
- 3 Gevhersiz gönüllere yüz bin söz eydür isen
Hak'dan nasîb olmasa nasîb olası değil
- 4 Sakıngıl yârin gönlün sırçadır simayasın
Sırça sındıktan geri bütün olası değil
- 5 Çeşmelerden bardağın doldurmadan kor isen
Bin yıl anda durursa kendi dolası değil
- 6 Şol Hızır ile İlyâs Âb-ı Hayât içdiler
Bu bir kaç yıl içinde bunlar ölesi değil
- 7 Yaratdı Hak dünyâyı Peygamber dostluğuna
Dünyâya gelen gider bâkî kalası değil
- 8 Yûnus gözün görürken yerağın eyleyigör
Gelmedi onda varan geri gelesi değil

- 1 Eyâ gâfil aç gözünü gönlün yavlak uzatmagıl
Bakgıl kendi dirliğine kimse aybın gözetmegil
- 2 Şöyle dirilgil hulk ile öliceğiz söyleşeler
Bâkî dirlik budur cânım yavuz ad ile gitmegil
- 3 Bir gün ola bu dünyâyı âhirete değşiresin
Dün ü günü kılğıl tâat ayak uzadıp yatmagıl
- 4 Gördün ki bir dervîş gelir yüz vur onun kademine
Senden şey'ullah edicek kaşın karağın çatmagıl
- 5 Nefse uyup biş parmağın bir kezden iltme ağzına
Kes birisin ver miskîne gerek olur unutmagıl
- 6 Söylediğın kelecıyı işitdiğın gibi söyle
Kendözünden zîreklenip bir kaç söz dahi katmagıl
- 7 Dünyâ çerb ü şîrîn durur âdem gerekdir yiyesi
Kem nesneye tama' edip kesip kemirip yutmagıl
- 8 Yûnus kim öldürür seni veren alır yine cânı
Yarın göresin sen onu er nazarından gitmegil

Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Yoldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül
Hâldaş olalım ikimiz
Gel dosta gidelim gönül

- 2 Gel gidelim cân durmadan
Sûret terkini vurmada
Araya düşmân girmeden
Gel dosta gidelim gönül
- 3 Gel gidelim kalma ırak
Dost için kılalım yerak
Şeyhim katındadır durak
Gel dosta gidelim gönül
- 4 Terk edelim il ü şârı
Dost için kılalım zârı
Ele getirelim yârı
Gel dosta gidelim gönül
- 5 Bu dünyâya kalmayalım
Fânîdir aldanmayalım
Bir iken ayrılmayalım
Gel dosta gidelim gönül
- 6 Biz bu cihândan göçelim
Ol dost iline uçalım
Arzû hevâdan geçelim
Gel dosta gidelim gönül
- 7 Kulavuz olgıl sen bana
Yönelelim dostdan yana
Bakmayalım öne sona
Gel dosta gidelim gönül
- 8 Bu dünyâ olmaz pâyidâr
Aç gözünü cânın uyar
Olgıl bana yoldaş u yâr
Gel dosta gidelim gönül

9 Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrâîl hamle kılmadan
Gel dosta gidelim gönül

10 Gerçek erene varalım
Hakk'ın haberin soralım
Yûnus Emre'yi alalım
Gel dosta gidelim gönül

1 N'ola gelsen şimden geri fesâdı terk etsen gönül
Gâh ağlasan günâhına gâh kanâat etsen gönül

2 İşin gücün fesâd ile yakdı beni hırs od ile
İltsen yâri bir uğurdan yanar oda atsan gönül

3 Niçe bir ben sana uyam özümü belâya koyam
N'ola gelsen sen de benim öğüdümü tutsan gönül

4 Dünyâ halkın düşmânıdır maksûd ol cânlar cânıdır
Bilin ki dünyâ fânîdir dünyâyı terk etsen gönül

5 Yûnus miskîn kalmaz cânâ verir cânını kurbâna
Gelsen sığınsan Sübhân'a doğru yola gitsen gönül

1 Dervîşlik dedikleri hırka ile tâc değil
Gönlün dervîş eyleyen hırkaya muhtâc değil

- 2 Hırkanın ne suçu var sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü er yolu kalmaç değil
- 3 Dersin şeyhim aşk ile yalın ayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş yalın ayak aç değil
- 4 Durmuş marifet söyler erene Yûnus Emrem
Yol eriyle yoldadır yolsuza yoldaş değil

- 1 Müşkili hâlleylemek değmenin işi değil
Bir kişiye ver gönlü bu yolda taşı değil
- 2 Bu kelâmın mânâsı evliyânın hânıdır
Yedirmegil câhile sükkerimiz aşî değil
- 3 Evliyânın gönlinden şey'lillâhın kesmegil
Sana himmet eyleyen gözüyle kaşı değil
- 4 Er oldur ki menzilin her dem gösteridura
Değme ârif bu düşü yoramaz işi değil
- 5 İşde bir yâr bulasın cânın fedâ kılasın
İnkâr ile gelenler erin yoldaşı değil
- 6 Hak tecellî kılmağa cân aslını bulmağa
Gönülden sür sivâyı nazarı taşı değil
- 7 Biz ol aşk bâdesini ol dost elinden içdik
Bize ol kadeh sunan dünyâ dervîşi değil
- 8 Yûnus bir doğan idi kondu Tapduk koluna
Ava şikâra geldi bu yuva kuşu değil

- 1 Cânlar fedâ yoluna bu cân kayısı değil
Sen cânı gerek bana cihân kayısı değil
- 2 Cânlar içinde cânım sensin genc-i pinhânım
Çün ayân gördüm seni pinhân kayısı değil
- 3 Cânlar içinde cânsın sen bir Âb-ı Hayvân'sın
Bize dîn ü îmânsın îmân kayısı değil
- 4 Yudum yaramı sildim yaram kimdedir bildim
Bana yârim kayısı yaram kayısı değil
- 5 Aşkın beni fâş etdi saklayam derdim velî
Çün seni ayân gördüm pinhân kayısı değil
- 6 Dermân ola mı bana derdim benim kim ona³
Derdli varayın sana dermân kayısı değil
- 7 Gelin âşık olalım aşka cevlân kılalım
Esrik olup yatmışım cevlân kayısı değil
- 8 Aşkın oku demreni dokunur yüreğime
Aşk için ben öleyin demren kayısı değil
- 9 Cân u gönülü n'etdim aşkın oduna atdım
Sıdkı dahi unuttum gümân kayısı değil
- 10 Aşkın burcundan uçdum cevlân uruban geçdim
Ben dost ile buluşdum cevlân kayısı değil
- 11 Bahr ummâna dalmışam anda sadef bulmuşam
Gevher alıp gelmişem ummân kayısı değil

3 “ona” nasal n ile tedavi ede anlamındadır.

- 12 Durduğum yer Tûr ola bakdığım didâr ola
Ne hâcet Mûsâ bana sen ben kayısı değil
- 13 Yûnus'u öğütlerler kalk kervân göçdü derler
Ben menzile erişdim kervân kayısı değil

- 1 Bir kez gönül yıkdın ise bu kıldığın namâz değil
Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil
- 2 Erenler gelip geçdiler dünyâyı koyup göçdüler
Havâya ağıp uçdular bular hümâdır kaz değil
- 3 Cân odur kim Hakk'a ere ayak odur yola gire
Er oldur alçakda dura yüksekden bakan göz değil
- 4 Mûnkir ile müddeîyi sayma buçuğa koyanı
Git ahûra tak bunları her kim ki âşık-bâz değil
- 5 Doğru yola gitdin ise er eteğin tutdun ise
Bir hayır da etdin ise birine bindir az değil
- 6 Yûnus bu sözleri çatar sanki balı yağa katar
Halka metâ'ların satar yükü güherdir tuz değil

- 1 Tehî görmem kimseyi hiç kimesne boş değil
Eksiklik ile nazar erenlere hoş değil
- 2 Gönlünü dervîş eyle dost ile biliş eyle
Aşk eri şol mânâda dervîş içi boş değil

- 3 Dervîş bilir dervîşi Hak yoluna durmuşu
Dervîşler hümâ kuşu çaylak u baykuş değil
- 4 Dervîşlik aslı cândan geçdi iki cihândan
Haber verir sultândan bellidir yad kuş değil
- 5 Ey Yûnus Hakk'ı bilen söylemez hergiz yalan
İkilik ile gelen doğru yol bulmuş değil

- 1 Ey yârânlar ey kardaşlar sorun bana kanda idim
Aşk denizine daluban deryâ-yı ummânda idim
- 2 Yere bünyâd vurulmadan yer gök melâik dolmadan
Levh ü kalem çalınmadan mülk-i yaradanda idim
- 3 Ol kim beni bekler idi her kandasam saklar idi
Aşk organı ucundaki kandîldeki cânda idim
- 4 Kaygu eli ermez idi gussa gözü görmez idi
Endîşe şehrinde taşra bir ulu mekânda idim
- 5 Bu işlerde olan kişi terk etsin cümle teşvîşi
İçeriden içeri bir key latîf nihânda idim
- 6 Benim gibi bu cihâna yüz bin gelirse az ola
Benim gelişim şimdidir üstâdda Kur'ân'da idim
- 7 Dört kitâbı okumadan ayırıp seçmek olmadan
Ezberledim sebakımı bu aşkı hânende idim
- 8 Pâdişâhdan destûr oldu bizi bunda mülke saldı
İki cihân Uçmak oldu Uçmak'da Rıdvân'da idim

- 9 Yıldız idim bunca zamân gökde melâik arzûmân
Cebbâr-ı âlem hüküm eder ben ol zamân anda idim
- 10 Doksan bin Hak kelâmını söyleşecek Habîb ile
Otuz bini sır olıcak ben ol sır olanda idim
- 11 Ben bu sûretten ileri adım Yûnus değil iken
Ben ol idim ol ben idim bu aşkı sunanda idim

- 1 Ben bunda garîb geldim ben bu ilden bîzâram
Bu tutsaklık tuzağın demi geldi üzerem
- 2 Ben bu aşk kitâbını okudum tahsîl kıldım
Hâcet değildir bana ağa kara yazaram
- 3 Dört kitâbın mânâsı tamâmıdır bir elifde
Bâ dedirmen siz bana bâ deyicek azaram
- 4 Bir elif tahsîl eden münezzehdir âlemden
Endîşe ikliminde niçin durup gezerem
- 5 Yetmiş iki millete suçum budur Hak dedim
Korku hiyânetedir yâ ben niçin kızaram
- 6 Bir çeşmeden akan su acı tatlı olmaya
Edebdir bana yermek bir lüleden sızaram
- 7 Şerîat oğlanları niçe yol eyde bana
Hakîkat deryâsında bahrî oldum yüzerem
- 8 Çünkü ben bunda geldim ben onu bunda buldum
Mansûr'um dâra geldim kül oluban tozaram

- 9 Karanu dünler olsa yollar hîç anlanmasa
Kulavuzum er olsa ben ne için azaram
- 10 Dost bana gelsin demiş benim kaydımı yemiş
İş bu yüzüm karasın teberrükler düzerem
- 11 Çün varam dost Hazret'e el kavşurup hizmete
Benden amel sorarsa bu amelden bezerem
- 12 Yûnus bu kuş dilidir bunu süleymân bilir
Gerçek eren bu yolda ne dediğin sezerem

- 1 Cümle âlem terkin vurup ben dost terkin vuramazam
Ondan ayrı buçuk sâat ben onsuzun duramazam
- 2 Andan ayrı diriliğim dirlik değil durur benim
Kadîm odur görür beni ben ölüyüm göremezem
- 3 Hûrî gelip eydür ise gönül bana vergi diye
Dostdan artuk kimseneye ben gönlümü veremezem
- 4 Dost diye geçdi bu ömrüm başarmadım dost kulluğun
Koyam başara ol beni ben hîç iş başaramazam
- 5 Bir kezden ol oldum ahî benden ümîd yokdur bana
Ben ol isem pes ol kanı ben bu sırra eremezem
- 6 Dostlar öğüt verir bana gitgil onun yakınından
Daha yakın varam meğer andan ayruk varamazam
- 7 Değmeler eydür Yûnus'a katlan bugün yarın diye
Cehd edeyim bugünümü yarına irgüremezem

- 1 Ben bir aceb ile geldim kimse hâlim bilmez benim
Ben söylerim ben dinlerim kimse dilim bilmez benim
- 2 Benim dilim kuş dilidir benim ilim dost ilidir
Ben bülbülüm dost gülümdür bilin gülüm solmaz benim
- 3 Ol dost bana gelsin demiş sundum kadeh alsın demiş
Aldım kadeh içdim şarâb ayruk gönlüm ölmez benim
- 4 Ne turum var ne turağım hiç yerde yokdur kararım⁴
Hakk'a münâcât etmeğe belli yerim olmaz benim
- 5 Sor durduğum yeri bana gelirsen gösterem sana
Bir zerrece Hak'dan ayrı gözüm nesne görmez benim
- 6 Tûr Dağı'nda bir tecellî gör Mûsâ'ya neler kıldı
Yûnus eydür Hak katında sözüm geri kalmaz benim

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Haber eylen âşıklara aşka gönül veren benim
Aşka bahâ kim yetire aşk madenin bulan benim

4 “Turu turağı olmamak” Bugün “Duru durağı olmamak” şeklinde söylediğimiz deyimdir. Yûnus burada “Tûr” kelimesini tevriye yoluyla hem ayağa kalkacak, (duracak, bekleyecek, oyalanacak) bir yer, hem de “Tûr dağından kinaye “gönül” manâsına kullanmaktadır. Dolayısıyla ibareyi önce “Tûru olmamak (yani tecellî mahalli olan gönlün Hakk'ın tecellîsiyle yok olmak), sonra turu turağı (kararı) olmamak şeklinde anlamak gerekir.

- 2 Yer gök dolu bu aşk durur aşksız hîç nesne yok durur
Aşk bahrisi olubanı denizlere dalan benim
- 3 Deniz yüzünden su alıp sunuveririm göklere
Bulutlayın seyrân edip Arş'a yakın varan benim
- 4 Yıldırım olup şakıyan gökde melâik dokuyan
Bulutlara hüküm sürüp yağmur olup yağan benim
- 5 Gördüm göğün meleklerin her biri bir cünbüşdedir
Hak Çalab'ın zikrin eder İncîl ü hem Kur'ân benim
- 6 Gördüm diyen değil gören bildim diyen değil bilen
Bilen oldur gösteren ol aşka esîr olan benim
- 7 Sekiz Uçmak âşıklara köşk ü sarâydır anlara
Mûsî'leyn hayrân olup Tûr Dağ'ında kalan benim
- 8 Kalem çalınacak görgil haber böyle durur bilgil
Kâlû belâ kelecisin bunda haber veren benim
- 9 Deli oldum adım Yûnus aşk oldu bana kılavuz
Hazret'e değin yalnız yüz sürüye varan benim

- 1 Ezelf bu aşkı ben bu mülke sürüp geldim
Bir idim anda şeksiz uş yine bire geldim
- 2 Ol birin nûru bana göründü er yüzünden
Cân gözüyle ol nûru ben bunda sora geldim
- 3 Ol nûru göreliden unuttum kendözümü
Sanasın Mûsâ benim hâcete Tûr'a geldim

- 4 Tûr-ı münâcât bana durduğum yerde olur
Benem bugün Bâyezîd uş gizli sırğa geldim
- 5 Ezel benim ilimdir Elest benim yolumdur
Ezel ile *Elest*'i ben bunda göre geldim
- 6 Ben ezelden var idim mâşûk ile yâr idim
Hak beni veribidi âlemi göre geldim
- 7 Çün gökden yere yağdım yerden göğe çok ağdım
Âdem donun donandım devrânım süre geldim
- 8 Et ü deri büründüm geldim size göründüm
Adımı Âdem kodum andan zuhûra geldim
- 9 Aşk esritdi cânımı uş Ene'l-Hak dedirir
Korku gitdi gönlümden Mansûr'um dâra geldim
- 10 Aşktan dertli olana dermânım vardır benim
Aşk sayrısı olana erkândır sora geldim
- 11 Mecnûn kadehin aldım Leylî gönlüne daldım
Çün Hakk'ı ayân bildim andan sınıra geldim
- 12 Bundan böylesi bilgil pâdişâh iklîmidir
Dört yanım dîdâr oldu gör ne hûb yere geldim
- 13 Bana bu aşk dolalı adım Yûnus olalı
Ayân oldu pâdişâh kulum şükrâne geldim

- 1 Benim bunda karârım yok ben bunda gitmeğe geldim
Bezirgânım metâ'im çok alana satmağa geldim

- 2 Ben gelmedim da‘vî için benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir gönüller yapmağa geldim
- 3 Dost esriği deliliğim âşıklar bilir neliğim
Değşirüben ikiliğim birliğe bitmeğe geldim
- 4 Ol hâcemdir ben kuluyum dost bâğçesi bülbülüyum
Ol hâcemin bâğçesinde şâd olup ötmeğe geldim
- 5 Bunda bilişmeyen cânlar onda bilişemez anlar
Bunda bilişip dost ile hâlîm arz etmeğe geldim
- 6 Yûnus Emre âşık olmuş mâşûka derdinden ölmüş
Gerçek erin kapısında hâlîm arz etmeğe geldim

- 1 Cânım ben ondan bunda ezeli âşık geldim
Aşkı kılavuz tutdum aşka ulaşıp geldim
- 2 Değilim kâl ü kâlde yâ yetmiş iki dilde
Yad yok bana bu ilde onda bilişip geldim
- 3 Geçdim hodbîn ilinden el çekdim dükelerinden
Ol ikilik bâbından birliğe bitip geldim
- 4 Dört kişidir yoldaşım vefâdârım râzdaşım
Üçüyle hoşdur başım birine buşup geldim
- 5 Ol dördün birisi cân biri dîn biri îmân
Biri nefsimdir düşmân onda savaşıp geldim
- 6 Bir kılı kırk yardılar birin yol gösterdiler
Bu mülke gönderdiler o yola düşüp geldim

- 7 Aşk şerbetinden içdim on iki ırmak geçdim
Denizler bendin deşdim ummândan taşıp geldim
- 8 Ben ondan geldim bunda yine varırım onda
Ben onda varasımı onda tanışıp geldim
- 9 Azrâîl ne kişidir kasd edesi cânıma
Ben emânet ıssıyla onda bitrişip geldim
- 10 Aradım çıktım bir uca eğlendim teferrüce
Eren soyun soylayıp ol soya düşüp geldim
- 11 Yûnus Emre'ye ne gam âşık melâmet bednâm
Küfrüm îmâna şol dem onda değışip geldim

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bin yıl eğer vasfin diyem bir zerresin tüketmeyem
Bir katrede yüz bin deniz bir noktasın şerh etmeyem
- 2 Ne mesel bağlasam olur ne hod gönül karâr kılur
Kim benzedir misl ü misâl hâşâ onu benzetmeyem
- 3 Kim ede bir nakş u sûret nakş u sûretten ol âzâd
Cümle akıllar sende mât niçe özür gözetmeyem
- 4 Çün akıl fenâya vara deli ola ne başara
Delilere sensin çâre deli oldum pes n'itmeyem
- 5 Öğret imdi dil ne desin şart oldur seni söyleyin
Tevfîk yarı kılar ise gayrı dile söyletmeyem
- 6 Ne der isen sen de bana koma beni benden yana
Benim hâcetim bu sana bana beni istetmeyem

- 7 Çün pâdişâh güçlü ola pes kul fuzûl işli ola
Ben seninim bana ne gam ger suç edem ger etmeyem
- 8 Çün kim girdim bu denize ne kenâr var ne cezîre
Çün dört yanımdan mevc vura tekne kavî hîç batma-
yam
- 9 Benim değil bu kelecî varlık senin Yûnus necî
Çün dilime sensin kâdir sensiz lisân depretmeyem

- 1 Sensin Kerîm sensin Rahîm
Allah sana sundum elim
Senden artuk yokdur umum
Allah sana sundum elim
- 2 Ecel erdi vâde yetdi
Bu ömrüm kadehi doldu
Kimdir ki içmeden kaldı
Allah sana sundum elim
- 3 Dilim tetiği bozuldu
Cânım gövdemden üzüldü
Uşda gözlerim süzüldü
Allah sana sundum elim
- 4 Vurdular suyum ılıdı
Kavim kardeş cümle geldi
Esen kalsın kavim kardaş
Allah sana sundum elim
- 5 Uş dikdiler kefen donum
Hazret'e gönüldü yolum

- Bunda kalan nemdir benim
Allah sana sundum elim
- 6 Geldi salacam sarılır
Dört yana sala verilir
İl namâzıma derilir
Allah sana sundum elim
- 7 Salacamı götürdüler
Musallâya yetirdiler
Görklü tekbîr getirdiler
Allah sana sundum elim
- 8 Götürdüler bunda üşüp
İndirdiler onda şeşip
Toprağım örterler eşip
Allah sana sundum elim
- 9 Toprağa çün düşürdüler
El toprağa üşürdüler
Taşlar ile basdırdılar
Allah sana sundum elim
- 10 Uşda beni götürdüler
Makbereme getirdiler
Halka olup oturdular
Allah sana sundum elim
- 11 Çün cenâzeden şeşdiler
Üstüme toprak eşdiler
Hep koyubanı kaçdılar
Allah sana sundum elim
- 12 Kaldım bir karanlık yerde
Ayrık varamaz ol yerde

- Sataşdım bir aceb derde
Allah sana sundum elim
- 13 Ölmedi meşhed doldukça⁵
Gündüzümüz oldu gece
Bilmeyiz hâlimiz niçe
Allah sana sundum elim
- 14 Geldi Münker ile Nekir
Her birisi sordu bir dil
İlâhî sen cevâb vergil
Allah sana sundum elim
- 15 Aldı beni ince yola
İlti Sırât köprüsüne
Amelime yok mededim
Allah sana sundum elim
- 16 Yedi Tamu sekiz Uçmak
Her birinin vardır yolu
Her bir yolda yüz bin çarşı
Allah sana sundum elim
- 17 Halâyıklar melâikler
Ger esrikler ger ayıklar
Sahha size uyanıklar
Allah sana sundum elim
- 18 Görün aceb oldu zamân
Gönüldeyleniz figân
Ölür çün anadan doğan
Allah sana sundum elim

5 Bu mısra bir yazmada "Oldu meşhed oldu niçe" şeklindedir.

- 19 Yûnus tap uzat bu sözü
Allah'ına tutgıl yüzü
Dîdârdan ayırma bizi
Allah sana sundum elim

- 1 Muhammed ile bile Mi'râc'a çıkan benim
Ashâb-ı Suffa ile yalınca olan benim
- 2 Sabr ile kanâatı veribidim bunlara
Kırkını bir gömleğe kanâat kılan benim
- 3 Ol kırkdan birisine çaldım idi neşteri
Kırkıdan kan akıdıp ibret gösteren benim
- 4 Âdem Peygamber ile Havvâ yaradılmadan
Uçmak'dan sürülübün ol müflis olan benim
- 5 Mûsâ Peygamber ile bin bir kelime kıldım
Îsâ Peygamber ile göklere çıkan benim
- 6 İbrâhîm Edhem vakti terk etdi tâc u tahtı
Allah aşkına bakdı ol sırrı duyan benim
- 7 Abdürrezzâk ol dervîş yoldaş edindi beni
Hallâc-ı Mansûr ile dâra asılan benim
- 8 Ömer-i Hattâb ile çok adl ü dâd işledim
Oğluyla fisk içinde hadde basılan benim
- 9 Adımı Yûnus takdım sırrım âleme çakdım
Levh ü Kalemden önden dilde söylenen benim

Müstef'ülün Müstef'ülün Müstef'ülün Müstef'ülün

- 1 Hak Çalab'ım Hak Çalab'ım sencileyin yok Çalab'ım
Günâhlıyım yarlıgagıl ey rahmeti çok Çalab'ım
- 2 Kullar senin sen kulların günâhları çok bunların
Uçmağ'ına sal bunları binsinler Burâk Çalab'ım
- 3 Ben eydürem kim ey Ganî nedir bu derdin dermânı
Zinhâr esirgeme beni aşk oduna yak Çalab'ım
- 4 Ne yoksul u ne baydasın ne köşk ü sarâylardasın
Girdin miskînler gönlüne edindin durak Çalab'ım
- 5 Kogıl beni hoş yanayım kül oluban uşanayım
Ol sevdiğin Muhammed'e olayın çerâk Çalab'ım
- 6 Ne ilmim var ne tâatim ne gücüm var ne tâkatim
Meğâr kıla inâyetin yüzümüzü ak Çalab'ım
- 7 Yûnus'u sen yarlıgagıl bu günâhlı kullar ile
Eğer yarlıgamaz isen key katı firâk Çalab'ım

- 1 Aceb değil senin için ger cân fedâ kılur isem
Senin varlığın cân yeter hoşdur cânsız kalır isem
- 2 Senin yüzün göriceğiz cânım sana gitdi idi
Senin sevgin bana yeter her kanda kim olur isem

- 3 Senin tadın almayana sözüm aceb kelecidir
Ne cânım var ne diriyim bir dem sensiz olur isem
- 4 Bâkî suyun içmiş iken belirmez ölüm çeşnisi
Niçe zevâl ere bana sevmek ile varır isem
- 5 Niçe ki ben seni sevem ecel eli ermeyiser
Kaçan sunar Azrâîl el ben seni cânlanır isem
- 6 Ger sûretim düşer ise niçe noksân ere bana
Kadîmî zerrenim senin niçe düşüp durur isem
- 7 Dahı Elest belirmeden âşık idim sen mâşûka
Gözüm şaşî bakmaz benim yüz bin kaba girür isem
- 8 Dahı cihâna gelmeden cânım seni sevmiş idi
Minnet değıldir Yûnus'a niçe tapu kılur isem

- 1 Tehî görmen siz beni dost yüzün görüp geldim
Bâkî devrân rûzigâr dost ile sürüp geldim
- 2 Ne var söylenen dilde varlık Hakk'ındır kulda
Varlığım hep ol ilde ben bunda garîb geldim
- 3 Bezirgânım meta'm çok destgîrim üstâdım Hak
Ben ziyânım assıya onda değışip geldim
- 4 Yer ü gök yaradıldı aşk ile bünyâd oldu
Toprağa nazar kıldı aksırdı durup geldim
- 5 Gördüm yedi Tamu'sun sekiz Uçmak kamusun
Korkudan günâhımı ondan sızırıp geldim

- 6 Âdem olup durmadan nefsim boynun burmadan
Yanıldım buğday yedim Uçmak'dan sürlüp geldim
- 7 Nûh oldum Tûfân için çok dürüşdüm dîn için
Dînime dönmeyeni suya gark edip geldim
- 8 Yalan değildir sözüm bak yüzüme aç gözün
Dah'örtülmedi izim uş yoldan vurup geldim
- 9 Eyyûb oldum tenime cefâ kıldım cânıma
Çağırdım Sübhân'ıma kurtlar doyurup geldim
- 10 Zekeryâ oldum kaçdım erdim ağaca geçdim
Kanım dört yana saçdım depem deldirip geldim
- 11 Mûsâ'yla Tûr'a çıkdım bin bir kelime kıldım
Bu halâyık bilsinler onda bulunup geldim
- 12 Îsâ oldum kudretten bahâne bir avratdan
Înâyet oldu Hak'dan ölü dirgürüp geldim
- 13 Cercîs olup basıldım Mansûr oldum asıldım
Hallâc pamuğu gibi bunda atılıp geldim
- 14 Muhammed'i bir gece Hak okudu Mi'râc'a
Serteser uçdan uca bile yüz sürüp geldim
- 15 Yalınız Sübhân idi peygamberler cân idi
Yûnus hod pinhân idi sûret değşirip geldim

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ey yârânlar tınman bana ben yine n'oldum bilmezem
İlm ü amel sorman bana dîvâne oldum bilmezem

- 2 Ayruksu nesne tatmışam bildiklerim unutmuşam
Cânımı aşka atmışam onda ne buldum bilmezem
- 3 Aklım yavu vardı besi dağıldı fikrim kamusu
Boşaldım uş doldum velî ne ile doldum bilmezem
- 4 Aşkın beni yakıp durur gönlüm dostu akıp durur
Devşirimezem ben beni dem-beste kaldım bilmezem
- 5 Ben onsuzun olamazam aşk olıcak ben ölmezem
Aşkdır hayâtım hâsılı aşkdan gayrısın bilmezem
- 6 Bu aşk ile bulanığım ne esriğim ne ayığım
Ne uyur ne uyanığım hayrân u mestim bilmezem
- 7 Sen beni şeyh oldu diye benden nasîhat isteme
Ben sanırdım key bilirim uş şimdi bildim bilmezem
- 8 Âşık Yûnus sen cânını Hak yoluna eyle fedâ
Bu şeyh ile buldum Hak'ı ben gayrı nesne bilmezem

- 1 Ondan beri gönüldüm dost ile bile geldim
Bu âleme çıkıcak bir aceb hâle geldim
- 2 Ol dost açdı gözümü gösterdi kendözümü
Gönlümdeki râzımı söyledim dile geldim
- 3 Gör ne yuvadan uçdum râzımı halka açdım
Aşk tuzağına düşdüm tutuldum ele geldim
- 4 Tuzağa düşen gülmez âşıklar râhat olmaz
Söylerim dilim bilmez bir aceb ile geldim

- 5 Ben bunda geldim ise ilime geri gidem
Sanma ki bunda beni altûna mâla geldim
- 6 Değilem kâl ü kâlde bu yetmiş iki dilde
Hâlîm ahvâlîm nedir bu mülke sora geldim
- 7 Ne hâldeyim ne bilem tuzakdayım ne gülem
Bir garîbçe bülbülem ötmeğe güle geldim
- 8 Gül Muhammed deridir bülbül onun yâridir
Ol gül ile ezelf cihâna bile geldim
- 9 Mescidde medresede çok ibâdet eyledim
Aşk oduna yanuban ondan hâsıla geldim
- 10 Kudret sûret yapmadan ferîştehler tapmadan
Âlemi halk tutmadan ileri yola geldim
- 11 Yine Yûnus'a sordum eydir Hak nûrun gördüm
İlk yaz güneşi gibi mevc vurup doğa geldim

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Erenlerin himmetini ben bana yoldaş eyleyem
Her kancaru varır isem cümle işim hoş eyleyem
- 2 Koyam bu dünyâyı gidem çün âhrete sefer edem
Ol Uçmak'da Hûrîleri ben bana yoldaş eyleyem
- 3 Tene yumuşak giymeyem cümlesinden fâriğ olam
Döşeğimi toprak edip yadığımı taş eyleyem
- 4 Vuram yıkam nefis evini oda yana hırs u hevâ
El götürem şimden geri nefis ile savaş eyleyem

- 5 Tenim dahi cânım dahi hîç bilmedi Ene'l-Hakk'ı
Şimdiye dek bilmedise şimden geri tuş eyleyem
- 6 Bugün gülen kişi bunda yarın ağlayısar onda
Revân döküp göz yaşını yasdığımı yaş eyleyem
- 7 Miskîn Yûnus der çağırır âşıkıyam miskînlerin
Dervîş değil ise taşım içimi dervîş eyleyem

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Her kancaru döner isem aşk iledir işim benim
Oldur gönülde teşvîşim hem aşkdır yoldaşım benim
- 2 Aşksızlara göynür özüm anınçün fâş olur râzım
Göriceğiz âşıkları kaynar içim taşım benim
- 3 Bu aşk bize Rahmânîdir hem cânımızın cânıdır
Onun için şeytân ile her dem bu savaşıım benim
- 4 Benim cânım bir kuş durur gövdem onun kafesidir
Dostdan haber geliceğiz bir gün uçar kuşum benim
- 5 Geldim dünyâyı seyr etdim ya bugün ya yarın gitdim
Ben bunda eğlenemezem bunda bitmez işim benim
- 6 Yûnus eydür ben âşıkam hem âşıkam hem sâdıkam
Bu ayruk âşıklar gibi yokdur arâyişim benim

- 1 Ben ol yârı sevdiğimi niçe bir gizleyebilem
Gönlüme sığmaz n'ideyin meğer râzım ile diyem
- 2 Dil tutuban yürüdüğüm yadlığıma delîl imiş
Yakam yadlık perdesini hicâbımı ben giderem
- 3 Onun ile ahvâlimi âlemlere bildireyim
Çağıruban muştulayam âlemi üstüme derem
- 4 Âşıkların gönlü gözü mâşûkaya açık olur
Ben gönlümü kul eyleyem bâşed ki mâşûka erem
- 5 Cânım kurbân kılam ona ger cân kabûl kılar ise
Kaçan ise ölesiyem niçe bunda diri duram
- 6 Şükrâne cânım üstüne ben dost için ölür isem
Ölmek lâzımdır kamuya ben ölmeden kanca varam
- 7 Ol dost ile benim işim ölmek ile bitmeyiser
Amelimdir bile varır toprağıma tutagirem
- 8 Kamuların amelidir Münker-Nekir olup gelen
Benim amelim dost idi amelimi tutavaram
- 9 İlm ü amel sözü değil Yûnus dili söylediği
Dil ne bilir dost haberin ben dost ile niçe birem

- 1 Teferrüc eyleyü vardım sabâhın sinleri gördüm
Karışmış kara toprağa şu nâzık tenleri gördüm

- 2 Çürümüş toprak içre ten sin içinde yatar pinhân
Boşanmış damar akmış kan batmış kefenleri gördüm
- 3 Yıkılmış sinleri dolmuş hep evleri harâb olmuş
Kamu endişeden kalmış ne düşvâr hâlleri gördüm
- 4 Yaylalar yaylamaz olmuş kışlalar kışlamaz olmuş
Bar tutmuş söylemez olmuş ağızda dilleri gördüm
- 5 Kimisi zevk ü işretde kimi sâz u beşâretde
Kimi belâ vü mihnetde dün olmuş günleri gördüm
- 6 Soğulmuş şol kara gözler belirsiz olmuş ay yüzler
Kara toprağın altında gül deren elleri gördüm
- 7 Kimi boyun burup yatmış tenini toprağa katmış
Anasına küsüp gitmiş boyun buranları gördüm
- 8 Kimi zârî kılıp ağlar zebânîler cânın dağlar
Tutuşmuş sinleri oda çıkan tütünleri gördüm
- 9 Yûnus imdi bunu gördü onu bize haber verdi
Aklım şaşdı öğüm derdi nitekim bunları gördüm

- 1 Hak'dan nazar oldu bana Hak kapısın açar oldum
Girdim Hakk'ın haznesine dürr ü gevher saçar oldum
- 2 Devlet tâcı başa kondu aşk kadehin bana sundu
Susadığımca ben dahi her dem onu içere oldum
- 3 Esritdi aşka düşürdü ben ham idim aşk pişirdi
Aklım başıma devşirdi hayrı şerden seçer oldum

- 4 Hayra döndü benim işim endîşeden âzâd başım
Nefsim başını kesüben şer işlerden kaçır oldum
- 5 Kesildi nefis başı öldü fisk u fesâd işler kaldı
Hak'dan bana nazar oldu kanatlandım uçar oldum
- 6 Uçdum bir hoş yere kondum bu dünyâyı bâkî sandım
Ey yârânlar ben usandım kondum gene göçer oldum
- 7 Göçenler menzile yetdi vardı onda karâr etdi
Geçdi ömür kavil yetdi varlığımdan nâ-çâr oldum
- 8 Cânım nâ-çâr idi bunda kalmış idim bu zindânda
Gel dediler vardım onda varlığımdan geçer oldum
- 9 Yûnus Hakk'a bilişeli cân u gönül verişeli
Şol Tapduğ'a erişeli gizli râzım açar oldum

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Dostdan bana haber geldi durayım ondan varayım
Kurbânlığa bu cânımı vereyim ondan varayım
- 2 Şol bir iki arşın bezin ne yeni var ne yakası
Kaftân edüben eğnime sarayım ondan varayım
- 3 Cân alıcı hod geliser emâneti ver deyiser
Ben emâneti ıssına vereyim ondan varayım
- 4 Gitdi cânım kaldım eyle nâ-çâr olup girdim yola
Dostlar şâd olduğın bile göreyim ondan varayım
- 5 Münker ü Nekir geliser yer ü gök ünle dolisar
Ben bunlara cevâbımı vereyim ondan varayım

- 6 Yazıgım çok günâh öküş yürür idim dünyâda hoş
Etdiklerimin hesâbın vereyim ondan varayım
- 7 Beslediğim nâzik teni terk etmeyem derdim anı
Kara toprağa ben anı koyayım ondan varayım
- 8 Ben bu ömür hırmanını döğdüm getirdim uş yine
Yûnus eydür bu dükkânı dereyim ondan varayım

- 1 Ey dost aşkın denizine girem gark olam yürüyem
İki cihân meydân ola devrânım sürem yürüyem
- 2 Girem denize gark olam ne elif ü mim dal olam
Dost bâğında bülbül olam gülleri derem yürüyem
- 3 Bülbül olubanı ötem gönül olam cânlar ütem
Başımı elimde tutam yoluna varam yürüyem
- 4 Bülbül olubanı gidem ey niçe gönüller güdem
Yüzüm aşk ile dembedem toprağa sürem yürüyem
- 5 Şükür gördüm dîdârını aşdım visâlin yarını⁶
Bu benlik senlik şârını terkini vuram yürüyem
- 6 Yûnus'dur aşk âvâresi bî-çâreler bî-çâresi
Sendedir derdim çâresi dermânım soram yürüyem

6 "Yar" burada uçurum manâsındır. Yûnus burada, "Visâl yolunda engelleri aşım" demek istiyor.

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ger râzımı söyler isem kimse dilim bilmez benim
Eğer sabır eyler isem gönlüm karâr kılmaz benim
- 2 Ey uslular ey uslular siz eyidin ben n'ideyim
Ol dost yüzün göreliden aklım başa gelmez benim
- 3 Bunun gibi tertîb ile işim niçe başa vara
Elimden iş kaldı ise cânımdan iş kalmaz benim
- 4 Ne usluşam ne deliyem neye benzer işim benim
Aşk denizine gark olup gönlüm gözüm doymaz benim
- 5 Bu muhabbet odu benim yüreğimde yana durur
Denize gark olur isem söynüp hatâ kılmaz benim
- 6 Yıl on iki ay aşk odu içimde uş yanıp durur
Yandıgınca artar kokum devrim geçip solmaz benim
- 7 Cümle Hak'a yol vardılar sabr ile Hakk'a erdiler
Aşkın aslı oddan durur sabrım ile olmaz benim
- 8 Niçe eyitdim gönlüme var sabır eyle dek otur
Şol dem dahi bedter olur öğüdümü almaz benim
- 9 Bu Yûnus'un çün sûreti ölüp toprak olur ise
Bâtınımdan aşk sevgisi bilin ki hiç gitmez benim

- 1 Dost bakalı yüzüme ben şehi görüp geldim
Ol yüce yücesine bî-gümân erip geldim
- 2 Esrikliğime bakma adım deliye takma
Esrikliğim ezelden işreti sürüp geldim
- 3 Ezelden bile idim *Elest'* de *Belâ* dedim
Ol kadîmî denizden sel olup akıp geldim
- 4 İşretine ermişim sala diye durmuşum
Cânı dîn ü îmânı şükrâne verip geldim
- 5 Nûr bana Îsâ oldu erenler duâ kıldı
Niçe kezin toprakdan ben örü durup geldim
- 6 Mansûr eydür Ene'l-Hak der sûretin oda yak
Deyin dâra gelsinler ben dârı kurup geldim
- 7 Sorman Yûnus'dan haber dost kandasa onda var
Haberi gören verir ben onu görüp geldim

Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Zamân geçdi devir döndü
Saladur kudse gidelim
Bu cihâna gelen gitdi
Saladur kudse gidelim
- 2 Sâlihler kalmadı gitdi
Bu cihânı fesâd tutdu

- Bu cihânın işi bitdi
Saladur kudse gidelim
- 3 Şeyâtîn fırsatın buldu
Gönül kararuban öldü
İyi dirlik kesâd oldu
Saladur kudse gidelim
- 4 Âlimler okuyup tutmaz
Halkı görüben gözetmez
Gönüllerde safâ bitmez
Saladur kudse gidelüm
- 5 Emr-i ma'rûf bu dem kaldı
Bid'at gelip sünnet öldü
Nasîbli nasîbin aldı
Saladur kudse gidelim
- 6 İ Yûnus sen sözün bilgil
Öz hâline nazar kılgıl
Ölüm gelmezden ön ölgil
Saladur kudse gidelüm

Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Yüz bin cefâ kılsan bana
Senden yüzüm döndürmezem
Cânım dahi alır isen
Senden yüzüm döndürmezem
- 2 Seni severim cân ile
Kul olmuşum fermân ile

- And içerim Kur'ân ile
Senden yüzüm döndürmezem
- 3 Kilîseye dersen girem
Nakûs dahi dersen çalam
Âşıklara yokdur kalem
Senden yüzüm döndürmezem
- 4 Îsâ mısın Mûsâ mısın
Yâ Yûsuf-ı Ken'ân mısın
VAllah ki cânlar cânısın
Senden yüzüm döndürmezem
- 5 Yûnus gerçek âşık isem
Hak yoluna sâdık isem
Hizmetlere lâyıık isem
Senden yüzüm döndürmezem

- 1 Girdim aşkın denizine bahrîleyin yüzer oldum
Geşt edüben denizleri Hızırdayın gezer oldum
- 2 Cemâlini gördüm düşde çok aradım yayda kışda
Bulamadım dağda taşda denizleri süzer oldum
- 3 Sordum deniz balığına ırak değil salığına
Girdim gönül sınığına gönülleri düzer oldum
- 4 Gönümüz oldu ulu şâr o şâr gibi yâ kanda var
Hazesinden aldım gevher dükkân yüzün bezer oldum
- 5 Ben ol dükkândâr kuluyum cevherler ile doluyum
Dost bâğının bülbülüym budakdan gül düzer oldum

- 6 Ol budakda biter î mân î mân bitse gider gümân
Dün gün işim budur hemân nefsim bir Tatar oldum
- 7 Cânım bu tene gireli nazarım yokdur altûna
Düşdüm ayaklar altına topraklayın tozar oldum
- 8 Tenim toprak tozar yolca nefsim iltür beni önce
Gördüm nefsin burcu yüce kazma aldım kazar oldum
- 9 Kaza kaza indim yere gör bu nefsi yüzü kara
Hürmeti yok Peygamber'e bendlerini bozar oldum
- 10 Bu nefis ile dünya fânî pes dünyâya gelen kanı
Aldadın ey dünyâ beni işlerinden bîzâr oldum
- 11 Yûnus durdu girdi yola kamu gurbetleri bile
Kendi ciğerim kaniyla vâsf-ı hâlîm yazar oldum

- 1 Bu cihâna gelmedin mâşûk ile bir idim
Kul huvallâh sıfatlı bir bî-nişân nûr idim
- 2 Ol dem ki dirlik idi Hakk ile birlik idi
Ol pââyânsız devirde ne Mûsâ ne Tûr idim
- 3 Bile idim Hazret'de ol bî-kıyâs kudretde
Ne şerîkim var idi ne kimseyle yâr idim
- 4 Yer gök yaradılmadan *Kâlû belâ* denmeden
Levh-kalem çalınmadan Mi'râc'a kâdir idim
- 5 Niçe kez geldim gitdim delim sûret yaratdım
Bu şimdiki devrede Yûnus'a aldar idim

- 1 Ey dervîş diyen bana nem durur dervîş benim
Dervîşlik yaylasında hareketim kış benim
- 2 Kendözümü görürem sallanuban yürürem
Buğz u kibr ü adâvet gönlümü almış benim
- 3 Dervîş adın edindim dervîş donun donandım
Yola baktım utandım hep işim yanlış benim
- 4 Şeyhim kamudan ulu yolda uludan ulu
Gönlüm idi kaygulu nefsim âsâyiş benim
- 5 Hırkam tâcım gözlerim fâsid işler işlerim
Her yanımdan gizlerim bin bir fâsid iş benim
- 6 Yoldan haber sorarlar eydürem inanırlar
Kalbim sâfi sanırlar vay ne düşvâr iş benim
- 7 İçerime bakarsan buçuk pûlluk nesne yok
Taşramın gavgâsından âlemler dolmuş benim
- 8 Sûretim güler halka kanı ya kulluk Hakk'a
Bu dirliğime bak a hep işim yanlış benim
- 9 Yûnus eydür yârenler ey gerçeğim erenler
Bu yolda olan hâller Allah'a kalmış benim

- 1 Denizler olsa bir kadeh susalığım kanmaz benim
İnildimi yenemezem gözüm yaşı dinmez benim

- 2 Uş yine Mansûr kadehin maşûka sundu elime
Dört yanımdan od vurdular kimse hâlim bilmez benim
- 3 Yana yana kül oluban sen mâşûkanın yoluna
Günde bin kez yanar isem dostdan yüzüm dönmez
benim
- 4 Cânım aşkın külüngüne Ferhâd olup tutdum başım
Dâim taşları keserim Şîrîn'im hîç sormaz benim
- 5 Gel varalım bizim ile tâ giresin bâğçelere
Mâmûr olmuş bostânlarım ağyâr gülüm dermez benim
- 6 Bizim ilin bâğçeleri durmaz öter bülbülleri
Açılmış tâze gülleri gülistânım solmaz benim
- 7 Yûnus eydür ey sultânım aşk oduna yandı cânım
Versen eğer dermânını ayruk cânım ölmez benim

- 1 Eyle sanman siz beni kendözümden gelmişem
Yâ kendi gönlüm ile bu kafese girmişem
- 2 Uşadam bu kafesi yıkam hırs u hevesi
Zaîf kılam bu nefsi tâ aslıma ulaşam
- 3 Bilmezem aslım nedir ata hod bahânedir
Ezel ana karnında kan yiyip dirilmişem
- 4 Kan değil benim aşım hırs u hevâ yoldaşım
Hazret'e uçar kuşum meğer tene girmişem
- 5 Gâh mü'minem tâatde dembedem münâcâtta
Gâh rindim harâbâtta ben bir aceb kolmaşam

- 6 Hikmet ile bak bana tâ ayân olam sana
Zîrâ ben bu sûretde yüz bin türlü gelmişem
- 7 Yûnus Emre sen kanda kalmayasın zindânda
Zindân kanda ben kanda kimin mâlın yemişem

- 1 Şöyle hayrân eyle beni aşkın oduna yanayım
Her kancaru bakar isem gördüğüm seni sanayım
- 2 Beni okudu sultânım uş gönüldü gider cânım
Elden bıraktı benliği bunda niçe eğleneyim
- 3 Senin kokun duydu cânım terkin vurdum bu cihânın
Aceb kandadır mekânın yâ ben kanda isteyeyim
- 4 Dört mezhebin âşkıyam yedi mezheb geçdi cânım
Kogil beni söyletmegil bu yollarda uyanayım
- 5 Yedi Tamu dedikleri katlanmaya bir âhıma
Sekiz Uçmak eğlenmeye bunda niye eğleneyim
- 6 Sekiz Uçmak arz olursa yetmiş bin Hûrî gelirse
Aldamaya bu cânımı bunda nite aldanayım
- 7 Dilde söylenir haberin hergiz bulunmaz eserin
Götür yüzünden perdeyi dîdârına göyüneyim
- 8 İlm-i hikmet okuyanlar aşkdan fakîr durur bunlar
Mansûr oldum asın beni hep dillerde söyleneyim
- 9 Yûnus demedi bu sözü câna doldu dost âvâzı
Kördür münâfıkın gözü ya ben niçe göstereyim

- 1 İlâhî bir aşk ver bana ben benliğim bilmeyeyim
Yavu kılayım ben beni isteyüben bulmayayım
- 2 Şöyle hayrân eyle beni bilmeyeyim dün ü günü
İsteyeyim dâim seni ayruk nakşa kalmayayım
- 3 Al gider benden benliği doldur içime senliği
Bunda iken öldür beni varıp anda ölmeyeyim
- 4 Söyler isem gelmez dile kim söğe bana kim güle
Bâri yanayım derd ile hâlim dile gelmeyeyim
- 5 Uş yürüyem yana yana ciğerim gark oldu kana
Aşkın bir ok vurdu câna niçe zâri kılmayayım
- 6 Ko ben yanayın tüteyim dost bahçesinde yiteyim
Bir gül olayım biteyim açılıban solmayayım
- 7 Mansûr'layın dâra beni şöyle ayân göster seni
Kurbân kılayın bu cânı aşka münkir olmayayım
- 8 Aşkdır bu derdin dermânı aşk yoluna verdim cânı
Miskîn Yûnus der yâ Ganî bir dem aşksız kalmayayım

- 1 Kullukdan irak olma sultân göresin birgün
Göstere cemâlini hayrân olasın birgün
- 2 Gel beri kulum deyip kalbine nazar salıp
Câm-ı ebedî sunup hayrân olasın birgün

- 3 Tâlib meseli ırmak mürşid meseli deryâ
Seyr ü seferi hoş gör ummân bulasın birgün
- 4 Kıldıysa tenin kısmet cânın bulısar vahdet
Derdin var ise n'oldun dermân bulasın birgün
- 5 Bî-çâre zaîf Yûnus neye hased edersin
Kamu esbâbını döküp uryân olasın birgün

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Bugün sohbet bizim oldu bize bizim diyen gelsin
İçirdi aşk bize şehdin nûş eyleyip yudan gelsin
- 2 Kanâat hırkası içre selâmet başını çekdim
Melâmet gömleğin biçdim ârif olup giyen gelsin
- 3 Bu aşk meydânı içinde çağırdım bir âvâz etdim
Müezzinlik bizim oldu îmâm oldum uyan gelsin
- 4 Bu ummânda delim türlü güher vardır ele girmez
Bahâsız inci bulunmaz câna başa kıyan gelsin
- 5 Sûret nakşın gidermekle gönül mülkü temiz olmaz
Akar rahmet suyu çağlar gönül kirin yuyan gelsin
- 6 E dostlar işidin sözüm dün etmişem bu gündüzüm
Ben yavu kıldım kendözüm bu Hak yola giren gelsin
- 7 Yûnus miskîn onu görmüş eline hem Dîvân almış
Âlimler okuyamamış bu mânâdan duyan gelsin

- 1 Biz dünyâdan gider olduk kalanlara selâm olsun
Bizim için hayır duâ kılanlara selâm olsun
- 2 Ecel büke belimizi söyletmeye dilimizi
Hasta iken hâlimizi soranlara selâm olsun
- 3 Tenim ortaya açıla yakasız gömlek biçile
Bizi bir arı vech ile yuyanlara selâm olsun
- 4 Azrâîl alır cânımız kurur damarda kanımız
Yayacağız kefenimiz saranlara selâm olsun
- 5 Gider olduk dostumuza eremedik kasdımıza
Namâz için üstümüze duranlara selâm olsun
- 6 Sözdür söylenir araya kimse döymez bu yaraya
İltip bizi makbereye koyanlara selâm olsun
- 7 Bunda hep gelenler gider hergiz gelmez yola gider
Bizim hâlimizden haber soranlara selâm olsun
- 8 Âşık oldur Hakk'ı seve Hak derdine kıla devâ
Bizim için hayır duâ kılanlara selâm olsun
- 9 Miskîn Yûnus söyler sözü kan yaş ile doldu gözü
Bilmeyen ne bilsin bizi bilenlere selâm olsun

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mef'ûlü Mefâ'ilün

- 1 Ol göz ki seni gördü ol niye nazar etsin
Şol cân ki seni duydu tende ne karâr etsin
- 2 Aşkına düşen âşık derdine yanar her dem
Vaslındır ana dermân hekîm ne tîmâr etsin
- 3 Aşkın ezelî şâhım yoklukda komuş varı
Bu remzi duyan âşık yokluğu şikâr etsin
- 4 Sen bir ganî sultânsın bî-hadd ü bî-pâyânsın
Vasfin kaleme sığmaz dil niçe şümâr etsin
- 5 Bu çeşniyi tadana bu gevheri yudana
Derdine düşen cânâ hekîm ne tîmâr etsin
- 6 Gerçek sana kul olan gönlünü sana veren
Kendinde seni bulan kancaru sefer etsin
- 7 Bu sırrı duyan kanı key ârif ise cânı
Açıldı güher kânı alana haber etsin
- 8 Bu yolda muhkem durduk nefsin boyunun vurduk
Sen şâha gönül verdik düşmân ne zafer etsin
- 9 İmdi key Yûnus kalmış hazretde yüzü kara
Çün nesnesi yok müflis ne ile pâzâr etsin
- 10 N'etsin bu Yûnus n'itsin bu yola niçe gitsin
Gönlünü sana verip gözlerin humâr etsin

- 1 Gözüm seni görmek için elim sana ermek için
Bugün cânım yolda koyam yarın seni bulmak için
- 2 Bugün cânım yolda koyam yarın ıvâzın veresin
Arz eyleme Uçmağ'ını hiç arzûm yok Uçmak için
- 3 Bana Uçmak neme gerek hergiz gönlüm ana bakmaz
İş bu benim zârılığım değil ahî bir bâk için
- 4 Uçmak Uçmağ'ım dediğin mü'minleri yeltediğin
Bir ev ile bir kaç Hûrî hevesim yok koçmak için
- 5 Bunda dahi verdin bize oğul u kız çift ü helâl
Ondan dahi geçdi arzûm benim âhım dîdâr için
- 6 Sûfilere ver sen onu bana seni gerek seni
Ben niçe terk edem seni şol bir ev ü çardak için
- 7 Yûnus hasret durur sana hasretini göster ona
İşin zulüm değil ise dâd eylegil varmak için

- 1 Bu dervîşlik yoluna aşk ile gelen gelsin
Ya dervîşlik neydiğin bir zerre tuyan gelsin
- 2 Hele biz iş bu yola gelmedik riyâ ile
Bu melâmetlik donun bizimle giyen gelsin
- 3 Gözüyle gördüğünü örte eteği ile
Bu yol key ince yoldur yüreği döyen gelsin

- 4 Ulu kiçi erenler demiş bizi sevenler
Kayıkmasın geriye Allah'ı seven gelsin
- 5 İş bu sözü eydenden bize nişân gerekdir
Söz muhtasârı budur cânına kıyan gelsin
- 6 Yûnus söz ile kimse kabilyete geçmedi
Budur vücûd der-miyân ortaya koyan gelsin

- 1 Neylerler fânî dünyâyı
Allah sevgisi var iken
Yâ dahi kanda giderler
Ol dost sevgisi var iken
- 2 Allah ile olan kişi
İhsân olur onun işi
Neylerler gayrı teşvîşi
Allah sevgisi var iken
- 3 Görün billâhi şu halkı
İstemezler güzel Hakk'ı
Yâ neylerler mâlı mülkü
Allah sevgisi var iken
- 4 Dinlen âşıklar bu sözü
Behremend eyleye sizi
Yâ neylersin oğlu kızı
Allah sevgisi var iken
- 5 Yûnus sen kendini görme
İbâdet kıl mahrûm kalma

Gayrısına gönül verme
Allah sevgisi var iken

- 1 Dervîşlerin yoluna sıdk ile gelen gelsin
Hak'dan özge nesneyi gönlünden süren gelsin
- 2 Dervîşler dedikleri bir tükenmez kân olur
Hâs u âm kul u sultân bu kândan alan gelsin
- 3 Dervîş dolunur doğar her nefes göğe ağar
Ben diyeyim doğruyu cânına kıyan gelsin
- 4 Dervîşlik bir lokmadır yer ile gökden ulu
Bu azâmet lokmayı yudup siniren gelsin
- 5 Dervîşin gözü açık dünü günü uyanık
Bu söze Tanrım tanık bakmadan gören gelsin
- 6 Dervîşin kulağı sak Hak'dan işidir sebak
Deprenmeden dil dudak sözü işiden gelsin
- 7 Dervîşin eli uzun çıkarır münkir gözün
Şarka garba düp düzün sunmadan eren gelsin
- 8 Dervîşler Hakk'ın dostu cânlarıdır Hak mesti
Aşk şem'ini yakdılar pervâne olan gelsin
- 9 Bu miskîn Yûnus'u gör dervîşlik ede geldi
Nefsindendir şikâyet nefsin öldüren gelsin

- 1 Şükür şükür ol Çalab'a maksûduma erdim bugün
Müş tâk idim bunca zamân pîrim yüzün gördüm bugün
- 2 Kaygu beni almış idi cânım zebûn olmuş idi
Gördüm pîrimin yüzünü ol kayguyu sürdürdüm bugün
- 3 Gelsin yârdan ayrı düşen gurbet ile bağı pişen
Dost bâğçesi içindeki aşk bezmine girdim bugün
- 4 Görün görün bu devleti bu aşk ile beşâreti
Dost bâğının içinde ben aşk çâdırın kurdum bugün
- 5 Eydür Yûnus yâr kuluyam dost bâğçesi bülbülyem
Söyleyeyim şimden geri gülzârıma erdim bugün

- 1 Ey yârânlar ey kardaşlar ecel ere ölem birgün
İşlerime pişmân olup kendözüme gelem birgün
- 2 Yanlarıma kona elim söz söylemez ola dilim
Karşıma gele amelim n'etdim ise görem birgün
- 3 Oğlan gider dânişmâna saladur dostu düşmâna
Şol dört tekbîr namâz ile vaktim tamâm kılam birgün
- 4 Beş karış bez durur donum yılan çıyan yiye tenim
Yıl geçe obrula sinim unudulup kalam birgün
- 5 Başıma dikeler hece ne erte bilem ne gece
Âlemler ümidi hoca sana fermân olam birgün

- 6 Yûnus Emre sen bu sözü dahi tamâm etmemişsin
Tek yürüyeyim n'eyleyem üstâdıma gelem birgün

- 1 Sûretten gel sîfata yolda safâ bulasın
Hayâllerde kalmagıl yoldan mahrûm kalasın
- 2 Bu yolda acâib çok sen acâib anlama
Acâib anda ola dost yüzünü göresin
- 3 Aşk kuşağın kuşangıl dostun yolunu vargıl
Mücâhede çekersen müşâhade edesin
- 4 Bundan aşkın şehrine üç yüz deniz geçerler
Üç yüz deniz geçübün yedi Tamu bulasın
- 5 Yedi Tamu'da yangıl her birinde kül olgıl
Vücûdun anda kogıl ayruk vücûd bulasın
- 6 Hakîkatdir Hak şârı yedidir kapıları
Dergâhında yüz türlü gerek kudret göresin
- 7 Evvelki kapısında bir kişi durur anda
Sana eydür teslîm ol gel miskînlik bulasın
- 8 İkinci kapısında iki arslan vardır anda
Niçeleri korkutmuş olmasın kim korkasın
- 9 Üçüncü kapısında üç evren vardır anda
Sana hamle ederler olmasın kim dönesin
- 10 Dördüncü kapısında dört pîrlere vardır anda
Bu söz sana rumûzdu gör kim delîl bulasın

- 11 Beşinci kapısında beş ruhbân vardır anda
Türlü metâ'lar satar olmasın kim alasin
- 12 Altıncı kapısında bir Hûr oturur anda
Sana eydür gel beri olmasın kim varasın
- 13 Çün kim anda varasın ol Hûrî'yi alasin
Bir vâyeden ötürü yoldan mahrûm kalasın
- 14 Yedinci kapısında yediler otrur anda
Sana kurtuldun derler gir dost yüzün göresin
- 15 Çün içeri giresin dost yüzünü göresin
Ene'l-Hak şerbetini dost elinden içesin
- 16 Şu dediğim kelecî vücûddan taşra değil
Tefekkür kılar isen cümle sende bulasın
- 17 Yûnus işbu sözleri Hak varlığından eydür
İster isen kânını miskînlerde bulasın

- 1 Çarh-ı felek yok iki cânlarımız var iken
Biz ol vaktin dost idik Azrâil ağyâr iken
- 2 Niçe yıllar biz anda cem' idik cân kânında
Hakikat âleminde ma'rifet söyler iken
- 3 Çalap aşkı cândaydı bu bilişlik andaydı
Âdem Havvâ kandaydı biz anınla yâr iken
- 4 Dün geldi sâfi Âdem dünyâya basdı kadem
İblîs aldadı ol dem Uçmak'da gezer iken

- 5 Ol vaktin biz uçardık cevlân urup göçerdik
Nûrdan şarâb içerdik Hak bizi toylar iken
- 6 Cânlar anda bilişdi ol dem gönül alışdı
Âlem halkı karışdı denizler kaynar iken
- 7 Şükür bu deme geldik dostları bunda bulduk
Tuz ekmek bile yedik aşk demin oynar iken
- 8 Ne oğul vardı ne kız vâhid idik anda biz
Komşu idik cümlemiz nûr dağın yaylar iken
- 9 Ne gök var idi ne yir ne zeber vardı ne zîr
Yûnus dostdan haber vir aşk ile göyner iken

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Gönül hayrân olupdur aşk elinden
Ciğer biryân olupdur aşk elinden
- 2 Niçeler tâc u tahtı mâl u mülkü
Koyup uryân olupdur aşk elinden
- 3 Özümün kalmadı sabr u karârı
Gözüm giryân olupdur aşk elinden
- 4 Eridi karlı dağlar zerre zerre
Deniz ummân olupdur aşk elinden
- 5 Koyup İbrâhîm Edhem tâc u tahtı
Yeri külhân olupdur aşk elinden
- 6 Zihî Mansûr ki mâşûk yolunda
Başı berdâr olupdur aşk elinden

- 7 Ne gördü Leylî'nin yüzünde Mecnûn
Ki sergerdân olupdur aşk elinden
- 8 Ne gördü Züleyhâ Yûsuf yüzünde
İşi efgân olupdur aşk elinden
- 9 Muhabbet derdine düşeli bülbül
Dili handân olupdur aşk elinden
- 10 Yûnus Emrem bu hasrete bu zâra
Aceb mihmân olupdur aşk elinden

- 1 Lâ-şerîkden okursun sonra şerîk katarsın
Bire iki demeği kimden fetvâ tutarsın
- 2 Dîn ü îmân bünyâdı doğrulukla gerçeklik
Ol tamâm olmayıcak ne ile dîn çatarsın
- 3 Çün Kur'ân gökden indi onu Allah buyurdu
Ondan haber versene hâ kitâbdan ötersin
- 4 Okursun tasnîf kitâb niçe binâ vü i'râb
Havf ü recâ sende yok eyle ki bir Tatar'sın
- 5 İlm okumak bilmeklik kendözünü bilmekdir
Pes kendözün bilmezsen bir hayvândan betersin
- 6 İlm okumak ma'nîsi ibret anlamak için
Çün ibretten değılsin görmeden taş atarsın
- 7 On iki bin hadîsi cem' eyledi Mustafâ
Onu işitdin meğer şerh ile söz satarsın

- 8 Kılırsın riyâ namâz yazığın çok hayrın az
Dinle neye varır söz Cehennem'de yatarsın
- 9 Halka fetvâ verirsin yâ sen niçin tutmazsın
İlmin var 'amelin yok hâ günâha batarsın
- 10 Sen fakîhsin ben fakîr sana ta'nımız yokdur
İhlâs ile gelirsen bizden nesne ütersin
- 11 Bu düzülen tertîbi ayruksudu mu dersin
Başaramazsın hâce endîşeden yitersin
- 12 Yûnus miskîn bu sözü aşk âleminden söyler
Deme bilmeden ana kendözünden katarsın

- 1 Hak bir gevher yaratdı kendinin kudretinden
Nazar kıldı gevhere eridi heybetinden
- 2 Yedi kat yer yaratdı ol gevherin nûrundan
Yedi kat gök yaratdı ol gevherin buğundan
- 3 Yedi deniz yaratdı ol gevher damlasından
Dağları muhkem kıldı ol deniz köpüğünden
- 4 Muhammed'i yaratdı mahlûkat şefkatinden
Hem Alî'yi yaratdı mü'minlere fazlından
- 5 Gâib işin kim bilir meğer Kur'ân ilminden
Yûnus içdi esridi ol gevher denizinden

- 1 Gelin bugün yanalım yarın yanmamak için
Ölelim ölmez iken yine ölmemek için
- 2 Tartalım günâhımız artdıralım âhımız
Edelim hesâbımız hesâb olmamak için
- 3 Erenlere gidelim eteklerin tutalım
Bugün öyle edelim yolda kalmamak için
- 4 Bak göresin dünyâyâ geldiğini bil neye
İş bu fânî dünyaya mağrûr olmamak için
- 5 Yûnus yok dünyâ tadı çün kim fânîymiş adı
Muhammed zindân dedi biz şâd olmamak için

- 1 Aşk ilinin haberin desem işide misin
Yoldaş olup bu yola sen bile gide misin
- 2 Ol ilin bâğı olur şerbeti ağı olur
Kadeh tutmaz, ol ağı nûş edip yuda mısın
- 3 Ol ilin zavadası cefâ tuta gidesi
Şeker ayruğa sunup sen ağı tada mısın
- 4 Ol ilde ay gün olmaz ay gedilip dolunmaz
Tertîbler terk edüben şumâr unuda mısın
- 5 Senlik benlik terk edip yokluk evine girip
Aşkdan içip esriyip varlık terk ede misin

- 6 İş bu tenin tertîbi od u toprak yel u su
Yûnus sen gör özünü suda toprakda mısın

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Dalayım aşkın bahrine gavvâs olayım bir zamân
İsteyeyim dâim seni seyyâh olayım bir zamân
- 2 Varayım her bir mahfile sırrım demeyem her dile
Sırdan haber diyenlere mihmân olayım bir zamân
- 3 Yolunda Mansûr olayım Ene'l-Hak demin vurayım
Asılıp vaslın dârına berdâr olayım bir zamân
- 4 Aşkın oduna yanayım derdin suyuna kanayım
Gördüğüm seni sanayım hayrân olayım bir zamân
- 5 Akıdayım kanlı yaşım artırayım bağrım başın
Ta ki bulunca nakkâşım seyrân edeyim bir zamân
- 6 Leylî ile Mecnûn olup Ferhâd ile taşlar yonup
Abdürrezzâk gibi yanıp giryân olayım bir zamân
- 7 Benliğim benden koyayım senin kokunu duyayım
Bunca zamân ben kul iken sultân olayım bir zamân
- 8 Ol dost bana benden yakın hikmet bilen bulur Hakk'ın
Okuyup hikmet ilmini Lokmân olayım bir zamân
- 9 Miskîn Yûnus aç gözünü Hazret'e urgıl yüzünü
Mürşid-i kâmil yoluna kurbân olayım bir zamân

- 1 Âşıklara ne diyem aşk haberinden şîrîn
Aşk ile dinleyene eydeyim birin birin
- 2 Hayf durur aksızlara aşkdan haber söylemek
Kim gerçek âşık ise ben râzım ana derin
- 3 Evvel yir gök yok idi var idi aşk bünyâdı
Aşk ezelden kadîmdir aşk getirdi ne varın
- 4 Evvel ez el bezminde kim dost yüzün gördüyse
Anın cânıdır âşık sor andan aşk haberin
- 5 Aşkı hîç bir nesneye mesel bağlasam olmaz
Dünyâ vü âhiretde ne tutısar aşk yerin
- 6 Emânetdir sakıngıl aşk haberini zinhâr
Oturup deĝme yerde söyleme aşkın sözün
- 7 Cevherîler katında kâide böyle durur
Kadrini bilmezlere göstermedi gevherin
- 8 Yûnus'un havsalası aşk dolmuşdur sînesi
Derdin gizleyemedi gensiz söyler aşk dilin

- 1 Sen cânından geçmeden cânân arzû kılarısın
Belden zünnâr kesmeden îmân arzû kılarısın
- 2 *Men 'arafe nefsehu* dersin illâ deĝilsin
Melâikden yukarı seyrân arzû kılarısın

- 3 Tıfl-ı nev-reste gibi eteğin at edinip
Ele çevğân almadan meydân arzû kılarınsın
- 4 Bilemedin sen seni sadefde ne gevhersin
Mısır'da sultân iken Ken'ân arzû kılarınsın
- 5 Ol ezel âleminde ebedi gözlemeden
Per ü bâlin bitmeden cevân arzû kılarınsın
- 6 Yetmiş yedi perde var dostunu arzûlama
Yedisinden geçmedin yakîn arzû kılarınsın
- 7 Otuzu gözde durur otuzu gönüldedir
Onun dahı bilmeden görmek arzû kılarınsın
- 8 Sen bunda işe geldin uş yine varırsın
Henüz sen kul olmadan sultân arzû kılarınsın
- 9 Yûnus düşdün bu derde Eyyûb'layın sabreyle
Derde katlanamazsın dermân arzû kılarınsın

- 1 İlminde gark oluban ben beni bilemezim
Dil ile söyleyüben sıfatın eremezim
- 2 Sıfatın gelmez dile kandalığın kim bile
Sun'unu demekliğe ben lâyıık olamazım
- 3 Hem evvelsin hem âhir kamu yerlerde zâhir
Hîç makâm yokdur sensiz ben niçin göremezin
- 4 Görmeden deli oldum yanıldım günâh kıldım
Ussum aklım aldırđım esridim ayılmazım

- 5 Çünkü beni esritdin cân u gönül iletidin
Ayırma beni senden buluşdum yad olmazın
- 6 Bana cânı sen verdin Azrâîl'e bildirdin
Senden artuk kimseye emânet veremezın
- 7 Ey Yûnus'u yaradan hicâb götür aradan
Sâdıkam yolunda ben yalan davâ kılmazın

- 1 Bunca gönüller alan cihâna sultân mısın
Hükmün cânlar içinde cân içinde cân mısın
- 2 Nazarın bin cân alır derdin yürekde kalır
Gören kendinden varır âşıkâ kıyan mısın
- 3 Uçan kuşlar uçunur esen yel görse durur
Devler hükmüne girür Belkîs Süleymân mısın
- 4 Yüzünden gün tutulur ay doğmaya utanır
Gören heybetde kalır Yûsuf-ı Ken'ân mısın
- 5 Ölü görse dirilir kalıbına cân gelir
Toprakdan âvâz gelir Îsâ bin Meryem misin
- 6 Aşkın dîne şûr eyler arslana zencîr eyler
Katı taşı mûm eyler Ferhâd-ı zamân mısın
- 7 Aşkın Hakk'a ırgürür cân gözü dîdâr görür
Görenler baş indürür İbrâhîm Edhem misin
- 8 Yüzün dîdâr nûrudur saçın Mi'râc dünüdür
Gören cânın unudur Fahr-ı âlem sen misin

- 9 Yûnus sevdiğin gözle Hak yolunu key izle
Râzın gönülde gizle sen söze beyân mısın

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Bu ömrüm yok yere harc etmişim ben
Cânımı gör ne oda atmışım ben
- 2 Kimesne kimseye etmemiş ola
Onu kim kendime ben etmişim ben
- 3 Amelim rahtını derdim götürdüm
Kamu assım ziyâna satmışım ben
- 4 Cihânda bir sınık saksıdan ötrü
Güherlerim ziyâna satmışım ben
- 5 Amelim ne ki varsa hep riyâdır
Acebdir ihlâsı unutmuşum ben
- 6 Geceye eresini kimse bilmez
Tûl-ı emel başın uzatmışım ben
- 7 Dükeli ömrünü harcına sürdü
Ziyândan bellidir ne ütmüşüm ben
- 8 Ağuya bal diye parmak uzatdım
Aşıma zehr-i kâtil katmışım ben
- 9 Bî-çâre Yûnus'un çokdur günâhı
Onun dergâhına yüz tutmuşum ben

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Dost yüzünü göriceğez niçe karâr kılsın bu cân
Yağmâya verir ol demde yüz bin zâhid dîn ü î mân
- 2 Ta'na vurman âşıklara her ne hâle döner ise
Fermân olamaz kendine müşâhedeye gark olan
- 3 Cân u gönül fehm ü akıl aşk mevcine gark olıcak
Pes niçe ansın ol kişi yazık u müzd assı ziyân
- 4 Cânında gözü yok kişi görmeyiser dost yüzünü
Gözsüz niçe fehm eylesin ne renkdendir işbu cihân
- 5 Yüz bin melik ü selâtîn dost yüzünü göriceğiz
Terk eyleye tahtını vü izzet ü leşker hânümân
- 6 Âşık niçe harâb ise velâyeti arta durur
Onun için ki dâimâ vîrândadır genc-i nihân
- 7 Ayne'l-yakîn gören kişi ırmaz gözün dost yüzünden
Niçe görebilsin onu bu seviden taşra duran
- 8 Yûnus'a bu aşk kızgını komaz dilini tutmağa
Âşıkla mâşûk râzını dürüst diyemeye lisân

- 1 Ol cân kaçan öliser sen ana cân olasın
Ölmüş gönül dirile anda ki sen olasın

- 2 Ölmeklik dirlik ola ölümsüz dirlik bula
Başlı gönül onula merhemi sen olasin
- 3 Sen olduğun gönüller her dem cânın yeniler
Bunlardır ölmeyenler hâkimi sen olasin
- 4 Sen olduğun makâmda ehl-i dâd olur onda
Güç olmaz ol dîvânda sultânı sen olasin
- 5 Cân bedenden uçacak menzilinden göçicek
Ol cihâna geçicek göze ayân olasin
- 6 Tozunu yel almaya bir zerre ırılmaya
Âşık cânı ölmeye mâşûku sen olasin
- 7 Yûnus sen âşık isen aşka muvafık isen
Korkma ulaşık isen ne olursan olasin

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Aceb oldu hâlim bu aşk elinden
Göremezem yolum bu aşk elinden
- 2 Bu cümle âlemin tâcı iken uş
Ayaklarda gubârım aşk elinden
- 3 Garîb bülbülleyin zâri kılarım
Akar çeşmim yaşı bu aşk elinden
- 4 Gazel yapraklayın benzim sarardı
Kararuban düşdüm bu aşk elinden
- 5 Yarın mahşerde ben yırtam yakamı
Niçe feryâd edem bu aşk elinden

- 6 Dağ u taşlar erir bu aşk elinden
Denizler cûşa geldi aşk elinden
- 7 Niçe bin enbiyâ aşka giriftâr
Yer ü gök dopdolu bu aşk elinden
- 8 Çağırıp eydeler gel güç görenler
Benim çilem nedir bu aşk elinden
- 9 N'iderem ben yârin vaslından ayruk
Büküldü kad-bâlâm bu aşk elinden
- 10 Yûnus sen Tapduğ'una kıl duâyı
İçersin zehr-i kâtil aşk elinden

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Gönül usanmadın sen bu seferden
Çalab'ım saklasın seni hatardan
- 2 Kişi kim kişinin kahrın çekince
Gidip görünmemek yeğdir nazardan
- 3 Doğaldan bağrımı doğradı gurbet
Sızar damar ciğer kanı damardan
- 4 Vatan oldu diken gurbet gülistân
Ağu içmek yiğ oldu ney-şekerden
- 5 Güher dedikleri ilm-i hünerdir
Hünermende hüner yeğdir güherden
- 6 Yûnus göğüs açıp dosta giderken
Çalab'ım saklasın seni hatardan

- 1 Erenlere muhib iken yâ münkir olduğun neden
Key sakıngıl tatlı cânın okları çıkmadan yaydan
- 2 Kahır erenler atıdır gayret dahi hil'atıdır
Erenler yayı katıdır okları geçer kayadan
- 3 Bize muhib olanları Hak'dan dileriz onları
Dönüp münkir olanları tîz çıkarırlar aradan
- 4 Bunda el ayak öpülür görenin cânı kapılır
Garîb misâfir yapılır zavye vü mescid-hânedan
- 5 Ağu içerse nûş olsun süçü içerse hoş olsun
Yûnus ile yoldaş olsun gelsin Allah'ına giden

- 1 Ey gönül bir dem bir vakit dünyâdan usanmaz mısın
Bunca fâsid işler ile yüzünden utanmaz mısın
- 2 Sen seni hoş tutgıl arı istiğfâr eyle yârı
Îmân beline bağlanıp dîn donun donanmaz mısın
- 3 Ey metâ'ın kalba satan güherine pûllar katan
Assıyı ziyâna satan assıya uzanmaz mısın
- 4 Gayret içinde mübtelâ günâhlar içinde kodu
Dîn yolunda gönül sayrı cidd ile dayanmaz mısın
- 5 Ölmez vuslat meyın içen ma'siyet denizin geçen
Meyhânedan azim edip mescidlere kanmaz mısın

- 6 Yeri göğü seyrân kılan Arş u Kürsü cevân vuran
Yûnus katında ey gönül bir dem eğlenmez misin

- 1 Taşdın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
Akdın yine kanlı yaşım yollarımı bağlar mısın
- 2 N'idem elim ermez yâre bulunmaz derdime çâre
Oldum ilimden âvâre beni bunda eğler misin
- 3 Yavu kıldım ben yoldaşı onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı ırmak olup çağlar mısın
- 4 Ben toprak oldum yoluna sen aşırı gözedirsin
Şu karşıma göğüs gerip taş bağırlı dağlar mısın
- 5 Harâmî gibi yoluma arkuru inen karlı dağ
Ben yârimden ayrı düşdüm sen yolumu bağlar mısın
- 6 Karlı dağların başında salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için yaşın yaşın ağlar mısın
- 7 Esridi Yûnus'un cânı yoldayım illerim kanı
Yûnus düşde gördü seni sayrı mısın sağlar mısın

- 1 Cânlar cânını buldum bu cânım yağmâ olsun
Assı ziyândan geçdim dükkânım yağmâ olsun
- 2 Ben benliğimden geçdim gözüm hicâbın açdım
Dost vaslına ulaşdım gümânım yağmâ olsun

- 3 Benden benliğim gitdi hep mülkümü dost tutdu
Lâ-mekân kavmi oldum mekânım yağmâ olsun
- 4 İkilikden usandım aşk donunu donandım
Derdi hânına kandım dermânım yağmâ olsun
- 5 Varlık çün sefer kıldı ondan dost bize geldi
Vîrân gönül nûr doldu cihânım yağmâ olsun
- 6 Geçdim bitmez sağınçdan usandım yaz u kışdan
Bostânlar başın buldum bostânım yağmâ olsun
- 7 Taallukdan üzüşdüm ol dostdan yana uçdum
Aşk dîvânına düşdüm dîvânım yağmâ olsun
- 8 Yûnus ne hoş demişsin bal u şeker yemişsin
Ballar balını buldum kovanım yağmâ olsun

- 1 Anıp kıyâmet gününü
Ağlaşalım ol gün için
Ol gün melâmet günüdür
Ağlaşalım ol gün için
- 2 Ol günde yerler yarıla
Cümle ölenler dirile
Cümle günâhlar sorula
Ağlaşalım ol gün için
- 3 Ol günde gök çatlayısar
İnsân niçe katlanısar
Ol günde kim korkmayısar
Ağlaşalım ol gün için

- 4 Âh ol günün korkuları
Koca kılar mâsûmları
Niçe olur mücrimleri
Ağlaşalım ol gün için
- 5 Ol gün katı efgân ola
Erkek dişi uryân ola
Cümle ciğer biryân ola
Ağlaşalım ol gün için
- 6 Ey Yûnus Emre gir yola
Hâl bilmez kardaş ne ola
Meğer dermân Hak'dan ola
Ağlaşalım ol gün için

- 1 Hey yârânlar hey kardaşlar nic'edeyim n'ideyim ben
Sen benim kulum değilsin der olursa n'ideyim ben
- 2 Zelîl mağbûn kala başım anda hîç dinmeye yaşım
Mahşer günü içim dışım nâr olursa n'ideyim ben
- 3 Suç anıcak göyner özüm kan yaş ile dolar gözüm
Yarın Hak katında yüzüm kar'olursa n'ideyim ben
- 4 Fesâd ile dolu içim hey hoca bağışla suçum
Key Cehennem benim için yer olursa n'ideyim ben
- 5 Ben fesâd içinde kaldım Yûnus eydür artdı derdim
Sine varıcağız kabrim dar olursa n'ideyim ben

- 1 Aceb Şu yerde var m'ola
Şöyle garîb bencileyin
Bağrı başlı gözü yaşlı
Şöyle garîb bencileyin
- 2 Gezdim Urum ile Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım
Şöyle garîb bencileyin
- 3 Kimseler garîb olmasın
Hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler olmasın
Şöyle garîb bencileyin
- 4 Söyler dilim ağlar gözüm
Garîblere göynür özüm
Meğer ki gökde yıldızım
Şöyle garîb bencileyin
- 5 Niçe bu derd ile yanam
Ecel ere birgün ölem
Meğer ki sinimde bulam
Şöyle garîb bencileyin
- 6 Bir garîb ölmüş diyeler
Üç gündən sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garîb bencileyin

- 7 Hey Emrem Yûnus bî-çâre
 Bulunmaz derdine çâre
 Var imdi gez şârdan şâra
 Şöyle garîb bencileyin

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Kanda bulam isteyüben ey gönül seni kandasın
 Kanda vîrâne var ise vallâhi gönül andasın
- 2 Ey gönül sana uyaldan kalmadı yüzümün suyu
 Rahmet gele ta ki sana kanda isen dîvândasın
- 3 Bir lahza olursun rûşen bir dem yürürsün perîşân
 Âlemlere nâm u nişân derde esîr dermândesin
- 4 Bir dem âbid bir dem zâhid bir dem âsî bir dem mutî'
 Bir dem gelir ki ey gönül ne dînde ne îmândasın
- 5 Aşk başımdan aşıcığız mevc vuruban taşıcığız
 Bir dem gelir ki ey gönül mescid ile Kur'ân'dasın
- 6 Kayseri Tebriz ü Sivas Nahcuvan u Maraş Şirâz
 Gönül sana Bağdâd yakın âlemlerde dîvândasın
- 7 Yûnus imdi tapdır hemîn akıtma gözünün nemin
 Eğer bugün eğer yarın çün Hakk için kurbândasın

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Eğer aşkı seversen cân olasın
Gönüller tahtına sultân olasın
- 2 Seversen dünyayı mihnet bulasın
Niçe bir eskiye hasretlenesin
- 3 Cihân köhne-sarâydır sen beğisin
Niçe bir eskiye hasretlenesin
- 4 Ağudur bal değil dünyâ murâdı
Niçe bir ağuya parmak banasın
- 5 Kanatsız kuşlayın kaldın yabanda
Kanatlı kuşlara kanda eresin
- 6 Diken olma gül ol eren yolunda
Diken olur isen oda yanasın
- 7 Niyâz için buyurdu Hak namâzı
Niyâzdan vay sana gâfil olasın
- 8 Sana erden asâ gerek bu yolda
Dayanırsan asâyâ dayanasın
- 9 Erenler nefesin asâ idin sen
Eğer nefesine uyarsan fenâsın
- 10 İbâdetler başıdır terk-i dünyâ
Eğer sen ana inanasın
- 11 Atan anan hakı yitirdin ise
Yeşil donlar giyesin donanasın

- 12 Eğer komşu hakkı boynunda ise
Cehennem'de yarın bâkî kalasın
- 13 Yûnus bu sözleri erenden aldı
Sana dahi gerek ise alasın
- 14 Gönüle gireni gönendi derler
Gönüle sen de gir kim gönenesin

- 1 Ey dost seni sevelden aklım gitdi kaldım ben
Pınarları terk edip denizlere daldım ben
- 2 Bir zerre aşkın odı kaynadır denizleri
Düşdüm aşkın oduna tutuşuban yandım ben
- 3 Ol cânda ki aşk ola anda gussa olmaya
Bu aşk bana gelelden gussam gitdi güldüm ben
- 4 Bülbül de âşık olmuş kızıl gülün yüzüne
Gördüm erenler yüzün hezâr destân oldum ben
- 5 Bu aşkı bana verdin ben n'iderem kendözüm
İçim dışım nûr doldu dosta âşık oldum ben
- 6 Sımasan pûtun nefsin abes kamu tâatin
Onu sımağa çâre hele şimdi buldum ben
- 7 Dünyâ cefâsın almak sonucu vefâ imiş
Cefâyı verübenin seni satın aldım ben
- 8 Bir kuru ağaç idim yol üzre düşmüş idim
Bir bana nazar kıldı tâze cüvân oldum ben

- 9 Yûnus sen âşık isen adını miskîn kogıl
Cümlesinden ihtiyâr miskînlikde buldum ben

- 1 Ol vaktin bir olasın ayrılıktan kalasın
Cânsız gel bu kapıya bâkî dirlik bulasın
- 2 Cân tuta gelir isen cânım vardır der isen
Cân şumâr eder isen küllî sağıncılasın
- 3 Bunda ne sağınç şumâr yâ bunda kim kalır var
Çün böyle düşdü sefer gerek yolda olasın
- 4 Derd ile gelmeyince dermâna ermeyesin
Bir cân yolda kor isen yüz bin cânı bulasın
- 5 Kalma fânî sağınca kasd eyle bâkî gence
Yüz bin cihânda bâtın hazînesin bulasın
- 6 Tadarsan aşk tadından geçesin zâhir dînden
Ayrılığın odundan ol vakit kurtulasın
- 7 Yavu vargıl bu yolda her bir türlü menzilde
Cümle söylenen dilde gerek unudulasın
- 8 Ey Yûnus kanı aklın gensizin söyler dilin
Pâyânı yok bu yolun sen kanda dolanasın

- 1 Ayırma beni senden yaradan
Düşüp ölürüm ben bu yaradan

- 2 Öldüğüm için gussa mı yerem
Ala cânımı yine yaradan
- 3 Öldü diyeler kaydım yiyeler
Bir kuş oluban çıkam aradan
- 4 Ağlama derim şol gözlerime
Kan yaş akıdır ağ u karadan
- 5 Yerler mi kodum göl eylemedik
Seller akıtdım her bir dereden
- 6 Ben bir kul idim sen sultân idin
Düşdüm araya bilmem nereden
- 7 Varam kul olam şeyh eşiğine
Abâ dकिनem yüz bin pâreden
- 8 Emrem Yûnus'un murâdı budur
Ere yârına çıka aradan

- 1 Andan beri kim aşkın benimle yoldaş oldu
Rahmân yoluna beni göstermeğe baş oldu
- 2 Cânım üzere durdu Rahmân çerisin derdi
Şeytân ilini vurdu key yağmâ tarâş oldu
- 3 Aşk nefis iline akdı ne buldu ise yakdı
Kibir kal'asın yıkdı anda çok savaş oldu
- 4 Dost yüzün ayân gördüm sır haberlerin sordum
Dedi gizli bilmezsin uş söyledim fâş oldu

- 5 Nefs ili oldu harâb kibr ayaklarda türâb
Gitdi perde vü hicâb dost gözüme tuş oldu
- 6 Aşk oldu elim benim gösterdi doğru yolum
Hakk'a şükür kim hâlim bayağıdan hoş oldu
- 7 Anlar ki göz açdılar bu dünyâdan geçdiler
Bekâyâ ulaştılar menzilleri Arş oldu
- 8 Bunlar bunda kaldılar dünyâyâ aldandılar
Yalancılar oldular hep bunlar kolmaş oldu
- 9 Ölenler hâlin bilmez göz açıp öğün dermez
Miskîn Yûnus Emre'nin meğer bağı baş oldu

- 1 Hak'dan gelen şerbeti içdik elhamdülillâh
Şol kudret denizini geçdik elhamdülillâh
- 2 Şol karşiki dağları mîşeleri bâğları
Sağlık safâlık ile aşdık elhamdülillâh
- 3 Kuru idik yaş olduk ayak idik baş olduk
Kanatlandık kuş olduk uçduk elhamdülillâh
- 4 Vardığımız illere şol safâ gönüllere
Baba Tapduk mânâsın saçdık elhamdülillâh
- 5 Beri gel barışalım yad isen bilişelim
Atımız eyerlendi eşdik elhamdülillâh
- 6 İndik Rûm'u kışladık çok hayr u şer işledik
Uş bahâr geldi geri göçtüük elhamdülillâh

- 7 Dirildik pınar olduk irkildik ırmak olduk
Akdık denize dolduk taşdıık elhamdülillâh
- 8 Tapduğ'un tapusunda kul olduk kapısında
Yûnus miskîn çığ idik pişdik elhamdülillâh

- 1 Zinhâr gönül evinde tutma yavuz endîşe
Bireğiyçün kuyu kazan âkıbet kendi düşe
- 2 Nefsin beğenmeyeni ayruklara sanmagıl
Ayrıklara sanırsan bilgil kim işin şaşa
- 3 Kendine yaramazı bireğiye sanan ol
Adı müsülmân anın kendi benzer keşîşe
- 4 Komadığın nesneyi sunuban götürmegil
Komadığın götürmek düşüre yatlı işe
- 5 Bu dünyada üç kişi Hak dîdârın görmeye
Bir dikçi bir kovcu biri gammâzdır paşa
- 6 Yûnus bu nasîhatı tutan yatlı olmaya
Bir niçe öğüt durur dinlesen başdan başa

- 1 Ey yârânlar ey kardaşlar korkaram ben ölem diye
Öldüğümü kayırmazam etdiğimi bulam diye
- 2 Bir gün görünür gözüme aybım vurulur yüzüme
Endîşeden del'olmuşam n'idem ben ne kılam diye

- 3 Eğer gerçek kul imişsem ona kulluk kıla idim
Ağlayaydım bu dünyada yarın anda gülem diye
- 4 Hemîn geldim bu dünyâya nefsim kulluk etmeğe
İyi amel işlemedim azâbdan kurtulam diye
- 5 Ey bî-çâre miskîn Yûnus günâhın çok neylesin
Sığındım ol Allâh'ıma dedi hem afv kılam diye

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Hoşdur eğer yürür isem aşk oduna yana yana
Pes yanmadan nite olam çün aşk odu düşdü câna
- 2 Cânım aşkın külhânıdır tartınmadan vur odunu
Kamış suyu şeker olur od bırağıcak külhâna
- 3 Her nesne ki çiğ olıcak od olmayınca pişmez ol
Benim dirliğim çiğ idi aşk odu oldu bahâne
- 4 Bu işler tamâm olıcak halvet olur mâşûk ile
Mâşûk yüzün gören kişi gerek yana ve tükene
- 5 Devlet durur ol kişiye yanar ise aşk oduna
Acı tütünü çıkıcak aydın olısar bu hâne
- 6 Ol dost ile pâzârımız fülân vaktan beri değil
Sever idik mâşûkayı henüz gelmeden cihâna
- 7 Râzıyamki ol oda ben günde bin kez yanar isem
Gör niçe cân fedâ kılar şem'i önünde pervâne
- 8 Aşka nice yanar isem dahi şîrîn gelir bana
Cânım fedâ olsun beni bu aşk oduna atana

- 9 Aşk sultânı Tapduk durur Yûnus gedâ bu kapıda
Gedâlara lutf eylemek hem kâidedir sultâna

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Âşık oldum erene ermek ile
Hakk'ı buldum ben eri görmek ile
- 2 Ere erdim erde buldum maksûdum
Bulamadım taşradan sormak ile
- 3 Ne yere bakdım ise er oturur
Gönlün aldım yüz yere sürmek ile
- 4 Hak'dan imiş cânlara cümle nasîb
Olmaz imiş Ka'be'ye varmak ile
- 5 Ka'be senin eşiğindir öyle bil
Bulamadım yol çekip varmak ile
- 6 Beni gören bir pûla saymaz idi
Şimdi gören gösterir parmak ile
- 7 Bir göl idim kıldı erenler nazar
Deniz oldum dört yana ırmak ile
- 8 Geldi ün Yûnus diye durdum örü
Gözüm açdım kulağım vurmak ile

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

- 1 Vâf-ı hâlin eydiserem vuslat hâlin bilenlere
Yedi türlü nişân gerek hakîkate erenlere
- 2 Bu yedisinden birisi eksik olursa olmaya
Birisi eksik gerekmez bu sarp yola varanlara
- 3 Evvel nişânı bu durur yermeye cümle milleti
Yerenler kaldı yerini yer değmedi yerenlere
- 4 İkinci nişânı budur hîç nefsinı semirtmeye
Zinhâr siz andan olmanız nefsinı kul olanlara
- 5 Üçüncü nişânı budur cümle heveslerden geçe
Hevesler eri yolda kor yetemez yol varanlara
- 6 Dördüncü nişânı budur dünyâdan münezzeh ola
Dünyâ seni sayrı eyler ne kul kaysı sayrılara
- 7 Yûnus yedi nişân dedi evet üçünü gizledi
Onu dahi eydiverem gelip halvet soranlara

- 1 Vücûd bir binâ durur sırr-ı hikmet içinde
Gönül bir bünyâd durur nakd ol bünyâd içinde
- 2 Gönül sultân hâkim cân cümle iş ona kurbân
Dil dahı bir tercümân yürür kudret içinde

- 3 Gönül oturur tahta hüküm eder Kâf'dan Kâf'a
Nefis durmuş irakda meyli iştet içinde
- 4 Ol nefis kim cânâ uyar mânâdan sanma duyar
Her dem ana uymayan bil inâyet içinde
- 5 Evvel kapı şerîat geçse andan tarîkat
Gönül evi marifet aşk hakîkat içinde
- 6 Şerîat şîrîn olur işidene hoş gelir
Ne kim dilerse kılar ol şerîat içinde
- 7 Tarîkat cân yoldaşı cân ile olur işi
Tarîka giren kişi dün gün ibret içinde
- 8 Marifet gönül ile dün ü gün zârî ile
Söylesem gelmez dile sırr-ı sıfat içinde
- 9 Hakîkat aşkdır ayân görsün ol şebih beyân
Hakîkat donun giyen ağır hil'at içinde
- 10 Şerîat sûret evi tâate girer kavî
Âleme çıkdı çavı ubûdiyyet içinde
- 11 Tarîkat cânâ gelir tâatına cân kılar
Girmeyen ziyân kılar iş bu devlet içinde⁷
- 12 Hakîkate erenler hakîkati bulanlar
Ne bahtlıdır cânları hep muhabbet içinde
- 13 Her kim şerîat bile hem okuya hem kıla
Ol gerek kim er ola dün gün tâat içinde
- 14 Ger tâat kılmaz ise üstâda varmaz ise
Şer'iden olmaz ise adı la'net içinde

7 "kılar" kelimesi "kalur" veya "bulur" olabilir. Fakat yazmalarda bu şekilde geçtiği için müdahale etmedik.

-
- 15 Şerîat ana eydür ana abes ol addır
Onun makâmı oddur şol âhîret içinde
- 16 Her kim tarîka gire gerek mâl terkin ura
Yola doğru cân vere bu tarîkat içinde
- 17 Ger doğru durmaz ise mâl terkin urmaz ise
Yola cân vermez ise duymaz sohbet içinde
- 18 Tarîkat onun değil ol kılmış yolun melûl
Hak kılmaz onu kabûl bulmaz rahmet içinde
- 19 Ger bahrî olmaz ise denize dalmaz ise
Seyrânın bilmez ise yokdur kıymet içinde
- 20 Marifet gönül şehri makâmın bulur fakrı
Bahrî gerekdir bahrî bu marifet içinde
- 21 Marifet andan irak anın değildir durak
İşi olsa da yavlak anın bu ad içinde
- 22 Her kim hakikat süre kahrı lutfu bir göre
İş aça doğru dura bu hakikat içinde
- 23 Ger doğru durmaz ise yoluna ermez ise
Kahrı hoş görmez ise adı yok ad içinde
- 24 Anın değil hakikat ol devlet ol nasîhat
Evvel âhir âkıbet bulunca mât içinde
- 25 Bu dört menzildir utan ledün makâmın tutan
Oldur menzile yeten tamâm murâd içinde
- 26 Ol menzile yetenin dört nişânı var anın
Ol nişânı kılanın yeri rahmet içinde

- 27 Sûretin halka düze Hakk'ın yolunda ize
Çıka seyir eyleye ol semâvât içinde
- 28 Tevekkül işi ola kanâat aşî ola
Înâyet başî ola nûr-ı rahmet içinde
- 29 Kıyl u kâle mecâl yok ol hâldir ona kâl yok
Hergiz ana ecel yok ezel-ebed içinde
- 30 İştir bunca âvâzlar dediğim mânâ sözler
Tapduk Yûnus'u gözler bu vilâyet içinde

- 1 Miskînlikden buldular kimde erlik var ise
Merdivenden etdiler yüksekten bakar ise
- 2 Gönül yüksekde gezer dembedem yoldan azar
Dış yüzüne ol sızar içinde ne var ise
- 3 Ak sakallı pîr koca bilmez ki hâli nice
Emek yemesin hacca bir gönül yıkar ise
- 4 Sağır işitmez sözü gece sanır gündüzü
Kördür münkirin gözü âlem münevver ise
- 5 Gönül Çalab'ın tahtı gönüle Çalap bahdı
İki cihân bedbahtı kim gönül yıkar ise
- 6 Sen seni ne sanırsan ayruğa da onu san
Dört kitâbın mânâsı budur eğer var ise
- 7 Bildik gelenler geçmiş konanlar geri göçmüş
Aşk şarâbından içmiş kim mânâ duyar ise

- 8 Yûnus yoldan ırmasın yüksek yerde durmasın
Sinle sırât görmesin sevdiği dîdâr ise

- 1 Bir söz diyeyim sana dinle cânın var ise
Hiç tama' eylemegil aklın sana yar ise
- 2 Yavuzluk eylemegil lânet işitmeyesin
Senden sonra söylene key eyliğin var ise
- 3 Yavuzluktan kem bitdi yâ iylikden kim yitdi
İylik Hakk'a yaraşır sende ikrâr var ise
- 4 İkrâr erin yarıdır varsa Uçmak yeridir
Bâhil uçmak görmeye yüz bin gözü var ise
- 5 Mânâda getirmişler kardaşdan yâr yeğrekdir
Oğuldan dahi tatlı eğer doğru yâr ise
- 6 Yârin sana mukâbil tapusunda sücûd kıl
Çıkar ciğerin yedir eğer çâren var ise
- 7 Gördün yârin eğridir nen var ise ver kogıl
Ululardan meseldir işitdiğin var ise
- 8 Ekmek yeyip tuz basmak ol nâ-merdler işidir
Ekmek anı komaya tuzun hakkı var ise
- 9 Çok söz hayvân yüküdür az söz erin görküdür
Bilene bir söz yeter cânda gevher var ise
- 10 Yûnus miskîn delidir hem sözünden bellidir
Ayıblaman yârenler eksikliği var ise

- 1 Var derd ile yan yürü dermâna erişince
Aşk ile kulluk eyle sultâna erişince
- 2 Sular gibi seyr eyle bir yerde karâr etme
Alçaklara ak yürü ummâna erişince
- 3 Gâyet hor u hakîr ol başda Halîl olasın
İsmâîl gibi sen de kurbâna erişince
- 4 Eyyûblayın sabr eyle Yâkûblayın çok ağla
Yûsuf-sıfat sen dahi Ken'ân'a erişince
- 5 Yûnus sen bu gevheri harc eyleme nâdâna
Bu yolda neler çekdin ol kâna erişince

- 1 Uş yine nazar oldu bu bizim cânımıza
Muhammed bünyâd vurdu dîn ü îmânımıza
- 2 Peygamberler serveri dîn direği Muhammed
Gör ne gevherler kodu bu bizim kânımıza
- 3 Gelin amel edelim elimiz erer iken
Ecel erer ansızın irgürmez sanımıza
- 4 Ey dirîgâ n'idelim bizde amel olmazsa
Hışm edip yapışalar bu kefen donumuza
- 5 Sorucular geleler soru hesâb soralar
Karanu sin içinde otura yanımıza

- 6 Ölüm Hak'dır bilirsin niçin gâfil olursun
Azrâil kasd ediser günâhlı tenimize
- 7 Miskîn Yûnus bu sözü kendözinden eyitmez
Hak Çalap veribidi sebakın dilimize

- 1 Yine bu bâd-ı nev-bahâr hoş nev' ile esdi yine
Yine kışın sovukluğu fuzûlluğun kesdi yine
- 2 Yine rahmeti bî-kıyâs yine işret oldu dem-sâz
Yine geldi bu yeni yaz kutlu kadem basdı yine
- 3 Yine yeni hazîneden yeni hil'at giydi cihân
Yine verildi yeni cân ot u ağaç sesdi yine
- 4 Ölmüş idi ot u şecer dirilüben geri biter
Müşriklere nükte yeter var eyledi nesli yine
- 5 Yine sahra vü mergzâr hoş akar esrik bu sular
Cihânlara saçdı nisâr cümle âlem dostu yine
- 6 Yine yer yüzü donanıp kat kat olup renge batıp
Bülbül güle karşı ötüp cân budağa asdı yine
- 7 Sözüm değil yaz kış için geldi mâşûka iş için
Oldu yeni bağışlamak pâdişâhın kasdı yine
- 8 Yine Yûnus başdan çıkıp âr u nâmûsu yıkıp
Âşıkların cur'asından ulu kadeh içdi yine

- 1 Tutgıl bir Tanrı hâsını
Gel ikrâr et erenlere
Silerer gönlün pâsını
Gel ikrâr et erenlere
- 2 Öyle bir berkitgil ahdin
Hem mâlın olsun hem rahtın
Hakk'ı bilmek olsun cehdin
Gel ikrâr et erenlere
- 3 Erenlerdir Tanrı hâsı
Silerler gönülden pâsı
Dost iledir mu'amlesi
Gel ikrâr et erenlere
- 4 Gider gönül teşvîşini
Bezeme hoyrat nakşını
Uçurmadan cân kuşunu
Gel ikrâr et erenlere
- 5 Geç bu uzun endîşeden
Erdire nefsin uşadan
Bakmagıl dosta taşradan
Gel ikrâr et erenlere
- 6 Bu cân sana bâkî kalmaz
Onda varan geri gelmez
Son pişmânlık assı kılmaz
Gel ikrâr et erenlere

- 7 Bu dünyâyı elden bırak
Âhirete eyle yerak
Erenlerden olma ırak
Gel ikrâr et erenlere
- 8 Eğer seversen Allah'ı
Hoş nidâ eyle o şâhı
Hak rahmet eder vallâhi
Gel ikrâr et erenlere
- 9 Yûnus sen pişmân olmadan
İrişgil ere ölmeden
Bu dünyâ sana gülmeden
Gel ikrâr et erenlere

- 1 Sana derim ey velî
Dur erte namâzına
Eğer değilsen ölü
Dur erte namâzına
- 2 Ezân okur müezzin
Çağırır Allah adın
Yıkma dînin bünyâdın
Dur erte namâzına
- 3 Ağar pervâze kuşlar
Tebîh okur ağaçlar
Himmet alan kardaşlar
Dur erte namâzına

- 4 Namâzı kıl zikr eyle
Elin götür şükr eyle
Öleceğin fikr eyle
Dur erte namâzına
- 5 Namâz kıl yerak olsun
Âhretde gerek olsun
Sininde çırâk olsun
Dur erte namâzına
- 6 Namâz kıl îmân ile
Yatmagıl gümân ile
Gidesin emân ile
Dur erte namâzına
- 7 Çıka gide cân dahı
Şöyle kala ten dahı
Dervîş Yûnus sen dahı
Dur erte namâzına

- 1 Muhammed'in medhini edelim baş üstüne
Zîrâ ki ol Muhammed yürüdü Arş üstüne
- 2 Arş'ına basdı kadem ol Resûlullâh benem
Düşdü bu cümle sanem ser-nigûn Ferş üstüne
- 3 Bir taş kıldı nazar mu'cizât ile yarar
Çıkdı bir tâvus-ı dünyâ türlü nakış üstüne
- 4 Taş elinde söyledi Hak Resûl'sün sen dedi
Onun için komadı bir taşı taş üstüne

- 5 Muhammed'e kâfirler üç kez ağı verdiler
Birin kuzuyla yedi ikisin aş üstüne
- 6 Ağuyu kıldı şeker ol Resûlu'llâh meğer
Ver salâvât zenbûr-vâr derd ile yaş üstüne
- 7 Yûnus Emrem sen gine Mustafâ'ya kıl selâm
Ol dahi kıla edâ yüz ile baş üstüne

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bir imâret göster bana kim sonu vîrân olmaya
Kazanı gör ol mâlî kim senden o geri kalmaya
- 2 Döküle altûnun mâlın ayruk ile ola hâlin
Senden geri kalan mâlın sana bil assı kılmaya
- 3 Ol mâl ki Halîl'indir hayırlara yilterler anı
Ol mâl ki Kârûn'undur ıssı hîç râhat bulamaya
- 4 İsrâfil sûrunu üre dağları yerinden tura
Bir karınca cevâbını bin Süleymân viremeye
- 5 Bu dünya hep ıssız kala altûnu mâlî döküle
Sebîl olubanı yite hergiz ıssı bulunmaya
- 6 Hey Yûnus Emre ölünce var yürü doğru yolunca
Dünyâsını terk edenler yarın Hazret'de ölmeye

- 1 Ben dost için ağlar isem gözüm yaşını kim sile
Yaşım niçe dine benim böyle acâib derd ile
- 2 Ey yârânlar gelin beri anlayayım ahvâlimi
Hiç kimsene ola mı kim bu derdime dermân kıla
- 3 Cümle âlem gelir ise onsuz dermân olmayısar
Derdime kim dermân olur çün gönlümde ol seville
- 4 Ölüp sine girer isem etim tenim çürümeye
Onun için kim dünyadan ben giderem sevmek ile
- 5 Yârenlerim eydür bana ayruk onu görmeyevüz
Firkâte düşdü sûretim bir menzilden bir menzile
- 6 Bir gözü yaşlı ârife uğradım eydür ağlagıl
Bunda çok ağlayan kişi onda gider güle güle
- 7 İlm-i sâbıkdan ileri dahi *Elest* belirmeden
Ben ol idim ol ben idi şimdi niçesi kesile
- 8 Ol kıyâmet pâzârında her bir kula baş kayısı
Ne kayırsın onu seven çün ol arasâtda bile
- 9 Ol dost ile benim işim ölüp dahi bitmeyiser
Bu niçe ola kim bite çün gönülde dost seville
- 10 İsrâfil sûru üricek her bir sûret nefsim diye
Ben anmayam hîç Yûnus'u Tapduk gele ol dem dile

- 1 Zihî şîrîn hûylu dilber ki bu dem durağı cânda
Cân evini ala çün dost hemân özü sığar anda
- 2 Cân içinde dostu bulan ayruk yerde ne istesin
Onu taşra soranların ömrü geçdi perâkende
- 3 Onun kim aşkı gözgüsü kendinde gösterir bizi
Gönül esrik Hakk'a âşık esîr olmuş bu dermânde
- 4 Onu bana sorar isen yönüm dostdan yana benim
Her ne hâlde yürür isem mihrim arta durur günde
- 5 Bu sûretde kim var dahi yönün ayruk yana döner
Benim varlığım dost aldı eserimdir kalan bunda
- 6 Onu bana soranlara niçe nişân eydiverem
Diliyle kim eydibile bu aşkın durağı kanda
- 7 Zihî kim ilâhî devlet kime yoldaş olur ise
Ki dost ile sürdü ömrü bu arada bu mekânda
- 8 Dostdan yana giden kişi kendiliğin koyasıdır
Dünyâ tutagelen harîf geçmeyiser bu dîvânda
- 9 Niçe şîrîn durur gel gör ki kocalar yiğit olur
Esrikliğı ayılmadan ne şûr eder bu meydânda
- 10 Yûnus gel gör âşıkları niçe yavru varıp durur
Dünyâ âhret elden koyup ne verende ne alanda

- 1 Mânâ berâtın aldık uş yine elimize
Hak sözü veribidi pâdişâh dilimize
- 2 Hak sözlerini söyler cânları hayrân eyler
Câhillere giremezler bu bizim seyrimize
- 3 Sırrımıza ermezler inen yoldaş olmazlar
Değmeler hâldeş olmaz bu bizim hâlimize
- 4 Hâlimize hâldeş ol yolumuza yoldaş ol
Müşkilin beyân olsun baş indir ulumuza
- 5 Bu bir genc-i nihândır n'ister sofular bunda
Niçe ördek niçe kaz hoş iner gölümüze
- 6 Şol bâkîye biz tapduk dünyâyı elden koduk
Âhreti kabûl etdik şâkiriz ulumuza
- 7 Yûnus sen bahrî olgıl nûr denizine dalgıl
Bu Hak sözleri algıl eresin kânımıza

- 1 Görenin hâli döner nişânsız bî-nişâna
Esritdin cümle halkı sırf içirdin peymâne
- 2 Sen bunca sıfat birle pinhân iken ey server
Âşıklar devletisin meşhûr oldun cihâna
- 3 Onu işiden kulak ebsem oldu kaldı sak
Cümle gönüller mutlak saddâk dedi bürhâna

- 4 Sana biriken birlik oldur ebedî dirlik
Senden ayruğu bildik cümle kuru efsâne
- 5 Senin hikmetin ırak sensin cânlara durak
Sen yandırdığın çerâk bildik ebedî yana
- 6 Sen hâsların bâbısın âşıklar kitâbısın
Mutlak dîdâr kapısın görenler mahlûk sana
- 7 Yer gök kâim durduğu denizler mevc vurduğu
Cennet ü Hûr olduğu cümle sensin bahâne
- 8 Dahı yer gök yok idi cümle söz mensûh idi
Âşıklar taparlardı ol bî-nişân Sübhân'a
- 9 Senin kaşın durmadan ok atar yay kurmadan
İsrâfil sûr ürmeden nice cânlar uyana
- 10 Bu göz kendözün görmez nişânın nişân vermez
Yûnus'un aklı ermez inen oldu dîvâne

- 1 Hak yolunu gözler isen
Gel yanalım dostlar ile
Âşık izin izler isen
Gel yanalım dostlar ile
- 2 Yok bu dünyânın vefâsı
Bî-aded küllî cefâsı
Hiç bunun yokdur vefâsı
Gel yanalım dostlar ile
- 3 Hep yana yana bulmuşlar
Hak dîdârına ermişler

Seferin kaydın görmüşler
Gel yanalım dostlar ile

4 N'idem sanırsın dünyâda
Yeter gezdiğin hevâda
Dermân isteyelim derde
Gel yanalım dostlar ile

5 Kanı ata kanı ana
Bildin bu dünyâyı fenâ
Anda râhat gerek câna
Gel yanalım dostlar ile

6 Ey bî-çâre Yûnus hemân
Dost yoluna gerek kurbân
Ver cânını iste cânân
Gel yanalım dostlar ile

1 Her kime kim dervîşlik bağışlana
Kalbı gide pâk ola gümüşlene

2 Nefesinden müşk ile anber tüte
Budağından il ü şâr yemişlene

3 Yaprağı dertli için dermân ola
Gölgesinde çok kademler işlene

4 Âşıkın gözü yaşı hem göl ola
Ayağından sâz bitip kamışlana

5 Cümle şâir dost bahçesi bülbülü
Yûnus Emre arada dürrâclana

- 1 Âşıkları Tamu'ya yandırmaya
Uçmağ'ına bunlar baş indirmeye
- 2 Yedi Tamu bir âha katlanmaya
Yedi deniz aşk odun söndürmeye
- 3 Buyruğun tutmaz isen Âdem'leyn
Üç yüz yılda yaşını dindirmeye
- 4 Bin yıl cefâ çekmeyince Nûh gibi
Tûfân'ında gemiye bindirmeye
- 5 Kurbân olmayınca İsmâîl gibi
Kimse için gökden koç indirmeye
- 6 Çobanlık etmeyince Mûsâ'layın
Kelîm'im deyip Tûr'a göndermeye
- 7 Hulkun olmayınca Muhammed gibi
Hak dîdârın sana göstermeye
- 8 Yûnus kogıl sen bu kuru davâyı
Vay ona ki Allah uyandırmaya

- 1 Bir şâha kul olmak gerek hergiz ma'zûl olmaz ola
Bir eşik yasanmak gerek kimse elden almaz ola
- 2 Bir kuş olup uçmak gerek bir kenâra geçmek gerek
Bir şerbetden içmek gerek içenler ayılmaz ola

- 3 Çevik bahrî olmak gerek bir deryâyâ dalmak gerek
Bir gevher çıkarmak gerek sarrâf onu bilmez ola
- 4 Bir bahçeye girmek gerek hoş teferrüc kılmak gerek
Bir gülü yıylamak gerek hergiz ol gül solmaz ola
- 5 Kişi âşık olmak gerek mâşûkayı bulmak gerek
Aşk oduna yanmak gerek ayruk oda yanmaz ola
- 6 Bir toyu toylamak gerek bir soyu soylamak gerek
Bir sözü söylemek gerek kimse onu bilmez ola
- 7 Kişi Hakk'ı bilmek gerek Hak haberin almak gerek
Zinde iken ölmek gerek varıp anda ölmez ola
- 8 Miskîn Yûnus var dek otur yüzünü Hazret'e götür
Tapduk'layın bir er getir hiç cihâna gelmez ola

- 1 Ey aşk delisi olan ne kaldın perâkende
Ol seni deli kılan yine sendedir sende
- 2 Dünyâ âhîret ol Hak yer gök doludur mutlak
Hiç gözlere görünmez kim bilir ne nişânda
- 3 Her kim onu gördüm dese gerek oda yakalar
Her kim ona şek getirir ne dînde ne îmânda
- 4 Ger meyhâneye vardım onsuz yer göremedim
Yine ona sataşdım girdim dahi külhânda
- 5 Her kim aradı cismin cisminde buldu hasmın
Ne dünyâ âhret ona ne assı ne ziyânda

- 6 Bir niçesine kaç der bir niçesine tut der
Kaçanla bile kaçar bile durur duranda
- 7 Uğru diye kullarını giriftâr eden ol
Medet edip erişen yine bile zindânda
- 8 Eydürler miskîn Yûnus niçin deli oldun sen
Ne akl u ne fehm kalsın iş bu sırrı duyanda

- 1 İçimde bir dert oldu diyeyim dervîşlere
Dervîşlerin kademi kutludur her işlere
- 2 Her kimin ki derdi var dermân isteyü gider
Benim dermânım sensin bağrımdaki başlara
- 3 Aşkdan sebak alırsın hem key katı bilirsin
Nite revâ görürsün hizmeti dervîşlere
- 4 Aşkının cefâsından dünün günün ağlarım
Akan pınar ne misâl gözden inen yaşlara
- 5 Câna tuzak kuralım şâyed aşk ele gire
Aşkî niçe avlarlar soralım tutmuşlara
- 6 Şöyle hevâî gelir tuzak ilmin kim bilir
Niçe tuzak kuralım bu konmadık kuşlara
- 7 Yûnus gönlün alanı sen kime söyleyesin
Sorar isen sor imdi sen onu bulmuşlara

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Âşık oldum bugün meydân içinde
Benem key pehlivân merdân içinde⁸
- 2 Bu dem aşkın suyuyla gayrı yudum
Aceb ârif benem irfân içinde
- 3 Bugün aşk bahrinin gavvâsı oldum
Gevherler bulmuşam ummân içinde
- 4 Benem bugün harâbât u melâmet
Benem ol yürüyen seyrân içinde
- 5 Eğerçi küfr donunu geydi sûret
Gönül cânı görür îmân içinde
- 6 Eğer ârif isen bilgil ki bennâ
Geri kendisidir dükkân içinde
- 7 Onu isteyici çokdur velâkin
Benem mahrûm hemân mihmân içinde
- 8 Yûnus aşkınla kâimdir bu âlem
Onunçün devr eder devrân içinde

8 “Merdân” kelimesi yazmada “meydân” şeklindedir. Yûnus kafiye kelimesini tekrar etmeyeceğine göre bu kelime “merdân” olmalıdır. Nitekim Yûnus bu kalıbı başka beyitlerinde de kullanmaktadır.

- 1 Kimseye düşmân tutmazuz ağyâr dahi yârdır bize
Kanda ıssızlık var ise mahalle vü şârdır bize
- 2 Adımız miskîndir bizim düşmânımız kimdir bizim
Biz kimseye kîn tutmazuz kamu âlem yârdır bize
- 3 Pîşrev bize Kur'ân durur vatan bize Cennet durur
Ol Tamu'yu Hak yandırır ol gül-i gülzârdır bize
- 4 Biz âhret gamın yeyicek dün ü gün yâ Hû deyicek
Hak'dan yana gönelicek denizde yol vardır bize
- 5 Dünyâ bir avratdır karı yoldan koyar niçeleri
Sürün gitsin ol ayyârı anı sevmek ârdır bize
- 6 Dünyâ harâmdır hâslara lâkin helâldir hamlara
Bu dünyâyı dost tutmazuz ol dünyâ murdârdır bize
- 7 Yûnus eydür Allah deriz Allah ile kapılmışız
Dergâhına yüz tutuban hemân bir ikrârdır bize

- 1 Bir acâib aşk geldi bende bu hâl üstüne
Gönlümü taht eyledi oturdu cân üstüne
- 2 Sen sultânsın ben kulum sen gülsün ben bülbülüm
Hükmün âleme yeter ne kim var kul üstüne
- 3 Evvel bahâr olıcak ağaçlar donanıcak
Gör niç medh ederler bülbüller gül üstüne

- 4 Görürsün âşıkları gezerler halk içinde
Kişi var görmez gözü oturmuş yol üstüne
- 5 Sözler eyitdim diye Yûnus nükte etmegil
Dahı yeğrek eydür var el vardır el üstüne

- 1 Gitdi bu kış zulmeti geldi bahâr yaz ile
Yeni nebâtlar bitdi mevc vurdu hep nâz ile
- 2 Yine merg-zâr oldu uş yine gülzâr oldu
Ter nağme düzer oldu mûsikîde sâz ile
- 3 Hoş haber geldi dostdan yaradı bâğ u bostân
İlm okur hezâr destân bülbülleri râz ile
- 4 Kim görmüşdür baykuşun gülistâna girdiğın
Leylekler zikr edemez bir latîf âvâz ile
- 5 Yâ niçe saklar isen dürdâne gevher olmaz
Keklik keklikle uçar hemîşe bâz bâz ile
- 6 El kuşu elden ele gül kuşu gülden güle
Baykuş vîrâne sever şâhinler pervâz ile
- 7 Kanda ki bir gövde var kerkesler onda uşer
Tûtîler evin şeker bulurlar kafes ile
- 8 Her şahsın kendi tuşun kendine tuş eyledi
Sâdıklar ikrâr ile sûfîler namâz ile
- 9 Câhil münâfık münkir cümle aklına şâkir
Âşıklar dîdâr sever ârifler niyâz ile

-
- 10 Dervîşlik dedikleri dilde haber değildir
Hak ile Hak olana onda menzil düzile
- 11 Ben dervîşim diyenler yalan davâ kılanlar
Yarın Hak dîdârını görmeyiser göz ile
- 12 İlm ü amel ne assı bir gönül yıkdın ise
Ârif gönül yaptığı berâber hicâz ile
- 13 Ulu dîvân kurula anda kulluk sorula
Bin tekebbür vermeye bir garîb-nüvâz ile
- 14 Eğriler eğri ile doğrular doğru ile
Yalan yalanı sever gammâzlar gammâz ile
- 15 Kimi dükkândan bakar kimi hoşluklar sever
Kimi bir pûla muhtâc kimisi cânbâz ile
- 16 Kula nasîb değicek sultân elden alamaz
Zülkarneyn n'eyledi yâ Hızır u İlyâs ile
- 17 Görmez misin Edhem'i tahtını terk eyledi
Hak katında hâs oldu bir eski palâs ile
- 18 Bu dünyâyâ inanma dünyâyı benim sanma
Niçeler benim demiş giderler ham bez ile
- 19 Aşk yağmuru damlası gönül göğünden damar
Sevgi yeli götürür yağmuru ayaz ile
- 20 Yûnus imdi gam yeme n'idem ne kılam deme
Gelir kişi başına ezelde ne yazıla

- 1 Sen bu cihân mülküne geldim gelmedim deme
Tut evliyâ eteğin zinhâr elinden koma
- 2 Gâfil olma ömr geçdi bir niçe yılın aşdı
Aşkdır kaydadı taşdı buldum bulmadım deme
- 3 Aşk bî-karâr denizdir cânını aşka yüzdür
Denizde bahrî vardır yüzdüm yüzmedim deme
- 4 Gemi denize girdi bir zamân cevân vurdu
Bir gün gemi gark oldu bozdum bozmadım deme
- 5 Denizde hakâyıklar cevân vurur balıklar
Yûnus deniz mevcine daldım dalmadım deme

- 1 Âlem düşmân olur ise beni dostdan ıramaya
Dost kanda ise ben onda düşmânlık ayıramaya
- 2 Dost ehli bizim ile hem dost bundadır bize ne gam
Yüz bin cehd ederse düşmân dost mahfilin duramaya
- 3 Düşmân bana n'idebile işim gücüm dostdan yana
Dost makâmı cân içinde düşmân eli eremeye
- 4 Sultânlar âcizdir anda ne gönüldedir ne cânda
Mahrûmdur iki cihânda kim dost yüzü göremeye
- 5 Kime kim dost kapı açâ düşmânı elinden kaçâ
Yûnus ağzı güher saçâ değme ârif deremeye

- 1 Dirliğim ne idiğin eydeyim kıldan kıla
Irak yakın işide hâs u âm cümle bile
- 2 Hâs u âm mutî âsî dost kuludur cümlesi
Kullar yol varmayınca şâha kim varibile
- 3 Dosta gidenin yolu gönül içinden geçür
Bir amel eylemedim gire idim gönüle
- 4 Dosta giden kişiler unudur kendözünü
Ben nereye varırsam beni ileden bile
- 5 Senlik benlik olıcak iş ikilikde kalır
İkilik tutan kişi niçe birike birle
- 6 Bundan böyle dost ile bilmezem n'olasını
Şimdiye değin ömrüm geçmiş yok sevda ile
- 7 Bu kıssam uzun durur niçe tükedebilem
Kangı bir eksikliğim getirebilem dile
- 8 Yetmiş iki milletin ayağın öpmek gerek
Yaramağcün mâşûka cümle millete bile
- 9 Âşık mı idi Yûnus vuslat bulaydı bugün
Âşık karâr mı eder yarınki vâde ile

- 1 San'atın yeğreği çün namâz imiş hoş pîşe
Namâz kılan kişide olmaz yavuz endişe

- 2 Tanlacak duru gelgil elini suya urgıl
Üç kez salâvât vergil andan bakgil güneşe
- 3 Allah buyruğun tutgil namâzın kılıp gitgil
Namâzın kılmayınca zinhâr varmagıl işe
- 4 Evinde helâline beş vakt namâz öğretgil
Öğüdün tutmaz ise yazığı yokdur boşa
- 5 Namâz kılmaz kişinin kazandığı hep harâm
Bin kızılı var ise birisi gelmez işe
- 6 Namâz kılmayana sen müslümândır demegil
Hergiz müslümân olmaz bağı dönmüşdür taşa
- 7 Yûnus imdi namâzın komagıl sen kıla gör
Ansızın ecel erer ömür yetişir başa

- 1 Bir ay gördüm bu gece kamu burçlardan yüce
Esritdi gönlüm cânım bilmezem hâlîm niçe
- 2 Nûr Muhammed nûrudur Halîlullâh sırrıdır
Sanasın kim açıldı Uçmak'dan bir deriçe
- 3 Ol ayın şûlesinden âlem münevver oldu
Gönlümdeki çerâğı uyardı ulu hoca
- 4 Müddeî bizi görmez gözüne girersevüz
Gerekse yüz kez varsın Ka'be'ye ulu hacca
- 5 Âşıkların yüzünden bellidir benizinden
Her kim âşık olmadı benzer kuru ağaca

- 6 Kur'ağacı n'iderler kesip oda yakarlar
Bülbüller ötüceğiz nevbet değmez dürrâca
- 7 Yûnus'u ögen öğsün sögen Yûnus'a söğsün
Keçe suya salıpdır ne durur erte gece

- 1 Yine yaz günleri geldi
Söyle bülbülcüğüm söyle
Cümle çiçekler zeyn oldu
Söyle bülbülcüğüm söyle
- 2 Kış çıkıcak erdi bahâr
Cânını gafletden uyar
Cennet'e döndü her diyâr
Söyle bülbülcüğüm söyle
- 3 Yeşil don giydi ağaçlar
Pervâz vurup uçar kuşlar
Nefesin cânlar bağışlar
Söyle bülbülcüğüm söyle
- 4 Aşk ile eylegil cûşu
Gider gönlünden teşvîşi
Çıkuban gülzâra karşı
Söyle bülbülcüğüm söyle
- 5 Kuru dikende gül biter
Hasretinden yine yiter
Dertli m'oldun benden beter
Söyle bülbülcüğüm söyle

- 6 Bülbül aÇık durur gle
ÂŞıkın hâlin kim bile
Gle karşı hoş aşk ile
Söyle blbcgm söyle
- 7 Kudret haznesi açıldı
Âleme rahmet saçıldı
Hulle donları biildi
Söyle blblcgm söyle
- 8 Şeyhim ondadır ben bunda
Cânım karâr kılmaz tende
Zârılığım dn  günde
Söyle blblcgm söyle
- 9 Kanadını aa bilirsin
Auban ua bilirsin
Deryâlar geçe bilirsin
Söyle blblcgm söyle
- 10 Yuvandan yavrun aldılar
Seni dîvâne kıldılar
Zamân byl'olur dediler
Söyle blblcgm söyle
- 11 Geçdi yâ ömrümün varı
Kor gidersin bu glzârı
Yûnus'un mnisi yârı
Söyle blblcgm söyle

- 1 Aşkın ile âşıklar yansın yâ Resûlallah
İçip aşkın şarâbın kansın yâ Resûlallah
- 2 Şol seni seven kişi komuş yoluna başı
İki cihân güneşi sensin yâ Resûlallah
- 3 Şol seni sevenlere kıl şefâat onlara
Mü'min olan tenlere cânısın yâ Resûlallah
- 4 Şol seni sevdi Sübhân oldun kamuya sultân
Cânım yoluna kurbân olsun yâ Resûlallah
- 5 Âşıkım şol didâra bülbülem şol gülzâra
Seni sevmeyen nâra yansın yâ Resûlallah
- 6 Dervîş Yûnus'un cânı âlem şefâat kânı
İki cihân sultânı sensin yâ Resûlallah

- 1 Dostdan haber kim getirdi sorun seher yellerine
Hak Çalab'ım bititmesin ayrılığın kullarına
- 2 Vay bu ayrılık firâkı dünyâ kime kaldı bâkî
Hak Çalab'ım olmuş sâkî kadeh sunar kullarına
- 3 Ol kadehin içi dolu onu içen olur deli
Ol hocanın tâlibleri bel bağlamış yollarına
- 4 Hocanın tâlibi çokdur hiç bundan kemteri yokdur
Şunun kim mürşidi Hak'dır uymaz nâsın âllerine

- 5 Nefsine muhâlif kişi durmaz akar gözü yaşı
Bunda nefse uyan kişi dalmaz Kevser göllerine
- 6 Kevser havzına dalanlar ölmezden önden ölenler
Nefsini düşmân bilenler konar Tûbâ dallarına
- 7 Tûbâ dalından uçanlar yüce makâmlar geçenler
Şarâben tahûr içenler banmaz dünyâ ballarına
- 8 Bu mânâdan kimse almaz anda varan yine gelmez
Bu dünyâya kimse kalmaz gelen göçer illerine
- 9 Ey miskîn Yûnus neylesin derdini kime söyleyin
Bir dem tecrübe eylesin bu dünyânın hâllerine

- 1 İçin dışın murdâr iken aşk neylesin senin ile
Gönlün gözü uyur iken aşk neylesin senin ile
- 2 Âşıklara yoldaş olup sâdıklara yâr olmadın
Ölmezden önden ölmedin aşk neylesin senin ile
- 3 Dünyâ gözün rûşen edip gönül gözün kör eyledin
Zulmet dolıcak gönlüne aşk neylesin senin ile
- 4 Bize gerçek dervîş gerek cihân doldu davâ ile
Yalan davâ eder isen aşk neylesin senin ile
- 5 Dervîşliği sanma hemân sûret düzmek ile olur
Dilde ise senin işin aşk neylesin senin ile
- 6 Yûnus Emre hoş derd ile süregör gel devrânını
Doğru yola gitmez isen aşk neylesin senin ile

- 1 Ey yârânlar ey kardaşlar korkaram ben ölem diye
Öldüğümü kayırmazam etdiğimi bulam diye
- 2 Bir gün görünür gözüme aybım urulur yüzüme
Endîşeden del'olmuşam n'idem ben ne kılam diye
- 3 Eğer gerçek kul imişsem ana kulluk kıla idim
Ağlayadım bu dünyada yarın anda gülem diye
- 4 Hemîn geldim bu dünyâya nefsime kulluk etmeğe
İyi amel işlemedim azâbdan kurtulam diye
- 5 Ey bî-çâre miskîn Yûnus günâhın çok neylesesin
Sığındım ol Allah'ıma dedi hem afv kılam diye

- 1 Ey bizimle yâr olup dostu giden gelsin beri
Yok eyleyip kendözün cân terk eden gelsin beri
- 2 Terk edelim kâl ü kıylı isteyelim doğru yolu
Hem bulalım gevher kânın cevher alan gelsin beri
- 3 Gevher bu cân maksûdudur cân maksûdun Mansûr'udur
Maksûd için Mansûr'layın berdâr olan gelsin beri
- 4 Ermek dilersen maksûda çok hizmet eyle her işde
Sen senliğinden usan nûr-ı dîdâr olan gelsin beri
- 5 Pinhân edenler kendözün onlar görürler Hak yüzün
Görmek dilersen Hak yüzün ikrâr eden gelsin beri

- 6 Yûnus gel anlat hâlini bildir nedir ahvâlini
Derde bıraktı cânını dermân eden gelsin beri

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ûlün

- 1 Benem zârî kılan şol yâre karşı
Gönülden cân veren dildâre karşı
- 2 Geceler subha dek hayrân u mestem
Oluban muntazır dîdâre karşı
- 3 Sehergâhın durup zârî kılarım
Sanasın bülbülem gülzâre karşı
- 4 Alaldan cânımı aşk-ı ilâhî
Benem Mecnûn gibi âvâre karşı
- 5 Cemâlin şem'ine pervâne gibi
Yakaram per ü bâli nâra karşı
- 6 Onun aşkı şarâbın nûş edelden
Erişir yüreğime yâre karşı
- 7 Bugün Mansûr benem aşkın yolunda
Yürüyüp çarh vuram şol dâra karşı
- 8 Bî-çâre bülbülüm dost bahçesinde
Varam verem haber şol yâre karşı
- 9 Âşık Yûnus bugün gurbetde kaldı
Ki aşkı söyledi dildâre karşı

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

- 1 Kime ki dost gerek ise eydeyim ne kılasını
Terk eyleye kendözünü hiç anmaya n'olasını
- 2 Resim durur âşıklara dost önünde kurbân olmak
Minnet tutar cümle âşık cânını aşk alasını
- 3 Her kim âşık olmadıysa kurtulmadı mekr elinden
Cümlesini aşk eridir dünya âhret belâsını
- 4 Lâyık değildir değme cân dost yolunda harc olmağa
Ümîd tutar cümle âşık dostu kurbân olasını
- 5 Dostdan yana giden kişi kendözünden geçmek gerek
Dost yağmâlar cân şehrini alır gönül kal'asını
- 6 Dost yoluna gönülüne geri dönmek olmayısar
Bilme misin bu kamusu senden geri kalasını
- 7 Âşıkın çü kahr nâlesi hemân sabr etmek çâresi
Âlemde aşk meyhânesi nûş eyle gel sâkîsini
- 8 Sûret gözü ne göriser dost meclisi kandalığın
Cân kulağıdır işiden bu âşıklar nâlesini
- 9 Bu dünyada dostdan artuk Yûnus nesne sevemedi
Bilmez misin gayretsize dost u düşmân gülesini

- 1 Hak nûru âşıklara her dem nüzûl değil mi
Kime kim nüzûl değmez Hak'dan mâzûl değil mi
- 2 *Mine'l-kalbi ile 'l-kalb* yol var demişler erler
Her gönülden gönüle rast doğru yol değil mi
- 3 Karga ile bülbülü bir kafese koysalar
Birbiri sohbetinden dâim melûl değil mi
- 4 Öyle ki karga diler bülbülden ayrılmağa
Bülbülün de gönlünde maksûdu şol değil mi
- 5 Câhil ile ârifin meseli şuna benzer
Câhil katında îmân mâlûm mechûl değil mi
- 6 Işık ile Dânişmend sûi işler her zamân
Dânişmend Işık'a eydür bî-şerîat değil mi
- 7 Yetmiş iki milletin sözünü ârif bilir
Yûnus Emre sözleri dâim usûl değil mi

- 1 Aşk bâzîrgânı sermâye cânı
Bahadır gördüm cânâ kıyanı
- 2 Zihî bahadır cân terkin vurur
Kılıç mı keser himmet giyeni
- 3 Kamusun bir gör kemterin er gör
Alçak görmegil palâs giyeni

- 4 Tîz çıkarırlar fevka'l-ulâya
Bil Îsâ gibi dünya koyanı
- 5 Tîz indirirler tahte's-serâya
Şol Kârûn gibi dünyâ kovanı
- 6 Âşık olanın nişânı vardır
Melâmet olur belli beyânı
- 7 İlm ü amele olmagıl mağrûr
Hak kabûl etdi kefen soyanı
- 8 Kodu atlası giydi palâsı
İbrâhîm Edhem sırdan duyanı
- 9 Çün Mansûr gördü ol benim dedi
Oda yakdılar işitdin onu
- 10 Oda yandırdın külün savurtdun
Öyle mi gerek seni seveni
- 11 Zinhâr ey Yûnus gördüm demegil
Dâra çekerler gördüm diyeni

- 1 Yer gök yaradılmadı Hak bir gevher eyledi
Nazar kıldı gevhere sızırıldı dür eyledi
- 2 Gevherden buğ çıkardı buğundan gök yaratdı
Gök yüzünün bezeğin çok yıldızlar eyledi
- 3 Göğe eytdi dön dedi ay gün yürüsün dedi
Suyu muallak kodu üstünde yer eyledi

- 4 Yer çalkandı durmadı bir dem karâr kılmadı
Yüce yüce dağları Hak çöksüler eyledi
- 5 Azrâîl gökden indi bir avuç toprak aldı
Dört ferîşte yoğurdu bir peygamber eyledi
- 6 Çün cân gövdeye erdi aksırdı örü durdu
El götürüp ol demde Hakk'a şükür eyledi
- 7 Allah eydür Âdem'e çün kim erdin bu deme
Bu dünyâda ne dedin dilin neyi söyledi
- 8 Yok iken var eyledin toprak iken cân verdin
Kudret diliyle andın dilim söyler eyledi
- 9 Bu söz Hakk'a hoş geldi kulun azîz eyledi
Ne geçdiyse gönlünden verdi hâzır eyledi
- 10 Bu söz Yûnus'a kandan kim vere haber cân dan
Meğer kim ol lutf ıssı ona nazar eyledi

Müstef'ilün Müstef'ilün Müsef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bencileyin gören kişi ben sevdiğimin yüzünü
Deli ola dağa düşe yavu kıla kendözünü
- 2 Kim şükrâne yetiriser bir kez seni görmekliğe
Hâşâ onu gören kişi niçe ırısar gözünü
- 3 Diliyle kim eydibile onun cemâli tertîbin
Cân dudağı gerek tada onun kılınıcı tuzunu
- 4 Kişi neyi sever ise dilinde sözü ol olur
Gensiz söyleyesim gelir gönlüm alanın sözünü

- 5 Böyle şîrîn kılınc ile her kancaru bakar isem
Yetmiş iki milletine geçiriserdi sözünü
- 6 Hîç kimsene geni ile dostuna âşık olmadı
Muhabbet burcunda komuş âşıkların yıldızını
- 7 Dertsizlere benim sözüm benzer kaya yankısına
Hâldaş bilir hâldaşının gönlündeki şol râzını
- 8 Her kim sever ise seni ebed diri kalır cânı
Her dem senin aşkınla geçirir dün ü gündüzünü
- 9 Zühre eğer göre idi Yûnus gözüyle gördüğün
Çengini elden bırakıp unuda idi sâzını

- 1 Geri durur yoklukdan kamuların baylığı
Bunca varlık onundur gitmez gönlü darlığı
- 2 Batmış dünyâ mâlına bakmaz ölüm hâline
Ermiş Kârûn mâlına zihî iş düşvârlığı
- 3 Bu dünyâ kime kaldı kimi behûrdâr kıldı
Süleymân'a kalmadı onun behûrdârlığı
- 4 Süleymân zenbîl ördü kendi emeğin yerdı
Onun ile buldular bunlar peygamberliği
- 5 Gel imdi miskîn Yûnus varın Hakk'a harc eyle
Gördün elinde kalmaz bu dünyânın varlığı

- 1 Ol Çalab'ımın aşkı bağırimi baş eyledi
Aldı benim gönlümü sırrımı fâş eyledi
- 2 Hergiz gitmez gözümden hiç eksilmez dilimden
Çalap kendi nûrunu gözüme tuş eyledi
- 3 Cân gözü onu gördü dil ondan haber verdi
Cân içinde oturdu gönlümü Arş eyledi
- 4 Bir kadeh sundu câna cân içdi kana kana
Dolu geldi peymâne cânım serhoş eyledi
- 5 Esrik oldu cânımız dür döker lisânımız
Ol Çalab'ımın aşkı beni dervîş eyledi
- 6 Cânda yanar çerâğî gönüllerde durağî
Gönül dahi cân dahi aşk ile cûş eyledi
- 7 Ben kaçan dervîş olam ya Hakk'a kulam diyem
Yüz bin benim gibişi aşk hırka-pûş eyledi
- 8 Yûnus imdi avunur dostu görüp sevinir
Erenler mahfilinde aşkı cünbüş eyledi

- 1 Ol dost benden yana hiç bilmezsin niçe bakdı
İş bu vücûd şehrine bir hoş nazar bıraktı
- 2 Gözüm onun yüzünden nice gideribilem
Bin türlü kılınc ile gönlümü şöyle kapdı

- 3 Kimden öğüt istersem sabır gösterir bana
Sabrımın perdesini muhabbet odu yakdı
- 4 Sabr ile benim işim niçe varısar başa
Şol dostumun nüvahtı cânıma cân bırakdı
- 5 Sevdikli sevdiğiyle bile kopısar yarın
Benim işim yarına koymaz bugün soyakdı
- 6 Yûnus sever dostunu cânından onun için
Kişi neyi severse cânın ona uyakdı

- 1 Tecellîyâtın nûruna döymez vücûdum dağları
Cismim gemisinin zîrâ muhkem değildir bağları
- 2 Katreden deryâlar düzen cân kuşu pâbendin üzen
Yüz bin deryâları yüzen gel sürelim bu çağları
- 3 Dildâr için dil şehrini pâk eyle arıt gayrıdan
Zîrâ ki sultân tahtıdır bunda komazlar zâğları
- 4 Düşdükçe öge *hubbü'l-vatan* zerrece kalmaz me'men
Gözden sızıp olur seven her dem yüreğim yağları
- 5 Âkil eli ermez ile erse dahi gelmez dile
Dertli hâlin dertli bile sayrı ne bilsin sağları
- 6 Mâşûklüğün hil'atini her kime giydirdin ise
Gelmez gözüne zerrece Firdevs-i a'lâ bâğları
- 7 Yûnus hüsnün kitâbını bir hoş temâşâ eylemiş
Onda sala âşıklara dağ üstüne kor dağları

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Doldur kadeh sungıl bize aşk şarâbından ey sâkî
Ol badyadan gerek bize andan içe şeyh ü fakî
- 2 Sohbetimiz ilâhîdir sözüümüz kevser âbıdır
Şâhımız şâhlar şâhıdır çalgımızdır dost firâkı
- 3 Kim ki bir dem sohbet ola müftî müderris mât ola
Bir ilâhî devlet ola andan içen oldu bâkî
- 4 Hırka vü takye yol vermez ferecile âlim olmaz
Dîn diyânet olmayıcak neylersin bunca varakı
- 5 Okudun yedi mushafı tâat gösterirsın sâfî
Çünkü amel eylemedin gerekse var yüz bin oku
- 6 Bin kez hacca vardın ise bin kez gazâ kıldın ise
Bir kez gönül sıdın ise gerekse yüz yıl yol doku
- 7 Gönül mi yeğ Ka'be mi yeğ eyit bana aklı eren
Gönül yeğdir zîrâ ki Hak gönülde tutar durağı
- 8 Komşu ile gönülleri ısmarladı Hak Resûl'e
Mi'râc gecesi dost ile bu kelecı oldu dakı
- 9 Yûnus senin işin budur tutgıl ulular eteğın
Diler isen pâk olasın gönüllerde olgıl bâkî

- 1 Sana ibret gerek ise gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyessin bakıp göricek bunları
- 2 Şunlar ki çokdur mâlları gör niçe oldu hâlleri
Sonucu bir gömlek giymiş onun da yokdur yenleri
- 3 Hani mülke benim diyen köşk ü sarây beğenmeyen
Şimdi bir evde yatarlar taşlar olmuş üstünleri
- 4 Bunlar eve girmeyeler zühd ü tâat kılmayalar
Bu beyliği bulmayalar zîrâ geçdi devrânları
- 5 Hani ol şîrîn sözlüler hani ol güneş yüzlüler
Şöyle gâib olmuş bunlar hiç belirmez nişânları
- 6 Bunlar bir vakt beğler idi kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin beğ hangidir ya kulları
- 7 Ne kapı vardır giresi ne yemek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi dün olmuşdur gündüzleri
- 8 Bir gün senin dahi Yûnus benim dediklerin kala
Seni dahi böyle kıla nitekim kıldı bunları

- 1 Ben bende seyr eder iken aceb sırra erdim ahî
Bir siz dahi siz de görün dostu bende gördüm ahî
- 2 Bende bakdım bende gördüm benim ile ben olanı
Sûretime cân olanı kimdiğini bildim ahî

- 3 Ben istedim buldum onu ol ben isem yâ ben kanı
Seçemedim ondan beni bir kezden ol oldum ahî
- 4 Sûret toprakdır diyeni gönlüm kabûl etmez onu
Bu toprağın cevherini Hazret'e irgürdüm ahî
- 5 Münkîr kişi duymaz anı dertlilerin sezer cânı
Ben dost bâğı bülbülüyem ol bâğçeden geldim ahî
- 6 Mâşûk bizimledir bile ayrı değil kıldan kıla
Uzak sefer bizden kala dostu yakın buldum ahî
- 7 Değme bir yol kandan bana dağılmayam değme yana
Kutlu oldu bu seferim hoş menzile erdim ahî
- 8 Mansûr idim ben ol zamân uş yine geldim bunda ben
Yak külümü savur yele ben Ene'l-Hak dedim ahî
- 9 Ne oda yanam dağılam ne dâra çıkam boğulam
İşim bitince yürüyem teferrüce geldim ahî
- 10 Mun'im oldum yoksul iken benim oldu kevn ü mekân
Şarka vü garba serteser yere göğe doldum ahî
- 11 Nitekim ben beni bildim dilediğim Hakk'ı buldum
Korkum onu buluncaydı korkudan kurtuldum ahî
- 12 Yûnus kim öldürür seni veren alır yine cânı
Bu cânlara hüküm edeni kim idiğın bildim ahî

- 1 Evvel dahi var idi cânımda bu aşk odu
Eşkere etmez idim bilirdim ki dost kodu

- 2 Dört kitâbı şerh eden bulmadı aşka çâre
Ne beğler ne sultânlar ne müderris ne kâdî
- 3 Yer gök kâim ırılmaz yeller esip deprenmez
Her nesne muhkem olur aşk olıcak bünyâdî
- 4 Aşk anadan doğmadı kimseye kul olmadı
Hükmüyle esîr kılur cümle bilişi yadî
- 5 Günde bin kez yanarsam râzîyım ben şol oda
Zîrâ şekerden şîrîn bana aşkının odu
- 6 Aşka Mecnûn olanlar assı ziyândan fâriğ
Korkmaz ıssı sovuksan pes ne biliser odu
- 7 Ezelden benim fikrim Ene’l Hak idi zikrim
Henüz dahi doğmadan ol Mansûr-ı Bağdâdî
- 8 Aşk odu cûş eyledi cânımı hoş eyledi
Kimse söyündüremez cânımda yanan odu
- 9 Aşk çengine düşenin melâmet olur işi
Onun için bednâmdır miskîn Yûnus’un adı

- 1 İki cihânı unudur sana gönül veren kişi
Yalan söyler âşık değil gözün senden ıran kişi
- 2 Bu fenânın terkin ura ol bekânın kaydın göre
Zihî devletli cân onun yüz akıyla varan kişi
- 3 Kendiliğın terkin vura senin yolunda cân vere
Sorusuz uçmağa gire sen sultâna eren kişi

- 4 Her ki bu dünyâdan geçer aşk kadehin dolu iç
Aşka cânın saçu saçar gülünü deren kişi
- 5 Cân ne imiş dost yoluna âşık onu terk etmeye
Bu cân ile bin cân alır cânın Hakk’a veren kişi
- 6 Cânını şükrâne vere yüzün ayaklara süre
Erenler gönlüne gire Hak’dan haber soran kişi
- 7 Akıl gide hayrân ola dünyada sergerdân ola
Küfrü onun îmân ola aşka gönül veren kişi
- 8 Terk ede fâsid işleri iş edine dervîşleri
Akıda gözden yaşları dost haberin duyan kişi
- 9 Gözlerini giryân eder ciğerini biryân eder
Gönülleri hayrân eder aşk eseri olan kişi
- 10 Çün dünya bilirsin fenâ ne yatarsın döne döne
Uyku m’uyur kana kana dost yolunu soran kişi
- 11 Şol kim sorar dost kandadır kanda der isen andadır
Mâşûk ile seyrândadır gerçek âşık olan kişi
- 12 Miskîn Yûnus sabr eylegil bu dünyânın zahmetine
Türlü cefâya katlanır sen sultâna eren kişi

- 1 İşidin ey yârânlar
Eve dervîşler geldi
Cân şükrâne verelim
Eve dervîşler geldi

- 2 Her kim gördü yüzünü
İndirir kendözünü
İlm-i bătından öter
Eve dervîşler geldi
- 3 Dervîşler uçar kuşlar
Deniz kenârın kışlar
Zihî devletli başlar
Eve dervîşler geldi
- 4 Dervîşler yüzü sulu
Görenler olur deli
Bâtını Arş'dan ulu
Eve dervîşler geldi
- 5 Seydî Balım ilinden
Şeker damlar dilinden
Dost bâğçesi yolundan
Eve dervîşler geldi
- 6 Yûnus kulun öğürsüz
Kimsesi yok yalnız
Fedâ olsun cânımız
Eve dervîşler geldi

Müstef'ilün Müsef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Dînin îmânın var ise hor görmegil dervîşleri
Cümle âlem müştâk durur görmekliğe dervîşleri
- 2 Ay u güneş müştâk durur dervîşlerin sohbetine
Feriştelere tesbîh okur zikir eder dervîşleri

- 3 Tersâlar tapuya gelir hükm ısları zebûn olur
Dağlar taşlar secde kılur göriceğez dervîşleri
- 4 Ol Fahr-ı âlem Mustafâ ol maden-i sıdk u safâ
İster isen ondan vefâ incitmegil dervîşleri
- 5 İncidesin âh edeler ömrün gülün kurudalar
Gözsüz olasın yedeler tâ bilesin dervîşleri
- 6 Dervîş oku irak atar hey demedin cânâ batar
Gâfil olma yeter tutar hor görmegil dervîşleri
- 7 Yer gök eydür hırka hakkı himmetleri olsun bâkî
Çün pâdişâh oldu sâkî esridiser dervîşleri
- 8 Gökden inen dört kitâbı günde bin kez okur isen
Vallâh dîdâr görmeyesin sevmez isen dervîşleri
- 9 Devletliler sever bizi her dem sorar hâlimizi
Kördür münkirlerin gözü görmeyiser dervîşleri
- 10 Yûnus eydür bu aşk geldi ölmüş cânım diri kıldı
Sen ben demek dilden kaldı göriceğez dervîşleri

- 1 Gerçek âşık olanların hemen dostu sever cânı
Unudur kibr ü kînini mâşûka terk eder cânı
- 2 Gerçek âşık öğüt bilmez zirâ öğüt assı kılmaz
Karâr etmez öğüt ile bulmak ister ol Sübhân'ı
- 3 Gerçek âşık olanların yüzünde nişânı olur
Dün ü günü durmaz akar gözleri yaşının kanı

- 4 Bu cümle âlem sevdiği bu dîn ile bu îmândır
Vallâhi aşksız gerekmez şol dîn ile şol îmânı
- 5 Bir ucuna varır ise ayrı değil âşık cânı
Sorun cümle âşıklara kıldan kıla bilir anı
- 6 Evvel-âhir Hayyü'l-Kayyûm âşıklara mâşûk idi
Aklın var ise hesâb et geçiser bu aşk devrânı
- 7 Her kim âşıkım diyüben hasret geçirir var ise
Gözü hicâblıdır onun görünmedi aşk nihânı
- 8 Yûnus yüzün kaldırmagıl âşıkların ayağından
Fedâ eyle yüz bir cânı onda bulasın sultânı

- 1 Erenler bir denizdir âşık gerek dalası
Bahrî gerek denizden girip gevher alası
- 2 Yine biz bahrî olduk denizden gevher aldık
Sarrâf gerek gevherin kıymetini bilesi
- 3 Yürü var ebsem ol a ne simsârlık satarsın
Alî gibi er gerek iş bu sırra eresi
- 4 Muhammed Hakk'ı bildi Hakk'ı kendinde gördü
Cümle yerde Hak hâzır göz gerekdir göresi
- 5 Dile rızkını Hak'dan *nahnu kesemnâ* pinhân
Nefsin bilmiş er gerek göz hicâbın silesi
- 6 Dedim iş bu nefesi âşıklar hükmü ile
Bâhıllıksız er gerek bir karâra durası

- 7 Âlimler kitâb düzer karayı aka yazar
Gönüllerde yazılır bu kitâbın sûresi
- 8 Yürü hey sûfî zerrâk ne sâlûsluk satarsın
Hak'dan artuk kim ola kula dilek veresi
- 9 Hak durağı gönülde âyâtı var Kur'ân'da
Arş'dan yukarı cânda aşk burcunun kulesi
- 10 Şöyle deli olmuşam bilmezem dünden günü
Yüreğimde işledi aşk okunun yaresi
- 11 Gel imdi miskîn Yûnus tut erenler eteğin
Cümlesi miskînlikde yokluk imiş çâresi

- 1 Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni
- 2 Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni
- 3 Aşkın âşıklar öldürür
Aşk denizine daldırır
Tecellî ile doldurur
Bana seni gerek seni
- 4 Aşkın zencîrini üzem
Deli olam dağa düşem

-
- Sensin dün ü gün endîşem
Bana seni gerek seni
- 5 Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savuralar
Toprağım onda çağıra
Bana seni gerek seni
- 6 Sûfilere sohbet gerek
Ahîlere ahret gerek
Mecnûnlara Leylâ gerek
Bana seni gerek seni
- 7 Ne Tamu'da yer eyledim
Ne Uçmak'da köşk bağladım
Senin için çok ağladım
Bana seni gerek seni
- 8 Cennet Cennet dedikleri
Bir ev ile birkaç Hûrî
İsteyene vergil onu
Bana seni gerek seni
- 9 Yûsuf eğer hayâlini
Düşde göreydi bir gece
Terk ede idi mülklerin
Bana seni gerek seni
- 10 Yûnus çağırırılar adım
Gün geçdikçe artar odum
İki cihânda maksûdum
Bana seni gerek seni

- 1 Dilsizler haberini kulaksız dinleyesi
Dilsiz kulaksız sözün cân gerek anlayası
- 2 Dinlemeden anladık anlamadan dinledik
Gerçek erin bu yolda yoklukdur sermâyesi
- 3 Biz sevdik âşık olduk sevildik mâşûk olduk
Her dem yeni dirlikde sizden kim usanası
- 4 Yetmiş iki dil seçdi aramıza söz düşdü
Ol bakışı biz bakdık yermedik âm u hâsı
- 5 Ey Yûnus imdi velî yerde gökde dopdolu
Her bir taşın altında bir İmrânoğlu Mûsî

Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Ömrüm beni sen aldadın
Âh n'ideyim ömrüm seni
Beni deprenemez kodun
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 2 Benim varım hep sen idin
Cânım içinde cân idin
Hem sen bana sultân idin
Âh n'ideyin ömrüm seni
- 3 Gönlüm sana eğler idim
Gül diyüben yıylar idim

- Garîbseyip ağlar idim
Âh n'ideyin ömrüm seni
- 4 Gider imiş bunda gelen
Dünyâ işi cümle yalan
Ağlar ömrün yavu kılan
Âh n'ideyin ömrüm seni
- 5 Hayrım şerrim yazılısar
Ömrüm ipi üzüliser
Gidip sûret bozulisar
Âh n'ideyin ömrüm seni
- 6 Bârî koyuban kaçmasan
Göçgüncü gibi göçmesen
Ölüm şarâbın içmesen
Âh n'ideyin ömrüm seni
- 7 Birgün ola sensiz kalam
Kurda kuşa öğün olam
Çürüyüben toprak olam
Âh n'ideyin ömrüm seni
- 8 Miskîn Yûnus bilmez misin
Yoksa nazar kılmaz mısın
Ölenleri anmaz mısın
Âh n'ideyin ömrüm seni

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Kime gönül verdim ise benim ile yâr olmadı
Hâlim bilip derdim sorup bana vefâdâr olmadı

- 2 Hak'dan meğer takdîr idi gönül sana âşık idi
Hiç kimsene bencileyin derde giriftâr olmadı
- 3 Aşkdan değil şikâyetim kendi tâli'imden durur
Kendi yolun aramayan câhildir ol er olmadı
- 4 Aşk bir ulu hil'at durur bir niçeye verdi Çalap
Bir niçeler mahrûm kalıp aşkdan haberdâr olmadı
- 5 Aşk bir ulu nazar durur âşık cânı dîdâr durur
Aşkı olmayan gönüller vîrânedir şâr olmadı
- 6 İbrâhîm'e Nemrûd odun aşkdır gülistân eyleyen
Aşkdan çün erdi bir nazar gülzâr oldu nâr olmadı
- 7 Yaradıldı yer ile gök Muhammed dostluğuna
Levlâk ana delîl durur onsuz yer ü gök olmadı
- 8 Aşkda kahırlar çok olur aşk erine gayret muhâl
Yûnus âşık oldun ise âşiklarda âr olmadı

- 1 Geldi geçdi ömrüm benim şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle gele şol göz açıp yummuş gibi
- 2 İşbu söze Hak tanıkdır bu cân gövdeye konukdur
Bir gün ola çıka gide kafesden kuş uçmuş gibi
- 3 Miskîn Âdem oğlanını benzetmişler ekinciğe
Kimi biter kimi yiter yere tohum saçmış gibi
- 4 Bu dünyada bir nesneye yanar içim göyner özüm
Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi

- 5 Bir hastaya vardın ise bir içim su verdin ise
Yarın onda karşı gele Hak şarâbın içmiş gibi
- 6 Bir miskîni gördün ise bir eskice verdin ise
Yarın onda sana gele Hak şarâbın içmiş gibi
- 7 Yûnus Emre bu dünyâda iki kişi kalır derler
Meğer Hızır-İlyâs ola Âb-ı Hayât içmiş gibi

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Eşkere kıldım bugün pinhânımı
Cân verüben buldum ol cânânımı
- 2 Cân gönül hayrân kalıptır mâşuka
Mâşûk ile sürerim devrânımı
- 3 Derd gerekdir derd gerekdir derd gerek
Kim gerek derde verem dermânımı
- 4 Bî-mekânâm onun için dünyada
Kimsene bilmez benim mekânımı
- 5 Kâni buldum n'iderem ben ayruğu
Yağmâya verdim bugün dükkânımı
- 6 Top benim çevgânı aldım çalarım
Kim ala bu topdan meydânımı
- 7 Yer benimdir gök benimdir Arş benim
Gör niçesi germişim sayvânımı
- 8 Yûnus olduysa adım pes ne aceb
Okuyalar defter ü dîvânımı

- 1 Ey yârenler eydimezem cânım neye daldığını
Dil ile vâsf edemezem gönlümü kim aldıgını
- 2 Gönlüm dolu sığmaz dile âşıkdır ol kim hâl bile
Aşk niçeyi verdi sile anlayamaz n'olduğunu
- 3 Aşktan haber bilenlerin aşk derdiyle dolanların
Küfrü îmân olanların ayıblaman güldüğünü
- 4 Ağlamak gülmek âşıkâ dirilmek ölmek âşıkâ
Kahırla lutfu bir bilir bilmez melûl olduğunu
- 5 Aşk Yûnus'u eyledi lâl Yûnus kanı aşka helâl
Kon varın etsin pâyimâl görmesin ayrıldığını

- 1 Erenlerin gönlünde ol sultân dükkân açdı
Niçe bizim gibiler onda konuban göçdü
- 2 Cümle erenler uçdu dağlar yazılar geçdi
Aşk kazanına düşdü kaynayubanın pişdi
- 3 Bu dünyânın meseli benzer murdâr gövdeye
İtler murdâra üşdü Hak dostu kodu kaçdı
- 4 Âşık mı diyem ona cân terkini vurmadı
Âşık ona diyeler melâmet dile düşdü
- 5 Yine esridi Yûnus Tapduk yüzün görelden
Meğer onun gönlünden bir cur'a şerbet içdi

Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün

- 1 Dost gönlümü yağmâladi n' olsa gerek şimden geri
Derdi bırakdı cânımı yansa gerek şimden geri
- 2 Derdin ile cânım yanar ömür geçer devrân döner
Gün geldikçe benzın solar solsa gerek şimden geri
- 3 Bu ne acâib sergüzeş çıkardı bağrımızda baş
Gözlerimden kan ile yaş aksa gerek şimden geri
- 4 Evliyâdır Hakk'ın sırrı alnındaki Allah nûru
Onu seven âh u zârı kılsa gerek şimden geri
- 5 Sen hocasın ben bir kulam ebedî kullukda kalam
Bu sözümü cümle âlem bilse gerek şimden geri
- 6 Fenâ sarâyından göçüp bekâ sarâyına geçip
Aşkın şarâbından içip kansa gerek şimden geri
- 7 Görün ki Yûnus n'itdi varuban hazrete gitdi
Katredir ummâna yitdi dolsa gerek şimden geri

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Severim ben seni cânđan içeri
Yolum ötmez bu erkândan içeri
- 2 Nere varır isem gönlüm dolusun
Seni kanda koyam bundan içeri

- 3 Beni sorman bana bende değilim
Sûretim boş gezer dondan içeri
- 4 Beni benden alana ermez elim
Kadem kim basa sultândan içeri
- 5 Tecellîden nasîb erdi kimine
Kiminin maksûdu bundan içeri
- 6 Kime dokunduysa ol dost nazarı
Onun şûlesi var günden içeri
- 7 Senin aşkın beni bende alıpdır
Ne şîrîn derd bu dermândan içeri
- 8 Şerîat tarîkat yoldur varana
Hakîkat marifet andan içeri
- 9 Süleymân kuş dili bilir dediler
Süleymân var Süleymân'dan içeri
- 10 Sülûk seyir eden aşkın erine
Niçe mezheb olur dînden içeri
- 11 Dînin terk edenin küfürdür işi
Bu ne küfürdür îmândan içeri
- 12 O bir dilber durur hîç yok nişânı
Nişân olur mu nişândan içeri
- 13 Meğer Yûnus gözü tuş oldu dosta
Ki kaldı kapıda andan içeri

- 1 İster idim Allah'ı buldum ise ne oldu
Ağlar idim dün ü gün güldüm ise ne oldu
- 2 Erenler meydânında yuvalanır top idim
Pâdişâh çevgânında kaldım ise ne oldu
- 3 Erenler sohbetinde deste kızıl gül idim
Açıldım ele geldim soldum ise ne oldu
- 4 Âlimler müderrisler medresede buldular
Ben harâbât içinde buldum ise ne oldu
- 5 İşit Yûnus'u işit uş yine deli olmuş
Erenler mânâsına daldım ise ne oldu

- 1 Yine yüzünü gördüm yine yüreğim yandı
Dost senin aşkın odı yüreğime dayandı
- 2 Görklü yüzünü gören gönlünü sana veren
Belli tapunda duran ne doydı ne usandı
- 3 Gevherdir senin özün güneşden arı yüzün
Şekerden tatlı sözün her kim gördü utandı
- 4 Şu gönlüm garîb idi ciğerim kebâb idi
Görklü yüzünü gördüm içim dışım bezendi
- 5 Yûnus Emre bî-karâr şol hûb yüze intizâr
Senden ayrılmaz nazar vardı yakıldı yandı

- 1 Gönlüm düşdü bir sevdâya
Gel gör beni aşk n'eyledi
Başımı verdim gavgâya
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 2 Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne âkilim ne dîvâne
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 3 Ben yürürüm ilden ile
Dost sorarım dilden dile
Gurbetde hâlim kim bile
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 4 Benzim sarı gözlerim yaş
Bağrım pâre yüreğim baş
Hâlim bilen dertli kardaş
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 5 Gurbet ilinde yürürüm
Dostu düşümde görürüm
Uyanıp Mecnûn olurum
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 6 Gâh tozarım yerler gibi
Gâh eserim yeller gibi
Gâh çağlaram seller gibi
Gel gör beni aşk n'eyledi

- 7 Akar sulayın çağlarım
Dertli ciğerim dağlarım
Şeyhim anuban ağlarım
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 8 Yâ elim al kaldır beni
Yâ vaslına erdir beni
Çok ağlatdın güldür beni
Gel gör beni aşk n'eyledi
- 9 Ben Yûnus-ı bî-çâreyim
Başdan ayağa yareyim
Dost ilinde âvâreyim
Gel gör beni aşk n'eyledi

Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Yok yere geçirdim günü
Âh n'ideyim ömrüm seni
Seninle olmadım ganî
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 2 Geldim ü geçdim bilmedim
Ağlayıp gussa yemedim
Senden ayrılam demedim
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 3 Seni bana yâr sanırdım
Bana vefâdâr sanırdım
Ağyâr imişsin bilmedim
Âh n'ideyim ömrüm seni

- 4 Kanı sana güvendiğim
Sevinüben özendiğim
Küllî kalır kazandığım
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 5 Gidip yine gelmeyiser
Gelip beni bulmayısar
Bu beğliği sürmeyiser
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 6 Çün beni koyup gidesin
Varıp sinleye giresin
Onda gelip söyleyesin
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 7 Hayrım şerr'im yazılısar
Ömrüm ipi üzüliser
Sûret benden bozulısar
Âh n'ideyim ömrüm seni
- 8 Miskîn Yûnus gidisersin
Aceb sefer edisersin
Hasret ile kalısarsın
Âh n'ideyim ömrüm seni

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Bir sâkîden içdik şarâb Arş'dan yüce meyhânesi
Ol sâkînin mestleriyiz cânlar onun peymânesi
- 2 Bir meclisdir meclisimiz onda ciğer kebâb olur
Bir şem'adır onda yanar ay u güneş pervânesi

- 3 Ol şem'a karşı yananın küllî vücûdu nûr olur
Ol od bu oda benzemez hiç belirmez zebânesi
- 4 Ol meclisin âşıkları İbrâhîm Edhem'dir biri
Belh şehri gibi bin ola her gûşede vîrânesi
- 5 Bizim meclis mestlerinin demleri Ene'l-Hak olur
Bin Hallâc-ı Mansûr gibi en kemîne dîvânesi
- 6 Aşk şarâbın içenlere gel bir nazar eyleyigör
Bunca yıldır niçe döner ol meclisin piyâlesi
- 7 Yûnus bu sözlerin senin mânâ durur bilenlere
Âkil kâmil olan kişi bu mânâyâ inanası

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

- 1 Gerçek âşık oldun ise gel aşk kitâbından oku
Cân gözünü açdın ise hakikat bulasın Hakk'ı
- 2 Değme âlimler okumaz bu âşıklar kitâbını
Zîrâ ki ol yazmış onu ezel ebed oldur bâkî
- 3 Âşıkların Arş yüzünden mâşûku gitmez gözünden
Dâima okur sözünden zîrâ kim ol durur fakı
- 4 Şeyh ü dânişmend ü fakı gönül yapan bulur Hak'ı
Sen bir gönül yıkdın ise gerekse var yüz yıl oku
- 5 Yûnus âşık oldun ise mâşûkunu buldun ise
Mâşûkunu bulan kişi yok durur nesneden bâkî

- 1 Niçe bir besleyesin bu kadd ile kâmeti
Düşdün dünyâ zevkine unuttun kıyâmeti
- 2 Toprakdan yaratıldın yine topraktır yerin
Toprak olan kişiler n'ider bu alâmeti
- 3 Uslu değil delidir yüce sarâyı yapan
Âkıbet vîrân olur cümlemin imâreti
- 4 Dürüş kazan ye yedir bir gönül ele getir
Yüz Ka'be'den yeğrekdir bir gönül ziyâreti
- 5 Kerâmetim var diyen halka sâlûsluk satan
Nefsin müslümân etsin var ise kerâmeti
- 6 Nefsin müslümân eden Hak yola doğru giden
Yarın ana olırsar Muhammed şefâati
- 7 Yüz bin peygamber gele hiç şefâat olmaya
Vay eğer olmaz ise Allah'ın inâyeti
- 8 Yûnus imdi sen dahı gerçeklerden olagör
Gerçek erenler imiş cümlemin ziyâreti

- 1 Çıkdım erik dalına anda yedim üzümü
Bostân ıssı kakıyıp der ne yersin kozumu
- 2 Kerpîç koydum kazana poyraz ile kaynatdım
Nedir diye sorana bandım verdim özünü

-
- 3 İplik verdim çulhâya sarıp yumak etmemiş
Becid becid ısmarlar gelsin alsın bezini
- 4 Bir serçenin kanadın kırk kağına yükletdim
Çifti dahi çekmedi kaldı şöyle yazılı
- 5 Bir sinek bir kartalı kaldırıp vurdu yere
Yalan değil gerçektir ben de gördüm tozunu
- 6 Balık kavağa çıkmış zift turşusun yemeğe
Leylek koduk doğurmuş bak a şunun sözünü
- 7 Bir küt ile güreşdim elsiz ayağım aldı
Güreşip basamadım göyündürdü özümü
- 8 Kâf Dağı'ndan bir taşı şöyle atdılar bana
Öylelik yere düştü bozayazdı yüzümü
- 9 Gözsüze fısıldadım sağır sözüm işitmiş
Dilsiz çağırıp söyler dilimdeki sözümü
- 10 Bir öküz boğazladım kakıldım sere kodum
Öküz ıssı geldi eydür boğazladın kazımı
- 11 Uğruluk yaptım ona bühtân eyledi bana
Bir çerçi geldi eydür kanı aldın gözgümü
- 12 Tosbağaya uğradım gözsüzsepek yoldaşı
Sordum sefer kancaru Kayserî'ye azimi
- 13 Yûnus bir söz söylemiş hiç bir söze benzemez
Münâfıklar elinden örter mânâ yüzünü

ÂŞIK YÛNUS

ÂŞIK YÛNUS

Yûnus Emre ile ilgili araştırmalardan anlaşıldığı kadarıyla, edebiyat tarihimizde Yûnus'tan etkilenen ve Yûnus mahlasını taşıyan birden çok şâir bulunmaktadır. Bunların başında da Âşık Yûnus vardır.

Âşık Yûnus XIV-XV. asırlarda Bursa'da yaşamıştır. Bursa'nın manevî mimârı Emir Sultân (1368-1430)¹ tarafından yetiştirilen bu şâirin doğum tarihi belli değildir. Kaynaklarda onun H. 843 / M. 1439 senesinde öldüğü belirtilmektedir. şâirin kabri veya makâmı halen Bursa'da, Karamazak mahallesinde, Sâdî tekkesi bahçesinde dir. Burada Âşık Yûnus'un mezâr taşından başka, Yûnus Emre ve Abdürrezzâk adına iki mezâr taşı daha dikilmiştir. Bu mezâr veya makâmlar, muhtemelen Niyâzî-i Mısırî (ö. 1694) tarafından bulunmuştur.² XVIII. asır sûfî müelliflerinden İbrâhîm Hâs 1751 senesinde tamamladığı *Tezkire*'sinde³; Gazzîzâde Abdüllatîf, *Hülâsâtü'l-Vefeyât*'ında⁴ Âşık Yûnus'un Bursa'da gömülü olduğunu

- 1 Bu konuda bk. Mehmed şemseddin Mısırî, *Yâdigâr-ı şemsi*, Bursa 1332, s. 4; Baldırzâde Muhammed Selisî, *Vefeyâtnâme*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi, Nu: 1381, vr. 4a; Bursalı Belig, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, 1302, s. 71.
- 2 Bk. İbrâhîm Râkım Efendi *Vâkıât-ı Mısırî*, Süleymaniye Ktp. İzmir Bl. Nu: 790.
- 3 Bk. İbrâhîm Hâs, *Yûnus Emre'nin Bir şîirinin şerhi-Çıktım Erik Dalına*, (haz. M. Tatcı), Ankara 2003; *Kültür Dergisi*, İstanbul 2006 Sayı 4; İbrâhîm Hâs, *Tezkiretü'l-Hâs*, Süleymaniye Ktp. HM. Bl. Nu: 4543, vr. 169b.
- 4 Gazzîzâde Abdüllatîf, *Hülâsâtü'l-Vefeyât*, Süleymaniye Ktp. , Esad Efendi Bl. Nu: 2257, vr. 35b.

söyler. Mısırî'nin menâkıbını anlatan *Tuhfetü'l-Asrî fî-Menâkıb-ı Mısırî*⁵ ve *Gülzâr-ı Mısırî* adlı eserlerde Âşık Yûnus'un Bursa'da yaşadığı vurgulanmıştır. Bu eserlerde, Mısırî tarafından mezârı keşfedildiği belirtilen sadece bir Yûnus vardır. O da, Âşık Yûnus'tur. Yakın dönem araştırmacılarından Mehmed Şemseddin Efendi (ö. 1936) tarafından yazılan *Gülzâr-ı Mısırî* adlı Menâkıpnâme'de olay şöyle anlatılmaktadır:

“*Mısırî, Bursa'da Âşık Yûnus Hazretleri'nin makâmına keşfen meydana çıkararak günümüzde ziyâretgâh olan makâmına giderek, 'burası Âşık Yûnus'un kabri' buyururlar. Hakîkaten orasını kazarak kabirler ortaya çıkar.*”⁶

Gülzâr-ı Mısırî yazarı, eserinin bir başka yerinde de, *Niyâzî-i Mısırî'nin, Âşık Yûnus tarzında şiirler yazdığını söyler.*⁷

Pek çok mecmûa ve cönkte Âşık Yûnus'a ait olduğu söylenen şiirler görülmektedir. Çoğu dinî ve zühdi muhtevalı olan bu şiirler, genellikle hece vezniyle bir kısmı da aruzla kaleme alınmışlardır.

Âşık Yûnus, halk arasında pek yaygın olan ve sevilen bazı ilâhilerin de şâiridir. Bunlardan özellikle, “Dolap niçin inilersin, Şol cennetin ırmakları, Adı güzel kendi güzel Muhammed, Dertli ne ağlayıp gezersin burda,” matla mısralarıyla başlayan şiirler ve benzerleri hâlâ sevilerek okunmaktadır.

*

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda da vurgulandığı gibi, ilk kaynaklarda adından bahsedilen bir tek Yûnus vardır. Bir istisna olarak, XV. yüzyılda Bursa'da yazılan bir Mecmûa'da, Yûnus Emre'yle Âşık Yûnus'un şiirleri bilinçli olarak ilk defa

5 Mustafa Lutfî, *Tuhfetü'l-Asrî Fi-Menâkıb-ı Mısırî*, Bursa, 1309.

6 Mehmed Şemseddin-i Mısırî (Ulusoy), *Gülzâr-ı Mısırî*, s. 63.

7 Mehmed Şemseddin, *A. g. e.*, s. 67

ayrıştırılmıştır. Bu şiirlerin içinde her iki Yûnus'tan aruzlu ve heceli örneklere yer verilmiştir. Daha sonra, özellikle XVIII. yüzyıldan itibaren derlenen mecmûa ve cönklerde Yûnus tapşırması, çoğu heceli olan basit şiirler göze çarpmaktadır. Yine, Bursa tarihi ve Niyâzî-i Mısırî ile ilgili kaynaklarda Bursa'da yaşayan bir Yûnus adı geçmektedir. Niyâzî-i Mısırî menâkıp-nâmelerinde geçen keşif konusu, Mısırî'nin dervîşlerinden Râkım Efendi'nin eserinden alınmıştır. Anlaşılacağı üzere Bursa'da Yûnus adlı bir şâir yaşamıştır ve burada Âşık Yûnus'a ait bir mezâr bulunmaktadır. Bu şâir, şiirlerine göre Emir Sultân'ın öğrencisidir. Halbuki asıl Yûnus'un şiirlerinde Mevlânâ'dan Geyikli Baba'ya kadar, Emir Sultân'dan çok önceleri yaşayan bazı kişilerin adları anılmaktadır. Bu durumda, Bursa'daki Yûnus'a ait denilen kabirden birisi Âşık Yûnus'undur.

Cönk ve mecmûalara gidildikçe, Âşık Yûnus'un şiirleri hakkında daha fazla bilgi elde edilecektir. Bu şiirlerden bir kısmı günümüzde de sevilerek okunmaktadır.

Kanâatimizce, Bursa'da XV. Yüz yılda bir Âşık Yûnus yaşamış ve bu şâir şiirleriyle Yûnus Emre'nin bir takipçisi olmuştur.

ÂŞIK YÛNUS'UN
ŞİİRLERİNDEN
SEÇMELER

- 1 Cânım kurbân olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
Gel şefâat eyle kemter kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
- 2 Mü'min olanların çokdur cefâsı
Âhiretde olur zevk u safâsı
On sekiz bin âlemin Mustafâ'sı
Adı güzel kendi güzel Muhammed
- 3 Yedi kat gökleri seyrân eyleyen
Kürsî'nin üstünde cevlân eyleyen
Mi'râcında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muhammed
- 4 Dört çâriyâr onun gökçek yâridir
Onu seven günâhlardan beridir
On sekiz bin âlemin sultânıdır
Adı güzel kendi güzel Muhammed
- 5 Sen Hak Peygambersin şeksiz gümânsız
Sana uymayanlar gider imânsız
Âşık Yûnus neyler dünyâyı sensiz
Adı güzel kendi güzel Muhammed

- 1 Sordum sarı çiçeğe benzin neden sarıdır
Çiçek eydür ey dervîş âhım dağlar eridir
- 2 Yine sordum çiçeğe sizde ölüm var mıdır
Çiçek eydür ey dervîş ölümsüz yer var mıdır
- 3 Yine sordum çiçeğe kışın kanda olursuz
Çiçek eydür ey dervîş kışın türâb oluruz
- 4 Yine sordum çiçeğe yazın kanda olursuz
Çiçek eydür ey dervîş yazın hâcem dirildir
- 5 Yine sordum çiçeğe Tamu'ya girer misiz
Çiçek eydür ey dervîş Uçmak Âdem şehridir
- 6 Yine sordum çiçeğe gül sizin neniz olur
Çiçek eydür ey dervîş gül Muhammed teridir
- 7 Yine sordum çiçeğe Âdem'i bilir misiz
Çiçek eydür ey dervîş Âdem binde biridir
- 8 Yine sordum sordum çiçeğe kırkları bilir misiz
Çiçek eydür ey dervîş kırklar Allah yârıdır
- 9 Yine sordum çiçeğe rengi kandan alırsız
Çiçek eydür ey dervîş ay ile gün nûrudur
- 10 Yine sordum çiçeğe boynun neden eğridir
Çiçek eydür ey dervîş kalbim Hakk'a doğrudur
- 11 Yine sordum çiçeğe atan anan var mıdır
Çiçek eydür ey dervîş bu ne aceb sorudur

- 12 Yine sordum çiçeğe sen Ka'be'yi gördün mü
Çiçek eydür ey dervîş Ka'be Allah evidir
- 13 Yine sordum çiçeğe bâğçene girsem n'ola
Çiçek eydür ey dervîş kokla beni geri dur
- 14 Yine sordum çiçeğe sen Sırât'ı gördün mü
Çiçek eydür ey dervîş cümlelerin ol yoludur
- 15 Yine sordum çiçeğe gözün niçin yaşlıdır
Çiçek eydür ey dervîş bağırıcığım başlıdır
- 16 Yine sordum çiçeğe Yûnus'u bilir misin
Çiçek eydür ey dervîş Yûnus kırklar yâıdır

- 1 Ben bu yolu bilmez idim
Aşk gönlüme düşdü gider
Aşk elinden derdli yürek
Kaynayuban taşıdı gider
- 2 Hani bizden öğüt alan
Kalmadı dünyâyaya gelen
Dün gün arı tâat kılan
O Sırât'ı geçdi gider
- 3 Hep bular Sırât'ı geçdi
Varıp dost iline düşdü
Gönül maksûda buluşdu
Hazret'e bulaşdı gider
- 4 Nefsi doyunca yiyenler
Kana kana uyuyanlar

- Dili gıybet söyleyenler
Cehennem'e düşdü gider
- 5 Cehennem'e düşen kişi
Zârlıktır onun işi
Onulmaz bağrının başı
Büryân olup pişdi gider
- 6 Aşk oduna yanmayanlar
Öleceğın sanmayanlar
Göz açıp uyanmayanlar
Şöyle gaflet basdı gider
- 7 Bu aşk bana bir düş idi
Hak müyesser kılmış idi
Dervîş Yûnus bir kuş idi
Halk içinden uçdu gider

- 1 Ben dervîşim diyene
Bir ün edesim gelir
Tanıyuban şimdiden
Varıp yetesim gelir
- 2 Sırât kıldan incedir
Kılıçdan keskincedir
Varıp onun üstüne
Evler yapasım gelir
- 3 Altında gayyâ vardır
İçi nâr ile pürdür

- Varıp o gölgelikde
Biraz yatasım gelir
- 4 Ta'n eylemen hocalar
Hâtırınız hoş olsun
Varuban o Tamu'da
Biraz yanasım gelir
- 5 Andan Cennet'e varam
Cennet'de Hakk'ı görem
Hûri ile Gilmân'ı
Bir bir koçasım gelir
- 6 Dervîş Yûnus bu sözü
Eğri büğrü söyleme
Seni sıgaya çeker
Bir Mollâ Kâsım gelir

- 1 Cân u gönülden seversen
Yalvar kul Allah'a yalvar
Maksûda ermek dilersen
Yalvar kul Allah'a yalvar
- 2 Yalvar a kardaş yalvar a
Varmayasın yüzü kara
Ümmet isen peygamber'e
Yalvar kul Allah'a yalvar
- 3 Geceler uykudan uyan
Gizli sırlar olsun ayân

Mahrûm olmaz Allah diyen
Yalvar kul Allah'a yalvar

- 4 Tanı kendi özün tanı
Neden yaratdı Hak seni
Boyuncuğunu eğüben
Yalvar kul Allah'a yalvar
- 5 Yûnus nûş eyle belâyı
Yürü maksûdun dileyi
İnleyüben hem ağlayı
Yalvar kul Allah'a yalvar

- 1 Yâ Rabbi dilerim
Aşkın ver şevkin ver
Fazlından umaram
Aşkın ver şevkin ver
- 2 Mest eyle sen beni
Bilmeyem ben beni
Ta bula cân seni
Aşkın ver şevkin ver
- 3 Yolunda âşıklar
Derdinle yanıklar
Cânlardan geçdiler
Aşkın ver şevkin ver
- 4 Kalbin pâk eylegil
Mâsivâ hubbun sil

Hubbunu atâ kıl
Aşkın ver şevkin ver

- 5 Dervîş Yûnus kuluna
Nazar eyle hâline
İrgüresin vaslına
Aşkın ver şevkin ver

- 1 Dertli ne ağlayıp gezersin burda
Ağladırca Mevlâ'm yine güldürür
Niçe dertli konu göçdü buradan
Ağladırca Mevlâ'm yine güldürür
- 2 Bu dert benim mûnisimdir yârimdir
Arş'a çıkan benim âh u zârımdır
Seni ağlatan lutf ıssı Kerîm'dir
Ağladırca Mevlâ'm yine güldürür
- 3 Dâim Hakk'a cemâlini dike dur
Zikr eyle Mevlâ'yı dilden ana dur
Kahrı kime ise lutfu anadır
Ağladırca Mevlâ'm yine güldürür
- 4 Sevdâya salma şu garîb başını
Akıdır gözünden kanlı yaşını
Kerîm'dir onarır kulun işini
Ağladırca Mevlâ'm yine güldürür
- 5 Yûnus senin gözlerinde çok hâl var
Önünde uğrayıp geçecek yol var

Gece gündüz dur da Mevlâ'ya yalvar
Ağladırsa Mevlâ'm yine güldürür

- 1 Yalancı dünyâya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
- 2 Kiminin başında biter ağaçlar
Kiminin başında sararır otlar
Kimi mâsûm kimi güzel yiğitler
Ne söylerler ne bir haber verirler
- 3 Toprağa gark olmuş nâzik tenleri
Söylemeden kalmış tatlı dilleri
Gelin duâdan unutman bunları
Ne söylerler ne bir haber verirler
- 4 Kimisi dördünde kimi beşinde
Kimisinin tâcı yokdur başında
Kimi altı kimi yedi yaşında
Ne söylerler ne bir haber verirler
- 5 Kimisi bezirgân kimisi hoca
Ecel şerbetini içmek de güç a
Kimi ak sakallı kimi pîr hoca
Ne söylerler ne bir haber verirler
- 6 Yûnus der ki gör takdîrin işleri
Dökülmüşdür kirpikleri kaşları

Başları ucunda hece taşları
Ne söylerler ne bir haber verirler

- 1 Dervîşlik başdadır tâcda değildir
Kızdırmak oddadır saçda değildir
- 2 Ararsan Allah'ı kalbinde ara
Kudüs'de Mekke'de Hac'da değildir
- 3 Eğer bir mü'minin kalbin kırarsan
Hakk'a eylediğin secde değildir
- 4 Kabûl et Yûnus'un erken sözünü
Başa gelir bir gün geçce değildir

- 1 Aşk âteşi ciğerimi
Yaka geldi yaka gider
Garîb gönlüm bu sevdâyı
Çeke geldi çeke gider
- 2 Kâr etdi firâk cânıma
Âşık oldum cânânıma
Aşk zincîrin dost boynuma
Taka geldi taka gider
- 3 Sâdıklar durur sözüne
Gayrı görünmez gözüne

Bu gözlerim dost yüzüne
Baka geldi baka gider

- 4 Arada olmasın nâşi
Onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı
Aka geldi aka gider
- 5 Bülbül eder âh u figân
Hasret ile yandı bu cân
Benim gönülcüğüm her ân
Çıka geldi çıka gider
- 6 Âşık Yûnus'un dilleri
Efgân eder bülbülleri
Dost bâğçesinin gülleri
Koka geldi koka gider

- 1 İsm-i Sübhân virdin mi var
Bâğçelerde yurdun mu var
Bencileyin derdin mi var
Garîb garîb ötme bülbül
- 2 Bilirim âşıksın güle
Gülün hâlinden kim bile
Bâğçedeki gonca güle
Dolaşıp söz atma bülbül
- 3 Bilirem âşıksın verde
Cünûnun var gâyet serde

Bu sînemde olan derde
Sen de bir derd katma bülbül

- 4 Pervâz vurup uçar mısın
Deryâ deniz geçer misin
Benim gibi nâ-çâr mısın
Sen de hâlin söyle bülbül
- 5 A bülbülüm uslu musun
Kafeslerde besli misin
Bencileyin yaşlı mısın
Garîb garîb ötme bülbül
- 6 Yûnus vücûdum pâk derken
Cihânda mislin yok derken
Seher vaktinde Hak derken
Bizi de unutma bülbül

- 1 Dolap niçin inilersin
Derdim vardır inilerim
Ben Mevlâ'ya âşık oldum
Derdim vardır inilerim
- 2 Benim adım dertli dolap
Suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalap
Derdim vardır inilerim
- 3 Beni bir dağda buldular
Kolum kanadım kırdılar

- Dolaba lâıyk gördüler
Derdim vardır inilerim
- 4 Balta zahm vurdu ezeli
Soldu benzimin gazeli
Sorman bana bu suâli
Derdim vardır inilerim
- 5 Bıçkıcılar bıçdı beni
Budağım yaprağım kanı
Âlemi yaradan Ganî
Derdim vardır inilerim
- 6 Dağdan kesdiler hezenim
Düzdüler türlü düzenim
Eylenen aylak ozanım
Derdim vardır inilerim
- 7 Beni kodular taşkına
Tuşmadım benden coşkuna
Muhammed Ali aşkına
Derdim vardır inilerim
- 8 Dülgerler budağım yondu
Her azâm yerine kondu
Bu inildim Hak'dan geldi
Derdim vardır inilerim
- 9 Suyum alçakdan çekerim
Dönüp yüksekden dökerim
Görün şu ben ne çekerim
Derdim vardır inilerim
- 10 Ben bir dağın ağacıyım
Ne tatlıyam ne acıyım

Ben Mevlâ'ya ve duâcıyım
Derdim vardır inilerim

- 11 Yaradandan hûnum vardır
Evliyâdan demim vardır
Nefs gibi düşmanım vardır
Derdim vardır inilerim
- 12 Dervîş Yûnus eydür âhı
Gözyaşı döker günâhı
Hakk'a âşıkım vallâhi
Derdim vardır inilerem

- 1 Bilmem n'ideyim
Aşkın elinden
Kanda gideyim
Aşkın elinden
- 2 Dinle zârımı
Kodum ârımı
Verdim zârımı
Aşkın elinden
- 3 Varım vereyim
Kadre ereyim
Uryân olayım
Aşkın elinden
- 4 Meskenim dağlar
Göz yaşı çağlar

Durmaz kan ağlar
Aşkın elinden

5 Kaddim yay oldu
Bağrım nây oldu
İşim zây oldu
Aşkın elinden

6 Yûnus'un sözü
Doğrudur özü
Kan ağlar gözü
Aşkın elinden

1 Şol Cennet'in ırmakları
Akar Allah deyü deyü
Çıkmış İslâm bülbülleri
Öter Allah deyü deyü

2 Salınır Tûbâ dalları
Kur'ân okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri
Kokar Allah diyü diyü

3 Hep nûrdandır direkleri
Gümüşdendir yaprakları
Uzadıkça budakları
Biter Allah deyü deyü

4 Kimi yiyip kimi içer
Hep melekler rahmet saçar

-
- İdrîs Nebî hulle biçer
Biçer Allah deyü deyü
- 5 Aydan arıdır yüzleri
Misk ü anberdir sözleri
Cennet'de Hûri kızları
Gezer Allah deyü deyü
- 6 Hakk'a âşık olan kişi
Akar gözlerinin yaşı
Pür-nûr olur içi taşı
Söyler Allah deyü deyü
- 7 Açıldı gökler kapısı
Rahmetle doldu hepisi
Sekiz Cennet'in kapısı
Açar Allah diyü deyü
- 8 Altûn gümüştür yapısı
Misk ü anberdir kokusu
Cennet ehlinin hepisi
Okur Allah deyü deyü
- 9 Rıdvân durur kapı açan
Hulle donlarını biçen
Kevser şarâbını içen
Kanar Allah deyü deyü
- 10 Miskîn Yûnus var yârına
Koma bugünü yarına
Yarın Hakk'ın dîvânına
Varır Allah deyü deyü

- 1 Ağlamaktır benim kârım
Ağla gözüm şimden geri
Irmak oldu kanlı yaşım
Çağla gözüm şimden geri
- 2 Hudâ bizi atdı oda
Yanmak oldu bize gıdâ
Ömrün oldukça dünyâda
Gülme gözüm şimden geri
- 3 Bilmem yarın neydiğini
Ömür gülü solduğunu
Gece gündüz olduğunu
Bilme gözüm şimden geri
- 4 Aldanma dünyâ âline
Ağudur, sunma balına
Düşüp dünyâ hayâline
Dalma gözüm şimden geri
- 5 Yûnus Emre nedir hâlin
Her ne dersen Hakk'a mâlûm
Bir deryâyâ düşdü yolum
Dönme gözüm şimden geri

- 1 Coşkun değirmenler gibi dönerler
Kol kola vermişler Hakk'a giderler

- Gönül Ka'be'sini tavâf ederler
Muhammed'in kösü çalınır bunda
- 2 Semâda melekler kanat açarlar
Mü'minler üstüne rahmet saçarlar
Perîsi kılavuz Hakk'a uçarlar
Muhammed'in kösü çalınır bunda
- 3 Dervîş Yûnus eydür gör n'oldu bana
Aşk ile muhabbet dokundu bana
Aklını başına devşir dîvâne
O sultânın demi sürülür bunda

- 1 Nice bir uyursun uyanmaz mısın
Göçdü kervân kaldık dağlar başında
Dellâllar çağrışır inanmaz mısın
Göçdü kervân kaldık dağlar başında
- 2 Bülbül olup dost bağında ötegör
İyi amellerle yükün tutagör
Efendimin kervânına yetegör
Göçdü kervân kaldık dağlar başında
- 3 Emîr Hacı göçeli hayli zamândır
Muhammed cümleye dîndir îmândır
Delîlsiz gidilmez yollar yamandır
Göçdü kervân kaldık dağlar başında.
- 4 Yûnus sen bu dünyâya niçin geldin
Gece gündüz Hakkı zikr etsin dilin

Enbiyâya uğramaz ise yolun
Göçdü kervân kaldık dağlar başında

- 1 Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlâm seni
- 2 Su dibinde mâhî ile
Sahralarda âhû ile
Abdâl olup yâ Hû ile
Çağırayım Mevlâm seni
- 3 Gök yüzünde İsâ ile
Tûr Dağı'nda Musâ ile
Elindeki asâ ile
Çağırayım Mevlâm seni
- 4 Derdi öküş Eyyûb ile
Gözü yaşlı Yâkûb ile
Ol Muhammed mahbûb ile
Çağırayım Mevlâm seni
- 5 Hamd ü şükrullah ile
Vasf-ı *Kul huvallah* ile
Dâimâ zikrullah ile
Çağırayım Mevlâm seni
- 6 Bilmişim dünyâ hâlini
Terk etdim kıyl u kâlini

Baş açık ayak yalını
Çağırayım Mevlâm seni

- 7 Yûnus okur diller ile
Ol kumru bülbüller ile
Hakk'ı seven kullar ile
Çağırayım Mevlâm seni

- 1 Denize bir ip gerseler
Üstüne ceviz serseler
O ipi devşirseler
Ne hoş olur cumburdusu
- 2 Demirden evler yapsalar
Üstene de çân assalar
Sonra evleri yıksalar
Ne hoş olur cangırdısı
- 3 Şîşeden binâ kursalar
Bir hayli vakit dursalar
Sanra sopaylan vursalar
Ne hoş olur şangırdısı
- 4 Dervîş Yûnus söyler bunu
Sakın ipe serme unu
Yakındır dünyânın sonu
Kopacak kıyâmetdir
- 5 Yerden göğe küp yıgsalar
Tepesine dek çıksalar

Sonra bir tekme vursalar
Ne hoş olur gümbürdüsü

- 1 Arayı arayı bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasîb eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni
- 2 Bir mübârek sefer olsa da gitsem
Ka'be yollarında kumlara batsam
Hûb cemâlin bir kez düşde seyr etsem
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni
- 3 Zerrece kalmadı gönlümde hîle
Sıdk ile girmişim ben bu Hak yola
Ebû Bekir Ömer Osmân da bile
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni
- 4 Alî ile Hasan Hüseyin onda
Sevgisi gönülde muhabbet cânda
Yarın mahşer günü Hak dîvânında
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni
- 5 Arafât dağıdır bizim dağımız
Onda kabûl olur bizim duâmız
Medine'de yatar peygamberimiz
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni
- 6 Yûnus medh eyledi seni dillerde
Dillerde dillerde hem gönüllerde

Ağlayu ağlayu gurbet illerde
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni

- 1 Sen bunda garîb mi geldin
Niçin ağlarsın bülbül hey
Yorulup iz mi yanıldın
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 2 Karlı dağları mı aşdın
Derin ırmaklar mı geçdin
Yârından ayrı mı düşdün
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 3 Hey ne yavuz inilersin
Benim derdim yenilersin
Dostu görmek mi dilersin
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 4 İlin mi şârın mı kaldı
Nâmûs u ârın mı kaldı
Gurbetde yârın mı kaldı
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 5 Denize dalamadın mı
Derdini bilemedin mi
Yârini bulamadın mı
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 6 Gülistânlarda yaylarsın
Tâze gülleri yıylarsın

- Yavlak zârılık eylersin
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 7 Gülistân oldu durağın
Açıldı gülleri bâğın
Yakdı illeri firâkın
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 8 Uykudan gözün uyandı
Uyandı kana boyandı
Yandı şol yüreğın yandı
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 9 Kanadın açabilirsın
Açuban uçabilirsın
Hicâblar geçebilirsın
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 10 Kadrin bilinmez mi oldu
Hâtrın sorulmaz mı oldu
Ol dost görünmez mi oldu
Niçin ağlarsın bülbül hey
- 11 Toprakda gördü kendözün
Ondan Hakk'a sundu özün
Dinlesene Yûnus sözün
Niçin ağlarsın bülbül hey

ŒİR DİZİNİ

YÛNUS EMRE DÎVÂN-SEÇMELER ŞİİR DİZİNİ

- 1 Sensiz yola girer isem çârem yok adım atmağa
- 2 Aşk davâsın kılan kişi hiç anmaya hırs u hevâ
- 3 Bir kez yüzün gören senin ömrünce hiç unutmaya
- 4 İki cihân zindân ise gerek bana bostân ola
- 5 Aşk eteğin tutmak gerek âkıbet zevâl olmaya
- 6 Anmaz mısın sen şol günü gözün nesne görmez ola
- 7 Ey pâdişâh ey pâdişâh uş ben beni verdim sana
- 8 Anma mısın sen şol günü cümle âlem hayrân ola
- 9 Aceb aceb ne nesnedir bu derd ile firâk bana
- 10 Benem ol aşk bahrîsi denizler hayrân bana
- 11 Her kim bana ağıyâr ise Hak Tanrı yâr olsun ona
- 12 Aceb bu benim cânım âzâd ola mı yâ Rab
- 13 Ulu ulu günâhlarım yüz komadı bana Çalap
- 14 Aşk îmâmdır bize gönül cemâat
- 15 Aşk makâmı âlîdir aşk kadîm ezelidir
- 16 Ey beni ayıblayan gel beni aşkdan kurtar
- 17 Bir kişiden sorgıl haber kim mânâdan haberi var
- 18 Ey aşk eri aç gözünü yer yüzüne kılğıl nazar
- 19 Söylememek harcıısı söylemeğin hâsıdır
- 20 Ko ölmek endîşesin âşık ölmez bâkîdir
- 21 Cânını aşk yoluna vermeyen âşık mıdır
- 22 Ger vuslata erdin ise bu derd ile firâk nedir
- 23 Merdân-ı Hak bu dünyâda maksûdlara kalmadılar
- 24 Ey sözlerin aslın bilen gel de bu söz kandan gelir

- 25 Bu vücûdum şehrine bir dem giresim gelir
26 Hak bir gönül verdi bana hâ demeden hayrân olur
27 Benim gönlüm gözüm aşkdan doludur
28 Ey dost seni severem cân içre yerin vardır
29 Sensin benim cânım cânı sensiz karârım yok durur
30 Ey dün ü gün Hak isteyen bilmez misin Hak kandadır
31 Aşk erinin gönlü dolu pâdişâhın haznesidir
32 Bu dünyâyâ gönül veren sonucu pişmân olısar
33 Bilir misiz ey yârenler gerçek erenler kandadır
34 İşidin ey yârenler aşk bir güneşe benzer
35 Türlü türlü cefânın adını aşk vermişler
36 Bu dünyânın meseli bir ulu şâra benzer
37 Dost senin aşkın oku key katı taşdan geçer
38 Allah diyelim dâimAllah görelim neyler
39 Niteki bu gönlüm evi aşk elinden taşa gelir
40 Sabâhın sinlere vardım gördüm cümle ölmüş yatur
41 Aşkın odu yüreğimde neler eyler neler eyler
42 Miskîn âdem oğlanı nefse zebûn olmuşdur
43 Bu dem yüzüm süre duram her dem ayım yeni doğar
44 Yâr yüreğim yâr gör ki neler var
45 Aşk ile gelen erenler içer ağuyu nûş eder
46 Ol âlem fahri Muhammed nebîler serveridir
47 Yer yüzünde gezer idim uğradım milketler yatur
48 Hakikat her vücûdun cânı aşkdır
49 İlim ilim bilmekdir ilim kendin bilmekdir
50 Ey dost senin aşkın odu ciğerim pâre baş kılır
51 Hocam âşık olanların işi âh ile zâr olur
52 Anca zâr eyler kim şol bülbül eyler
53 Dervîş olan kişiler deli olagan olur
54 Yerin göğün safâsı Mustafâ'dır

- 55 Bize dîdâr gerek dünyâ gerekmez
56 Keleci bilen kişinin yüzünü ağ ede bir söz
57 Hak cihâna doludur kimsene Hakk'ı bilmez
58 N'idem ben bu gönül ile benim ile bile durmaz
59 Niçeler bu dünyada günâhını yuyamaz
60 Sana her işde ey Kâdir bildik tercümân gerekmez
61 Binde biri bu halkın Rahmân yoluna girmez
62 Eğer dilim bende ise kimse bana nesne demez
63 Bu ne dertdir aceb dermân belirmez
64 Hiç bir kişi bilmez bizi biz ne işin içindeyiz
65 Gayrıdır bu milletden bu bizim milletimiz
66 Sûfiyem halk içinde tesbîh elimden gitmez
67 Yine geldi aşk elçisi yine doldu meydânımız
68 Bilenlere sormak gerek bu tendeki cân ne imiş
69 Âşık cânına aşk koyan ol bir yüce Sübhân imiş
70 Erenlerin yolları inceden ince imiş
71 Gel ey gözüm ağla gülmezem ayruk
72 Mânâ bahrine daldık vücûd sırrını bulduk
73 Muhammed'e bir gice Çalap'dan indi Burâk
74 Dost yüzüne bakmağa key safâ nazar gerek
75 Müslümânım diyen kişi şartı nedir bilse gerek
76 Bu dünyaya gelen kişi âhir yine gitse gerek
77 N'idelim bu dünyâyı n'eyleyip n'etmek gerek
78 Dervîş olan kişinin dirlîği arı gerek
79 Ne söz keleci der isem dilim seni söyleyicek
80 Çalap nûrdan yaratmış cânını Muhammed'in
81 Nişânı bu benzi sarı gözleri yaşıdır âşıkın
82 Ata belinden bir zamân anasına düşdü gönül
83 Yavlak aceb geldi bana dünyâ içinde işbu hâl
84 Gerekmez dünyayı bize çünkü bâkî bünyâd değil

- 85 Kogıl bu dünyâ bezeğın bu dünyâ yel durur hayâl
86 Aşksızlara verme öğüt öğüdünden alır değil
87 Mânâ eri bu yolda melûl olası değil
88 Eyâ gâfil aç gözünü gönlün yavlak uzatmagıl
89 Yoldaş olalım ikimiz/Gel dosta gidelim gönül
90 N'ola gelsen şimden geri fesâdı terk etsen gönül
91 Dervîşlik dedikleri hırka ile tâc değil
92 Müşkili hâlleylemek değmenin işi değil
93 Cânlar fedâ yoluna bu cân kayısı değil
94 Bir kez gönül yıkdın ise bu kıldığın namâz değil
95 Tehî görmen kimseyi hiç kimesne boş değil
96 Ey yârânlar ey kardaşlar sorun bana kanda idim
97 Ben bunda garîb geldim ben bu ilden bîzâram
98 Cümle âlem terkin vurup ben dost terkin vuramazam
99 Ben bir aceb ile geldim kimse hâlîm bilmez benim
100 Haber eylen âşıklara aşka gönül veren benim
101 Ezelî bu aşkı ben bu mülke sürüp geldim
102 Benim bunda karârım yok ben bunda gitmeğe geldim
103 Cânım ben ondan bunda ezelî âşık geldim
104 Bin yıl eğer vasfın diyem bir zerresin tüketmeyem
105 Sensin Kerîm sensin Rahîm/Allah sana sundum elim
106 Muhammed ile bile Mi'râc'a çıkan benim
107 Hak Çalab'ım Hak Çalab'ım sencileyin yok Çalab'ım
108 Aceb değil senin için ger cân fedâ kılur isem
109 Tehî görmen siz beni dost yüzün görüp geldim
110 Ey yârânlar tınman bana ben yine n'oldum bilmezem
111 Ondan beri gönüldüm dost ile bile geldim
112 Erenlerin himmetini ben bana yoldaş eyleyem
113 Her kancaru döner isem aşk iledir işim benim
114 Ben ol yârı sevdiğimi niçe bir gizleyebilem

- 115 Teferrüc eyleyü vardım sabâhın sinleri gördüm
 116 Hak'dan nazar oldu bana Hak kapısın açar oldum
 117 Dostdan bana haber geldi durayım ondan varayım
 118 Ey dost aşkın denizine girem gark olam yürüyem
 119 Ger râzımı söyler isem kimse dilim bilmez benim
 120 Dost bakalı yüzüme ben şehi görüp geldim
 121 Zamân geçdi devir döndü/Saladur kudse gidelim
 122 Yüz bin cefâ kılsan bana/Senden yüzüm döndürmezem
 123 Girdim aşkın denizine bahrîleyin yüzer oldum
 124 Bu cihâna gelmedin mâşûk ile bir idim
 125 Ey dervîş diyen bana nem durur dervîş benim
 126 Denizler olsa bir kadeh susalığım kanmaz benim
 127 Eyle sanman siz beni kendözümnden gelmişem
 128 Şöyle hayrân eyle beni aşkın oduna yanayım
 129 İlâhî bir aşk ver bana ben benliğim bilmeyeyim
 130 Kullukdan irak olma sultân göresin birgün
 131 Bugün sohbet bizim oldu bize bizim diyen gelsin
 132 Biz dünyâdan gider olduk kalanlara selâm olsun
 133 Ol göz ki seni gördü ol niye nazar etsin
 134 Gözüm seni görmek için elim sana ermek için
 135 Bu dervîşlik yoluna aşk ile gelen gelsin
 136 Neylerler fânî dünyâyı/Allah sevgisi var iken
 137 Dervîşlerin yoluna sıdk ile gelen gelsin
 138 Şükür şükür ol Çalab'a maksûduma erdim bugün
 139 Ey yârânlar ey kardaşlar ecel ere ölem birgün
 140 Sûretten gel sıfata yolda safâ bulasın
 141 Çarh-ı felek yok iki cânlarımız var iken
 142 Gönül hayrân olupdur aşk elinden
 143 Lâ-şerîkden okursun sonra şerîk katarsın
 144 Hak bir gevher yaratdı kendinin kudretinden

- 145 Gelin bugün yanalım yarın yanmamak için
 146 Aşk ilinin haberin desem işide misin
 147 Dalayım aşkın bahrine gavvâs olayım bir zamân
 148 Âşıklara ne diyem aşk haberinden şîrîn
 149 Sen cânından geçmeden cânân arzû kılarırsın
 150 İlminde gark oluban ben beni bilemezsin
 151 Bunca gönüller alan cihâna sultân mısın
 152 Bu ömrüm yok yere harc etmişim ben
 153 Dost yüzünü göriceğiz niçe karâr kılsın bu cân
 154 Ol cân kaçan öliser sen ana cân olasın
 155 Aceb oldu hâlim bu aşk elinden
 156 Gönül usanmadın sen bu seferden
 157 Erenlere muhib iken yâ münkir olduğun neden
 158 Ey gönül bir dem bir vakit dünyâdan usanmaz mısın
 159 Taşdın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
 160 Cânlar cânını buldum bu cânım yağmâ olsun
 161 Anıp kıyâmet gününü/Ağlaşalım ol gün için
 162 Hey yârânlar hey kardaşlar nic'edeyim n'ideyim ben
 163 Aceb şu yerde var m'ola/Şöyle garîb bencileyin
 164 Kanda bulam isteyüben ey gönül seni kandasın
 165 Eğer aşkı seversen cân olasın
 166 Ey dost seni sevelden aklım gitdi kaldım ben
 167 Ol vaktin bir olasın ayrılıktan kalasın
 168 Ayırma beni senden yaradan
 169 Andan beri kim aşkın benimle yoldaş oldu
 170 Hak'dan gelen şerbeti içdik elhamdülillâh
 171 Zinhâr gönül evinde tutma yavuz endîşe
 172 Ey yârânlar ey kardaşlar korkaram ben ölem diye
 173 Hoşdur eğer yürür isem aşk oduna yana yana
 174 Âşık oldum erene ermek ile

- 175 Vâsf-ı hâlin eydiserem vuslat hâlin bilenlere
176 Vücûd bir binâ durur sırr-ı hikmet içinde
177 Miskînlikden buldular kimde erlik var ise
178 Bir söz diyeyim sana dinle cânın var ise
179 Var derd ile yan yürü dermâna erişince
180 Uş yine nazar oldu bu bizim cânımıza
181 Yine bu bâd-ı nev-bahâr hoş nev' ile esdi yine
182 Tutgıl bir Tanrı hâsını/Gel ikrâr et erenlere
183 Sana derim ey velî/Dur erte namâzına
184 Muhammed'in medhini edelim baş üstüne
185 Bir imâret göster bana kim sonu vîrân olmaya
186 Ben dost için ağlar isem gözüm yaşını kim sile
187 Zihî şîrîn hûylu dilber ki bu dem durağı cânda
188 Mânâ berâtın aldık uş yine elimize
189 Görenin hâli döner nişânsız bî-nişâna
190 Hak yolunu gözler isen/Gel yanalım dostlar ile
191 Her kime kim dervîşlik bağışlana
192 Âşıkları Tamu'ya yandırmaya
193 Bir şâha kul olmak gerek hergiz ma'zûl olmaz ola
194 Ey aşk delisi olan ne kaldın perâkende
195 İçimde bir dert oldu diyeyim dervîşlere
196 Âşık oldum bugün meydân içinde
197 Kimseye düşmân tutmazuz ağıyâr dahi yârdır bize
198 Bir acâib aşk geldi bende bu hâl üstüne
199 Gitdi bu kış zulmeti geldi bahâr yaz ile
200 Sen bu cihân mülküne geldim gelmedim deme
201 Âlem düşmân olur ise beni dostdan ıramaya
202 Dirliğim ne idiğin eydeyim kıldan kıla
203 San'atın yeğreği çün namâz imiş hoş pîşe
204 Bir ay gördüm bu gece kamu burçlardan yüce

- 205 Yine yaz günleri geldi/Söyle bülbülcüğüm söyle
 206 Aşkın ile âşıklar yansın yâ Resûlallah
 207 Dostdan haber kim getirdi sorun seher yelllerine
 208 İçin dışın murdâr iken aşk neylesin senin ile
 209 Ey yârânlar ey kardaşlar korkaram ben ölem diye
 210 Ey bizimle yâr olup dosta giden gelsin beri
 211 Benem zârî kılan şol yâre karşı
 212 Kime ki dost gerek ise eydeyim ne kılasını
 213 Hak nûru âşıklara her dem nüzûl değil mi
 214 Aşk bâzîrgânı sermâye cânı
 215 Yer gök yaradılmadın Hak bir gevher eyledi
 216 Bencileyin gören kişi ben sevdiğimin yüzünü
 217 Geri durur yoklukdan kamuların baylığı
 218 Ol Çalab'ımın aşkı bağrımı baş eyledi
 219 Ol dost benden yana hiç bilmezsin niçe bakdı
 220 Tecelliyâtın nûruna döymez vücûdum dağları
 221 Doldur kadeh sungıl bize aşk şarâbından ey sâkî
 222 Sana ibret gerek ise gel göresin bu sinleri
 223 Ben bende seyr eder iken aceb sırra erdim ahî
 224 Evvel dahi var idi cânımda bu aşk odu
 225 İki cihânı unudur sana gönül veren kişi
 226 İşidin ey yârânlar/Eve dervîşler geldi
 227 Dînin îmânın var ise hor görmegil dervîşleri
 228 Gerçek âşık olanların hemen dostu sever cânı
 229 Erenler bir denizdir âşık gerek dalası
 230 Aşkın aldı benden beni/Bana seni gerek seni
 231 Dilsizler haberini kulaksız dinleyesi
 232 Ömrüm beni sen aldadin/Âh n'ideyim ömrüm seni
 233 Kime gönül verdim ise benim ile yâr olmadı
 234 Geldi geçdi ömrüm benim şol yel esip geçmiş gibi

-
- 235 Eşkere kıldım bugün pinhânımı
236 Ey yârenler eydimezem cânım neye daldığımı
237 Erenlerin gönlünde ol sultân dükkân açdı
238 Dost gönlümü yağmâladi n'olsa gerek şimden geri
239 Severim ben seni cânandan içeri
240 İster idim Allah'ı buldum ise ne oldu
241 Yine yüzünü gördüm yine yüreğim yandı
242 Gönlüm düşdü bir sevdâya/Gel gör beni aşk n'eyledi
243 Yok yere geçirdim günü/Âh n'ideyim ömrüm seni
244 Bir sâkîden içdik şarâb Arş'dan yüce meyhânesi
245 Gerçek âşık oldun ise gel aşk kitâbından oku
246 Niçe bir besleyesin bu kadd ile kâmeti
247 Çıkdım erik dalına anda yedim üzümü

ÂŞIK YÛNUS'UN ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER DİZİNİ

- 1 Cânım kurbân olsun senin yoluna
- 2 Sordum sarı çiçeğe benzin neden sarıdır
- 3 Ben bu yolu bilmez idim/Aşk gönlüme düştü gider
- 4 Ben dervîşim diyene/Bir ün edesim gelir
- 5 Cân u gönülden seversen/Yalvar kul Allah'a yalvar
- 6 Yâ Rabbi dilerim/Aşkın ver şevkin ver
- 7 Dertli ne ağlayıp gezersin burada/
Ağladırsa Mevlâm yine güldürür
- 8 Yalancı dünyâya konup göçenler/
Ne söylerler ne bir haber verirler
- 9 Dervîşlik başdadır tâcda değildir
- 10 Aşk âteşi ciğerimi/Yaka geldi yaka gider
- 11 İsm-i Sübhân virdin mi var/Bâğçelerde yurdun mu var
- 12 Dolap niçin inilersin/Derdim vardır inilerim
- 13 Bilmem n'ideyim/Aşkın elinden
- 14 Şol Cennet'in ırmakları/Akar Allah deyü deyü
- 15 Ağlamakdır benim kârım/Ağla gözüm şimden geri
- 16 Coşkun değirmenler gibi dönerler
- 17 Nice bir uyursun uyanmaz mısın
- 18 Dağlar ile taşlar ile/Çağırayım Mevlâm seni
- 19 Denize bir ip gerseler/Üstüne ceviz serseler
- 20 Yâ Muhammed cânım arzûlar seni
- 21 Sen bunda garîb mi geldin/Niçin ağlarsın bülbül hey

SÖZLÜK

Sözlükte geçen kelimelerde Arapça olanlar (a), Farsça olanlar (f), Türkçe olanlar da (t) ile gösterilmiştir. Kelimelerin anlamı metin dikkate alınarak verilmiştir.

-A-

âb(f): Su

Abâ(a): Yün giysi.

Âbâd/âbâdân(f): Bayındır, şen, ma'mûr.

Abdâl (a): Derviş, ermiş, kalender. Kendini Allah'a adanmış. Ona teslim olmuş, bu yolda çile çekmiş kimse. Gayb erenlerden bir grup.

Abdürrezzâk(a): Şeyh San'an adıyla da tanınan bir mutasavvıf. Bu zat edebiyatımızda bir aşk sembolüdür. Hıristiyan bir çobanın kızına âşık olup dinini değiştirerek evlenir. Bunun üzerine ona bağlı olan öğrenciler yanından ayrılırlar. İçlerinden birisi şeyhini terk etmez. Esasında bu bir ilâhî imtihândır. Şeyh San'an, sırrını bu dervişe verir. Şeyhin evlendiği kadın müslüman olur ve şeyh eski hayâtına döner. Kendisinden ayrılmayan derviş, Şeyh San'an'ın kendi

makâmına hazırladığı kişidir. Bu kıssa Feridüddin Attâr'ın "Tezkire"sinde geniş olarak dile getirilmiştir.

Abes(a): Boş, mânâsız, faydasız. Değersiz.

Âb-ı Hayât(f. a): Hayât suyu, ebedî dirilik verdiği inanan efsanevî su. Âb-ı Hayvân da denilir. Tasavvufta hakîki aşk; ilm-i ledün, marifetullah, insan-ı kâmilin sözleri.

Âb-ı Hayvân(f. a): Âb-ı Hayât, dirilik suyu.

Âb-ı Zemzem(f.a): Zemzem suyu. Ka'be civarında bulunan kuyunun adı.

Âbid(a): İbadet eden insan, zâhit, çok ibâdet eden kişi.

Acâib(a): Şaşılacak şey.

Aceb(a): Şaşılacak şey, tuhaf şeydir.

Aceblemek: Tuhaf bulmak, hayret etmek, hayretle karşılamak.

Acı dirliğini istemek (t.d):

Birisinin kötülüğünü istemek.

Âciz(a): Zayıf, güçsüz, beceriksiz.

Acûz/Acûze(a): Yaşlı kadın. Kocakarı.

Açında olmak (t): Açlık içinde olmak.

Ad vurunmak(t): Ad konulmak, isim verilmek, adlanmak.

Adâvet (a). Düşmanlık.

Âdem(a): İlk insan, ilk peygamber.

Adl(a): Doğruluk, adalet.

Âfet(a): Felâket, belâ.

Afv etmek (a): Bağışlamak

Âgâh(f): Uyanık, bilen, ârif. Gönül gözü açık olan.

Agâz(f): Başlama.

Ağmak (t): yükselmek.

Ağ(t): Ak, beyaz.

Ağ(t): Tuzak.

Ağaç at(t): Mecâzen tabut, sal.

Ağarmak: Aklaşmak.

Ağdırmak (t): yükseltmek

Ağıp dönmek(t): Yuvarlanmak, sağa sola hareket etmek.

Ağmak(t): Yükselmek, yukarı çıkmak.

Ağu(t): Zehir.

Ağyâr(a): Yabancılar, başkaları, gayrılar. Tasavvufta kesret. İnsanın zihninde Hak'tan başka bir varlık varmış vehmi yaratması.

Âh u vâh(f): Ağlayıp sızlama, inleme, haykırma.

Âh u zâr(f): Ağlayıp inleme.

Ahad(a): Cenâb-ı Hakk'ın birliği. Bir tek olan Allah.

Ahbâr(a): Haberler.

Ahd(a): Söz verme.

Ahî(a): Kardeş, fütüvvet ehli. Yol kardeşi.

Âhirin sanmak(a.t): Sonunu düşünmek.

Ahmed(a): Hz. Peygamber'in adlarından birisi.

Âhret (Âhret'ten) (a): Âhret, öbür dünya.

Ahûr(f): Ahır. Hayvan damı.

Ahvâl(a): Hâller, vaziyetler.

Ahzân(a): Hüzünler.

Akça(t): Para.

Akdem(a): İlk, önce.

Âkıbet(a): Bir şeyin sonu, nihâyet, netice.

Âkil(a): Akıllı, aklî düşünen ve hareket eden. Mutasavvıfa göre sûrette takılıp kalan mânâya geçemeyen kişi.

Akl-ı Cüz'(a): Yarım akıl.

Parça akıl. İlâhî zâtı anlama-

yan ve küllî akıldan haberdâr olmayan akıl.

Akl-ı küll(a): Bütün akıl, tam akıl. İlâhî zatı idrak eden akıl.

Akl-ı maas/maîş (a): Dünyevî akıl, geçim düşüncesinde olan akıl, aklın en alt tabakası. .

Akmak(t): Akın etmek, saldır-
mak, hücum etmek, yürümek,
meyletmek.

Al/âl(a): Hile, desise. Nasın
âlleri, insanların aldatici
sözleri. Özellikle kitabî ve
yaşanmamış bilgilerin hakikat
diye telkin edilmesi.

Alâ küll-i hâl(a): Şöyle böyle,
olduğu üzere, olduğu kadar.

Alâ(a): Yüce, ulu.

A'lâ(a): Yüksek.

Alçak(t): Mütevazi, alçak
gönüllü.

Aldaguç(t): Aldatici, hileci,
dünyevî ihtiraslar; tuzaklar.

Aldamak(t): Kandırmak,
inandırmak. Aldatmak.

Aldanguç(t): Aldatici.

Aldanmak(t): İnanmak, san-
mak, safça kabul etmek.

Aldar(t): Aldatır.

Aldayı tutmak(t): Boyuna
aldatarak oyalamak.

Aleyhisselâm(a): Selâm üzeri-
ne olsun. Peygamberler anıldı-
ğında hürmet için söylenir.

Algıl(t): Al.

Alınmak(t): Temiz olmak,
dokunulmamış olmak. Alış-
mak(t): Alevlenip yanmaya
başlamak.

Alî(a): Hz. Ali, Peygamber'in
damadı ve amcası Ebu Tâ-
lib'in oğlu. Dördüncü Halife.
On yaşında imân etmiş ve hiç
puta tapmamıştır. Savaşlardaki
kahramanlığı sebebiyle "Al-
lah'ın arslanı" veya "Haydar-ı
Kerrâr" denmiştir. Hz. Alî,
Cennet'le müjdelenenlerden
olup mutasavvıflar tarafından
"Şâh-ı Velâyet" (velîlerin şâhı)
olarak tanınmıştır.

Âlî(a): Yüce, ulu.

Alkış(t): Övme, duâ etme.

Aluban(t): Alarak, alıp.

Am u hâs(a): Halk ve seçkin-
ler. Metinde, zâhir ve bâtın(ta-
savvuf) ehli anlamında.

A'mâl(a): İşler ameller,
hayırlar.

Amel(a): İş, hayır, çalışma.

Amm(a): Umûmî, herkese ait,
halk.

Amu(a): Amca.

Ân(a): Lahza, çok az bir
zamân.

Ân(f): O, güzellik, melâhat.

Anber(a): Bir çeşit balinadan elde edilen güzel koku.

Anca(t): O kadar, onca.

Anda(t): Orada, oraya, o konuda, o hususta, o zamân.

Andak(t): Hemen, o anda, derhâl.

Andan(t): Ondan, ona, ondan sonra, ondan ötürü.

Anı(t): Onu.

Anın(t): Bununla, bu sebeple, bundan dolayı.

Anın(t): Onun.

Anlagıl(t): Anla.

Anlar(t): Onlar.

Anmak(t): Hatırlamak, sözünü etmek.

Ansuz(t): Onsuz.

Ansuzın(t): Birdenbire, birden, bir anda.

Anter: Hz. Ali tarafından ldrldg rivâyet edilen bir silâhşr.

Anterî: Ormanda eşkiyalık yapan kişi. Mecâzen mânâ yolu hırsızları, soğuk nefesli yol kesiciler.

Anuban(t): Anarak.

Ap arı(t): Tertemiz, saf.

Âr(a): Benlik, nâms, utanma. Âr u nâms terki, benlik terki demektir.

Arafât(a): Mekke’de hacıların arefe günü ve gecesi kaldıkları mübârek dağın ismi.

Arafe (men arefe): Nefsini bilen.

Aran (nasal n ile) (t): Arayın.

Arasât(a): Arsalar, kıyâmetde her canlının dirilip toplanacağı meydan. Mahşer yeri, haşır neşir yeri.

Ârâyiş(f): Ss, bezek, ziyinet.

Araz(a): İşaret, alâmet, tesâdüf, kaza. Tasavvufta, zâtî olmayan hâl ve durum. Cevhere arız olan ve cevherden hariç bulunan.

Âreste düzme(k)(f-t): Süslemek, bezemek

Arı(t): Temiz, pâk, saf, güzel, parlak.

Arıtmak(t): Temizlemek, tenzih etmek.

Arkuru(t): Eğri, karşı, ters, aykırı , tersine.

Armak(t): Yorulmak, yorgun düşmek.

Arş(a): Dokuzuncu gök. Bütün âlemi çevreleyen, âlem düşüncesinin sonu ve en yüksek noktası kabul edilen yer. Ledünnî bir mecâz olarak mümin’in gönlü.

Arş-ı azîm(a): En büyük arş, Allah'ın arşı. Zâtî âlem. İnsân-ı kâmilin gönlü.

Arş-ı Rahmân(a): Cenab-ı Hakk'ın arşı. Allah'ın izzet ve saltanatının tecellî ettiği mahal. Kâmil insanın gönlü.

Arşın(f): Gez, endaze. Ölçü birimi.

Artırmak(t): Fazlalaştırmak, artırmak, arttırmak.

Artuğu(t): Başkası, fazlası. Diğeri.

Artuk(t): Başka, başkası, gayrı, fazla, artık.

Arz etmek (a. t.): Büyüğe bir şey sunmak, dilemek, istekte bulunmak.

Arz(a): Yeryüzü, toprak, zemin, dünya.

Arzûmân(f): Dilek, istek.

Asâ(a): Değnek, baston, dayanak.

Âsân(f): Kolay.

Âsâyîş(f): Rahat, huzûr.

Ashâb-ı suffâ(a): Hz. Peygamber'in sofasında kalan fakirler. Bu sahabiler İslâm'da ilk sûfiler kabul edilmektedir.

Âsî(a): İsyân eden, emirlere itaat etmeyen kişi.

Âsil-zâde(a. f.): Asil bir kişinin oğlu, şerefli bir âileye men-

sup. Metinde manevî terbiye gören kişiler.

Âsitân(f): Eşik, dergâh, tekye.

Asl (a): Asıl, gerçek, hakikat.

Assı(t): Fayda, menfaat, kazanç.

Âsûde(f): Rahat, sakin, müsterih.

Aş(t): Yemek.

Aşaklık(t): Tevazu, alçaklık.

Aşıcağaz(t): Aşınca.

Âşık-bâz(a. f.): Âşıkla oynayan.

Aşıklıcak(t): Acele edince, acele ederek.

Aşıklamak(t): Acele etmek.

Aşırı gözetmek(t): dik bakmak, sert bakmak, ters ters bakmak.

Aşırmak(t): Geçirmek.

Âşikâre/âşkâre/eşkere(f): Belli, meydanda, açık.

Aşk evi(a. t.): Mecâzen gönül, kâmil insanın gönlü.

Aşk kadehi(a. a.): Mürşid-i kâmilin dudağı, sözleri,

Aşk(a): Aşk, candan sevme, sevgi.

Aşk-bâz(a. f.): Aşkla oynayan, sevgiliyle oynayan kişi.

Aşmak(t): Geçmek, taşmak. "yıl aşmak" gibi.

Aşr okumak(a. t): Kur'ân'dan on âyet mikdarı okumak.

Âşüfte(f): Perişân, dağınık, âşık.

Atâ(a): Verme, bağışlama, ihsanda bulunma, cömertlik.

Atlas(a): İpek ve pamuktan dokunan kıymetli kumaş.

Avâne(a): Beraber, taraftar, yardımcı.

Avâra(f): Avâre, kötü, adî, bayağı.

Âvâz(f): Sadâ, yüksek ses, şöhret.

Avrat oğlan: Kız oğlan kız.

Ayağ/ayak(f): Ayaklı içki kadehi.

Ayağın durmak(t): Ayakta durmak.

Ayak uzatmak(t) Rahatına düşkün olmak.

Ayân(a): Ayan, açık, belli.

Ayân(a): Ayan, açık, belli.

Âyât(a): âyetler.

Ayb(a): Kusur, leke, utandıracak hâl.

Âyet-i küll(a): Kur'ân, âlem, kâmil insan.

Ayık(t): Akli başında, uyanık.

Ayıtmak(t): Söylemek.

Âyîne(f): Ayna, mir'ât, gözgü.

Aylak ozan(t): İşsiz, güçsüz, başıboş dolaşan gezgin şâir.

Ayne'l-yakîn(a): Görerek inanmak, mânâ gözüyle görmek.

Ayrık(t): Ayrı, başka, gayrı.

Ayruksamak(t): Farklı şekilde, aykırı bulmak.

Ayruksu(t): Başka, başka türlü,

Ayyâr(a): Hilekâr, desiseci, iki yüzlü, içi başka dışı başka olan kişi.

Az bakmak: Küçümsemek. Az görmek.

A'zâ(a): Bedenin bir uzvu.

Âzâd(f): Serbest, hür.

Âzâdlık(f): Hürriyet verilmiş, serbest bırakılmış.

Âzâl(a): Ezeller, başı olmayan zamânlar. (Ezelin çoğulu).

Azâzîl(a): Şeytân, İblîsin bir adı.

Azdırmak(t): Bozmak, yoldan çıkarmak, kötü yönde değiştirmek.

Azık(t): Erzak, yiyecek, (mecâzen) ibâdetler, zikirler.

Azîz(a): Sevgide üstün tutulan, hürmetli, saygı değer. Tasavvufta mürşid-i kâmil.

Azm eylemek(a. t): Karar vermek, niyet etmek, gayret etmek. Yola çıkmak.

Azmak(t): Şaşkırmak, sapıtmak, yoldan çıkmak, ayrılmak, sapkınlığa düşmek.

Bâ demek: Arap alfabesinin ikinci harfi olan “B” harfini söylemek. Mecâzen, ikiliğe düşmek, Cenâb-ı Hakk’ın birliğinden sapmak.

Bâb(a): Kapı, kısım, mevzu’, fasıl.

Bâc(f): Vergi, cizye, harâç.

Bâd(f): Rüzgâr, nefes.

Bâde (f): Kadeh. Mürşid-i kâmilin sözleri.

Bâd-ı nev-bahâr: İlkbahar rüzgârı.

Badya(Rumca): Ağzı geniş, topraktan yapılmış, su veya içki içmeye yarayan kap. Rumca “batheia”dan halk diline geçmiş bir kelime.

Bâğ(f): Bahçe, büyük bahçe, bostan.

Bağır başı(t): Yara. Gönül yarası

Bağır(t): Göğüs, ciğer, yürek.

Bağlamak(t): Önem vermek, hürmet etmek, tabi olmak.

Azm-i sefer(a.a): Yola çıkmak.

Azrâil(a): Ölüm meleği, dört büyük melekten birisi.

-B-

Bahâ(f): Kıymet, değer.

Bahadır(f): Cesûr, yiğit.

Bahâne(f): Sebep, neden, kusur, noksan.

Bâhil(a): Cimri, hasîs, tamah-kâr, malını kıyamayan.

Bahillik(a): Tamahkârlık, hasîslik, cimrilik.

Bahis(a): İddiali söz, noksan.

Bahr(a): Deniz.

Bahrî(a): Bir cins deniz ördeği, balıkçıl, balık.

Bahtlı(f. t): Bahtlı, talihi iyi, kısmetli.

Bâk(f): Korku, kaygı, sakınma.

Bakgöl(t): Bak.

Bâkî(a): Daimi olan, kalıcı.

Bâl(f): Kanat.

Bâlâ(f): Yüksek, yukarı, yüce, uzun.

Balaban: İri doğan kuşu.

Balcak(t): Küçük balık.

Balk urmak (a. t): Parlamak, ışıldamak.

Balkımak(a. t): Parlamak, ışıldamak, çakmak.

Banmak (t): Batırmak.

Bang(f): Haykıрма, yüksek ses. duâ.

Banlamak(t): Ezan okumak, seslenmek, bağırarak.

Banmak(t): Batırmak, bulaştırmak. Suya banmak.

Bâr tutmak(f. t): Paslanmak.

Bâr(f): Kir, pas.

Bâr(f): Yük.

Bâr(f): Kale duvarı.

Barak Baba: Bu zat ve silsilesi hakkında bilgi yoktur. Sarı Saltuk müritlerindedir. 1307 veya 1308'de Moğollar tarafından öldürülmüştür.

Bârân(f): Yağmur.

Bâri(a): Yaratan, Allah. Düzenleyip tertip eden.

Bârigâh(f): Yüksek dîvân, izinle girilebilen yüksek yer. Otağ, Cenâb-ı Hakk'ın huzûru.

Bârû(f): Kale duvarı, hisar burcu, sûr.

Basar(a): Görme kabiliyeti, göz, kalp gözü.

Baş açık yalın ayak(t): Çıplak, mecâzen aklını kaybet-

mek, aşk ile cezbeye gelip kendini kaybetmek, delirmek.

Baş açmak(t): Duâ etmek, şikâyet, bedduâ, yas tutmak.

Baş gözü(t): Zâhirî göz, gönül gözünün aksi.

Baş indirmek(t): boyun eğmek, saygı göstermek.

Baş kılmak(t): Yaralamak

Baş(t): Yara.

Baş çatmak(t): Bir araya gelmek, baş başa vermek, bir işe girişmek.

Başa varmak(t): Sona gelmek, bitmek.

Bâşed ki(f): Ola ki, olur ki.

Başını kesmek(t): Bir işi, bir şeyi temelden halletmek.

Başlı(t): Yaralı.

Bâtl(a): Hurafe, sahte, hak ve gerçek olmayan.

Bâtn gözü(a. t.): Gönül gözü.

Bâtn(a): İç yüz, öz. Gizli, görünmeyen. Cenab-ı Hakk'ın bir ismi.

Bay(f): Zengin, mîr, emîr.

Bayağı(t): Önceki, eski, eskisi gibi.

Bâyezîd-i Bistamî: Hicrî III. asırda yaşayan kutsal gönüllü velî. Babasının adı İshâ'dır. Nişabûr'un Bistam köyünde yaşamıştır. Şakîk-i Belhî ile

sohbetleri vardır. H. 264 yılın-
da vuslat etti.

Bâzîrgân(f): Tâcir, tüccâr.

Becid(f): Acele, Çabuk, der-
hâl, devamlı, ısrarlı, gerçek.

Bedbaht(f): Bahtsız, kara
talihli.

Bedi'(a): Eşsiz, örneksiz,
benzersiz. İhtilâmmemiş, görül-
memiş.

Bednâm(f): Adı kötüye çık-
mış. Kötü tanınmış.

Bedr(a): Dolunay.

Bedter(f): Daha kötü, beter.

Begâyet(a. f): Çok, ziyadesiy-
le, pek fazla, aşırı, son derece.

Beğ(t): Bey, zengin kişi.

Behîşt(f): Cennet, firdevs.

Behremend(f): Nasıpli, behre-
li, hisseli.

Bekâ(a): Mutlak ebedîlik,
kalıcılık. Hak'ta olma.

Bel(t): Bel.

Belâ (a): Evet. Rûhların elest
meclisinde Cenâb-ı Hakk'ın
"Elestü bir rabbiküm" sorusu-
na verdikleri cevap.

Bele(t): Böyle.

Beli bükülmek(t): İhtiyarla-
mak.

Belinlemek(t): Seyrimek,
sıçramak, titremek.

Belirmek(t): Belli olmak,
meydana çıkmak.

Belkîs: Yemen'de Sebe bölge-
sinde yöneticilik yaparken Hz.
Süleyman tarafından imâna
davet edilen melikedir. Saba
melikesi olarak da bilinir.

Belli beyân(t): Apaçık, âşikâr.

Belli bilmek(t): İyi bilmek,
kanâat getirmek.

Belli(t): Belli, âşikâr, açık.

Be-nâm(f): Namlı, tanınmış,
meşhûr, ünlü olmak.

Bencileyin(t): Benim gibi,
bana benzeyen.

Bend(f): Bağlanan, bağlan-
mış, bağ, boğum.

Beniz(t): Beniz, yüz, alın,
renk.

Bennâ(a): Yapan, yapıcı.

Benven(t): Benim.

Berât(a): Nişân, rütbe, imti-
yaz, taltîf için verilen belge.

Bercîs(a): Müşteri yıldızı.

Berdâr(f): Dâr ağacına asılmış
olan.

Berhûrdâr(f): Hayırlar elde
etmiş kişi. Kısmetli, mes'ût
olan.

Beri(t): Yakın, beri, bu yana,
beriyeye, bu tarafa.

Berk etmek(t): Sağlamaştır-
mak, kuvvetlendirmek.

Berk vurmak(a. t.): Parlamak, ışık vermek.

Berk(t): Sağlam, katı, sert, kuvvetli.

Berr(a): Kara, toprak.

Bes(f): Yeter. Kâfi, yetiştir.

Bes/besi: Çok, fazla, ziyade-lik. Birçok.

Beş vakit tertîb: Namaz.

Beşâret(a): Müjde, iyi haber, muştı, muştuluk.

Beyâbân(f): Çöl, kırsal.

Beytü'l-Ma'mûr(a): Gökte Ka'be hizasında bulunan meleklerin tavaf ettiği Allah'a en yakın ev.

Bezek(t): Süs, ziynet.

Bezemek(t): Süslemek, tezyin etmek.

Bezîrgân(f): Bâzîrgân, tüccâr.

Bezmek(f): Usanmak, bezmek, bıkmak.

Bıçğı(t): Kesecek âlet. Bıçkı, testere.

Bıçkıcı: Dülger, marangoz.

Bî-aded(f. a): Sayısız.

Bî-basar(f. a): Görmeyen, gözsüz.

Bî-cân(f. a): Cansız.

Bî-cism(f. a): Cisimsiz.

Bî-çâre(f. f): Çâresiz.

Bî-dâr(f): Uyanık.

Bid'at(a): Sonradan çıkan şey. Hz. Peygamber'den sonra ortaya çıkan âdet ve inanışlar. İslâm adına ortaya atılan yanlış inanışlar.

Bî-dem(f): Nefessiz, kansız.

Bî-derdler(f): Dertsizler, aşksızlar.

Bî-dirîg(f): Esirgemeyen, esirgenmeyen, elinden geleni yapan. Korumasız. Zayıf. Âciz; yazık demeyen. Eyvah demeyen.

Bî-gâne(f): Yabancı.

Bî-gümân(f): Şüphesiz.

Bî-haber(f. a.): Habersiz.

Bî-hadd (f. a): Sonsuz, sınırsız.

Bî-hod(f): Kendisinden geçmiş, bayılmış, mest. Dîvân'da, nefsinin yok eden, nefissiz, kâmil insan için kullanılır.

Bî-hûş(f): Kendisinden geçmiş, şaşkın, sersem.

Bî-kân(f): Cevhersiz, özü olmayan.

Bî-karâr (f. a): Kararsız.

Bî-kevn(f. a): Var olmayan.

Bî-kıyâs(f. a): Ölçüsüz. Mukayese edilemeyen. Karşılaştırma yapılamayan.

Bî-Küllî(a): Büsbütün, tamamen, tamamıyla.

Bile(t): Beraberlik, maiyet.

Bilelik(t): Birlik, beraberlik.

Bî-Levn(f. a): Renksiz.

Bili(t): Bilgi, ilim, irfân, idrâk.

Bî-lisân(f. a): Dilsiz.

Biliser(t): Bilecektir.

Biliş(t): Bildik, tanıdık, âşinâ, marifet.

Billâh(a): Allah için.

Bî-mekân(f. a): Yersiz, yeri olmayan, yurtsuz.

Bî-mest(f): Mest olmayan, akli başında.

Binâ(a): Arapçada fiillerin yapısını inceleyen bilim dalı. Fiillerin çatısı.

Binâ(a): Yapma, dayama.

Bî-nihâyet(f. a): Nihâyetsiz, sonsuz. Tükenmez.

Bî-nişân(f): İzi olmayan, belirsiz. Alâmetsiz.

Bir demi(t. f): Bir an için, bir anlık zamânda.

Bir kezden(t): Birden, hep birden.

Bir kez(t): Bir defa.

Bir niçe(t): Birçok, pek çok.

Bireği(t): Bir kimse, başkası, birisi.

Bî-reng(f): Renksiz.

Birikmek(t): Toplanmak, bir araya gelmek, birleşmek, aynıleşmek, beraber olmak.

Birin birin(t): Bir bir, teker teker, birer birer.

Birle(t): İle.

Biryân(f): Kebâp, kızarmış, yanmış.

Bî-şerîat (f.a): Şerîatsiz, Farz ve sünnete riayet etmeyen.

Biti(t): Mektup, yazılmış şey, amel defteri.

Bitimek(t): Yazmak, kısmet etmek, mukadder kılmak. Nasip.

Bitirmek(t): Meydana getirmek, yetiştirmek.

Bitirmek(t): Kısmet etmek, nasib etmek, yazmak, meydana getirmek.

Bitmek(t): Erişme, ulaşmak, belirlemek, yetişmek, meydana çıkmak.

Bitişmek(t): Hesaplaşmak, anlaşmak, ödeşmek.

Biz/bez(t): Kumaş, çaput, bez.

Bîzâr(f): Rahatsız, bıkmış usanmış, küskün.

Bîzâram(f): Usanmışım, yaka silkmişim.

Boğazlamak(t): Öldürmek, kesmek.

Boncuk: İnciye benzetilen cam süs eşyası, mecâzen adı, değersiz.

Bostân(f): Bâğçe, yeşillik, bağlık yer.

Boşanmak(f): Boşalmak, boş olmak.

Boyun burmak(t): Rıza göstermek, kabul etmek, hüzünlenmek.

Boyun eğmek(t): Kabul etmek.

Boz pusaruk(t): Boz renkli, sisli, kipkirlî, alacalı, bulanık.

Boz yapalak(t): Boz tüylü. Boz renkli bir tür çaylak. Yoz tüylü. Kirli renkli.

Bucak(t): Köşe, تنها yer.

Buçuk pûl: Paranın dörtte biri.

Buçuk sâat: Bir çeyrek, az bir zaman.

Bûd u vücûd(f. a): Varlık, var oluş.

Buğ(t): Buğu, buhar.

Buğday: Cennette Âdem ile Havva'nın yemesi yasaklanan meyve.

Buğu: Buhar.

Buğz(a): Kin, kalpten düşmân olmak, nefret.

Buhl(a): Cimrilik, pintilik, hasislik, el sıklığı.

Bulagan(t): Bulan.

Bular(t): Bunlar, bu kişiler.

Bulaşık(t): Karışık, bulanık, âlûde.

Burâk(a): Cennet bineği.

Burc u bârû(f): Kale duvarı ve kalenin en yüksek çıkıntısı. Kale ve kulesi. Bu ibareler, ilm-i ledûn tahsîl eden dervîşin bilgisinin kale gibi sağlam ve kale burcu gibi yüksekliğinden kinaye kullanılmaktadır.

Burc(a): Sâbit yıldız.

Burhân(a): Delil, ispât, tanık.

Burmak(t): Bükmek, sarmak, boynu omuza düşmek.

Burulmak(t): Dönmek, bükülmek.

Buşmak(t): Kızmak, öfke-lenmek.

Buşu(t): Öfke, kızgınlık.

Bûy(f): Koku.

Buyruk(t): Emir, ferman.

Bühtân(a): İftirâ, birisine yalan isnat etme.

Bülbül: Mecâzen âşık.

Bünyâd(f): Temel, esâs, asıl.

Bünyâd vurulmak(f. t): Kurulmak, yapılmak.

Bütün(t): tam.

-C-

Câdû(f): Câdı, büyücü, hortlak.

Cafer-i Tayyâr (a): Hz. Peygamber'in amcası oğlu. Hz. Ali'nin kardeşi. Mute savaşında iki kolu kesilmiş ve şehit olmuştur. Tayyâr lakabı ona Hz. Peygamber tarafından şehit olduğunda verilmiştir. Peygamberimizin Cafer için "Cennet'te meleklerle uçuyordu." dediği rivâyet edilir. Bu yüzden, "uçan" manasına "Tayyâr" denilmiştir.

Câh(f): Mevki, mansıb, yer, rütbe, makâm.

Câhil(a): Hakkı ve hakîkati bilmeyen.

Câlinûs: İlkçağda yaşayan Bergamalı Yunan hekimlerindedir.

Câm(a): Kadeh.

Câm-ı aşk(f. a.): Aşk kadehi. Mecâzen mürşid-i hakîkinin ilâhî aşk veren sözleri, ifşâ ettiği sırları

Câm-ı ebedî(f. a.): Ölümsüzlük kadehi, insanı manen diriltten sözler ve sırlar.

Cân(f): Ruh.

Cân alıcı(f. t.): Azrâil.

Cân bağıslamak(f. t): Cân vermek. Hayât vermek, diriltmek.

Cân gözü(f. t): Kalb gözü.

Cân uyarmak(f. t): Bir kişiyi uyarmak, farka getirmek, agâhlık.

Cân(f): Latif cisim, hayvanî rûh.

Cânâvâr (f): Vahşi, yırtıcı hayvan. Kurt veya Domuz gibi yabanî hayvanlar.

Cânbâz(f): Cânıyla oynayan.

Cânlanmak(f.t): Hayât bulmak, dirilmek.

Cây-gâh(f): Yer, mevki, mahal.

Cebbâr(a): Kudret ve ululuk sahibi, Allah. Esmâü'l-hüsna-dandır.

Cebbâr-ı Âlem(a): Dünyayı iradesine mecbur eden. Dilediğine istediği işi yaptırmaya muktedir. Allah.

Cebrâil/Cibrîl (a): Vahiy meleği, dört büyük melekten birisi. Cibrîl. Muhammedî akıl.

Cehd(a): Gayret etme, güç-kuvvet sarfetme, azim.

Cehl(a): Câhillik. Bilmezlik.

Celâl(a): Büyüklük, ululuk. Allah'ın bir ismi.

Celîl(a): Büyük, ulu olan Allah.

Cem' (a): Toplama.

Cemâat(a): Topluluk.

Cemâl(a): Yüz güzelliği. Cenâb-ı Hakk'ın mutlak güzelliği

Ceng(f): Muharebe, savaş.

Cercîs(a): İsâ Peygamberden sonra geldiği rivâyet edilen ve onun şerîatine uyan bir peygamberdir. Kur'ân'da ismi geçmez. Yetmiş kez öldürülmüş, her öldürüldüğünde yeniden dirilmiştir. Mezarı Musul'dadır.

Cevher(a): Kıymetli taş, maya, öz.

Cevherî(a): Cevherin kıymetini bilen, sarraf. Mecâzen kâmil insan.

Cevlân(a): Gezinme, dolaşma, dolanma.

Cevr (a): Haksızlık edip incitme, eza, cefa.

Cevşen(f): Zırh, savaş elbisesi.

Ceyhûn: Irmak.

Cezîre(a): Ada.

Cibrîl (a) Cebrâîl: Dört büyük Melekten biri. Muhammedî akıl.

Cidd (a): Ciddiyet, önem vermek.

Cîfe(a): Leş, kokmuş et.

Cim(a): Eski yazıda bir harf.

Cinân(a): Cennetler.

Cinn(a): Âteşten yaratılan, muhtelif şekillere girebilen bedensiz latîf varlıklar. Kur'ân'da 72. sûre bu varlıklar hakkında nâzil olmuştur. Kelimenin sözlük mânâsı, hissetme kabiliyeti olan, seyreden, gizleyen, örten demektir.

Cur'a(a): Kadehin bir yudumu.

Cûşa gelmek(f. t): Coşmak, kaynamak.

Cübbe(a): Zahidlerin giydiği zühd ve takvâ alâmeti olan uzun ve bol hırka.

Cüft(f): Çift, ikili, eşi olan.

Cümle(a): Bütün, hep.

Cüneyd-i Bağdadî: M. 909'da vefât eden Seriyî-i Sakatî'nin yetiştirdiği Seyyidü't-Taife lakaplı büyük mutasavîf. Mektupları meşhûrur.

Cünûn(a): Delilik.

Cürm(a): Kabahat, kusûr, hata, günâh.

Cüst ü cû(f): Arayıp sorma, araştırma.

Cüvân(f): Genç, delikanlı.

Cüz'(a): Kısım, parça.

Cüz'ıyyât-ı müselsel(a): Her şeyin bir başka şeyin devamı

olması. Tasavvufta ve Yûnus'ta ma'den bitki ve hayvan gibi varlıkların birbirini takip eden yaratılış sırası.

-Ç-

Çabük-bâz(f): Çabuk, aceleci. Çevik oyuncu.

Çağ(t): Zaman, vakit, mevsim. Yaş, asır.

Çağada(t): Çocukça, çağa: Yeni doğmuş, tüyü bitmemiş.

Çağırma(t): Davet etmek.

Çağıruban(t): Çağırarak.

Çağede/çağada(t): Çağa, tüyü bitmemiş. Çağede/çağada: Çocukca, ham, mânâsız.

Çâh(f): Kuyu, çukur.

Çâk etmek (f): Yırtmak.

Çakmak(t): İyice anlatmak, bildirmek. Tanıtmak aksettirmek. İfşa etmek. Gammâzlamak, kovalamak.

Çalap(t): Tanrı, Hak.

Çalınma(t): Çizmek, çizilmek, yazı yazmak, silinmek.

Çalkanma(t): Titremek, sağa sola gelip gitmek.

Çalma(t): Üfleme.

Çâpükter(f): Çok çabuk, daha acele.

Çâr(f): Dört.

Çârdak(f): Çardak.

Çarh urma(f. t): Dönmek, semâ etmek.

Çarh(f): Gök, felek.

Çarh-ı Felek(f): Gök. Dolaba benzeyen gökyüzü. Mecâzen talih, baht.

Çâryâr (Çâriyâr) (f.): Dört halife.

Çatma(t): Kurmak, tanzim etmek. Birbirine bağlamak. Düzmek, düzenlemek.

Çav(t): Şöhretli bir yer. Meşhûr. İklim, memleket.

Çaylak: Leş veya canlı kuş avlayarak yaşayan bir kuş.

Çekme(t): Tartmak, ölçmek, yemek, zorla almak.

Çeng(f): Kanuna benzeyen bir çeşit saz.

Çerâğ/çerâk (f): Fital, ışık, mum, kandil, çıra.

Çerb(f): Besili, semiz, yağlı.

Çerçi(f): Bazı küçük eşya ve tuhafiyeye malzemesi satan kişi.

Çerh(f): Çarh, dünya, felek.

Çerî(f): Asker.

Çeşni(f): Lezzet, tad, tadımlık miktarda.

Çeşte(f): Altı telli saz, tanbur. Şeştâ'dan gelmektedir.

Çetr(f): Çadır, gölgelik.

Çevgân(f): Gûy u çevgân, Cirit oyununda kullanılan değnek.

Çevik (f): Hızlı, hareketli, acele

Çıyan(t): Zehirli ve sürüngen küçük bir böcek.

Çi(f): Ne, nasıl.

Çiğ(f): Ham, pişmemiş.

Çiğneyüben(t): Çiğneyerek.

Çizginmek(t): Dönmek.

Çokal: Eskiden savaşlarda atlara giydirilen çelik zırh. Bir çeşidini savaşçılar da giyer.

Çokallı: Zırhlı.

Çöksü(t): Bir şeyin kımıldamaması için üste konan şey, baskı büyük çivi. Mıh.

Çöpe saymamak(t): Değer vermemek.

Çûl(f): Kıldan dokunan döşek.

Çulha(f): Dokumacı.

Çün(f): Çünkü, madem ki, ne zamân ki.

-D-

Dâd(f): Adâlet.

Dâd u sited(f): Alış veriş.

Dad(t): Tat, lezzet, çeşni.

Dâğ etmek(f. t): Yaralamak. 1.

Dağlamak. 2. Gönlü üzme.

Yakınmak, ağlamak.

Dahı(t): Bundan başka, ayna zamânda, hem de.

Dahı(t): Daha.

Dâim(a): Sürekli.

Dak tutmak(t): Özü/Kusur bulmak.

Dak(t): Özü, kusur.

Dakı(t): Dahı, da, de.

Dânişmân(f): Medrese mezunu kişi. Bilgin, müderris.

Dâniş(f): Söz, bilgi, ilim.

Dânişmend(f): Bilgin, müderris.

Dapa(t): Taraf, yön; ...a doğru;a karşı.

Dâr(a): Ev, yapı, yer, yurt.

Dâr(f): Dâr ağacı.

Dâra gelmek: Öldürülmek üzere dârağacına gelmek. İdâm edilmek. Mecâzen, Hal-lâc-ı Mansûr gibi" ilâhî sırrı ifşa etmek.

Dâr-ı mihnet: Mihnet evi. Mecâzen dünya.

Dartınmak(t): Çekinmek, esirgemek.

Dâstân(f): Destan, hikaye.

Davâ(a): Davâ, iddia, metinde “asılsız söz” anlamından çok hakîkati bilinmeyen şer’î sözler.

Davar (a): Koyun ve keçiye verilen ortak ad.

Davî(f): Davâ, iddia, cedel.

Dâvud: İsrail oğullarından bir peygamber ve hükümdâr-
dır. Süleyman Peygamber’in babası olan Dâvud, sesinin güzelliğiyle tanınmıştır. Kitap sahibi bir peygamberdir. Zebûr, Dâvud’a inmiştir.

Dedirmen (t): Söyletmeyin.

Değirmek(t): Ulaştırmak, eriştirmek, yetiştirmek.

Değme(t): Herhangi, her bir, her, rastgele.

Değmek(t): Ulaşmak, erişmek.

Değmeler (t): Herhangi birileri, çoğu kişiler.

Değşirmek(t): Çevrilmek, döndürülmek.

Değşirmek(t): Değişmek, değiştirmek.

Değşirüben(t): Değiştirip.

Dehr(a): Dünya, zamân. Maddeler âlemi

Dehrî (a): Maddeci, rûha, âhirete, manevî şeylere inanimayan kişi. Materyalist.

Dek (t): Değın, kadar.

Dek durmak(t): Sessiz, sakin durmak. Uslu oturmak.

Dek(t): Kadar, ...a kadar.

Dek/tek(t): Eş, benzer, gibi.

Delâlet(a): Delil olmak, kılavuzluk. Doğru yolu göstermek.

Delîl (a): İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, nişan, sağlam bilgi, yol gösteren kişi, kâmil insan.

Delim(t): Çok, birçok, ziyade, fazla.

Dellâl(a): Tellâl, satılacak bir nesneyi satan kişi.

Dem(f): An, zamân, vakit, soluk, nefes.

Dembedem(f): Vakit vakit. Daima, zamân zamân.

Dem-beste(f): Susmuş, soluğu kesilmiş, nefesi bağlanmış.

Demren(t): Okun ucuna geçirilen demir.

Dem-sâz(f): Uygun arkadaşı, dost, sırdaş.

Deniz(t): Deyiniz, söyleyiniz.

Denli(t): Kadar.

Deprenmek(t): Kıpırdamak, kımıldamak, hareket etmek; kurumak.

Depretmek(t): Kımıldatmak, oynatmak; kurutmak.

Der(t): Ter. Yeni biten, taze.

Derbân(f) : Kapıcı.

Dergâh(f): Tekye. Dervîşlerin Tanrı'yı andıkları mekân.

Deriçe(f): Küçük kapı, pencere.

Derilmek(t): Toplanmak.

Dermân(f): İlaç, çare,

Dermânde(f): Âciz, kala kalmış, bî-çâre, zavallı, beceriksiz.

Dermek/dirmek(t): Toplamak, biriktirmek.

Der-miyân(f): Ortada.

Dernek(t): Dernek, toplandı. Eğlenmek için toplanan kişiler.

Dertliler: Mecâzen âşıklar.

Dervîş(f): Fakîr. Nefsinin yokluğunu anlayıp kendini Hakk'a vermiş kimse. Allah yoksulu. Allah yoluna girmiş kimse.

Deryâ-yı ummân(f. a): Okyanus.

Destân olmak(f. t): Adı yayılmak.

Destân(f): Destân, hikaye.

Destâr(f): Sarık, imâme, tûlbent.

Deste (f): Bir tutam, bir avuç. Ele sığacak kadar.

Destgîr(f): Elden tutan, yardım eden, yardımcı.

Destûr(f): İzin, ruhsat.

Deşmek(t): Eşelemek, kazmak.

Devlengeç: Çaylak, leş yiyen bir kuş. Bu kelime yazmalarda dölengeç, dülengeç, devligeç şeklinde de harekelenmiştir.

Devlet(a): Saadet, mutluluk.

Devr(a): Dönmek.

Devrân(a): Dünya, felek, zamân, talih. Dönme, dolaşma.

Devşirmek(t): Dermek, toplamak, bir araya getirmek. Derlemek.

Deviceğiz(t): Deyince.

Deyr(a): Kilise, manastır.

Deyüben (t): Diyerek.

Deyyâr: Bir kimse, yurt sahibi, manastır sahibi.

Dîdâr(f): Yüz, çehre, Allah'ın cemâli.

Dîdâr eseri: İnsan-ı kâmil, mürşid-i kâmilin yüzü.

Dil tetiği(t): Dilin konuşma kabiliyeti.

Dilber(f): Gönlü sürükleyen, alıp götüren güzel.

Dildâr (f): Kalbi hükmü altında tutan. Sevgili, mâşûk.

Dilenigörmek(t): Dilenmek, sürekli dilenmek, hemen dilenmek.

Dil-hasta(f): Gönül hastası.

Dilsiz (t): Konuşamayanlar. Mecâzen erenler.

Dîn(a): İnanç, imân, tâat, âdet, huy, verilecek karşılığa hükmetmek.

Dinâr: Altın sikkeli para.

Dirgenmek(t): Toplanmak, birikmek, bir araya gelmek. Dayanmak.

Dirgürmek (t): Diri etmek, diri kılmak, diriltmek.

Dirgürüp (t): Diriltip.

Dirîg(f): Men'etmek, korumak, esirgemek. Eyvâh, yazık.

Dirîgâ(f): Hayfa, ne kadar yazık, eyvâh.

Dirilgil(t): Diril.

Dirilik(t): Yaşayış, geçim, hayât, sağlık.

Dirlik dirilmiş(t): Hayât bulmuş, yeniden doğmuş.

Dirlik(t): Yaşayış, geçim, hayât, sağlık.

Dîv(f): Şeytân, cin.

Dîvân (f): Huzur, meclis.

Dîvâne olmak(f. t.): Delirmek, aklını yitirmek.

Dîvân-ı aşk (f. a): Aşk meclisi, mürşid huzûru.

Dîvâr(f): Duvar. Mecâzen dört unsurdan oluşan insanın vücûdu.

Diyyüben(t): Diyerek.

Doğan(t): Doğan kuşu. Alıcı, avcı kuş. Mecâzen ârif ve âşik kişi.

Doksan bin Hak kelâmı:

Cenab-ı Hakk'ın Hz. Peygamber'e Mi'râc'ta doksan bin sır söylediği, bunlardan binini halka, binini seçkinlere dediği; binini ise sır olarak sakladığı rivâyet edilir.

Dokunmak(t): Vurmak, birbirine geçirmek. Çakmak, isabet ettirmek.

Dolanmak (t): Dolaşmak.

Dolunmak(t): Dolunmak, batmak, dolanmak, Gurup etmek.

Don(t): Elbise, mecâzen sûret, vücût.

Donanmak (t): Süslenmek, giyinip kuşanmak.

Dost ili(f. t.): Vahdet makâmı, zat-ı ulûhiyet.

Dölenmek (t): Karar kılmak, mutmain olmak, meyletmek, sâkinleşmek, çoğalmak.

Dönmek(t): Yönelmek.

Dört ejderhâ(t): Dört unsur: Hava, âteş, su, toprak.

Dört kapı (t): Şerîat, tarîkat, hakîkat, marifet.

Dört kitâb(t): Yûnus'ta "dört kitap" tamlamasının özel bir anlamı vardır. Bu tamlama, tevhit (birlik) makâmlarının sembolüdür. Dört kitap, "elif-te, toplanmış"tır. Elif, Hakk'ın uluhiyet ve vahdaniyetinin yani birliğinin sembolüdür.

Dört mezheb(t. a): Metinde şerîat, tarîkat, marifet ve hakîkat makâmıdır.

Dört tabîat(t. a): nefsin hava, ateş, su ve topraktan getirdiği dört ana özellik.

Dört tekbîrli namâz: Cenâze namazı. Mecâzen "ölmeden evvel ölmeyi" işaret etmektedir. Dört tekbirle kılınan bu namaz, tasavvufta dört tevhit makâmının sembolüdür.

Dört yâr (t): Hz. Muhammed'in dört dostu. Hz. Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali.

Döşek (t): Yaygı, kilim gibi fakat daha yumuşak bir minder.

Döymek (t): Tahammül etmek, dayanmak.

Duduksuz (t): Serbest, rehin olmayan, kapalı olmayan.

Dun (t): Alt taraf, kök.

Dûr(f): Uzak.

Durak (t): Menzil, makâm, mahal, durulan, eğlenilen yer, yurt.

Durgurmak (t): Durdurmak, kaldırmak, ayakta tutmak.

Durmak(t): Ayağa kalkmak, kıyam etmek. Kalkıp gitmek. Durup gitmek, kalkıp gitmek.

Durugelmek(t): Kalkmak

Durulmak(t): Durulmak, sakinleşmek, açılmak.

Duş(t): Görmek, karşısına çıkmak, rastlamak.

Duşa gelmek(t): Rastlamak, karşı karşıya gelmek, göz göze gelmek.

Dutmak (t): Tutmak, sahip olmak. Yapmak, yerine getirmek.

Duydurmak(t): İşittirmek, duyurmak.

Duymak(t): Duymak, işitmek, anlamak, fark etmek.

Dûzah(f): Cehennem.

Dükeli(t): Bütün, hep, cümle, hepsi, herkes.

Dükkândâr(a. f): Dükkân sahibi.

Dülger (f): Marangoz.

Dün (t): Gece.

Dün ü gün(t): Gece ve gündüz.

Dünyâ-perest: Dünyaya meyil veren. Maddiyata önem veren.

Düp düzün (t): Dümüz. Tamamıyla, baştanbaşa.

Dürdâne(a. f): İnci tanesi.

Dürmek (t): Kapatmak.

Dürr(a): İnci.

Dürrâc(a): Kekliğe benzeyen, aralıklarla ve uzunca öten bir güzel kuş. Turaç kuşu.

Dürr-i yefîm(f. a): Tek, iri, baha biçilmez inci. Eşsiz inci. Anasız, babasız ve önceliksiz nûr. Kadîmî hakikat. İlk nûr. Nûr-ı Muhammed.

Dürülmek(t): Katlanmak, toplanmak.

Dürümek(t): Bir araya getirmek, meydana getirmek, türetmek, türemek.

Dürüst(f): Doğru.

Dürüşmek(t): Çalışmak, isbât etmek, gayret etmek.

Dürütmek (t): Yaratmak, bir araya getirmek, türetmek.

Düş(t): Rüyâ, vakıa. Yûnus'ta düş yerine bazen seyr veya seyrân kelimeleri de kullanılır.

Düşmek(t): Konaklamak.

Düşmek(t): Vâki olmak, mağlûp, müstevli olmak, hücum etmek.

Düşürgil(t): Söyle, isabet ettir.

Düşvâr(f): Güç, zor.

Düzmek(t): Tertip ve tanzîm etmek. Düzenlemek. Sıralamak. Hazırlamak.

-E-

Ebed(a): Sonsuz, gelecek, sonu olmayan gelecek zamân.

Ebleh(a): Pek akılsız, ahmak, bön.

Ebsem(a): Suskun.

Ebter(a): Sonu kesik, çocuğu olmayan, eksik.

Ebû Bekir Sıddîk: İlk halife, Çâryâr'dan ilki. Doğru ve sözünün eri mânâsına "Sıddîk" sıfatıyla anılmıştır.

Ecel(a): Ölüm vakti, âhirete geçmek.

Ecelsiz ölmek: Ölmeden önce ölüp ebedî hayâta ulaşmak.

Edâ (a): Tarz, üslup, şive.

Edüben(t): Ederek.

Efgân(f): Bağırıp çağırma, istimdâd, feryâd.

Efsâne (f): Masal, gerçek dışı hikaye. Aslı bilinmeyen anlatımlar.

Eğerci(f): Her ne kadar, ise de, gerçi.

Eğın(t): Sırt, omuz.

Eğlemek(t): Geçiktirmek, vakit geçirmek, oyalamak, avutmak.

Eğleyen(t): Metinde mâsivâ anlamında kullanılmıştır.

Ehil(ehl): Yabancı olmayan, âşinâ, mahir, usta, becerikli; metinde, kâmil insan.

Ejdehâ(f): Yılan, ejderha. Metinde nefis için bir benzetme.

Ekinçik(t): Olgunlaşmamış küçük boylu başak.

Eksikli (t): Kusurlu, hataları bulunan kişi. Aciz.

Eksimek(t): Eksilmek, azaltmak, azaltmak.

El ayak deprenmek(t): Kıpırdanmak, hareket etmek.

El yumak: Elini çekmek, vaz geçmek.

Ele getirmek(t): Hasıl etmek, kazanmak, elde etmek.

Elest(a): “Elestü” Arapça’da “değil miyim?” demektir. Kur’ân’da 7. sûrenin 172-173. âyetlerinde, Cenâb-ı Hakk’ın: “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” sorusunda geçer. Nefisler bu soruya: “Evet, Rabbinizsiniz.” diye cevap verdikleri için birbirlerine tanık

tutmuşlar ve şehadet etmişlerdir. Kıyâmet gününde her nefis burada verdiği sözü yerine getirmek, Rabbini tanımak zorundadır. Sûfiler Bezm-i Elest’te verilen cevapların bazılarının olumlu “belâ”; bazılarının olumsuz “lâ” şeklinde olduğuna inanırlar.

Elhamdü lillâh(a): Allah’a hamd olsun.

Eli ermek(t): Gücü yetmek.

Elif(a): Arapçanın ilk harfi. Dinî ve tasavvufî şiirimizde Allah, zât-ı ulûhiyyet veya marifet makâmı için kullanılır.

Elif dal mim: Eski harflerle “Âdem” kelimesinin harfleri.

Elif okumak: Cenâb-ı Hakk’ın birliğini ve ulûhiyetini bilmek.

Elif tahsîl etmek: Cenâb-ı Hakk’ın birliğini ve ulûhiyetini bilmek.

Elif cim okumak: Ebced okumak, medrese tahsîli yapmak. Zâhirî ilimler öğrenmek.

Elini uzatmak(t): Almak, meyletmek.

Elvân(a): Renkler, görünüşler.

Em: İlaç; çâre, devâ.

Emân(a): Emniyet, korkusuzluk. Yardım, imkân. Emân (Aman) dilemek, korkudan

emin olmak için yardım istemek. Emân ile gitmek, korkarak ölmek.

Emânet(a): İlâhî sır. Âdem'e verilen yaratılış sırrı. Metinde bir yerde "cân" anlamındadır.

Emânet artmamak: Emânete hıyânet etmemek.

Emcek(t): Meme, kuru veya yalancı meme denilen çocukların susturulması için kullanılan alet.

Emek yemek(t): Gayret sarfetmek, emek çekmek.

Emîr Hacı: Emir Sultân (1368-1430) tarihlerinde yaşayan Buhara'dan Bursa'ya gelen büyük mutasavvıflarımızdan birisi.

Endâm(f): Beden, vücûd, vücûdun görünüşü, boy.

Endîşe(a): Düşünce, fikir.

Ene'l-Hak(a): Bağdadlı Hallâc-ı Mansûr'un "Ben Hakk'ım" anlamına gelen ve asılmasına sebep olan sözü.

Er(t): Mürşid, insân-ı kâmil anlamındadır.

Eren(t): Evliyâ, ermiş kişi.

Erişgen(t): Ulaşan, yetişen, devamlı erişen, erişmek için uğraşan.

Erkân(a): Rükûnlar, direkler, esaslar, âdet, töre.

Erken(t): Erken, hemen, kısa zamanda.

Erte gice(t): Sabah akşam.

Erte(a): Yarın, sabah.

Erte(t): Sabah, yarın sabah, bir gün, bir gece sonra.

Esbâb(a): Sebepler.

Esen(t): Sağ, salim, rahat, mes'ut.

Esenlemek(t): Veda etmek, esenlik dilemek.

Eser(a): İz, yapı, nişan.

Esfel(a): En aşağı, en alçak, en sefil.

Eshâb(a): Sebepler, bir şeye vâsıta olanlar.

Esilmek(t): Dökülmek.

Esirgemek(t): Korumak, himaye etmek, acımak.

Eskice(t): Eski elbise, yıpranmış giyecek.

Eslemek(t): Dinlemek, kulak asmak; kabûl etmek. Baş eğmek.

Eslenmek(t): Kulak asılmak, dinlenilmek.

Esrâr(a): Sırlar, gizli mânâlar, hikmetler.

Esrik(t): Serhoş, mest, coşkun, ehl-i hal. İlâhî aşk serhoşu.

Esrimek(t): Mest olmak, sarhoş olmak. Hâle girmek.

Eşkere(f): Âşikâr, açık, mey-
danda. “Âşikâre”den.

Eşmek(t): Yürümek, yol
almak, atı eşkin sürmek,
koşturmak.

Etek tutmak(t): Bağlanmak,
intisap etmek.

Etmek(t): Ekmek.

Evet(t): Metinde bir yerde
“Fakat” mânâsındır.

Evin(t): Yiyecek, dane,
tohum, içi. Evin tutmak:
Danelenmek.

Evren(t): Büyük yılan,
ejderha.

Evvel(a): Allah’ın sıfatı.
Öncesi olmayan.

Evvel bahâr: İlkbahar

Eyâ: Ey, hey.

Eydeydim(t): Söyledim.

Eyer(t): Eğer.

Eyin(t): Sırt, arka.

Eyitmek(t): Söylemek,
anlatmak.

Eyle(t): Öyle, o şekilde.

Eylenmek(t): Edinmek, eyle-
mek, yapmak.

Eyyûb(Peygamber):

Kur’ân’da adı geçen peygam-
berlerdendir. Sabır sembo-
lüdür.

Ezel(a): Zamanın önsüzlüğü,
başlangıcı olmayan zamân.

Ezefî vatan: Elest bezmi,
rûhlar âlemi.

-F-

Fagfûr(a):Çin işi porselen.

Fahr(a): İftihâr, öğünme.

Fahr-ı âlem(a): Âlemin övün-
cü, yaratılma sebebi ve en
güzel insanı Hz. Peygamber.

Fak (f): Tuzak.

Fakî(a): İslâm fikhını iyi
bilen, Fakîh.

Fakîh Ahmed Kutbüddin:

Menâkıbü’l-Ârifin yazarına
göre Sultânü’l-Ulemâ der-
vîsidir. Horasan’dan gelerek
Konya’ya yerleşmiştir. Fakîh

Ahmed, Muhyiddin’in “Hızır-
nâmê”sine göre, Anadolu’da
yaşayan en eski sûfilerden-
dir. Hayâtı hakkında fazla
bilgi yoktur. Menkabevî bazı
bilgileri, Seyyid Hârûn, Hacı
Bektaş Velâyetnâmelerinden
öğrenmekteyiz. Bilinen iki
küçük eserinden birincisi
“Kitâbu Evsâfî Mesâcidî”ş-Şe-
rife”, diğeri, “Çarhnâme”dir.
Doğumu ve ölümü bilinme-
mektedir. Ölümü M. 1230’lu
yıllarda olabilir.

Fakîr (a): Yoksul. Burada nefsinin yokluğunu bilen dervîş.

Fakr(a): İslâm tasavvufunda insanın manevî mertebeleri yaşayarak yokluk bilincine ulaşması. İnsanın nefsinin Hakk'a ait olduğunu anlamasıdır.

Fâl(a): Uğur tâli.

Fânî(a): Geçici olan, yoklukla ilgili.

Fârîg(a): Vaz geçmiş. Elini eteğini çekmiş.

Farîza (a): Allah'ın emri, yapılması gerekli olan amel, ibâdet ve taatler.

Farz(a): Kesinlikle yapılması gereken namaz, oruç, hac ve zekât gibi ibâdetler.

Fâsık(a): Allah'ın emrinden çıkan. Kötülük yapan. Fıska düşen.

Fâsid(a): Kötü, fenâ, yanlış, bozuk, fesad çıkaran. Kavgacı, bozucu.

Fâş(f): Faş etmek, meydana çıkarmak. Açıklamak. Gizli olanı ortaya çıkarmak.

Fâtîha(a): Kur'ân'ın birinci sûresi. Başlangıç, açış, giriş.

Fazîlet(a): Güzel ahlâk, ilim ve imân, değer, meziyet.

Fazl(a): Fazilet, olgunluk, imân ve cömertlik.

Fedû(a): Gözden çıkarma, kurban etme, birinin uğruna kıymetli bir şeyi verme.

Fehm(a): Anlama, anlayış, kavrama.

Felek(a): Gök, sema. Bu kelime Hakk'a doğru sefer eden bütün varlıklar için kullanılan bir kavramdır.

Fenâ(a): Dünya için kinâyeye, yokluk mülkü.

Ferâgat(a): Tok gözlülük, hakkından vaz geçmek. Davadan vaz geçmek.

Ferâh(a): Bol, geniş, iç açıcı. Şenlendiren.

Ferdâne(f): Tek başına, yalnız.

Fereci(a): Genişliğe, ferahlığa mensup. Bilginlerin ve şeyhlerin giydikleri önu açık, yakasız, geniş kollu ve uzun giyecek.

Ferhâd(a): Doğu Edebiyatında bir aşk kahramanının adı. Sevgilisi "Şîrîn"e ulaşabilmek için dağlar delip yol aşmış bir fedakarlık örneği. Mühendisliği ve nakkaşlığı da vardır.

Ferîde(a): Tek, benzersiz, mukayese kabul etmez.

Ferişte, ferîşteh(f): Melek, günahsız, mâsûm.

Ferrâş/Ferâş (a): Döşeyen, temizlik yapan, süpürge vuran hizmetçi.

Ferş(a): Yer, yeryüzü, döşeme, yaymak.

Feryâd(f): Bağırma, inleme, yardım için çıkarılan ses.

Ferzend(f): Oğul, çocuk.

Fesâd(a): Bozuk, fenâlık, karışıklık.

Feth-i bâb(a): Kapı açmak.

Fevka'l-ulâ(a): En yüce, yüksek. Pek yüksek.

Fısk(a): Hak yolundan çıkma, Allah'a isyân etme, ahlâksızlık, kötülük.

Fi'l-hâl(a): Bu anda, hemen, şimdi.

Figân(f): Ağlama sızlama.

Fikr etmek(a. t): Düşünmek.

Fikret(a): Fikir, düşünme.

Firâk(a): Ayrılık, ayrılma.

Firâset(a): Anlama, sezme kabiliyeti, uyanıklık.

Fir'avn: Mûsâ Peygamber çağında yaşayan ilâh olduğunu iddia eden Mısır hükümdarı. Kur'ân'da kıssası anlatılan âsilerden biri.

Firdevs: Cennet, cennetin altıncı katı. Bostân.

Firkat(a): Ayrılma, ayrılış.

Fitne(a): Karışıklık. Ortallığı karıştırmak, mâl ve mülk.

Furkân(a): İyi ile kötü, hak ile bâtil, helâl ile haramın farkını gösteren. Kur'ân'ın sıfatı.

Fuzûl(a): Lüzûmsuz, fazla şey veya söz.

Fuzûlluk(a. t): Münasebetsizlik, sıradan.

-G-

Gâfil(a): Gaflet ehli, gerçeklerden habersiz, uyuyan.

Gâh(f): Bazan, ara sıra.

Gâib(a): Görünmeyen, göz önünde bulunmayan, gizli ve bilinmeyen âlem.

Gam yemek: Dert çekmek.

Gammâz(a): Münafık, fitneci, birini birine çekiştiren.

Ganî(a): Hiç bir şeye ihtiyacı olmayan, tam mânâsıyla zengin, müstagni. Allah.

Garb(a): Batı.

Gâret(a): Çapulculuk, yağma.

Garîb(a): Gurbette olan kişi. Yûnus'un bazı beyitlerinde, emsaline üstün olduğu; onları anlayacak insan kalmadığı için toplumda yalnız kalan veliler

veya ezel bezminden dünyaya gönderilişinin hikâyesini bilen kişi. Yokluk ehli.

Garîb-nüvâz (a-f.): Kimse-sizlere ve gariplere yardım eden. Bîçâreleri ve zavallıları koruyan.

Garîbsemek (a. t.): Garip karşılamak, tuhaf bulmak.

Gark olmak (a. t.): Batmak, o şeyde boğulmak, o şeye benzemek.

Gark(a): Suda boğulmak, batmak.

Gassâl(a): Ölü yıkayıcı.

Gavgâ(f): Dövüş, mücadele, vuruşma.

Gavvâs(a): Çok gayretli, çalışkan, suya dalan, dalgıç, inci arayan dalgıç.

Gaybet(a): Başka yerde bulunmak, gıybet, bir şeyin diğer bir şey içinde gayb olması. Dedikodu.

Gâyet(a): Nihayet, son, pek çok.

Gayr(a): Ayrı, başka.

Gayyâ(a): Cennemde bir kuyu. Belâlî yer.

Gazel: Sonbahar yaprağı.

Gâzî(a): Din uğruna harp eden.

Gedâ(f): Yoksul dilenci.

Gedilmek(t): Bir yanından eksilmek, bütünlüğü gitmek. Gedik açılmak.

Geh(f): Bazan, ara sıra.

Gelegen(t): gelen.

Geliceğez: Gelince.

Geñ(t): Geniş, bol.

Genc(f): Hazine, define.

Genc-i nihân(f): Gizli hazine, kenz-i mahfî.

Genc-i pinhân(f): Gizli hazine, kenz-i mahfî.

Genez(t): Kolay, uygun, kolayca.

Geniyile(t): Genişliğiyle.

Geniz(t): Kolay, uygun, kolayca.

Gensizin(t): Kendi ihtiyârı olmadan, isteksizce, iradesizce, birden bire.

Ger(f): Eğer.

Gerçekler (t.) Erenler, veliler.

Gerçeklik(t): Hakikat, doğru ve sahih bilgi.

Gerdân(f): Dönen, dönücü.

Gerdûn(f): Kâinat, felek.

Geri(t): Geri, tekrâr, sonra, yine, başka.

Geşt(f): Gezmek, dolaşmak.

Gevher(f): Mücevher, inci, esâs, öz.

Geyikli Hasan: Bursa yakınındaki Uludağ eteğinde bulunan Baba Sultân köyünde Orhan Gazi zamânında yaşayan bir erendir. Bu zat adına adı geçen köyde türbe, tekye ve cami bina bulunmaktadır. Dağda geyiklerle sohbet etmesiyle şöhret bulmuştur.

Gıl/gül: Emir teklik . şahıs eki. Anmagıl gibi.

Gilmân(a): Cennettekilere hizmet eden güzel ve genç delikanlılar. Genç uşaklar.

Giriceğiz(t): Girince.

Giriftâr(f): Tutulmuş, esir, düşkün, mübtelâ.

Giriv(f): Bağırma, bağışma.

Giryân(f): Ağlayan, ağlayıcı.

Göçgüncü(t): Bir yerden bir yere göçen, göçebe, göçer.

Gökçek(t): Güzel.

Gönelmek(t): Yönelmek, yüzünü döndürmek, teveccüh etmek.

Gönenmek(t): Nimete, refaha kavuşmak, faydalanmak, mesut olmak, sevinmek, sevgi beslemek.

Gönül gütmek(t): Gönül izlemek, takip etmek.

Gönül(t): Gönül, yürek, kalp, fuad.

Gönüle batılmak(t): Gönüle batmak, gönülde yok olmak.

Gönülmek(t): Yönelmek, teveccüh etmek, yüzünü döndürmek.

Göregen(t): Gören.

Görk(t): Güzellik, yüz güzelliği, meziyet. İyi huy.

Görklü(t): Güzel, mübârek.

Görnem(t): görüneyim.

Göymek(t): . İçin için yanmak, parlamak.

Göynemek(t): Yanmak.

Göynük(t): İçin için yanmak. Yanık, yara, acı, hicran.

Göz ile kaşdan geçmek(t): Süretten geçmek.

Gözetmek(t): Gözetme, kollama.

Gözgü(t): Ayna.

Gözsüzsepek/Gözsepek(t): Köstebek. Mecazen Cenâb-ı Hakk'ın esmâ, ef'âl, sıfat ve zatından haberi olmayan ve hayâtını gaflet ile geçiren vahdetten habersiz kişi.

Gözü duman olmak(t): Gözüne perde inmek, göze et bürümek. Görmemek.

Gubâr(f): Toz.

Gufrân(a): Cenâb-ı Hakk'ın günahları affı, rahmeti.

Gurbetlik il: Yabancı memleket, mecâzen dünya.

Gussa(a): Tasa, üzüntü. Sıkıntı. Kaygu.

Gûşe(f): Köşe.

Güç(t): Zor, eziyet, sitem.

Güç görmek(t. d.): Zorlamak.

Güç götürmek(t. d.): Zorlamak.

Güç üzme(t): Olmasını istemek. Güçlkle halletmeye çalışmak. Zorlamak.

Güç(t): Zor, kuvvet; istek.

Güft(f): Söz, lakırtı.

Güher(f): Mücevher, kıymetli taş, inci, gevher.

Gülistân(f): Gül bahçesi.

Gülrek(t): Kahkaha atan, çok gülen.

Gülüşgen(t): Çok gülen, birkaç kişiyle birlikte kahkaha atan.

Gülzâr(f): Gül bahçesi.

Gümân(f): Şüphe, zann.

Gümrâh(f): Yolunu kaybetmiş.

Gümrâhleyin: Yolunu şaşır-mışlar gibi, şaşkın.

Gümüşlenmek: Mecâzen arınmak.

Gün(t): Gündüz, güneş.

Günahkâr(f): Günâh işleyen.

Gür(f): Mezar.

Güzer etmek(f. t): Geçmek.

Güzide(f): Seçilmiş, beğenilmiş kişi, şey.

Güzin(f): Seçkin, seçilmiş, seçen.

-H-

Ha demedin(t): Hemen, derhâl, ha demeye vakit kalmadan.

Hâb(f): Uyku.

Habîb(a): Sevgili, sevilen, dost. Allah'ın isimlerinden.

Habs(a): Zapdetme, tutma, hapis, alıkoyma.

Hâcât(a): İhtiyac, lüzûm, muhtaçlık.

Hâce(f): Hoca, efendi, çelebî, mürşid, mecâzen Cenâb-ı Hak.

Hacerü'l-Esved(a): Karataş, Ka'be'nin duvarındaki mukaddes taş.

Hâcet(a): İhtiyaç, gerek, lüzum, muhtaç.

Hacet-gâh(a): Dilek yeri, ihtiyâcın bildirildiği yer.

Haç: Put, Haç, İstavroz.

Hadd(a): Şerîatçe verilen ceza.

Hadde basılmak: Demir veya bakır madeni gibi eritilip kalıplara dökülmek.

Hadîs(a): Hz. Peygamber'in emri ve hareketi, sünnet-i nebevî.

Hâk(f): Toprak.

Hakân: Türk imparatorlarına verilen unvan,

Hakâyık(a): Hakikatler.

hâkim (a) Adaletle hükmeden.

hakîr(a): Hakaret edilen, hor görülen. Kıymet verilmeyen.

Hakk(a): Allah.

Hakk(a): Doğruluk, doğru, gerçek.

Hakke'l-yakîn(a): Bularak inanmak. Hakîkati müşahede edip, yaşamak hali. Yakîn makâmlarının sonuncusu. Hakikat ehlinin makâmı.

Halâyık(a): Yaratıklar, yaratılmışlar. İnsanlar.

Hâldeş: Aynı durumda, hal arkadaşı.

Hâlik(a): Yaratan, Allah.

Hâlîl(a): Sâdık, samimi, dost. Hz. İbrâhîm'in sıfatıdır.

Hâlis(a): Saf, duru, saffetli, pek beyaz. Hilesiz, katıksız.

Hall(a): Giren, dahil olan.

Hallâc-ı Mansûr: Bk. Mansûr.

Halvet(a): Yalnızlık. Allah'la beraber olup gayrıdan hazer etmek.

Hâmân: Hz. Mûsâ zamanındaki Firavun'un veziri.

Hamle(a):Saldırma, atılma.

Hamza: Hz. Peygamber'in amcası. Uhut harbinde şehit olmuştur. Hz. Peygamber'i himaye etmesiyle, pehlivanlığı, yiğitliği ve şecaat sahibi oluşuyla sembol olmuş bir kişidir.

Hân(f): Yemek sofrası, yemek, taâm, ahçı dükkânı. Mecâzen irfân.

Han: Hakan.

Handân(f): Gülen, güler, gülücü.

Hanende(f): Okuyan, şarkı söyleyen.

Hânümân (f): Ev, bark, ocak.

Hâr(f): Diken.

Hâr(f): Hakir, aşağı, hor, zelil, bayağı.

Harâb(a): Viran, ıssız, yıkık, perişan.

Harâbât(a): Meyhane; tasavvufta tekke, mürşidin gönlü.

Harâmî(a): Yol kesen, hırsız, haram yiyen.

Harc eylemek: Harcamak.

Harc/Harcı(a): Sarfetmek, bozmak. Layığı, uygunu, elverişlisi, has olmayan. Haricî'den, âdi, ucuz.

Harcına sürmek (a.t): Gereksiz yere harcamak, boşuna geçirmek.

Harîdâr(f): Satın alıcı.

Harîf(a): Kimse, adam, iş eri, meslektaş.

Harîr don: İpekli elbise.

Harîr(a): İpek.

Hâris(a): Kıskançlık, çekeme-mezlik.

Hâs u âm(a): Herkes, ileri gelenler ve halk.

Hâs(a): Özel, saf, hâlis, seçkin.

Hased(a): Kıskançlık.

Hasenât(a): Güzellikler, iyi ameller.

Hâsıl(a): Husûle gelen. Olan, meydana gelen.

Hâslar (a): Seçkinler

Hâsların bâbı: Hak tâlibi olan insanların kapısı, kâmil insanlar.

Hasm(a): Muhâlif, Düşman.

Hasretlenmek: Hasret çekmek.

Hâss-ı havâs(a): Hâsların hâsı, gerçeğe ulaşanlar. Seçkinlerin seçkini.

Hâssü'l-hâs(a): Seçkinlerin seçkini.

Haşâ(a): Asla, hiçbir vakit. Katiyyen.

Haşâlillâh(a): Allah için bu iş, bu şey olmaz. Allah göstermesin.

Haşerât(a): Zararlı böcekler.

Haşr/haşır(a): Toplanma, kalabalık hale gelme. Ölülerin dirilip bir yerde toplanması. Mahşer.

Haşre-neşre: Toplanıp dağılma.

Hatar(a): Tehlike, uçurum, emniyetsizlik, korku.

Hâtır(a): Gönül.

Hatt(a): Çizgi, yol, yazı, satır.

Hattâb(a): Oduncu. Hz. Ömer'in lakabı.

Havâle(a): Görmeyi önleyen, mâni engel, hâil, bir işi bir başka kişiye bırakma. Ismarlama.

Havâs(a): İleri gelenler, seçkin kişiler.

Havf u recâ(a): Korku ve dilek, korkma ve dileme.

Havf(a): Korku.

Havsala(a): Zihnin bir şeyi kavrama kabiliyeti. Anlayış, akıl.

Havvâ(a): Yaratılan ilk kadın, Hz. Âdem'in zevcesi.

Havz(a): Havuz, su biriktirmeye mahsus üstü açık, etrafi duvarlı yer.

Hây u hû(f): Gürültü, şamata.

Hay(a): Haydi anlamında hitap.

Hayâ: Hicâb, utanma.

Hayf(a): Amansızlık, haksızlık, zülüm.

Hayr(a): Meşru iş, faydalı ve nurlu iş. İhsan.

Hayrân(a): Şaşırılmış, şaşkın.

Hayy(a): Daima diri, ölmek ihtimalinden uzak. Allah.

Hayâtı zerreden küreye her varlıkta var olan ve herşeyde hareket şeklinde ortaya çıkan varlık.

Hayyü'l-Bekâ(a): Ebedî diri olan Allah.

Hayyü'l-Kayyûm(a): Ebedî diri ve kendi kendisine yeterli, kaim ve daim olan Allah.

Hayz(a): Kadınlara mahsus ay başı hali.

Hazer: Çekinme, zarar verebilecek şeyden kaçınma. Korunma.

Hâzık(a): Tabib, hekim, işinin ehli.

Hazne(a): Hazine.

Hecâ(a): Ağızdan bir hareketle çıkan ses topluluğu. Harflerin "elif-bâ" şeklindeki sıralanışa verilen isim.

Hece taşı; Mezar taşı.

Helâk olmak(a.t): Yok olmak.

Helâl(a): Dinen kullanılmasında sakınca olmayan şeyler. Erkeğin nikahlı hanımı.

Hemân(f): Aynı şekilde, öylece, derhâl.

Hem-dem(f): Yoldaş, yol arkadaşı.

Hemîn (f): Aynısı, tıpkısı, öylece, hemen sadece, bu, İşte bu, çok.

Hemişe(f): Daimâ, boyuna, hep.

Hemrâh(f): Yoldaş, aynı yolda, yol arkadaşı.

Hem-râz(f): Sırdaş, sır arkadaşı.

Hergiz(f): Asla.

Hevâ(a): Heves, istek, arzû , nefse ait şeylere istek.

Hevâset(a): Nefse uymak, kötülük, heva ve hevесе kapılma.

Heves(a): Gelip geçici istek, nefsin hoşuna gitmek. Devrân edip gezmek.

Hevl(a): Korku.

Heybet(a): Hürmetle beraber korku hisssini veren hal. Azamet, sakınıp korkulacak hal.

Hezâr destân(f): Bülbül şakıması; âşıkın sözleri ve şöhreti için benzetme.

Hezâr/hezârân(f): Bin, binler, binlerce. Bülbül, bülbüller.

Hezen: Kirişlik ağaç, kalın ağaç.

Hıkd(a): Kin tutma, öç almak için fırsat gözetme.

Hırka (a): Genellikle yünden yapılmış yeni geniş, bol, önü açık derviş giysisi.

Hırka-pûş(a.f.): Hırka giyen, sâfî, zâhid, derviş.

Hirmân(f): Harmân.

Hırs(a): Aç gözlülük. Tamah-kârlık, arzû.

Hısım(a): Akraba, aralarında yakınlık kurulan kişiler.

Hışm(a): Öfke, hiddet, gazab, kızgınlık.

Hıyânet(a): Hainlik, vefasızlık, sözünde durmayan.

Hızır(a): Ebedî hayâtın sembolü, Mûsâ şerîatine bağlı bir peygamber veya eren. Âb-ı Hayât içtiği için ölmezliğe erişmiştir. Hızır, İlyâs'la beraber yardım isteyen kulların

yardıma koşar. Hızır daha çok karada yardımcıdır.

Hicâb(a): Örtü, perde, utanma, sakınma.

Hicâz(a): Arabistan'da Mekke-i Mükerreme ile Medine'nin bulunduğu yerler. Hacc'ın yapıldığı mekân.

Hikmet(a): Bir işteki sebep. Gizli yön.

Hilâf(a): Zıt düşünceli, karşı fikirli, aleyhtar.

Hil'at(a): Eskiden devlet büyüklere ihsân ettikleri süslü elbise, kaftan.

Himmet(a): Çalışma, gayret etme, bir işe girişmek, manevî yardım, manen birine yardım etmek.

Hoca/hâce(f): Bilgin, ulu kimse, efendi. Tüccâr.

Hod(f): Kendi, esasen, bizzat.

Hodbîn(f): Bencil, kendisini beğenen.

Horluk(f. t.): Aşağılık, aşağı olmak.

Hoyrat: Kaba, hırçın, kötü davranışlar sergileyen.

Hû(a): Hüve'den. "O" anlamındaki Cenâb-ı Hakk'ın zatını ifade eden zamir.

Hû(f): Huy, mizâç.

Hûb(f): Güzel.

Hubbû'l-vatan mi-ne'l-imân(a): Vatan sevgisi imândandır. (Hadîs).

Hudâvendgâr(f): Efendi, sahip, hükümdar, Mevlânâ'nın lakabı.

Hulk(a): Huy, tabîat.

Hulk(a. h ile): Boğaz.

Hulle(a): Cennet elbisesi. Belden aşağı ve belden yukarı iki kısımdan müteşekkil elbise.

Humâr(a): İçkiden sonra meydana gelen baş ağrısı ve sersemlik.

Hûn(f): Kan.

Hûr/hûri(a): Kelime "Cennet'te müminlerin evleneceği yeni yetişmekte olan güzel kız/kızlar" anlamında düşünülmemekte ise de mahiyeti açıkça belirtilmemiştir. Bazı âyetlerde şöyle denmektedir: "İşte böyle; ve biz onları iri gözlü hurilerle evlendirmişizdir. **Duhan/54;** "Özenle

dizilmiş tahtlar üzerinde yaslanmışlardır. Ve Biz onları iri, ceylan gözlü hurilerle evlendirmişiz." **Tur/20;** "Otağlar içinde korunmuş huriler." **Rahman/72;**

"Ve iri gözlü huriler." Vâkıa/22.

Hurd(a): Ufak, küçük parça. Hurd u ham; parça parça.

Hurrem(a): Sevinçli, mesrûr, şen. Ferahlık veren.

Hüccet(a): Senet, vesika, delil.

Hücre(a): Göz, oda.

Hülâsa(a): Özet.

Hümâ(f): Devlet kuşu, yükseklerden uçan ve kişinin başına konarak talihini değiştiren kuş. Türkçe'de Umay kuşu da deniyor.

Hünermend(f): Hünerli.

Hüsn(a): Güzellik.

Hüve(a): O (Allah). Allah'ın zat ismidir.

Hüzn(a): Gam.

-I-

-ıcağaz/iceğez/ıcağız/iceğiz(t): Zarf fiil eki. -ınca/ince.

-ıcak/-icek(t): Zarf Fiil eki. -ınca/-ince.

İlmak(t): Suyu ılışmak.

İmk(t): Boyun bükme, itaat etme.

İrak(t): Uzak, ırak.

İrilmak(t): Ayrılmak, uzaklaşmak. oynamak.

Irmak(t): Ayırmak, uzaklaştırmak.

-isar/-iser(t): Gelecek zamân eki. -acak/-ecek.

Isı(t): Hararet, sıcaklık.

Isıcak(t): Sıcak.

Issı(t): Sâhip.

İ(t): Ey.

İblîs(a): İnsanları Allah yolundan çıkarmaya çalışan şeytân. Vesvese veren. Hannâs.

İbrâhîm Edhem: İlk sûfilerden ve sahabeye ulaşanlardandır. Belh Hükümdarı iken malını yağmaya vermiştir, tasavvuf yoluna girmiştir (ö.779).

İbrâhîm Halîlullah Peygamber: İsmâil Peygamber'in babası. Nemrûd tarafından ateşe atıldığı halde bu ateş onu yakmamış, sabırla selâmete çıkmıştır. Tevhîd dininin babası kabul edilen İbrâhîm (a.s.) Hz. Muhammed'in büyük atasıdır.

İbret(a): Ders, insanı gafletten uyaran hadise, tuhaf, acayib.

İcâzet(a): izin.

İçre(t): içinde.

İşık(t): Melâmetî ve kalenderî tavırlar gösteren, dinin zâhirî kurallarına uymayan bâtınî bir grup.

İşıtmak(t): Aydınlatmak, parılatmak.

İvâz(a): Karşılık, bedel.

Iyş(a): Zevk ve sefa, işret.

-î-

İdrîs: Kur'ân-ı Kerîm'de ismi zikredilen peygamberlerdendir. Hz. Şît'in oğlu olup terzilerin pîridir.

İhlâs(a): Karşılıksız sevgi. Kalp sâfiyeti. İçten, samimi sevgi, yalnız Allah rızası için yapılan ibâdetler. Temiz kalp ile yapılan ibâdetler.

İhsân(a): Cenâb-ı Hakk'ı görüyormuş gibi ibâdet etmek. İyilik, lütuf, bağış, güzellik. İyilikle muâmele etme. Kulun mürâkebe içinde olmasıyla ilâhî yardımın erişmesi.

İhtiyâr(a): İstek, arzu, razı olmak, katlanmak, yaşlanmış kişi.

İklîm(a): Bölge, ülke, memleket.

İkrâr(a): Diliyle söyleme.

İl(t): Başkaları, yabancılar.

İl(t): Memleket, ülke, şehir.

İl/el(t): Başkası, yabancı, gayrısı, el.

İllâhî(a): Ey Allah'ım, ya Rabbi mealinde duâ.

İletmek/iltmek(t): Götürmek, ulaşmak.

İleyi(t): Taraf, yön, nezd, huzûr.

İlkyaz(t): Bahar, ilkbahar.

İllâ(a): Mutlaka, eğer, aksi halde, ne olursa, sadece.

İllet(a): Hastalık. Sebep.

İlme'l-yakîn(a): Bilgiye dayan kesin bilgi.

İlm-i bâtın(a): Öz ilim, hakikat ilmi, tasavvuf. Ledün.

İlm-i hikmet(a): Eşya ve varlığın yaratılış gerçeğiyle ilgili bilgi.

İlm-i sâbık(a): Elest bilgisi, rûhların henüz bedene girmeden önce kavrandığı hakîkî bilgi.

İltmek(t): İletmek.

İlyâs: Kur'ân'da ismi anılan peygamberlerden olup zamânındaki hükümdârlarla çok mücadele etmiştir. Denizde dara düşen kişilere yardım ettiği söylenir.

İmâret(a): Bayındırlık, ma'mûr olma. Ev, bina. Yoksullara yiyecek dağıtan hayır evi.

İmdi(t): Şimdi, o halde.

İmrân(a): Mûsâ Peygamberin babasının adı.

İn'am(a): Nimet verme, lütuf ve ihsanda bulunmak.

İnâyet(a): Yardım, lütuf, medet.

İncîl: Hz. İsa'ya gönderilen semavî kitap. Dört kitap, dört tevhîd makâmına işaret eder. İncil isimler tevhdinin karşılığıdır. Kur'ân bütün kitapları, yani tevhd makâm-larını kendisinde topladığı için tamamlanmış bir kitaptır..

İnen(t): Çok, pek, daha çok, gâyet ziyade.

İnletmek(t): İnletmek, sızlattmak. İçten içten, acılı ve içten sesler çıkartmak.

İnleyüben(t): İnleyerek.

İnni ene'l Hak(a): Muhakkak Hak benim, mealinde.

İns(a): İnsan cinsi.

İntihâ(a): Son, nihâyet, uç.

İntizâr(a): Bekleme, nazar etme. Bakma.

İr(t): Er, vaktinden evvel.

İ'râb(a): Düzgün konuşmak, Arapça'da, kelime ve fiillerin sonunda bulunan hareketlerin değişme sebeplerini öğreten ilim.

İrder isen(t): İrdemek, irdelemek'ten. Araştırırsan.

İrgürmek(t): Eriştirmek. Ulaşmak.

İrişmek(f): Ulaşmak, yetişmek.

İrkilmek(t): Birikmek, toplanmak, duraklamak.

İRte gice(t): Sabah akşam.

İRte namâzı(t. f.): Sabah namazı.

İRür(t): Eriştirir, ulaştırır, yetiştirir.

İsâ: Hz. Peygamber'den önce gelen şeriat sahibi bir peygamber. Kur'ân'da babasız doğduğu yazılıdır. Hz. Meryem'e Rûhu'l-kudüs doğrudan rûh üflemiş, İsâ meydana gelmiştir. Bu bakımdan İsâ, Âdem Peygamber gibidir (Kur'ân-ı Kerîm, 3/59). Hastaları eliyle dokunarak iyileştirdiğinden Mesîh sıfatıyla anılır. İsâ, ölüleri dirilten bir özelliğe de sahiptir. Kur'ân'da, İsâ'nın ölmediği beyân olunur. İsâ, Yûnus Emre'de kamil insanın bir makâmı, ölü gönülleri dirilten bir mürşid olarak zikredilir. İsâ, göğe yükselirken üzerinde bulunan "dünyalık" bir iğne yüzünden dördüncü katta kalmıştır. (Bu hadîse, Hz. İsâ'nın cem' ve teşbih

makâmının salikleri için bir makâm olduğunu ifade eder.).

İsâr(a): Dökme, saçma, serpmeye. İkrâm etme.

İsmâîl(a): Hz. İbrâhîm'in oğlu. Kur'ân'da ismi geçen peygamberlerdendir. Babası İbrâhîm tarafından kurban edilmek istenmiş, bu sırada sırada yerine koç gönderilmiştir (Sûre 37/103). İsmâîl, Hz. İbrâhîm'in nefsi konumundadır. Edebiyatımızda, daima koç ile beraber işlenmiş olup fedakârlık örneğidir.

İsnâd(a): Bir söz veya haberi birine nisbet etmek. Birine dayandırmak. İftira etmek.

İsrâfil(a): Büyük meleklerden birisidir. Kıyâmetin kopması için üfleyeceği sur ile ünlüdür.

İstemek(t): Aramak, arayıp sormak. İzini araştırmak. Talep etmek.

İstiğfâr(a): Tevbe, mağfiret dileme.

İsyân(a): İtaatsizlik. Emre karşı gelme. Ayaklanma.

İşret(a): İçki, içki içme, tasavvufta sufi/dervîş meclisi. İlâhi sohbet ve dem.

İtâb(a): Tedbir, şiddetle hitab. Azar, tersleme, paylama, incitme.

İtikâd(a): İnanma, bağlanma.

İven(t): Acele eden, elinden bir şey gidecekmiş, bir şey kaybedecekmiş gibi koşturan.

İyâl(t): İyâl, hane halkı, geçimini temin etmek zorunda olduğumuz kişiler.

İzhâr(a): Açığa vurma, meydana çıkarma, gösterme, âşikâr etme.

İzlemek(t): Takip etmek. İzi sıra gitmek, ardından gitmek.

İzz/izzet(a): Değer, kıymet, yücelik, üstünlük, ululuk, şeref.

İzzetli: Şerefli, ulu hümete lâyık.

-K-

Kaba girmek(t): Değişik sûretlerde görünmek.

Ka'be(a): Beytullah.

Kabz(a): Alma, sıkılma, gönül darlığına düşme.

Kaçan(f): Ne vakit, ne zamân.

Kaçmak(t): Koşmak, seğirtmek, yönelmek,

Kadd(a): Boy-pos.

Kadd-bâlâ(a. f): Uzun boy.

Kaddi yay olmak: Beli bükülme, ihtiyarlamak.

Kadeh(a): Bardak, içki bardağı. Mecâzen mürşidin dudakları, sözleri.

Kadem(a): Ayak, adım, uğur, hayır ve bereket.

Kadem basmak(a. t): Adım atmak, bir işe başlamak.

Kadîm(a): Zaman itibariyle eski olan, öncesi olmayan. Allah'ın bir sıfatı.

Kadîr Gecesi(a. t): Ramazanın ve senenin en kudsî gecesi. Kur'ân âyetlerinin ilk defa vahy edilmeye başlandığı gece.

Kadîr(a): Kudret sahibi, kudretli, çok güçlü Allah'ın bir sıfatı.

Kâdir(a): Kudretli, güçlü, her şeyi yapmaya gücü olan.

Kâf Dağı(a): Dünyayı çepeçevre kuşattığı söylenen efsânevi bir dağ. Simurg adlı efsânevi kuş burada yaşar. Tasavvufî metinlerde eşya âlemi, insan bedeni veya gönlü için semboldür. Uzak bir mekân için de sembol olabilmektedir.

Kâfile(a): Sefere çıkan bir topluluk.

Kâfir(a): Örtlen, Hakk'ı inkâr eden.

Kâf'tan Kâf'a: Baştan başa, bir uçtan bir uca.

Kaftân: Hil'at, elbise, mükafat için giydirilir.

Kağnı(t): Öküz arabası.

Kahır/kahr(a): Üzüntü duyma, kederlenme, zorlanma, mahvetme, yok etme

Kâhil(a): Tembel, hareketsiz, gayretsiz.

Kâim: Ayakta, devamlı, sabit sağlam.

kakılmak(t): Çakılmak, bir yere saplanıp kalmak.

Kakımak(t): Kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek.

Kakmak(t): Kalkmak, ayağa dikilmek.

Kâl u kıyl(a): Dedikodu.

Kâl(a): Söz.

Kalagan(t): Kalan

Kalb(a): Gönül.

Kalem çalınmak (a.t): Yazılmak, İlâhî irâdeye boyun eğmek.

Kalem(a): Mecâzen Cenâb-ı Hakk'ın ilk yarattığı Muhammedî nûr.

Kallâş(a): Hilekâr, düzenci, kalleş.

Kalmaç(t): Geveze, hilekâr. Bk. Kolmaş.

Kalp(a): Geçmez, tedavülden kalkmış, yaramazı.

Kâlû belâ: "Evet dediler." Nefisler yaratıldığı zamân Cenâb-ı Hak'tan Âdem oğullarına "Ben rabbiniz değil miyim" ilâhî nidâsı geldiğinde rûhların Rablerine verdiği cevap.

Kâmet(a): Boy, endâm.

Kamu(t): Bütün, hep.

Kân(f): Maden ocağı, kaynak, cevher. Mecâzen kanâat.

Kanâat(a): Aza rıza göstermek, hırs göstermemek. Allah'ın verdiği ile yetinmek.

Kanatsız kuş: Bilgi ve sevgiden mahrum olan kişi.

Kanca/ Kancaru (t): Nereye, ne tarafa.

Kanda(t): Nerede.

Kandağı(t): Nerede, hangi.

Kandalığın: Nerede olduğunu.

Kandan(t): Nereden.

Kandîl(a): Metinde, mecâzen ilk yaratılan cevher, Nûr-ı Muhammedîyi taşıyan kâmil insan.

Kangi/kankı(t): Hangisi.

Kanı(t): Hani, nerede.

Kapmak(t): Maddî varlıklardan uzaklaştırmak. Kendisine çekmek.

Kâr u bâr(f): İş güç.

Ka'r(a): Dip, çukur. En derin yer.

Kâr(f): Kazanç, iş.

Karanu(t): Karanlık. Zulmet.

Karanuluk(t): Karanlık.

Karâr etmek(a): Bir yerde durmak.

Karavaş(t): Cariye, hizmetçi kız.

Kargı(t): Mızrak.

Karı(t): İhtiyar, kocakarı. Dünya için bir benzetme.

Karımak(t): İhtiyarlamak, yaşlanmak.

Kârûn(a): Hz. Musâ devrinde yaşayan çok zengin bir kişidir. Bu zat malıyla mağrur olunca, Cenâb-ı Hakk'ın zekât emrini dinlemediğinden malıyla birlikte yere batmıştır. Edebiyatımızda kanâatkâr olmayan zengin ve gurur sembolü kişiler için kullanılır.

Kasd/kasıd(a): Bir işi bilerek ve bir gaye ile yapmak. Niyet, tasavvur, istikâmet.

Kasırlık(a): Kısıklık, eksiklik.

Kaşını karağını çatmak(t.d.):

Kaşını gözünü çatmak, suratını asmak, hoşnut olmamak; “aman sen de nereden çıktın; git başımdan!” demek.

Kat(t): Yan, huzûr.

Katmak(t): İlave etmek.

Katı taş(t): Granit, mermer.

Katı(t): Yok, gâyet, pek iyice, fazla, sert, ağır.

Katlanmak(t): Sabretmek, tahammül etmek.

Katran: Siyah, sert ve kokulu yanıcı bir madde.

Katre(a): Damla, su damlası, bir damla.

Kavî(a): Kuvvetli, sağlam, berk, pek.

Kavil(a): Söz.

Kavil yetmek(a. t.): Sözü bitmek. Ömrü tamamlanmak.

Kavim: Bir Peygamber'e tabi ve bağlı insan topluluğu. Dil, âdet, örf, kültür birliği olan topluluk.

Kavl etmek(a. t): Sözleşmek.

Kavl(a): Söz.

Kavşurmak(t): Birleştirmek.

Kayd(a): Endişe, telâş, gâile.

Kaydını yemek(t): Düşüncesini çekmek, endişe çekmek, üstüne düşmek, ilgilenmek.

Mukayyed olmak.

Kaygu(t): Korku, endişe, tasa, üzüntü.

Kaygusuz(t): Korkusuz, endişesiz, umursamayan.

Kayı/kayu(t): Kaygı, endişe, tasa.

Kayıkmak(t): Meyletmek, temâyül göstermek. Geri dönmek.

Kayırmak(t): Düşünmek, bir şeyden kuşkuya düşmek, endişelenmek.

Kayırmaz(t): Üzülmez, önem vermez.

Kayıstı(t): Endişesi, düşüncesi.

Kaykımak(t): Meyletmek, değer vermek.

Kaynayuban(t): Kaynayarak.

Kaysı(t): Endişe, tasa, kaygı.

Kayyûm(a): Ezelden ebede kadar duran, daimî olan. Bâkî ve kâim olan Allah.

Kelâm(a): Söz.

Keleci(t): Söz, mânâlı söz.

Kelîm(a): Kendine söz söylenen, kendine hitap olunan. Söz söyleyen. Konuşan. Hz. Mûsâ'nın sıfatı.

Kem(f): Az, eksik, noksan, fenâ, kötü.

Kemîne(f): Hakir, zavallı, âciz, değersiz.

Kemter(f): Değersiz, değeri az, daha aşağı.

Ken'ân(a): Filistin, Hz. Yakûb'un doğduğu yer.

Kendiliğinden geçmek(t): Kendinden geçmek, benliğinden geçmek.

Kendözü(t): Kendisi, kendi özü, benliği.

Kerâmet(a): Bağış, kerem, ikrâm, ağırlama. Velilerde görülen olağanüstü haller.

Kerem(a): Cömertlik.

Kerîm(a): Kerem sahibi, cömert, ulu büyük Allah.

Kerkes(f): Akbaba, Farsça kerges.

Kerpîç(t): Topraktan yapılan güneşte kurutulan tuğla, mecâzen insanın benliğini oluşturan dört unsur.

Kerrûb(a): Allah'a en yakın melekler. Büyük melekler.

Kesâd(a): Alış veriş durgunluğu, kıtlık. Eksiklik. Verimsizlik.

Kesb(a): Çalışıp kazanma, elde etme, edinme.

Kesilmek(t): Ayrılmak, uzaklaşmak. Vazgeçmek.

Kesip kemirip yutmak(t): Hakkı olmayana el sunmak, haram yemek.

Kesmegil(t): Kesme.

Kesmek(t): Yontmak.

Keşîş(f): Rahip, papaz.

Kevn ü mekân(a): Kainat.

Kevn(a): Var olma, varlık.

Kevser(a): Cennette bir ırmak.
Maddî ve manevî çokluk,
bolluk, bereket.

Key(f): İyi, iyice, hakkıyla,
çok iyi şekilde, çok, pek,
adamakıllı.

Keyvân(f): Zühal yıldızı.

Kez(t): Defa, kere.

Kezin(t): Def'a, kerre.

Kible(a): Ka'be yönü, namaz
kılarken yönelinen taraf, Me-
câzen yetişmiş olgun insan.

Kıff(a): Dur.

Kılavuz(t): Yol gösteren.

Kılınç(t): Hareket, iş, huy.

Kırmak(t): öldürmek, yok
etmek.

Kısmet(a): Talih, pay, hisse.

Kışlamak(t): Kışın kalmak,
kışı geçirmek.

Kıvanmak(a): Sevinmek,
memnun olmak, fedâ etmek.

Kıyâs(a): Karşılaştırmak,
benzetmek, mukayese.

Kıyl ü kâl(a): Dedikodu, kuru
laf.

Kıymak(f): Öldürmek, hebâ
etmek, öfkeyle bakmak.

Kıymak(t): Fedâ etmek,
vermek.

Kızarmak(t): Bozulmak,
mahçup olmak.

Kızdırmak(t): Ateşlemek,
hararetlendirmek.

Kızgın(t): Öfkeli.

Kızıl(t): Bakır para. Kızıl pûl:
Bakır (değersiz) para.

Kızmak(t): Isınmak, kayır-
mak.

Kibr(a): Gurur, gösteriş,
benliğini aksettirme.

Kiçi(t): Küçük.

Kiçi ay(t): Hilâl.

Kıl ü kâl(a): Dedikodu.

Kimesne(t): Kimse.

Kîn(f): Kin, düşmanlık, bugz.

Kirâmen kâtibîn(a): İnsan-
ların iki tarafından bulunup
yaptığı fiilleri yazan melekler.
İnfîtâr sûresinin/10-12. ayet-
lerinde zikredilir. “Şüphe yok
ki size koruyucular memur
edilmiştir. Elbette büyüktür
onlar. Yazarlar, bilirler, ne
yaparsanız. “

Kiriş(f): Kalın direk.

Kisvet(a): Elbise, kisve,
kısbet.

Koca(t): İhtiyâr.

Kocalmak(t): İhtiyarlamak.

Koçmak/Kuçmak(t): Kucaklamak, sarılmak.

Koduk(t): Eşek yavrusu. Sıpa.

Kogıl(t): Ko, bırak.

Kolmaş(t): Hilekâr, kalleş, aldatici, hırsız, geveze, saçma sapan ve asılsız sözler söyleyen.

Konmak(a): Geçici olarak sakin olmak.

Konmak(t): Haşır olmak. Meydana çıkmak, kalkmak, ayakta durmak, bitmek.

Kopuz(t): Eski bir telli saz. Türklerin millî sazı.

Kova(t): Kova, bakraç.

Kovmak(t): Peşinden koşturmak.

Kovucu(t): Söz götürüp getiren, insanların ayıbını gözetleyip söyleyen. Münafık.

Koyurmak(t): Tesir etmek, iyice yedirmek, işletmek, suya kandırmak, doyurmak. İslatmak.

Köhne(f): Eski.

Körük(t): Ateşi alevlendirmek için kullanılan demirci âleti.

Kösü çalınmak(t): Davul çalınmak. Mecâzen hükmü yürütmek.

Kudret ünü: Bu ibare Mü'min suresinin 16. ayetinde geçen Li-meni'l-mülk... ibaresiyle başlayan "Bugün mülk kimindir? O tek ve kahhar olan Allah'ın" âyetinden kinayedir.

Kuds(a): Ulvîlik, kudsîlik, yücelik.

Kul hüvallah(a): De ki O Allah birdir. İhlâs/1.

Kulaksız(t): Metinde, mecâzen Cenâb-ı Hakk'ın visaline talip olan kişi. Kulağı Hakk'ın sözünden başka bir şey duymayan kişi.

Kuli'l-Hak: Gerçeği söyle. Kur'ân'da çok sık tekrâr edilen bir ifade kalıbı.

Kullanmak(t): Kul köle olmak, köle sahibi olmak. Kendisine bağlı adamları olmak.

Kulûb(a): Kalpler.

Kuru efsâne: Hakîkati bilinmeyen, hayâlî ve akılda üretilen sanıya dayalı (vehmî) bilgiler.

Kuru emek(t): Gerçeğini bilmediğimiz ve bizi gerçeğe ulaştırmayacak bilgilerle yapılan uygulamalar.

Kusûr(a): Kasrlar, köşkler.

Kuş dili(t): Kur'ân'da, "Mantıku't-tayr" terkibiyle "Ey in-

sanlar size kuş dili öğretildi.” şeklinde Süleymân Peygamber bahsinde geçer (Bk. Neml/16). Kuş dili mutasavvıflara göre ilm-i ledün, gaybî bilgi, marifet demektir.

Kuşanmak(t): Kemer bağlamak, silâhlanmak, yeltenmek.

Kuşluk(t): Sabah güneşinin birkaç mızrak boyu yükseldiği zamanlar.

Kül eylemek(t): Yakmak, yok etmek.

Külhân(f): Ocağ, hamam ocağı.

Küll(a): Hep, bütün, çok.

Küllî(a): Bütün, tam, umûmî, hepsi, tamâmı.

Külüng(f): Taşçı kazması.

Kün demi: Allah’ın “ol” emrini verip âlemleri yarattığı an. Yâsin/82.

Kün feyekün(a): Cenâb-ı Hak bir şeyin olmasını isterse, “ol” der, o şey olur. Baka-ra/117.

Kün(a): Allah’ın olmasını istediği şey ve iş için iradesini ifade eden Arapça’da “ol” emri. Tasavvufta bu kelimenin akl-ı küll ve nefis-i küllü işaret ettiği söylenir.

Künc(f): Köşe, bucak.

Küntü kenz(a): Gizli hazine.

Küp: Topraktan imal edilen saklama kabı

Kürelîk(t): Taşkınlık, azgınlık.

Kürsî(a): Arş’ın altında levh-i mahfuzun bulunduğu yer.

Küt: Kötürüm, eli ayağı tutmayan. Mecazen vesvese, şeytan.

Küteh(f): Kısa, boysuz.

-L-

Lâ(a): Yok.

Lâ-cerem(a): Şüphesiz, elbette.

Lahza(a): Zaman.

Laîn(a): Lanetlenmiş, rahmetten sürülüp atılmış.

Lâl(a): Dilsiz.

Lâl eylemek(a.t): Susturmak, susmak, konuşmamak, dili tutulmak.

Lâ-mekân(a): Mekân ihtiyacı olmayan mekânsız. Allah.

La’net(a): Nefret. Tiksinti. Allah’ın rahmetinden uzak olmak.

Lâ-şerîk: Ortağı yok. Allah.

Lâ-taknatü: Umut kesmeyiniz. Zümer/53.

Latîf(a): Cisimsiz, mütenâsip, güzel, mülâyim, yumuşak.

Layın/-leyin(t): Gibilik eki. Deryalayın vb.

Ledün(a): Cenâb-ı Hakk'ın velîlerine ihsân ettiği vehbî ilim. Allah'ın sırlarına ait bilgi, gayb ilmi.

Ledünnî: Hakikat bilgisiyle ilgili.

Lem-yezel: Dâimî, ölümsüz, sonsuz, bâki, zevâlsiz.

Len terânî(a): Beni göremezsin. Arâf/43.

Leşker(f): Asker.

Levh ü kalem(a): Levh, üstü düz olan şey, levha demektir. Burûc sûresinin 21-22. âyetlerinde "Hiç şüphemiz olmasın ki, (Muhammed'e gelen) bu kitap, şanlı şerefli Kur'ân'dır. Ve o, levh-i mahfûzda ilâhî ilmin koruması ayındadır." denilir. Kalem, bu levhaya olacakları yazacak

olan ilâhî kalemdir ki, Kalem sûresinin ilk âyetinde geçer. Mutasavvıflara göre levh, Allah'ın bilgisi, kalem de onu görünür hale getiren Allah'ın iradesidir.

Levlâk(a): "Habibim! Sen olmasaydın ben eflâki yaratmazdım." Meâlindeki bir hadîs-i kudsiye işaretdir. Hadis kaynaklarında geçmemekle birlikte bütün mutasavvıflarca hadîs-i kudsî olarak rivayet edilegelmiştir.

Levn(a): Renk, boya.

Leylî: Leylâ ve Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı. Sevgili.

Lokmân: Kur'ân-ı Kerîm'de kendi adı ile anılan (Lokmân suresi) hekimliğiyle ünlü bir velî veya nebîdir. Hakkında Hazret-i Eyyûb'un kız kardeşinin veya teyzesinin oğlu yahut Habeşî bir köle olduğu gibi rivâyetler vardır.

Lüle(f): Çeşme, oluk.

-M-

Mağbûn(a): Aldanmış, şaşkın.

Mağfûr(a): Rahmetlik olmuş, mağfiretlik. Arkasından duâya muhtac olan. Ölen kişi.

Mağrûr(a): Gururlu.

Mâh/meh: Ay.

Mahbûb(a): Sevgili.

Mahfil(a): Toplantı yeri, oturlan görüşülen yer.

Mâh-ı tâbân(f): Parlak ay.

Mâhî(f): Balık.

Mahkûm(a): Hüküm giymiş, tutuklu.

Mahlûkât(a): Yaratılmışlar.

Mahmûr(a): Serhoşluğun verdiği sersemlik, ağırlık. Serhoş.

Mahsûsât(a): His ile, duyularla anlaşılan şey.

Mahşer(a): Kıyâmette ölüle-
rin dirilip toplanacakları yer.

Makber(a): Mezar. Makbere: Kabir, mezâr, medfen.

Makhûr(a): Kahredilmiş, mahvedilmiş, yok olmuş.

Maksûd(a): İstenen, dilenen şey. Kasd edilen.

Maksûrât(a): Kısılmış, kısal-
tılmış, kesilmiş.

Mâlik(a): Cehennem kapı-
cısı, zebânîlerin başı olan azâb
meleği.

Mâmûr(a): İmâr olmuş,
düzenlenmiş.

Mânâ berâtı(a): Mânâ
nişânı. İlâhî alâmetler. Kişinin
manevî olarak yetiştigini
gösteren makâmlara ait işâret-
ler. Cenâb-ı Hakk'ın insanın
gönlündeki tecellileri.

Mânâ(a): Anlam. Bir şeyin iç
yüzü. Gerçek yön.

Mancınık: Eski savaşlarda
kullanılan, kalelere veya
yüksek kesimlere taş ve gülle
atan sapan.

Mansûr-ı Bağdâdî: Adı
Hüseyin, lakabı el-Hallâc,
el-Beyzavî, 9-10. yüzyıllarda
yetişmiş büyük ve coşkun sufi.
Aşka mağlup olup makâm-ı
fenafillahta sırrı ifşâ etmiş,
“Ene'l-Hak” diyerek vahdet-i
vücûdun halka yayılmasına
sebeplmiştir. Zamanın
şerîat âlimlerince “şer'e”
muhâlif bulunan sözlerinden
ötürü Hallâc'ın asılmasına
karar verilmiştir. Sûfilerce aşk
şehidi kabul edilen Hallâc'ın,
Dîvân ve Kitabü't-Tavasîn
isminde eserleri vardır.

Manzûr(a): Nazar edilen,
bakılan.

Mâr(f): Yılan.

Maraz(a): Hastalık.

Marifet yoksulu(a.t.): Hakkı
bilmeyen, câhil.

Marifet(a): Allah'ın zatına ait
bilgi. İrfan.

Mâsivâ(a): Hak'tan gayrı
şeyler. Eşya.

Ma'siyet(a): İsyân, itaatsiz-
lik. Günah.

Maslahât(a): İş, husus.

Mâsûm(a): Günahsız, suçsuz.

Mâşûka(a): Sevgili, Allah.

Mât(a): Saf dışı olmuş, yenik, yenilmiş, mağlup.

Matırbâz(f): Karaborsacı.

Mazarrat(a): Zarar, ziyan, dokunma.

Mâzûl(a): Azdedilmiş, kovulmuş.

Mecâl(a): Güç, kuvvet, fırsat, imkan.

Mechûl(a): Bilinmeyen, gizli kalmış.

Mecnûn kadehini almak:

Aklını yitirmek.

Mecnûn(a): Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı. Âmir oğullarından Kays adlı bir Arap delikanlısının Leylâ adlı bir kıza âşık olduktan sonra aldığı sıfat. Yûnus Emre'de ve tasavvufî edebiyatımızda cezbeğe girmiş bir dervîş için kullanılır. Fenafillahtaki kişiyi temsil eder.

Mecnûn-sıfat: Mecnûn gibi, Mecnûnluk makâmındaki âşık.

Mekkâr(a): Hilekâr, düzenbaz.

Mekr eylemek: Hile yapmak.

Mekr ırgürmek: Hileyle yaklaşmak, hileye getirmek. Hileye ulaşmak.

Mekr(a): Hile.

Mekremet(a): Cömertlik, izzet.

Melâik(a): Melekler.

Melâl(a): Sıkıntı, gam.

Melâmet(a): Kınama, ayıplama, azarlama. Melâmet meşrebi (mizâcî) bir sûfî terimidir. Bu meşrep benlik terbiyesi için kendisini hor ve aşağı gören insanların meşrebidir. Melâmet içindekilere melâmî denir. Melâmîlik bir tasavvuf tarîkati olmaktan ziyade, bir yaşama biçimidir; bir meşrebdir. Her tasavvuf yolunda melâmet ehli vardır. Mâide sûresinin 54. âyetindeki “kınayanın kınamasından korkmazlar.” ifadeleri, “kınananlar” anlamında melâmîlere ilham kaynağı olmuştur.

Melekût(a): Ruhların ve meleklerin âlemi.

Melik(a): Pâdişâh, yönetici.

Melûl(a): Kırgın, üzüntülü, usanmış.

Me'men(a): Güvenilir, emin yer.

Men aleyha fân(a): “Yeryüzünde ne varsa geçicidir, ancak yücelik ve kerem sahibi Rabbinin zatı kalıcıdır. Rahmân/26-27.

Men arafe nefsehû(a): Hadîs, “Nefsini bilen Rabbini bilir.”

Bu sözün, Hz. Ali tarafından söylendiği de rivâyet edilmiştir.

Mensûh(a): Nesh olunmuş, iptâl edilmiş kaldırılmış, hükümsüz. Bırakılmış.

Menzil(a): Varılacak yer.

Mercân(a): Denizde mercan balığının ürettiği kıymetli -genellikle kırmızı renkte- değerli madde.

Merd(f): İnsan.

Merdâne(f): Yiğit, yiğitçesine, mertçe.

Merdân-ı Hak: Hak insanı.

Merdûd(a): Reddedilmiş, kovulmuş, sürülmüş.

Mergzâr(f): Çayırılık, çimenlik, yeşillik, sulak yer.

Mesel(a): Misâl, benzer bir şeyle izâh getirme. Örnek, tecrübeyle söylenmiş söz.

Mesel bağlamak(a. t): Örnek vermek, misal getirmek.

Meskenet(a): Miskînlik, Yûnus Emre’de “yokluk (fenâ) makâmı” için kullanılır.

Mest/Mestân(f): Serhoş, sekran. Kendinden geçmiş.

Meşâyih(a): Şeyhler.

Meşhed(a): Şehitlik.

Meşrûat(a): Meşru şeyler, haram olmayanlar.

Meta’(a): Fayda, menfaat, kıymetli şey.

Mevc(a): Dalga. Mecâzen celâlî tecelliler ve çokluk âlemi.

Mevlânâ: Büyük Türk İslâm Mutasavvıfı. Belh’te doğdu. Mevlevîğin pîri. Mesnevî ve Dîvân-ı Kebîr’in şâiri. Yûnus Emre’yle görüşmüş ve sohbet etmiştir. Şems-i Tebrîzî tarafından yetiştirilen Mevlânâ Celaledin-i Rûmî, 17 Aralık 1273’de Konya’da vuslat etti.

Mevzûn(a): Vezinli, ölçülü.

Mey(f): Şarab, içki.

Meyhâne(f): Metinlerde mürşid’in bulunduğu tekke veya insân-ı kâmilin gönülü.

Meyl(a): Gönül aşkı, gönül eğilmesi, istek.

Meyl-i Fenâ(a): Fâni olana, geçici olana meyl etme. Dünyaya eğilme.

Meyyit(a): Ölü.

Mezada vermek(a. t): Satmak,

Mezheb(a): Gidilen yol. Dinin teferruat kısmında açıklıklar getiren görüş ve kabuller. İslâm’da dört mezhep olup mutasavvıf indinde bunların tamamı haklıdır.

Mihmân(a): Konuk, misafir.

Mihmândâr(f): Misafir ağırlayan, misafire kılavuzluk eden.

Mihnet(a): Sıkıntı, eziyet.

Mihr(f): Muhabbet, sevgi, aşk.

Mihrâb(a): Camide namaz kılarken imamın önünde durduğu yer. Metinde ilâhî tecellîye mazhar olan insân-ı kâmilin yüzü.

Mikâil(a): Mertebesi çok yüce olan dört melekten biri. Rızıkları dağıtan melek.

Milk(a): Elde bulunan, tasarruf edilen şey, mal, mülk.

Milket(a): Memleket, ülke.

Millet(a): Din, mezhep, aynı dinden olan topluluk.

Minâre(a): Nur inen yer. Mecâzen kamil insan.

Mine'l-kalbi ile'l-kalb(a): Kalpten kalbe yol vardır” Hadis olduğu rivayet edilen bir söz..

Minkâr(a): Kuş gagası.

Minnet(a): İyiliğe karşı duyulan şükür hissi.

Mi'râc(a): Hz. Peygamber'in Allah tarafından göklere davete icâbeti. Semavî yolculuk.

Misâl(a): Bir şeyin benzer hali. Benzer. Örnek. Düş. Rüya.

Misk: Asya'nın büyük dağlarında yaşayan bir cins erkek ceylanın karınderisi altındaki bir bezden çıkarılan bir cins güzel koku. Tevhid sırlarından kinaye kullanılır.

Miskâl(a): 4.5 gr. ağırlık ölçüsü. Çok küçük bir ağırlık ölçüsü.

Miskîn(a): Hiçbir şeye mâlik olmayan yoksul, halsiz, hareketsiz. Bu kelime Yûnus'ta daha ziyade “Fenafillah” karşılığında kullanılmaktadır.

Miskînlik: Metinde “Fenafillah”, benlik terki anlamlarındadır.

Misl ü misâl(a): Eş ve benzer.

Mismil/mısmul(f): Temiz, pak, arı. Besmeleyle kesilmiş hayvan eti.

Mişe(f): Meşe, meşelik, orman. Bugün meşe diye söylediğimiz kelime.

Miyân(f): Orta, ara, vasat.

Mîzân(a): Terazî, ölçü, akıl.

Mollâ(f): Büyük kadı. Medrese hocası.

Muallak(a): Askıda, boşta, karar verilmemiş.

Mu'amle(a): Muamele kelimesinin vezin gereği söylenmiş şekli. Davranış.

Mu'cizât(a): İnsanların, yapmakta âciz kaldıkları ve ancak Allah tarafından peygamberlere nasip olan hârikalar. Olağanüstü haller.

Muhakkik(a): Tahkik eden, gerçeği inceleyen, araştıran, hakikat ehli.

Muhâl(a): İmkansız, olamaz, olmayacak. Mümkün olmayan.

Muhâlif(a): Aykırı düşüncesi olan.

Muhib(a): Seven, sevgi besleyen, dost.

Muhkem(a): Sıkı, sağlam, kuvvetli, berk, sağlamlaştırılmış.

Muhlis(a): İhlaslı olan, özü sözü doğru, riyasız, dürüst.

Muhtâc(a): İhtiyaç sahibi.

Muhtasâr(a): Kısaltılmış, özetlenmiş.

Mukâbil(a): Karşısında bulunan. Karşılık.

Mun'im(a): Nimet veren, yedirip içiren; Allah.

Mûnis(a): Alışılmış, ehlileşmiş, câna yakın.

Muntazır(a): Bekleyen, gözleyen.

Murdâr(f): Kirli, pis, leş.

Murg(f): Kuş.

Murtaza(a): Hazret-i Ali'nin lakabı. Beğenilmiş, seçilmiş.

Mûsâ(Mûsî): Kur'ân'da zikredilen peygamberlerdendir. Musevilğin kurucusu olup İsrail oğullarını Mısır'dan çıkarmış, esaretten kurtarmıştır. Kendisine Tevrat gönderilmiştir. Tûr Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olmuş ve konuşmuştur. Bundan dolayı kendisine Kelimullah denmiştir. Kitap sahibi peygamberlerden olan Hz. Mûsâ, kavmine "evâmir-i aşere"yi (yani on emiri) bildirmiştir.

Musallâ(a): Namaz kılınan yer, cenâze namazı kılınan yer. Musallâ taşı: Cenâze konulan yer.

Mushaf(a): Kur'ân-ı Kerîm, sahifeler. Kitap.

Mustafâ(a): İstifa edilmiş. Seçilmiş, seçkin. Hz. Peygamber'in sıfatlarından birisidir.

Muštucu(f. t): Müjdeci, haber veren.

Muštulamak(f. t): Müjdelemek. Haber vermek. Farsça Müjde'den.

Muštuluk(f. t): Müjde için verilen değerli bir şey, para.

Muti(a): İtaat eden, isyan etmeyen, rahat.

Mutlak(a): Serbest, salıverilmiş, kati, değişmez. Yalnız, tek. Bir yere bağlı

Mübâriz(a): Döğüşen, kavga eden.

Mübtelâ(a): Belâya uğrayan, düşkün, tutkun, hasta.

Mücâhede çekmek(a. t): Nefsi yenmek için ibâdet ve riyazat içinde bulunmak.

Mücâhede(a): Uğraşma, savaşma, çalışıp çabalama. tasavvufta nefsi yenmeye çalışma.

Mücerred(a): Yalnız, tek, her şeyden ayrılmış. Hak'dan gayri her şeyden arınmış.

Mücrim(a): Suçlu, kabahatli.

Müctebâ(a): Seçilmiş, seçkin. Hz. Muhammed.

Müdâm(a): Devamlı, sürekli.

Müdbir(a): Talihsiz, düşkün, idbâra uğramış.

Müddeî(a): İddiacı, davâcı. Metinde şer'i hakikatleri anlamayan softa mânâsına.

Müdebbir(a): Evvel'den tedbir gören, herşeyi ilmiyle ihata edip iş yapan Allah.

Müfsid(a): Bozan, nifak çıkaran.

Mühmel(a): Bırakılmış, ihmal edilmiş.

Mühr vurulmak(a): Mühür vurulmak. Karar verilmek, tasdik edilmek, kapanmak.

Mülk(a): Elde bulunan, tasarruf olunan şeyler. Ülke, memleket.

Mülk-i bekâ(a): Sonsuzluk âlemi, kalıcı olan âlem. Cenâb-ı Hak'ın zâtına ait ebedî âlem.

Mülk-i ezel(a): Rûhlar âlemi.

Mümeyyiz(a): Ayıran, ayırıcı, seçen, fark eden.

Münâcât(a): Allah'a yalvarma, duâ etme.

Münâfık(a): Nifak sokan, iki yüzlü davranan.

Müneccim(a): Yıldızların hareket ve durumundan hükümler çıkaran. Yıldız bilgini. Astrolog.

Münevver(a): Nurlu, ışıklı, aydın aydınlatılmış.

Münezzeh(a): Temiz, arı, noksanlardan uzak.

Münferid(a): Tek başına, ferdî. Yalnız.

Münker(a): Kabirde soru soran iki melekten birisi.

Münkir(a): İnkarcı, kabul etmeyen.

Müntehâ(a): Bir şeyin varacağı en son sınır, son, nihayet.

Mürebbi(a): Terbiyeci, eğitici kişi.

Mürekkeb(a): Terkip edilmiş, birleştirilmiş, yazı yazmaya yarayan madde.

Mürîd(a): Bir mürşide bağlanan, manevî bir yola giren kişi.

Mürsel(a): Gönderilmiş, yollanmış, peygamber, resûl.

Mürşid(a): Doğru yolu gösteren, irşâd eden kılavuz, şeyh, tarîkat pîri.

Mürted(a): İslâm'dan dönen, Tasavvufta yoldan çıkan dervîş.

Mürted(a): Dinden dönen. Tasavvufta mürşid-i kâmil huzûrundan reddedilen kişi.

Mürvet/mürüvvet(a): Mertlik, erlik, yiğitlik, iyilikseverlik, cömertlik. Adamlık. Ana baba saadeti.

Mürvetlere düzûlmek: İyilik ve güzelliklerle donatılmak.

Müselsel(a): Ardı ardına giden, zincirleme.

Müşâhede(a): Görme, görüşme, şahid olma. Tasavvufta İlâhî alemleri görme.

Müşk(f): (Misk şeklinde de geçer.) Güzel koku.

Müşkil(a): Zor. Güç

Müşrik(a): Allah'a ortak koşan. İkilik.

Müştâk(a): Hasret çeken, göreceği gelen.

Müyesser(a): Kolaylıkla olan, nasip olacak olan, elde edilen.

Müzd(f): Sevâb, ecir, karşılık, mükâfat.

-N-

N'idem(t): Ne yapayım.

Nâcâr(f): Çaresiz.

Nâdân(f): Bilmeyen, cahil, kaba, anlayışsız.

Nâgâh(f): Ansızın, birden bire.

Nağme(a): Ezgi, güzel ses, ahenkli mırıldanma.

Nahnu Kasemnâ(a): Biz taksim ettik (Zuhrûf/32).

Nakd(a): Peşin ödenen, para. Nakit para.

Nâkıs(a): Noksan, eksik.

Nakkâş(a): Nakış yapan. Duvar nakışları yapan usta. Süsleme san'atkârı.

Nakş(a): Bir şeyi çeşitli renklerde boyamak. Resim, tezyîn.

Nâkûs(a): Kiliselerde çalınan çalgı, çan.

Nâlân(a): İnleyen, inleyici, feryâd eden.

Nâle(f): İnleme, feryâd.

Na'lin(a): Nalin, ayağa giyilen basit bir giyecek. Pabûç. Metinde varlık, benlik anlamındadır.

Nâlîş(a): Feryâd ediş, ağlayıp inleyiş, inleme.

Nâm(f): İsim, şöhret.

Nâr(a): Âteş, od.

Nâ-reste(f): Ergenlik çağına gelmemiş, çocuk.

Nasîb(a): Pây, hisse. Manevî sır. Allah'ın kuluna verdiği şey.

Nasîhat kandîli: Mecâzen, insanlara kılavuzluk eden, öğüt vererek gerçek bir insan olması için çalışan kâmil insan.

Nasîhat(a): Öğüt.

Nass(a): Kat'i, açık, belli, delil. Kur'ân'daki mânâca açık olan hükümlerin tamamı. Delil olarak gösterilen.

Nasûh(a): Bozulması imkânsız tevbe. Kesin olarak karar verilmiş şey. Yemin.

Nâşi(a): Sebep, ötürü, dolayı, neş'et eden, ileri gelen.

Nâz(f): İnsanın kendini beğendirmesi ve sevdirmesi için sergilediği yapmacık tavırlar. Cilve. Yalvarma.

Nazar kılmak(a. t): Göz atmak, bakmak.

Nazar(a): Göz atmak, yan bakmak, tetkik. Tasavvufta mürşidin mürîdine iltifat etmesi, tenezzülü.

Nazargâh: Bakılan yer, seyredilecek yer. Gönül.

Nazîk(f): İnce, yufka, kibâr.

Neci(t): Kim oluyor, ne söz.

Necm(a): Yıldız.

Necmüddin-i Kübrâ: Kübreviyye yolunun pîridir (ö. 618/1121). Medrese ilimlerinden sonra tasavvufa yöneldi. Kasri, Yasir, Ruzbihan Mısrî gibi tasavvuf büyüklerinden tasavvuf eğitimi aldı. Harezm'de öğrencilerinin eğitimiyle uğraşırken Moğollar tarafından şehit edildi. Mevlânâ'nın babası Sultânü'l-Ulemâ Bahaeddin Veled'in mürşididir..

Nefha(a): Üfürme, nefes.

Nefrîn(f): Lanet, sövme, ilenme.

Nefs(a): Nefes, hayât, can, asıl varlık, öz, iç, kötülük duygusu vb. anlamları olan bir kelimedir.

Nehy(a): Yasak etme, yasak.

Nekir(a): Mezarda insanları sorguya çekecek iki melekten birinin adı.

Neliğim(t): Ne olduğumu.

Nem(f): Yaş.

Nem(t): Neyim.

Nemdir(t): Neyimdir.

Nemrûd: Halil İbrâhîm Peygamber zamânındaki Keldavî hükümdarı olan Nemrud, Putlara tapmadığı için İbrâhîm Peygamberi ateşe attırmıştır. Allah'ın inâyetiyle âteş etkisiz hale gelmiştir. Nemrûd, Babil'in kurucusudur.

Nen ola: Neyin ola.

Nesne(t): Nesne, belirti, iz, alâmet, şey.

Neşr(a): Kıyâmette bütün insanların tekrar dirilmesi. "Haşr u neşr" yayılma dağılma.

Neşter(t): Hekimlerin ameliyat sırasında kullandıkları kesici alet.

Nev'(a): Çeşit, türlü.

Nevâle(a): Nasip, kısmet. Tâli'.

Nevâz/Nüvâz(f): Okşayıcı, taltîf edici.

Nev-bahâr(f): İlkbahar.

Nevbet(f): Pâdişâh ve vezirlerin sarayı önünde günün muayyen vakitlerinden çalınan mızıka. Sıra, nöbet.

Nev'i(a): Çeşit, nev'e ait.

Ney-şeker(f): Şeker kamışı.

Niçe bir(t): Ne zamâna kadar.

Niçe(t): Nasıl, ne suretle, ne kadar, çok.

Niçesi(t): Nasıl, ne şekilde.

Nidâ eylemek(f. t.): Seslenmek, bağırarak.

Nifâk(a): İki yüzlülük. Müslüman gibi görünüp ortalığı karıştıran, bozguncu.

Nigâr(f): Sevgili, güzel, resim.

Nihân(f): Gizli, saklı.

Nikâb(f): Yüz örtüsü. Peçe.

Nimet(a): Lütuf, ihsan, rızık. Yiyecek.

Nisâr(a): Döküp saçma, düğünlerde saçılan para vs.

Nisbet(a): Münâsebet, yakınlık, bağ.

N'ister(t): Ne ister.

Nişân(a): Alâmet, iz, belirti, eser.

N'işe(t): Niçin, nasıl.

Nite(t): Nasıl, ne halde.

Niteki/nitekim(t): Nasıl ki, nasıl kim.

Nitelik(t): Mahiyet, içerik, nelik.

Niteliksiz: Keyfiyetsiz, mahiyetsiz.

Niyâz(f): Yalvarma. Duâ.

Nöker: Hizmetçi, hizmetkâr.

Nûh(a): Nuh Peygamber. Tufandan korunmak için bir gemi yapmış ve Tufan sırasında bu gemiye bütün

canlılardan birer çift almıştır. Kur'ân'da ismi geçen peygamberlerdendir.

Nûş(f): Tatlı, bal; nûş etmek, içmek.

Nutfe(a): Meni, saf ve durusu. İnsanı meydana getiren sperm.

Nükte(a): İnce mânâ.

Nüvaht(f): Okşama, çalgı çalma.

Nüzûl(a): Aşağı inme, değme. İsbet etme.

Obrulmak(t): Devrilmek, çökmek, oyulmak.

Ocak(t): Maden ocağı.

Od(t): Âteş.

Od vurmak(t): Ateşlemek, ateşe vermek.

Okumak(t): Çağırarak, davet etmek.

Ol dem(t. f.): O zamân, o an.

Ol(t): O.

Olagan(t): olan.

Olası değil(t): Olamaz.

Olcak(t): Olunca, olup.

Olok dem(t. f.): O dem, o anda, o dakikada.

Oluban(t): olarak.

-O-

On iki ırmak(t): Tasavvufta on iki nefis mertebesi. Bunların yedisi nefis, beşi tevhit mertebeleridir.

Onsuzun(t): O olmadan.

Onulmak(t): Şifa bulmak. İyileşmek, yara kapanmak.

Oran(t): Ölçü, hesap, derece. Kıyas.

Osmân: Hz. Peygamber'in dört sevgili sahâbesinden ve damatlarından. Yumuşak başlılığıyla ve bilgisiyle şöhret bulmuştur.

Ozan(t): Halk şâiri, saz şâiri, toplantılarda saz ile şiir söyleyen kimse. Çenesi düşük, durmadan konuşan, hikâye anlatan kişi.

-Ö

Öd ağacı: Ûd ağacı. Çıralı, yanması kolay bir ağaç.

Öd(t): Yürek.

Ödü sımak(t): Korkmak, korkudan kalbi çarpmak.

Öğ(t): Akıl, hatır, zihin.

Öge düşmek(t): Akla düşmek.

Öğün dermek(t.) Aklını başına toplamak. Akıllı hareket etmek.

Öğürsüz(t): Eşi yok, dostsuz, arkadaşsız.

Öğütlemek(t): Nasihat vermek.

Öküş(t): Çok fazla, ziyade.

Öliceğez(t): Ölünce.

Ömer: Dört halife'den ikincisi. Lakabı Fârûk ve İbn Hat-tâb'tır. Adaletiyle meşhûrdur.

Ömrü eskitmek: İhtiyarlamak, ölümü yaklaşmak,

Önden(t): Önce, evvel, ilkin, önceden.

Örü durmak(t): Ayağa kalkmak.

Öşr(a): Onda bir, Kur'ân'dan on ayetlik bölüm

Ötmek(t): Geçmek.

Ötrü/ötürü(t): Dolayı, sebebiyle.

Ötüceğiz(t): Ötünce.

Öykünmek(t): Taklit etmek. Taklide çalışmak.

Özenmek(t): Tama' göstermek. Gıpta etmek. Biri işte ihtimam göstermek.

Özge(t): Başka.

Özü göynemek(t): İçi yanmak.

-P-

Pâbend(f): Köstek, ayak bağı.

Pâdişâh(f): Padişâh, mecâzen Ruh, Cenâb-ı Hak.

Palâs(f): Keçe, abâ, çül, eski elbise.

Palhenk(f): Dizgin, yular, kemend.

Pâre(f): Parça.

Pâs olmak(f. t): Paslanmak, kederli, üzüntülü olmak.

Pâs(f): Kir. Mecâzen, gam, keder, iç, sıkıntısı, üzüntüsü.

Paşa/beşe(t): Ağabey, ulu, başkan, yüksek rütbeli kişi, ileri gelen kişi.

Pâyân(f): Son, nihâyet, uç, kenar.

Pâyânlı: Sonlu, sonu olan.

Pâyânsız: Sonsuz.

Pâyîdâr: Devamlı, sağlam, itibarlı.

Pây-mâl (Pâyimâl) (f): Ayaklar atında kalmış, çignenmiş.

Pelîd(f): Sert ağaç, Palamud odunu. Mecâzen eğitimi zor insan/nefis.

Per u bâl(f): Kanat ve kol.

Perdeliler(f. t): Hak'tan gafiller.

Perî(f): Melek.

Perîşân(f): Dağınık.

Perrân(f): Uçan, uçucu.

Pertev(f): Işık, nûr.

Pervâne(f): Geceleri ışık etrafında dönen küçük kelebek. Ateş böceği. Bu kelebekler, gözyaşı ile beslenirlermiş.

Pervâz vurmak(f. t): Kanat açmak. Uçmak.

Pes(f): O halde, öyle ise.

Peymâne(f): Kadeh.

Peyvest(f): Ulaşma, kavuşma.

Pinhân(f): Gizli, saklı.

Pîr(f): İhtiyar, tarîkat kurucusu.

Pîşe(f): San'at, iş, meslek.

Pişirgil(t): Pişir.

Pişirmek(t): Pişirmek, olgunlaştırmak.

Pîş-kadem(f. a): Önde giden, kendisine uyulan kişi. Öne düşen, ön ayak olan. Önderlik eden.

Pişmek(t): Pişmek, olgunlaşmak, beslemek, geliştirmek.

Pîşrev(f): Önden giden, öncü, gider.

Piyâle(f): Kadeh, şarap.

Poyraz(f): Kuzeyden esen keskin ve soğuk rüzgâr.

Pûl(f): Para. Paranın en küçük birimi. Değeri olmayan.

Pusu(f): Tuzak.

Pût sımak(f. t): Put kırmak.

Pût(f): Put, metinde birkaç yerde İlahî sevgili, mürşid için. Put kilise resmi anlamında da geçmektedir.

Pür(f): Dolu, çok.

Pür-nimet(f. a): Nimetle dolu.

Pür-nûr(f. a): Nur dolu, nurla kaplanmış.

Püryân: Biryân, kebab.

-R-

Rab(a): Öğreten, bildiren, mürşid, Rabbü'l-âlemîn, Allah.

Rahîm(a): Acıyan merhâmet eden, esirgeyen, koruyan,

âhirette kullarına Rahmet eden. Allah.

Rahle okumak(a. t): Ders görmek,

Rahm(a): Acıma, merhamet etme, Esirgeme.

Rahmân(a): Çok acıyan, esirgeyen, merhamet eden. Allah.

Rahmânî(a): Çok acıyan, esirgeyen, merhamet eden Allah'a ait. Müsbet. Allah ile ilgili.

Rahmet(a): Acıma, esirgeme, koruma, yargılama.

Raht(f): At takımı, yol levâzımatı, mâl mülk. Eşyâ.

Rast(f): Doğru.

Râyiha(a): Koku.

Râz(f): Sır, gizli şey. Gizlenen şey.

Râzdaş(f): Sırdaş, aynı sırları bilenler.

Râzı(a): Rıza gösteren, boyun eğen, kabullenen.

Râzî(f): Sırdaş, sır saklayan. Sırla ilgili.

Rebâb(a): Bir çeşit kemeççe.

Recâ(a): Umma, ümit etme, dileme, dilek.

Ref'i(a): Yüksek, âlî. Bülent.

Rehber(f): Kılavuz, mürşid. Yol gösterici.

Remz(a): İşaret, sembol, sırrı anlatmak için başvurulan söz veya kelime.

Renc(f): Zahmet, eziyet.

Resm(a): Adet, usûl, tavır, davranış.

Resûl(a): Peygamber, yeni kitap ve şeriatle gönderilen Peygamber.

Revâ(f): Lâyık, uygun.

Revân olmak(f. t): Akmak, geçmek, yürümek.

Revân(f): Akan, giden, rûh, cân.

Revende(f): Giden, yürüyen.

Revzen(f): Pencere.

Reyhân(f): Büyük yapraklı fesleğen çiçeği.

Rıdvân(a): Cennet bekçisi, Cennet kapıcısı.

Rızk(a): Allah'ın kullarına lutfettiği yiyecek, içecek. Tasavvufta manevî lütuf, irfân ve aşk anlamında.

Rif'ât(a): Yükseklik.

Rind(f): Kalender, aldırış etmeyen, dünyayı umursamayan.

Rindâne(f): Kalenderler gibi hareket eden, rindçe davranan.

Risâlet(a): Peygamberlik, Allah'ın elçiliği.

Riyâ(a): Özü sözü bir olmak. İki yüzlülük.

Riyâzat(a): Tasavvufta manevî yolculuk sırasında nefsin isteklerini etkisiz hâle getirmek

için aç kalma, açlıkla terbiye,
az ile kanâat etme.

Ruhbân: Hıristiyan mistiği.

Rûm: Anadolu.

Rumûz(a): Mânâsı gizli
sözler.

Rûşen(f): Aydın, parlak.

Rûz(f): Gün.

Rûzgâr(f): Zaman, devir,
dünya.

Sabahın: Sabah vakti.

Sâbık(a): Önceki, evvelki.

Saçu(t): Düğün ve toyda sa-
çılan şeker ve para kabilinden
şeyler.

Sad(f): Yüz.

Saddâk(a): Gerçektir, doğ-
rudur.

Sadef(a): İnci kabuğu. Sert ve
parlak, kıymetli bir maddenin
kabuğu.

Sâd-hezâr(f): Yüz bin.

Sâdık(a): Doğru.

Sadır(a): Göğüs,

Safâ(a): Saflık, arılık, temiz-
lik, gönül şenliği.

Safâlaşmak: El sıkışma,
tanışma.

Rûzî(f): Rızık, azık, nasib,
kısmet.

Rûchân(a): Üstün olma, üstün
gelme, üstünlük.

Rûkû(a): Namazda eğilme
hareketine verilen ad. Allah'ın
huzûrunda eğilme.

Rûstem(f): İran'ın mitolojik
kahramanlarındandır. Zal'ın
oğludur. Kuvvet ve cesâret
timsâlidir.

-S-

Safâ-nazar: Temiz bakış,
feyiz veren bakış. Mürşidin
bakışı. Himmet.

Sâfi(a): Temiz, pak, arı.

Sağınç(t): Emel, istek, arzu,
maksat, tasavvur, düşünce,
ümit, endişe, zan, tahmin.

Sağ(t): Sağlam, sağlıklı.
Temiz.

Sağ etmek(t): Sağlamlaştır-
mak.

Sağınmak(t): Düşünmek,
mûlahaza etmek, sanmak.

Sağış(t): Düşünce.

Sağlık(t): Sıhhat, esenlik.

Sahâvet(a): Cömertlik.

Sahha(a): Bir şey içen kim-
seye "afiyet olsun" mânâsında
söylenen söz.

Sahî(a): Cömert, eli açık.

Sâhib-i keyvân(a. f): Zühâl gezegenine mensup. Bu gezegen insana keder verdiği için bu terkip “keder sahibi” anlamına gelir.

Sâhib-kabûl(a. f): Kabul eden, kabiliyetli, anlayışlı.

Sâhib-kırân(a. f): Uğurlu bir zamânda tahta çıkan hükümdâr, her zamân başarı ve üstünlük kazanan hükümdâr.

Sahra(a): Kır, ova, çöl.

Sâim(a): Oruçlu.

Sak(t): Uyanık, çabuk duyan, ihtiyatlı, rahat, emin. Ok yayının kiriş geçen ucu.

Sakâ(a) Su taşıyan kişi, me-tinde hakîkati susayan gönül-lere ilâhî bilgi ve aşk veren Hz. Peygamber ve vârisi olan Muhammedîler.

Sakıngıl(t): Dikkat et, titiz davran. Esirge.

Sâkî(a): Sakka’dan. Evlere su taşıyan kişi. Kadeh sunan. Tasavvufta, mecâzen mürşid.

Sâkî: Kadeh sunan, su dağıtan. Tasavvufta mecâzen mürşid.

Saklamak(t): Korumak.

Saladurmak(t): Haber yetiştirmek üzere koşturarak gitmek, acele acele gitmek, yola

düşmek. Meydan okumak. Yiğitçe meydana çıkmak

Sala verilmek(t): Haber göndermek.

Salâ(a): Dua ve rahmet okumak. Bu kelime dolaylı olarak dua ederek çağırma anlamına gelmektedir. Namaza çağırma. Minarede okunan salavat.

Salaca: Ölü taşınan dört kollu düz tahta.

Salât(a): Namaz.

Salâvât(a): Hz. Peygamber’e yapılan duâlar.

Salık: Doğru yolu gösterme, haber verme. Tarif etme.

Salmak(t): Koşturmak, göndermek, sevketmek. Haber vermek.

Saltuk/Sarı Saltuk: XIII. yüzyılda yaşayan bir eren. Mahmûd-ı Hayrânî tarafından yetiştirilmiştir. Tapduk Emre, tahminen bu zatın öğrencisidir. Sarı Saltuk, II. İzzeddin Keykavus’un maiyetine giren bir Türkmen boyunun başındaki kişidir. Balkanlarda gerçekleşen Türk göçü sırasında tarih sahnesine çıkmıştır. Kalenderî bir dervîş gazidir.

Sâlûs(f): Hilekâr, düzençi. Riyâkâr.

Sanem(a): Put, mecâzen sevgili.

Sanı(t): Fikir, düşünce, istek. Zan, zihinde şekillenen şey.

Sanmak(t): Düşünmek, tasarlamak, zannetmek.

Sarp(t): Katı, zor, aşılması güç, yüksek.

Sarrâf(a): Altın ve gümüş gibi değerli madenlerden anlayan. Metinde, kâmil kişi mânâsına.

Sataşmak(t): Birşeyle karşılaşmak, bir şeye uğramak.

Savmak(t): Geçişirmek, def etmek, bastırmak, ber-taraf etmek.

Savurtmak(t): Dağıtmak, etrafa yaymak.

Sa'y(a): Çalışma, gayret.

Saygıl(t): Öyle kabul et, öyle bil.

Saykal(a): Cilâ, parlaticı, mecâzen ibâdetler.

Saymak(t): Tutmak, addetmek, bir şey yerine kabul etmek.

Sayrı(t): Hasta.

Sayyâd(a): Avcı.

Sâz(f): Kamış.

Sâzkâr(f): Uygun, muvafık.

Sebak(a): Ders.

Sebîl(a): Allah rızası için yaptırılan su hayratı veya umumî olarak bütün hayırlar.

Sebûkbâr(f): Yüku hafif, hafif yüklü.

Sebûksâl olmak(f): Hafif olmak, önemsiz ve değersiz olmak.

Sefer kaydı(t. d.): Yol hazırlığı, yol telaşı.

Seğirtmek(t): Koşmak.

Sehel(a): Kolay.

Sehergâh(f): Seher vakti.

Sebkân(f): Köpek besleyicisi. Pâdişâhın köpeklerini besleyen kişi.

Sekit: Gidermek, kaldırmak, bertaraf etmek.

Sekiz Uçmak(t): Sekiz Cennet.

Selâmet(a): Kurtulmak, emin olmak, korkusuz olarak yaşamak.

Selâsil(a): Silsileler, zincirler, bağılılıklar.

Selâtîn(a): Sultânlar.

Selmân: Aslen İranlı olup önceleri ateşe taparken Medine'ye gelip Hz. Peygamber'le görüştüktan sonra müslüman olan meşhûr sahabe.

Sem'(a): İşitme.

Semâvât(a): Gökler, semalar.

Semirmek(t): Tavlanmak, şişmek.

Sen ben demek(t): Dava ehli olmak, Hakkı, gerçeği tanıtmaktan ötürü ikiliğe düşmek.

Ser(f): Baş.

Serâ(a): Yer, toprak, malı çok olmak. Zenginlik.

Serâb(a): Çölde ışık tesiriyle meydana gelen yanılısama sonucunda su birikintisi yahut yeşillik varmış zannı.

Serbeser(f): Baştan başa.

Serencâm(f): Başa gelen, vak'a, bir işin sonu.

Sergerdân(f): Başı dönmüş, başı dönen, şaşkın, sersem.

Sergüzeşt(f): Serüven, birinin başından geçenler. Metinde kafîye gereği "sergüzeş" şeklinde geçmektedir.

Serheng(f): Çavuş, kavas, yasakçı. Kapı bekçisi.

Sermest(f): Serhoş. Kendinden geçmiş.

ser-nigûn(f): Baş aşağı olmuş, tersine dönmüş, talihsiz.

Serteser(f): Baştan başa.

Serv(f): Servi ağacı.

Server(f): Baş, reis. Başkan, başbuğ, ulu kimse.

Serv-i revân(f): Yürüyen servi, uzun boylu sevgili.

Sesmek(t): Bitmek, yetişmek.

Setr(a): Örtülmek.

Settârü'l-Uyûb(a): Ayıpları, günahları örtüp gizleyen. Esmâü'l-Hüsna'dan.

Sevi(t): Sevgi, aşk.

Sevici(t): Âşık, seven.

Sevişgen(t): Çok seven.

Seydi Balum: Geyikli Baba'nın arkadaşı veya yol arkadaşı. Germiyan oğullarından olması muhtemeldir.

Seyr ü sülûk/Seyr ü sefer: Bir tarikate girip, manen yükselip, makâmlar elde etme. Manevî yükseliş.

Seyr(a): Yürüyüş, gezi, eğleniş; manevî makâmlarda yaşanan müşâhede.

Seyrângâh/Seyrengah: Gezilen yer, seyir yeri.

Seyrek(t): Aralıklı, az, nadir.

Seyrângah: Seyir yeri, temaşa edilen mekân.

Seyyâh(a): Seyahat eden, gezen.

Seyyid Ahmed-i Kebir: Kimliği kesin olarak tespit edilemedi. Ahmed Fakîh olabilir.

Sezmek(t): Anlamak, farketmek.

Siddik(a): Tam doğruluk sahibi. Hz. Ebu Bekir'in sıfatı.

Sıdırmak(t): Kırdırmak.

Sıfatullah(a): Allah'ın sıfatı, esmaullahın tecellî mahalli, eşya âlemi.

Sığaya çekmek: Hesap sormak.

Simak(t): Kırmak, bozmak, yenmek, bozguna uğramak.

Sınık(t): Kırık.

Sınmak(t): Kırılmak.

Sırât(a): Yol. Cehennem üzerine kurulacak olan ve geçenlerin Cennete gireceği dar ve ince bir yol. Tasavvufta manevî yolculuk sırasında kişinin yaşayacağı şiddetli belâlar.

Sırat-ı müstakîm(a. a): Hak yol, doğru yol.

Sırça(f): Câm, billûr.

Sırdaş(a. t): Sırrı saklayan, sırrı bilen iki kişiden birisi.

Sıymak(t): Koymak, sıyrılmak.

Sızdırmak(t): Sızdırmak, damlatıp tüketmek, eritmek.

Sızmak(t): Akmak, erimek.

Siccîn(a): Cehennemde kötü rûhların mekânı olan bir vadinin ismi. Sert, soğuk, şiddetli.

Sidretü'l-Münteha(a):

Arş'in sağ tarafında altıncı veya yedinci gökte bulunan

ağaç. Yanında Cennet vardır ve Cennet'in nehirleri onun altından akar. Bu ağaca Tûbâ diyenler de olmuştur. İnananların ve şehitlerin mekânıdır. Bu ağacın ötesine hiçbir kul geçemez. Ötesi Allah'ın zat âlemidir. İnsan bilgisi, yani akıl Sidre'de biter. Tasavvufta cem' makâmının karşılığıdır.

Silkinmek(t): Vücûdu sarsılmak, üstünü temizlemek vs.

Simsâr(a): Komisyoncu, alıp satmada aracılık eden.

Simurg(f): Yuvası Kâf dağında olduğu söylenen efsanevi kuş. Boynu uzun ve yüksekte uçtuğundan Araplar "Ankâ" derler. Bu kuş "Zümrüdüankâ" şeklinde de edebiyatımıza girmiştir. Otuz kuşun şekli onda birleştiği için Simurg dendiği, Attâr'ın "Mantıku't-Tayr"ında söylenmektedir. Devlet kuşu denilen de budur. Yüce makâmları ve şekillere tasarrufları yönüyle Simurg, mürşid-i kamile benzetilmiştir.

Sin: Mezâr.

Sîne(f): Göğüs, kalb.

Sinle: Mezarlık, mezâr taşı.

Sipâhî(f): Atlı asker.

Sir(f): Tok, doymuş.

Sitâre(f): Yıldız.

Sited/sırad(f): Alış, satın alma.

Sivâ(a): Gayrı, başka, Allah'tan başka her şey.

Siyâset(a): Ceza vermek, asmak.

Sızmek(t): Sızmak, akmak.

Sofu(a): Sûfi'den bozulmuş bir kelime. Zâhid, dinî konuları kabuğundan değerlendiren, iç yüzüne inemeyen kişi.

Soğulmak(t): Suyu çekilme. Göz ferinin azalması. Solmak.

Sopa(t): Deynek.

Sorucu(t): Münkir Nekir.

Soy soylamak(t): Ululamak, soylu gösterme, tâzim, makâm ile manzûm ve secili destan söylemek.

Soya düşmek(t): Aslını bilmek, gerçeğine varmak.

Soya sayılmak(t): Soyuyla övünmek. Asil ve itibarlı olmak.

Soyakmak(t): Aslına dönmek.

Soylamak(t): Araştırmak, tahkik etmek.

Soymak(t): Hırsızlık yapmak, yağmalamak,

Söğmek(t): Lanetlemek, sövmek, küfür etmek.

Sösmek(t): Büyümek, uzamak, bitmek.

Söyleşicek(t): Söyleşince, karşılıklı konuşunca.

Söyünmek(t): Kendi kendisine sönmek, parlaklığı gitmek.

Suâl olmamak(a. t): Soru sorulmamak.

Subaşı(t): Komutan, subay, zabıta memuru.

Subh(a): Sabah.

Sûfi(a): Tasavvuf ehli. Zâhid. Metindeki çoğu beyitte dini kabuğundan anlayan softa anlamındadır.

Su'î(a): Kötü.

Sultân-ı vakt(a): Vaktin sultânı. Kutup. Kutbu'l-aktab.

Sun'(a): Yapma, yapış, amel, iş, kudret, yaratılış.

Sunmak: Uzatmak, saldırmak, hamle etmek.

Sûr(f): Düğün, ziyâfet.

Sûr(a): İsrâfil adlı meleğin kıyâmet günü çalacağı boru.

Sûret bezemek(a. t.): Dış âlemlerle uğraşıp iç âlemi unutmak, şekilci davranmak. Varlığın hakikatini düşünmemek.

Sûret(a): Şekil, yüz, resim, tarz, biçim.

Sûz(f): Yanıp yakılma.

Sübhân(a): Her türlü kusur, ayıp ve eksikten münezzehtir. Allah.

Sücûd(a): Secdeye varmak.

Süçü(t): Şarap.

Süfli(a): Aşağıda bulunan, alçak, adî.

Süleymân(a): İsrailoğullarından Hz. Dâvûd'un oğlu. Hem peygamber hem hükümdardır. Kuş dili bilir, varlıklarla konuşurdu. Hükümdarlığının kudreti ve tahtıyla meşhûrdur.

Sülûk(a): Bir yola girme. Tasavvufta manevî mertebeye alma. Manevî yolculuk.

Şâd(f): Sevinçli.

Şâdî(f): Gönlü ferah olan, sevinçli.

Şâdılık(f.t): Memnunluk, sevinç içinde olmak, gönül ferahlığı.

Şâh/şeh(f): Pâdişâh, sultân, mecâzen can, rûh, Allah mânâsında. Yûnus bir mısradaki şöyle diyor: "Eğer seversen Allah'ı hoş nidâ eyle ol Şâh'ı."

Şakımak(t): Nağmeli bir şekilde ötmek, güzel ve nağmeli konuşmak.

Sünnet(a): Hz. Peygamber'in sözleri, yaptığı ve yapılmasını tavsiye ettiği hususlar.

Sünnî(a): Hz. Peygamber'in izinden giden. Ehl-i sünnet ve'l cemâatten olan.

Sünük(t): Kemik.

Sürmek(t): Çıkarmak.

Sürükmek(t): Uzaklaştırmak, sürmek.

Sürülmek(t): Devam etmek, sürülüp gitmek.

Süzülmek(t): Gözleri süzülme, kaymak, "gözleri süzülme".

-Ş-

Şâkir(a): Şükreden.

Şam: Suriye'de bir şehir adı. Suriye'nin tamamı için de kullanılır.

Şâr(f): Şehir. Mecâzen gönül.

Şarâb(a): Şarap, içki, mecâzen aşk ve irfânî bilgi.

Şarâben tahûr(a): Tertemiz içecekler (İnsan/21).

Şaşmak(t): Şaşırmak, bozulmak, yanlış yola gitmek.

Şâyed(f): Ola ki, meğer ki, belki.

Şebih(a): Benzeyen, benzeme.

Şecer(a): Ağaç.

Şeddâd(a): Yemen’de yaptırdığı büyük binalarla ve “İrem Bağı” ile şöhret kazanmış, Tanrılık davasına kalkıştığı için Allah’ın gazabına uğramış bir hükümdâr. Ad oğlu.

Şefâat(a): İnsanın affedilmesi konusunda vesile olmak. Şefâat etmek. Manevî yardım. Niyâz. İstirhâm.

Şefî’(a): Şefâat eden. Şefâatçi.

Şefkat(a): Sevecenlik, acıma ve sevgi duygusu.

Şehd(f): Bal.

Şehîd(a): Allah yolunda cânını veren. Tasavvufta, Hakk’ı müşâhede eden kişi.

Şehriyâri(f): Hükümdâr, şâh, pâdişâh, sevilen.

Şehvet(a): Nefsin şiddetli arzuları, cinsî istek.

Şek(a): Şüphe.

Şekâvet(a): Şüpheler.

Şekeristân(f): Şeker kamışı tarlası. Metinde sözün kaynağı.

Şekk(a): Şüphe, tereddüt, zan.

Şekûr(a): Şükürleri kabul eden Allah, çok şükreden. Hz. Muhammed’in sıfatlarından.

Şem’(a): Mum.

Şems(a): Güneş.

Şer(a): Kötülük, fenalık, yaramaz hareketlerde bulunmak.

Şerh(a): Yarmak, açıklamak.

Şerîat(a): Doğru yol. Hak yolu. Allah’ın emirleri. Din kuralları. Büyük ve geniş cadde. Nur, aydınlık, ışık. Kur’ân-ı Kerîm ve Hazret-i Peygamber’in târif ettiği ve bildirdiği gerçek yol. Allah (c.c.) tarafından Peygamber Aleyhisselâm vâsıtasiyle vaz’ ve tebliğ olunan hükümleri kapsayan ilâhî kanunların tamamı.

Şerîat oğlanları(a. t.): Medrese öğrencileri.

Şerîat(a): Doğru yol,

Şerîk(a): Ortak.

Şeş(f): Altı.

Şeş cihet(f. a) Altı yön.

Şeş olmak(t): Tesadüf olmak.

Şeşirgil(t): Gider, yok et, temizle.

Şeşirmek(t): Çözmek, bağını koparmak, başlamak.

Şeşmek(t): Çözmek, ayrılmak, başını koparmak.

Şeşte/şeştâ(f): Altı telli tanbur.

Şevk(a): Hararet, istek, arzû, coşku.

Şey’lillâh(a): Allah için.

Şey'ullâh(a): Allah için bir şey istemek.
Şeyâtîn(a): Şeytânlar.
Şeybet(a): Saç sakal ağarması, kocamak, ihtiyarlık.
Şeydâ: Çılgın, dîvâne.
Şey'en-lillâh(a): Allah için bir şey, dervîşlerin ve dilencilerin bir şey isteyecekleri vakit söyledikleri söz.
Şeyh(a): İhtiyar, pir, tasavvuf-ta müşîd.
Şikâr(f): Av.
Şîrîn(f): Tatlı. Ferhat'ın sevgilisinin ismi. Şîrîn hûylu: Güzel huylu, sevilen. Kâmil insan. Hz. Muhammed.
Şirk(a): Ortak koşmak.

Şit: Âdem Peygamber'in oğullarından olup dokumacıların piri sayılır.
Şive(f): Nâz, edâ, cilve, işve.
Şol dem(t): O zamân.
Şol(t): Şu.
Şolok dem(t): O zamân.
Şular(t): Şunlar.
Şûr etmek(f): Gürültü etmek, karıştırmak, karışıklık çıkarmak.
Şûrîde(f): Âşık, perişan, tutkun.
Şükrâne(a): Şükran alâmeti, nişanesi, muştuluk.
Şümâr(f): Sayı, adet, hesap, sevgi, sayan.

-T-

Ta'n(a): Kötülemek. Birisinin ayıp ve kusurlarını beyan etmek, arkadan konuşmak.
Taalluk(a): Alâkası olmak. Bir şeyin başka bir şeye bağlı olması. Ait olma.
Taallukdan üzüşmek(a.t.): Alâkalardan kopmak, dünya sevgisinden kurtulmak.
Tâat(a): Allah'ın emirlerini yerine getirme, itaat etme, ibâdet etme.
Tabâkât(a): Katlar, bölümler.

Tabıl-baz(f): Doğan davulu demektir. Tabılbaz büyücek bir bakıra deri gerilerek yapılan nakkareden ibaret olup, atın eğerine bağlanır ve vurma aleti olan turra vurulmak sureti ile çalınır. Savaşlarda ve sürekle avlarında kullanılır.
Tâbir(a): Yorum. Mânâsı olan söz.
Tâc(f): Başlık, maddî ve manevî bir makâm işareti. Tasavvufta marifet sahibi olmaktan kinaye bir işaret.

Tâcir(a): Ticaretle uğraşan.

Taht(a): Yer.

Tahte's-serâ(a): Yerin altı.
Toprak altı.

Tahtı ağmak: Makâmı yükselmek.

Taht-ı Süleymân: Süleyman Peygamber'in rüzgârla hareket eden tahtı.

Tahûr(a): Temiz, çok temiz.

Tak kılmak(t): Özürlü, kusurlu bulmak.

Tâkat(a): Güç.

Takâzâ(a): İhtiyaç, gerekli olma. Lüzum, icap etme.

Takma(t): Koymak, yapıştırmak.

Takrîr(a): İyi ifâdet etmek, kararlaştırmak.

Taksîrlik(a): Bir şeyi yapmaya kudreti varken çekinip yapmamak.

Takye(a): Genellikle ibâdet sırasında kullanılan ince kumaştan veya yünden örülmüş başlık.

Talbınmak(t): Sıçramak, çırpınmak.

Tâli'(a): Baht, talih, doğan, şans.

Tâlib(a): Talep eden. İsteyen.

Tama'(a): Aç gözlülük.

Tama'dâr(a. f): Açgözlü.

Tammak(t): Damlamak.

Tamu(t): Cehennem.

Ta'n etmek(a. t): Kınamak, yermek.

Tan(t): Sabah vakti. Güneş doğmadan önceki zamân. Tanla, tan vakti, sabahleyin.

Ta'na vurmak(a.t): Ta'na urmak, arkadan söz etmek, dedi kodusunu yapmak, küfretmek.

Tana kalmak(t): Şaşmak, şaşırarak, hayret etmek.

Tanık(t): Şâhid, Münkir-Nekir.

Tanışık(t): İstişare, danışma, karşılıklı konuşma, birbirini tanıyan, ülfet, ünsiyet.

Tanla/tanlacak(t): Sabahleyin. Seher vakti.

Tanlacak(t): Sabahleyin erken, şafakla beraber.

Tanlamak(t): Şaşırarak, hayrette kalmak.

Tanmak/tınmak(t): Takmak, tanımak, ses vermek.

Tanrı Arslanı(t): Hz. Ali'nin lakaplarından, sıfatlarından birisi.

Tanrı hâsı: Mürşid, ideal insan. İnsan-ı kamil.

Tanşık(t): Tanışık, bildik, dost.

Tap bak(t): İyi bak, yeterli bak, iyice bak.

Tap dur(t): Yeterlidir, kafidir.

Tap uzat(t): Kısa söyle; kısa kes, az söyle. Kafi derecede uzat.

Tapdır(t): 1. Yetişir, kâfidir. Doğrudur. Eşittir.

Tapduk/Tapduk Emre: Yûnus Emre'nin şeyhi. Barak Baba veya Hacı Bektaş-ı Veli'nin halifesi.

Tapmak(t): İtaat etmek, bağlanmak, bulmak. Tabi olmak, boyun eğmek.

Tapşirmek(t): Emânet etmek, teslim etmek.

Tapu(t): Huzûr, makâm, nezd.

Tapu kılmak(t): Hizmet etmek. ululanmak.

Tapulu(t): Tâzim ve hürmet içinde huzûrda emre âmede duran kişi.

Tapuya gelmek(t): Huzûra gelmek.

Tarâb(a): Sevinç, coşku.

Tarâş olmak(f. t): Mağlûp olmak, mûti olmak, alt üst olmak.

Tartınmadan(t): çekinmeden.

Tartmak(t): Çekmek.

Târumâr(f): Darmadağınık.

Taş(t): Dış, görünen kısım, zahir.

Taş atmak(t): Birinin arkasından çekiştirmek.

Taşkın(t) Irmak.

Taşra(t): Dışarı.

Tatar: XIII. asır başlarında Anadolu'yu istila eden Moğollar. Yûnus Emre, Anadolu'ya dışarıdan gelerek Müslüman Türklerin üzerine çullanan söz konusu moğolları nefsi emmârenin hayvanî özellikleri için bir benzetme unsuru olarak ele alır. Buradaki "Tatar" kavramını Kırım ve Kazan Tatarları (Türkleri) ile karıştırmamak gerekir.

Tâvus-ı dünyâ: Cebrail (a.s.). Hz. Peygamber'i Mi'râc'a davet etmeye geldiğinde murassa kanatlarını cennet cevherleriyle tezyin ettiği için, tâvus-ı cennet, tâvus-ı cinân, tâvûs-ı rûh, tâvûsı kudsi ve tâvûs-ı sidre vs. diye de isimlendirilmiştir.

Teberrük(a): Uğur sayma, mübârek sayma.

Tecellî(a): Görünme, belirme, Allah'ın sır ve kudretinin âşika eşya âleminden bir anlık görünmesi.

Tedbîr(a): Bir şeyi temin edecek veya def edecek yol. Cenâb-ı Hakk'ın hakîm isminin mânâsına uygun hareket etmek.

Tefekkür(a): Fikretme, düşünme.

Teferrüc(a): Ferahlama. Gezip dolaşma.

Teferrücgâh(a. f): Gezinti yeri.

Tehî(f): Boş.

Tek(t): Gibi, bir.

Tekebbür(a): Kibirleşme, böbürlenme.

Tekellüf(a): Zahmetli, külfetli, zor.

Tekye(f): Dervîşlerin zikir veya ibâdet için toplandıkları mekân. Mecâzen, mürşid-i kâmilin gönlü.

Teleme(t): Maya ile kestirilmiş süt. Mecâzen, beyazlık ve saflık

Temannâ(a): Dilek, istek.

Temâşâ(f): Bakma, seyretme.

Temsîl(a): Bir şeyi bir şeye benzetmek için baş vurulan yol, söz. Benzetmek, temsil etmek.

Teneşir(f): Ölülerin yıkandığı tahtadan yapılan dört ayaklı masa.

Teng(f): Dar.

Ter(f): Yeni, taze.

Terah(a): Gam, gussa, kader, tasa, üzüntü.

Terâzû(a): Terazî. Tartı, mizan, itidal (a. Rızâ kelimesinden).

Terbiyet(a): Eğitîm.

Tercümân(a): Birisinin veya bir şeyin maksudını anlatmaya, bir şeyi tasvir ve ifadeye vâsîta olan. Dil. Metinde Cebrâîl.

Terk vurmak(a.t): Terk etmek, bırakmak, vazgeçmek.

Terk(t): Bırakmak, vazgeçmek.

Terk-i dünyâ: Dünya nimetlerini Allah için bırakmak.

Tersa(f): Hıristiyan.

Tertîb(a): Tanzîm, dizme, düzene koyma. Metinde “namaz” mânâsına da kullanılır.

Tesbîh okumak(a. t): Subhanallah demek, Allah'ı şanına lâyıık olarak zikretmek, anmak. Kesrette vahdet hâl ve şuruyla yaşamak.

Teslîm olmak(a. t): Bağlanmak.

Teslîmlîk: Bağlılık.

Teşbîh etmek(a. t.): Benzetmek.

Teşvîş(a): Kargaşalık, karışıklık. Metinde gönül bulanıklığı.

Tetik(t): İş, hareket, “dilin tetiği bozulmak”.

Tevâzu(a): Alçak gönüllülük, mütevazılık.

Teveccüh(a): Yönelme, bir tarafa çevrilme, dönme. Alaka gösterme.

Tevekkül(a): İşi Allah’a havâle etmek. Kadere razı olmak.

Tevfik(a): Yardım, Allah’ın kişiye yardımı. Manevî yardım.

Tevrât: Dört semâvî kitaptan Mûsâ (a.s.) indirilen kitap. Tasavvufta tenzih ve sıfatlar tevîhî mukâbili makâm.

Tıfl(a): Çocuk.

Tıfl-ı nev-reste(a. f): Yeni yetme çocuk.

Tılsım(f): Gizli şey, fevkalade tesiri olan şey. Define bulmaya engel olan mevhum şey.

Tınmak(t): Ses çıkarmak, söz söylemek.

Timâr(f): Tedâvi.

Tiryâk(a): Panzehir.

Tîz(f): Acele, çabuk, hızlı.

Tîz Pâzâr(f): Alış verişin sabah erken başlayıp kısa bir zamanda bittiği pazar.

Tîz(f): Çabuk, acele.

Toprak olmak(t. d): Yok olmak, alçakgönüllü olmak.

Tortsuz(t): Tortusuz, birikintisiz, çöküntüsüz.

Tosbağa(t): Kaplumbağa.

Toy(t): Şenlik, düğün ziyafet.

Toylamak(t): Ziyafet çekmek, yedirip içirmek.

Tûbâ(a): Cennette bulunan kökü gökte, dalları yerde bir ağaç. Berrak ve saf. Saadet. Hoşluk. Mecâzen varlığı bir bütün olarak kuşatan insan-ı kâmil.

Tûfân: Çok şiddetli ve her tarafı kaplayan su. Nuh Peygamber’in kavmine uygulanan manevî ceza, büyük su baskını. Bu tufanda Nûh’un gemisine binmeyen bütün canlılar helâk olmuştur.

Tûl-ı emel(a): Hırs, tamah, tükenmez arzû. Olmayacak dilek. İnsanın gönlündeki bitip tükenmeyen istekler.

Tûr(a): Tûr-ı Sînâ. Hz. Mûsâ’nın ilâhî tecellîye mazhar olduğu dağ. Edebiyatımızda Tûr, duruma göre bazen gönül, çoğu zamân ise beden için kullanılmıştır.

Turu turağı olmamak(t): Bir yerde durmamak, gönlü daralmak.

Turvanda: Turfanda, yeni, nevzuhûr.

Tuş eylemek(t): Rast getirmek, yönelmek, karşı karşıya getirmek, nail etmek, müptela kılmak. Uğratmak.

Tuş(t): Denk, benzer, eş.

Tuş(t): Taraf, yön, cihet, rast gelme, karşısına durmak.

Tuşa durmak(t): Tarafına durmak. O yöne yönelmek, karşısına durmak.

Tuşmak(t): Rastgelmek, benzerini görmek.

Tutmak/dutmak(t): Farz etmek. Kabul etmek, elde bulundurmak.

Tutmak(t): Yakalamak.

Tutsak(t): Esir.

Tutulmak(t): Zaptedilmek, mahkûm etmek, alıkonmak.

Tutuşmak(t): Alev almak, tutuşmak.

Türâb(a): Toprak.

Türlü(t): Çeşit.

Tütmek(t): Dumanı çıkmak, yanmak.

Tütün(t): Duman.

-U-

U: Ve.

Uban /üben(t): Zarf fiil.

-Up'tan genişletilmiş bir ek. "Ağlayuban: Ağlayıp, gibi.

Ubûdiyyet(a): Bendelik, kulluk, kölelik.

Uç(t): Son, nihâyet. Kenar, sınır.

Uçmak /Uçmağ(t): Cennet.

Uçuban(t): Uçarak.

Uçuk(t): Belirti, kabarcık, uçuk, iz, nesne.

Uçunmak(t): Korkudan benzi sararmak, rengi gitmek.

Ud /ut(a): Utanma, hayâ, şeref.

Uğrayısar(t): Uğrar, rastlar. Yolu düşmek.

Uğru(t): Hırsız.

Uğrulamak(t): Çalmak, hırsızlık yapmak.

Uğruluk(t): Hırsızlık.

Ulak(t): Postacı, haberci, parça.

Ulanmak(t): Yıpranmak, eskimek.

Ulaşık(t): Kavuşmuş, vuslat etmiş, ulaşımış.

Ulu-kiçi(t): Büyük küçük.

Ulûm(a): İlimler.

Ulvî(a): Yüce, yüksek.

Ummak(t): Beklemek, ümid etmek. Temennî.

Ummân(a): Büyük deniz.

Umu: Ümit, emel, arzû.

Urgan(t): Halat, kalın ip.

Urmak(t): Çalmak, dikmek, üfleme.

Urulmak(t): Çalınmak, dikilmek, üflenmek.

Urum: Anadolu.

Uruşkan(t): Dövüşken, kavgacı kişi.

Uryân(a): Çıplak.

Us(t): Akıl.

Usan tutmak(t): Gâfil olmak, ihmâlkâr, gevşek davranmak.

Usan(t): Gâfil, ihmalkâr, ihtiyatsız. Gevşek.

Usanmak(t): Bıkmak.

Uslu(t): Akıllı.

Ussu aldirmek(t): Delirmek, çıldırmak. Aklını aldirmek

Usûl(a): Ana, baba, ced. Asıllar, kökler, temeller.

Usûl-i dîn: Dinin temelleri, asılları, ilm-i kelâm.

Uş(t): İşte.

Uşanmak(t): Parçalanmak, toz haline gelmek. Ufalanmak.

Uşatmak(t): Parçalamak, kırıp dökülmek.

Uşda(t): İşte.

Utlu(t): Utangaç, utanır, edepli, hayalî.

Uya: Ahmak, akılsız, her şeye, her söze uyan, tembel.

Uyağan(t): Uyanan.

Uyak(t): Metinde, “uymuş, benzemiş” anlamında.

Uyakmak(t): Gurup etmek, batmak.

Uyanık(t): Agâh, ârif.

Uyanmak(t): Işık parlama, yanmak, gafletten uyanmak.

Uyhu(t): Uyku, gaflet.

Uymak(t): Karar etmek, benzemek, katılmak.

Uz gelmek(t): Münasip, uygun gelmek.

Uzlet(a): Bir yana çekilip yalnız yaşama. Allah'tan başka herşeyden tecrid olunarak yaşama.

-Ü-

Üçler(t): Gayb erenlerinden ilk üç kişi. Kutbü'l-aktâb, kutbü'l-irşâd, kutbü'l-ârif.

Üleşmek(t): Paylaşmak, bölüşmek.

Ümîd(f): Ümit, umut.

Ümmet(a): Bir peygambere inanan topluluk.

Ümmî(a): Anasından doğduğu gibi kalıp, okuma öğrenmeyen. Ümm, Arap dilinde “ana”; ümmî ise anaya ait demektir. Sûfîlere göre vücût tektir. Cenâb-ı Hak kendi varlığından bir nûr yaratmış ve buna Nûr-ı Muhammedî denmiştir. Varlığın ve özellikle insanın hakîkati olan dört unsurun aslı bu nûrdur. Cenâb-ı Hak’ın sıfatlardaki ilk zuhûru hava, ateş, su ve nihâyet topraktan olmuştur. İnsânın hakîkati, bu toprakta gizlidir. Onun içindir ki, toprak her şeyin anasıdır. Toprağın hakîkati, tevhit tamamlandığında anlaşılır. Ümmî bu manâda Nûr-ı Muhammedîye mensup kişi demektir. Hz. Peygamber bizatihî ilk nuru temsil ettiği için ümmîdir. Tasavvufî eğitimde kitabî eğitiminin manen bir kıymeti yoktur. Bazen perde bilge olabilir.

Ümrân: Hz. Mûsâ’nın babasının ismi.

Ûn(t): Nidâ, ses.

Ûrmek(t): Üfleme. Sûru üfleme.

Ûricek(t): Üfleyince.

Ûstâd(f): Ehil, usta. Mürşid.

Ûstün(t): Yüce, büyük, yukarıki.

Ûşde(t): İşte. Bk. Uş, uşda.

Ûşenmek(t): Çekinmek, tedirgin olmak, rahatı kaçmak.

Ûşmek(t): Toplanmak, yığılmak, üşüşmek. Üşdü, toplandı.

Ûşürmek(t): Katmak, derleyip toplayıp katmak.

Ûtmek(t): Kazanmak, yenmek.

Ûveys: Veysel’i-Karanî.

İslâmiyetin doğuş döneminde Yemen’de dünyaya gelmiş, kendini zühd hayâtına adanmış bir şahsiyettir. Hz. Muhammed’i sağlığında görmek istemesine rağmen ziyaretine gittiğinde görüşmemiş, ancak Hz. Ömer devrinde Medine’ye gelme imkanı bulabilmiş, buradan da Kufe’ye geçmiş-tir. Anadolu’nun muhtelif yerlerinde de makâmları bulunan Veysel Karanî, gönül yoluyla eğitilmiş bir kişidir. Bu sebeple kendisi gibi gönül yoluyla eğitilen kişilerin kutbu kabul edilir. Bu gibi erenlere “Ûveysî” veya “Ûveysî meşrep” denilmektedir. Ûveys’in vefât tarihi kesin olarak belli değildir.

Ûzmek(t): Koparmak, ayırmak, kesmek.

Üzmek(t): Tasalandırmak, ayırmak.

Üzûlmek(t): Kopmak, kesilmek, sökülme, dağılmak.

Üzüşmek(t): Kesişmek, koparılmak.

-V-

Vâcib(a): Lüzûmlü, mecbûrî olan, yerine getirilmesi zarurî Allah'ın emirleri.

Vâde(a): Belirtilen zamân, ecel, ecelin takdir ettiği zamân.

Vahdet(a): Birlik.

Vâhid(a): Bir olan. Tek olan.

Vâlih(a): Şaşa kalmış, hayrân.

Varak(a): Tek yaprak halindeki kâğıt. Nebât yaprağı. Kitap yaprağı.

Varıcağaz(t): Varınca.

Varlık evi(t): Eşya âlemi. Çokluk.

Vasf etmek(a. t): Anlatmak, tarif etmek, övmek.

Vasf-ı hâl(a. f): Hâlin dile getirilmesi, çeşitli hâller, insânın manevî durumunun değişmesi.

Vâsıl(a): Ulaşan, erişen, kavuşan.

Vasl(a): Kavuşma, ulaşma.

Vâye(f): Nasip, kısmet, fayda, kazanç.

Vebâl(a): Günah, şiddet, ağırlık.

Vech(a): Yüz.

Vefâ(f): Sözünde durma.

Vefâdâr(): Vefâlı, sözünde duran.

Velî(a): Ermiş, seven, dost, sahip.

Velî(f): Amma, fakat, lâkin, velâkin.

Verd(a): Gül.

Vergi(t): Bağış, lütuf.

Veribidi(t): Vermişti.

Veribimek(t): Vermek, yollamak, göndermek.

Veribiyen(t): Vererek.

Veyil(a): Yazık, vay haline, felaket, hüsrân. Cehennem'de bir çukur ismidir.

Vi'a(a): Kap. İçine bir şey konulan zarf.

Vilâyet(a): Bir şeyi kudretle elde etme, dostluk, muhabbet, yakınlık, velîlik derecesi.

Vîrân(f): Yıkık, harap.

Vîrâne(f): Mecâzen Her türlü belâ ile sınanmış insan.

Vîrd(a): Her gün okunan duâ.

Vîrgil(t): Ver.

Visâl(a): Kavuşma, ulaşma, birleşme.

-Y-

Yaban(t): Metinde dağlık, kırlık arazide yaşayan domuz ve kurt gibi vahşiler.

Yaban(t): Dışarı, kır, şehir dışı. Hak'tan uzak.

Yaban cânâvârı: Domuz, kurt vs. Nefs-i emmâre sahipleri.

Yaban gözü(t): Zâhirî göz. Hakk'ı idrâk edemeyen ve göremeyen göz.

Yâd(f): Hatırlamak.

Yad(t): Yabancı, tanıdık olmayan, garip.

Yadlık: Yabancılık.

Yağmâ(t): Yağmalamak, insanlara saldırarak canlarını ve mallarını alıp perişan etmek.

Yakasını almak(t): Şiddetle kendisine doğru çekmek.

Yakasız gömlek(t): Kefen.

Yakîn(a): Şüphesiz, gerçek şekilde bilme. Sağlam ve kati bilme.

Ya'kûb(a): İsrailoğullarından Yusuf Peygamber'in babası olan peygamber.

Yâkût(a): Çeşitli renkleri olan kıymetli bir süs taşı.

Yalap yalap(t): Parıl parıl. Işık saçarak.

Yalı(t): Ateş. Yakıcı, yakan.

Yalın(t): Çıplak.

Yalınca(t): Yalın bir şekilde, çıplak.

Yalınız(t): Yalnız, tek başına, ferdî.

Yana(t): Taraf. Metinde "yanak" anlamında.

Yankı(t): Akis, yankı, aksisedâ. Kaya yankısı.

Yanuban(t): Yanarak.

Yap(t): Artık şeyler, yabancı maddeler, yükler.

Yapalak(t): Tüylü.

Yapmak(t): Kapamak, örtmek.

Yâr(f): Sevgili, dost.

Yar(t): Yardımcı.

Yar(t): Yarılmış yer, suyun açtığı uçurum.

Yaramak(t): Uygun düşmek, yaramak, mümkün olmak, elverişli, uğurlu, Hak kazanmak.

Yaramaz(t): Günâh, yararsız, kötü şey. zararlı.

Yârân(f): Dostlar, sevgililer.

Yaraşık(t): Lâyık, uyun.

Yâren(f): Arkadaş, dost.

Yargı(t): Hüküm, muhakeme.

Yarı kılmak(t): Yardım etmek.

Yarın(t): Mahşer günü.

Yarınki gün(t): Mahşer günü, âhîret.

Yarlıgamak(t): Bağışlamak.

Yâ-sin(a): Kur'ân-ı Kerîm'de bir sûrenin ismi. Sûrenin birinci âyeti müteşabihtendir. Mutasavvıflara göre "însân-ı kâmile" veyahut "Hz. Muhammed'e" hitap eden bir cümlüdür. "Ey Muhammed" gibi.

Yastamak(t): Yaslanmak, dayanmak.

Yaşıl(t): Yeşil. "Yaş"tan.

Yaşın yaşın(t): Gizli, gizli.

Yat(t): Usûl, yol, hazırlık, tedbir.

Yatlı hâl: Kötü hâl.

Yatlı söz(t): Asılsız yabancı söz.

Yatlı(t): Kötü, fenâ.

Yatur(t): Yatar.

Yavaş olmak(t): Yumuşak huylu, mütehammil.

Yavlak(t): Pek çok, gâyet.

Yavu kılmak(t): Kaybetmek, ortadan kaldırmak.

Yavu varmak(t): Kaybolmak.

Yavunmak(t): Kaybolmak, yitmek.

Yavuz(t): Kötü, fena, yaman, kara yağız.

Yay sımak(t): Yay kırmak.

Yay(t): Yaz mevsimi.

Yayınmak(t): Koyun, inek ve kuş gibi hayvanların yiyecek bulmak için gezinmesi.

Yaylamak(t): Yaylaya çıkmak. yazı yaylada geçirmek.

Yazı(t): Yaban, kır, ova.

Yazık(t): Günah, suç.

Yazlamak(t): Yazı yaylada geçirmek.

Yedi evren(t): Yedi iklim. Mecâzen yedi gök.

Yedi mushaf: Kur'ân'ın yedi Arap lehçesine göre okunuşu. Kıraat-ı Seb'a. Mânâsı değişmemek üzere Kur'ân'ın Kureyş, Huzeyl, Havazin, Kinane, Sakif, Temin ve Yemen ehline okunuşu.

Yedilmek(t): Çekilmek, yedekte götürülmek.

Yeğ/Yiğ(t): Yeğ, üstün.

Yeğrek/Yiğrek(t): Daha iyi, daha üstün.

Yeğlemek(t): Üstün tutmak, tercih etmek.

Yel(t): Yel, rüzgar.

Yelmek(t): Koşmak, bir şeye değer verip ardından gitmek.

Yelmek(t): Koşmak.

Yelemek(t): istek uyandırmak. Meylettirmek. Heveslendirmek.

Yemiş(t): Meyve, yemiş.

Yen(t): Elbisenin ucu, yeni.

Yeni bahâr(t. f): İlkbahar.

Yeni yaz(t): İlkbahar.

Yenile(t): Yenice, kısa bir zaman önce. Yine, gene, henüz, şimdi.

Yensiz gömlek(t): Kefen.

Kolsuz gömlek.

Yer(t): Yer, yeryüzü.

Yerak/yerâğ(t): Azık, yol hazırlığı, levazımat. Metinde abdest, namaz, zikrullah gibi ibâdetler.

Yerinden durmak(t): Kalkmak.

Yerinden ırmak: Yerinden oynatmak, kıpırdatmak.

Yerini kalmak(t): Kederlenmek, tasalanmak, üzölmek.

Yerinmek(t): Kederlenmek, üzölmek, tasalanmak, mahzun olmak.

Yermek(t): zemmetmek, Yermek, kötölemek.

Yeşil don giymek(t.): İlâhî hayât ile dirilmek.

Yetîm(a): Tek, kimsesiz, yalnız. Babasız kalmış, babası ve annesi ölmüş, Mecâzen Hz. Peygamber.

Yetirmek(t): Ulaştırmak, eriştirmek, yetiştirmek.

Yetmek(t): Ulaşmak.

Yezdân(f): Cenâb-ı Hak.

Yığmak(t): Üst üste toplamak.

Yıl çevrilmek(t): Bir yıl bitmek.

Yıylamak(t): Koklamak.

Yeğ(t): Yeğ, üstün.

Yiğirmi(t): Yirmi.

Yiğlemek(t): Üstün tutmak.

Yiğrek(t): Daha iyi, müreccâh, üstün.

Yiltmek(t): Sevketmek, yönlendirmek. Teşvik, iletmek.

Yitmek(t): Kafi gelmek.

Yitmiş iki millet(t): Mecâzen varlıkların tümü.

Yok yere(t): Boşuna.

Yoksulca(t): Yoksul gibi

Yol çekmek(t): Yola gitmek, yolda yürömek.

Yol eri(t): Dervîş.

Yol eyitmek(t): Yol tarif etmek.

Yol eylemek(t): Yol açmak.

Yol gözetmez(t): Usûle uymak. Büyüklerin sözlerine uyarak

manevî yolda dikkatli bir şekilde ilerlemek.

Yoldan ırmak(t): Yoldan uzaklaşmak.

Yoldaş(t): Yol arkadaşı.

Yolmak(t): Dağıtmak.

Yonmak: Yontmak.

Yormak(t): Tâbir etmek.

Yort savul(t): Koş, kaç, uzaklaş. Yolun ortasından çekil.

Yort: Hüküm, nüfuz.

Yortmak(t): Hızlı koşmak, devamlı yol yürümek.

Yorulmak(t): Çözülme.

Yorutmak(t): Yürütmek.

Yoyulmak(t): Eski hâline dönmek, geri gelmek, bozulmak.

Yufka(t): İnce, nazik.

Yukarı iller(t): Azerbeycan ve İran için söylenir.

Yumak(t): Yıkamak. Çekmek. "El çekmek".

Yummak(t): Kapatmak.

Yumuşak(t): Yumuşak.

Yumşanmak(t): Yumşamak.

Yumuş oğlanı(t): Hizmetkâr. Erkek hizmetçi, Hizmet eden genç çocuk.

Yumuş(t): Hizmet.

Yumuşa gelmek(t): Hizmet etmek.

Yunmak(t): Yıkanmak.

Yurtlu(t): Vatanı olan, meskenli, oturacak yeri olan.

Yûsuf(a): Yâkûb Peygamber'in oğlu olup güzelliği ile tanınmıştır. Ulul-azîm bir peygamber olan Yûsuf (a.s.) ve Zeliha'nın kıssası, Kur'ân'daki en güzel hikâyelerden birisidir.

Yutmak(t): Hazmetmek, içinde bırakmak.

Yuva kuşu(t): Avını ayağına bekleyen baykuş gibi hazırıcı kuşlar. Mecâzen manevî ilimlerin uğruları.

Yuyuban(t): Yıkayarak.

Yürüme(t): Hareket etmek, gezmek, dolaşmak.

Yüz tutmak(t): Yönelmek.

Yüz yere vurmak(t. d.): Alçak gönüllü olmak.

Yüzgeçlik(t): Denize dalışlar yapmak, dalgıç olmak.

Yüzü toprak olmak(t): Alçak gönüllü olmak, yok olmak, yokluğa ulaşmak.

-Z-

Zâğ(a): Karga ve kuzgun cinsi.

Zâhid(a): Sofu. Kendini sadece ibâdete veren.

Zâhir(a): Görünen, açık, belli, meydanda. Esmâü'l-Hüsna'dan Zâhir Allah.

Zahm(a): Yara.

Zaîf(a): Zayıf, kuvvetsiz.

Zâkir(a): Zikreden.

Zâlim(a): Zulmeden, güç kullanan.

Zâr(f): Ağlayış, inleme.

Zârılık(f): Ağlayış, inleyiş.

Zâri kılmak(): Ağlamak, sızlamak, inlemek.

Zât(a): Kendi, her şeyden münezze olan Allah. Asıl, esas, öz, hakikat. Nefs.

Zavada/zevade(a): Yiyecek, azık.

Zavye/Zaviye(a): Zaviye. Tekke.

Zebâne(f): Ateş yalımı, kıvılcım.

Zebânî(a): Günâhkârları Cehenneme atmaya vazifeli melek.

Zeber(f): Üst.

Zebûn(f): Zayıf, güçsüz, âciz.

Zebûr(a): Hz. Dâvûd'a inen ilâhî kitap. Tasavvufta fiiller tevhîdi.

Zehr-i kâtil: Öldürücü zehir, içki.

Zehr-i mâr(f): Yılan zehiri.

Zekeriyâ(a): Kur'an'da ismi geçen peygamberlerdendir. Kavminden kaçarken bir ağaç kovuğunda yakalanarak testereyle biçilmek suretiyle öldürülmüştür.

Zefil(a): Hor, alçak, hakîr.

Zemheri(a): Karakış dönemi. Aralık-Ocak arası.

Zemzeme(a): Ezgili, nağmeli ses.

Zenbîl(a): Sazlıktan yapılan sele, sepet cinsi ağzı geniş şeyler.

Zenbûr(a): Zünbûr'dan. Arı. Zenbûrvâr: Arı gibi.

Zer(f): Altın.

Zerk(a): Aldatmak, hile, riyâ.

Zerrâk(a): İki yüzlü.

Zerre(a): Çok küçük parça, atom.

Zevâl(a): Sona erme.

Zevâl suyunu içmek(t): Yok olmak.

Zevâl(a): Son.

Zeyn(a): Ziyet, süs.

Zift(f): Katran ve diğer organik maddelerin damıtılmasından elde edilen, kolay kırılan, az ısı ile eriyen, katı nesne.

Zihî(f): Ne hoş ne kadar güzel, ne iyi.

Zihn(a): Hafıza, anlama yeteneği.

Zinde: Canlı, kuvvetli. Hayâtta.

Zinhâr(f): Sakın, katiyyen, aman, asla.

Zîr(f): Alt, aşağı.

Zireklenmek: Anlayışlı davranmak. Akıllı hareket etmek.

Zir'elinde: Zira elinde.

Ziyâ(a): Işık, nûr.

Ziyân etmek(a. t): Telef etmek, yitirmek. Zarar etmek.

Zuhûr(a): Ortaya çıkma.

Zulmet(a): Karanlık.

Zühd(a): Kendisini ibâdete vermek, dünyevî şeylerden uzaklaşmak.

Zühre(a): Çoban yıldızı. Yedi gezegenden birisi. Parlaklığı ile meşhûr olan bu yıldız, üçüncü kattadır. Edebiyatta bir adı da Nâhîd'dir. Aşk, mûsikî ve ilâhî makâmındadır. Yıldız ilmîne göre tabiatî itidâl üzere soğuk ve rutubetlidir. Ayş u işret, fikir ve rikkat, teganni ve cimâ, hüsn-i hulk özelliklerindedir. Yeşil renk bu yıldıza mensuptur. Şark efsanesine göre Hârût ve Mârût'u baştan çıkaran ve sonra yıldız olan fettân kadın Zühre'dir. Bu sebeple Hârût ve Mârût adlı

iki kötülük meleğiyle birlikte anılır.

Zü'l-Celâl(a): Celâl sahibi Allah.

Züleyhâ: Mısır Azîz'inin karısı. Yûsuf Peygamber'e âşık olup ondan murat almak istemiş fakat halkın dedi-kodusu neticesinde Hz. Yûsuf Aziz tarafından zindana atılmıştı.

Zülf(a): Uzun saç.

Zünnâr(a): Hristiyan rahiplerinin veya puta tapanların, papazların bellerine bağladıkları örme kuşak.

KAYNAKÇA

KAYNAKLAR

Âli, (Gelibolulu): *Künhü'l-Ahbâr*, C. V, İstanbul 1277.

Alptekin, Turan: “Dîvân Şiirimizin Dînî-Tasavvufî Kolu ve Âşık Yûnus”, *Yûnus Emre Sempozyumu*, M. Ü. Türkiyat A. Enstitüsü, İstanbul 1992.

Alptekin, Turan: “Yûnus Emre Olayı”, *Gösteri*, Kasım 1990, s. 120.

Alptekin, Turan: “Yûnus Şiirlerinin Stilistik ve Karşılaştırmalı Bir Çözümleme Denemesi İçin Giriş”, *Journal Of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları-Agâh Sırrı Levent Armağanı-24/1*, Harvard 2000, s. 9-56.

Arslanoğlu, İbrahim: “Yûnusları Ayırmak”, *II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri*, Ankara 1987.

Âşık Çelebi: *Meşâirü'ş-Şuarâ*, (Neşr. Meredith Owens), London 1971.

Âşık Çelebi: *Meşâirü'ş-Şuarâ*, (haz. Filiz Kılıç), İstanbul 2010.

Âşıkpaşaoğlu, *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, (haz. Nihal Atsız), Ankara 1985.

Atilla, Osman: “Büyük Mutasavvıf Yûnus Emre'nin Mezarı Sandıklı'dadır”, *Kocatepe Gazetesi*, Yıl 2, s. 616, Afyon 1967, s. 3.

Atilla, Osman: “Yûnus Emre ve Tapduk Emre'nin Afyon'daki Mezarı ve Kaybolan Cönkler”, *Uluslararası Yûnus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Mehmet Bey ve Türk Dili Bildirileri*, Konya 1977, s. 109-121.

Ayvansarayî, Hüseyin: *Vefeyât-ı Meşâyih*, İstanbul Üniv. Ktp. Nu: 2414.

Bali, Muhan: “Yûnus Emre ve Erzurum”, *Çağrı Dergisi*, S. 235, s. 22-26, Konya 1977.

Banarlı, Nihad Sami: *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I-II, İstanbul 1983.

Banarlı, Nihat Sâmî: “Millî Tekevvünümüzde Yûnus Emre'nin Yeri”, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, C. III, S. 7, İstanbul 1974.

Barkan, Ömer Lütfi: “Kolonizatör Türk dervîşleri”, *Vakıflar Dergisi*, C. II, İstanbul 1942, s. 279-384.

Başgöz, İlhan: “Yûnus Şiirinde Toplum Hikâyesi”, *Milliyet San'at*, Şubat 1991, s. 18-20.

Bayram, Mikail: “Türkiye Selçukluları Tarihi hakkında Yeni Bir Kaynak”, *Nâme-i Âşinâ*, S. 2, Ankara 2002.

Bayram, Mikail: “Yûnus Emre Eskişehirli olabilir mi”. 25. *Türk Dili Bayramı ve Yûnus Emre Anma Törenleri 6-7, Temmuz 1985*, S. 4, Karaman 1985.

Belîg, İsmâil Belîg: *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*, Bursa 1302.

Beygu, A. Şerif: *Erzurum Tarihi*, İstanbul 1936.

Cemil Rif'at: “Yûnus Emre (Âşık Yûnus)”, *Mihrâb*, 1340, s. 13-14.

Coşan, Esat: *Hacı Bektaş-i Velî Le Bektaşî Arta de Cop-podore*, Geneve 1971.

Cumbur, Müjgan: “Risâletü'n-Nushiyye'de Destân Unsurları”, *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü K. Bildirileri (Yûnus Emre Seksiyonu)*, Ankara 1991, s. 11-21.

Çelebioğlu, Âmil: “Yûnus'un Bir Şiirinin Şehri”, *Yûnus Emre Sempozyumu-Bildiriler*, İstanbul 1992, s. 73-82.

Ebu Nasr Serrac: *el-Luma-İslâm Tasavvufu*, (haz. H. Kamil Yılmaz), İstanbul 1996.

Ebu'l-Hayr Rumî: *Saltuknâme*, (haz. Şükrü Haluk Akalın), C. I-II, Ankara 1987, 1988.

Elvân Çelebî: *Menâkıbü'l-Kudsiyye Fi Menâsibi'l-Ünsiyye*, (Neşr. İsmâil Erünsal-Ahmet Y. Ocak) İstanbul 1984.

Eraslan, Kemal: "Yesevî'nin Fakrnâmesi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. X, İstanbul 1977.

Eraydın, Selçuk: *Tasavvuf ve Tarikatler*, İstanbul 1994.

Erden, Fethî: "Yûnus Emre Mezarları", Makamları veya Başka Yûnuslar, *Türk Yurdu*, S. 319, İstanbul 1966.

Ergin, Osman: "Yûnus'un Asıl Adı Sait Hatta Sadettin'dir", *Millî Mecmua*, C. XII, Nu: 129, 1931, s. 214-220.

Ergun, S. Nüzhet: *Türk Mûsikîsi Antolojisi*, C. I-II, İstanbul 1942.

Ertuğrul, İ. Fennî: *Vahdet-i Vücûd ve Muhyiddin-i Arabî*, İstanbul, 1928.

Erzi, Adnan Sadık: "Türkiye Kütüphanelerinden Notlar ve Vesikalar, I, Yûnus Emre'nin Hayatı Hakkında Bir Vesika", I. *Bellekten*, TTK, C. XIV. S. 53, s. 85-89, Ankara 1950.

Evliya Çelebi: *Seyâhatnâme*, C. I-IX, İstanbul 1314.

Fındıkoğlu, Z. Fahri: "Erzurum'daki Yûnus Emre'ye Dâir", *Türk Yurdu*, S. 319 s. 54-58, İstanbul 1966.

Firdevs-i Rûmî: *Vilâyetnâme, Menâkıb-ı Hacı Bektâş-ı Velî*, (Neşr. Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul 1958; Ayrıca aynı eser için bk. *Velâyetnâme*, (haz. Hamiye Duran), Ankara 2007.

Flemming, Barbara: "Yûnus Emre'nin Eserlerinin Mevîcî Tarihinin Bazı Yönleri", *Uluslararası Yûnus Emre Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1995, s. 355-362.

Foy, Karl: *Die Alttesten Osmanischen Transcriptions Texte in gothischen Lettern, II, Mitthelungen Seminars Für Orientalische Sprachen*, C. V, S. 233-293, Berlin 1902.

Gazzîzâde Abdülatif Efendi: *Hülasatü'l-Vefeyât*, Süleymaniye Ktp. Esad Efendi Bl. No: 2257, vr. 35b.

Gibb, Wilkinson: Osmanlı Şiir Tarihi (History Of Ottoman Poetry), I-II, (haz. Ali Çavuşoğlu), Ankara 1999.

Gibb, Wilkinson: *History Of Ottoman Poetr*, C. I, London 1900.

Göçgün, Önder: *Dünden Bugüne Yûnus Emre*, (Yûnus Emre ve Risâletü'n-Nushiyye), Ankara 1995.

Gökyay, Orhan Şaik: "Yûnus Emre'yi ve Halk Şairlerini Anlamak", *Tarih ve Toplum Dergisi*, S. 40, İstanbul 1987, s. 202-208.

Gölpınarlı, Abdülbâki: *Yûnus Emre Dîvânı*, İstanbul 1943.

Gölpınarlı, Abdülbâki: *Yûnus Emre Risalata'l-Nushiyya ve Dîvân*, İstanbul 1965.

Gölpınarlı, Abdülbâki: *Yûnus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul 1961.

Güngör, İ. Hulusî: "Yûnus Emre'nin Mezarı Hakkında Yeni bir Yorum", *Karaman 25. Türk Dili Bayramı ve Yûnus Emre'yi Anma Törenleri*, Karaman 1985.

Hacı Bektaş-ı Velî Külliyyâtı, Gazi Üniversitesi Yay. Ankara 2010.

Hacı Bektaş-ı Velî: *Makâlât*, (haz. Esad Coşan), İstanbul (tarihsiz.).

Hacı Reşit Paşa: *Tasavvuf, Tarikatlar Silsilesi ve İslâm Ahlâkı*, İstanbul 1966.

Hallâc-ı Mansûr: *Kitabü't-Tavâsîn*, (haz. Yaşar Nuri Öztürk), İstanbul 1996.

Himmat Efendi (Bolulu): *Adâb-ı Hurde-i Tarikat*, Süleymaniye Ktp. İzmir Bl. Nu: 60365.

Hüdâyî, Aziz Mahmud: *Vakîât-ı Üftâde*, Üsküdar, Selimağa Ktp. Yz. Nu: 574.

Hüseyin Vassâf: *Sefîne-i Evliyâ*, (Çev. M. Akkuş-Ali Yılmaz), C. I-V, İstanbul 2006.

İbrâhîm Hâs: *Şerh-i Ebyât-ı Yûnus Emre-Çıktım Erik Dalına-Yûnus Emre'nin Bir Şiirinin Şerhi*, (haz. M. Tatçı), Ankara 2004.

İbrâhîm Hâs: *Tezkiretü'l-Hâs*, Süleymaniye Ktp. HM. Bl. Nu: 4543.

İlaydın, Hikmet: "Yûnus Emre", *Türk Dili*, S. 384, Ankara 1983.

İlaydın, Hikmet: *Yûnus Şiirinden Günümüze Yaklaşımlar-Korkma Ebedî Varsın*, Ankara 1998.

İsmâil Hakkı Bursavî: *Şerh-i Ebyât-ı Yûnus Emre*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi Bl. Nu: 1521/2.

Jan Ciopinski: Le Traite De Bons Conseils De Yûnus Emre, *Folia Orientalia*, Tome XVII, 1976, S. 117-140, Tome XVIII, 1977, S. 65-85; Tome XV, 1979, s. 77-96.

Kaplan, Mehmet: "Ebedî Yûnus", *Kaynaklar Dergisi*, S. 5, İstanbul 1985.

Kaplan, Mehmet: Yûnus Emre'nin İnsan ve Ahlâk Görüşü-Risalat-al-Nushiyya'nın Tahlili, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XXI, İstanbul 1973, s. 65-82.

Kemikli, Bilal: *Oğlanlar Şeyhi İbrâhîm Efendi ve Müfîd ü Muhtasar*, İstanbul 2003.

Kepecioğlu, Kâmil: "Yûnus Emre Nerede Yatıyor", *Nilüfer Mecmuası*, S. 4, Bursa 1945.

Kisling, H. J.: "Yûnus Emre Dîvânı'nın Mukaddime Beyitleri Üzerine Düşünceler", *Bildiriler*, İstanbul 1971.

Konyalı, İ. Hakkı: "Yûnus Emre Nerelidir", *Yedigün Mecmuası*, Nu: 626, İstanbul 1945.

Konyalı, İ. Hakkı: *Aksaray Tarihi*, C. II, İstanbul 1974.

Konyalı, İ. Hakkı: Karaman'daki Yûnus Emre, *Türk Yurdu*, C. V, S. 319, İstanbul 1966.

Köprülü, M. Fuat: "Yûnus Emre" C. IV/3, İstanbul 1329/M. 1913.

Köprülü, M. Fuat: "Yûnus Emre-Asârı" C.V/2, İstanbul 1329/M. 1913.

Köprülü, M. Fuat: "Yûnus Emre'nin Mezarı", *Meydan Mecmuası*, S. 20, 1 Haziran 1965.

Köprülü, M. Fuat: *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, (3. bs.) Ankara 1976.

Kunter, H. Baki: *Yûnus Emre-Bilgiler-Belgeler*, Eskişehir 1966.

Kuşeyrî: *Kuşeyrî Risâlesi*, (haz. Süleyman Uludağ), İstanbul 1981.

Mansuroğlu, Mecdud: "Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatı'nın İlk Mahsûlleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. I, S. 1, İstanbul 1946.

Mansuroğlu, Mecdud: "Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Başlama ve Gelişmesi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. IV, S. 4, İstanbul 1951.

Mazıoğlu, Hasibe: "Yûnus Emre Dîvânı'nın Yeni Bir Yazma Nüshası", *Uluslararası Yûnus Emre Sempozyumu Bildirileri*, Ankara 1995, s. 345-353.

Mehmed Süreyyâ: *Sicill-i Osmânî*, C. I-IV, İstanbul 1311.

Mehmed Şemseddin (Ulusoy): *Gülzâr-ı Mısırî*, (*Yazma, Şahsi Ktp.*).

Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergâhları-Yâdigâr-ı Şemsî*, (haz. M. Kara-K. Atlansoy), Bursa 1997.

Mehmet Tahir (Bursalı): *Aydın Vilâyetine Mensup Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihin ve Etibbâ'nın Terâcim-i Ahvâli*, İzmir 1324.

Mehmet Tahir (Bursalı): *Osmanlı Müellifleri*, C. I, İstanbul 1333.

Mustafa Lutfî (Şeyh): *Tuhfetü'l-Asrî Fî Menâkıb-ı Mısrî*, Bursa 1309.

Noyan, Bedri: *Bektaşilik ve Alevilik Nedir*, (2. bs.) Ankara 1987.

Okuyucu, Cihân: "Yûnus Emre ve Âşık Paşa'nın Karışan Şiirleri", *Kültür Dergisi*, S. 4, İstanbul 2006, s. 32-37.

Onay, Ahmet Talat: *Mazmunlar*, (haz. Cemal Kurnaz), İstanbul 1996.

Öztelli, Cahit: *Belgelerle Yûnus Emre*, Ankara 1977.

Öztelli, Cahit: *Yûnus Emre*, İstanbul 1986.

Öztürk, Mürsel: "Ahmed Yesevî, Hacı Bektaş-ı Velî ve Yûnus Emre", *Erdem Dergisi*, C. III/III, S. 9 Ankara 1987.

Öztürk, Y. Nuri: *Tarihi Boyunca Bektaşilik*, İstanbul 1989.

Rıza Tevfik: "Yûnus Emre Hakkında Biraz daha Tafsilat", *Büyük Duygu Mecmuası*, Nu: 10, 1329 (1913), s. 177-183.

Rıza Tevfik: "Yûnus Emre'yi Ziyaret", *Peyam* (Edebî İlave), 1330 (1914), Nu: 43.

Sâdık Vicdânî: *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*, (haz. İrfan Gündüz), İstanbul 1995.

Schimmel, Annemarie: *Tasavvufun Boyutları*, (Çev. Ender Gürol), İstanbul 1982.

Selâmî Mustafa: *Şerh-i Yûnus Emre*, Manisa İl H. Ktp. Yz. Nu: 7420/2. Vr. 8b-29a.

Sertkaya, O. Fikri: "Ahmed Fakîh", *İlmî Araştırmalar*, S. 2, İstanbul 1996, s. 119-130.

Sun'ullah Gaybî: *Sohbetnâme*, İstanbul Belediyesi Atatürk Ktp. Nu: K. 292.

Şahâbeddin Sühreverdi: *Avârifü'l-Maarif-Tasavvufun Esâsları*, (haz. H. Kamil Yılmaz-İrfan Gündüz), İstanbul 1990.

Şemseddin Sâmî: *Kâmûsu'l-Âlâm*, İstanbul 1311-1316.

Şeyh Baba Yûsuf Sivrihisârî: *Mevhûb-ı Mahbûb*, (haz. Ahmet Kartal), Eskişehir 2000.

Şeyhî Süleyman Köstendili: *Bahrü'l-Velâye*, Berlin Ktp. Yz. Nu: 1683.

Tahralı, Mustafa: "Yûnus Emre'nin Şiirlerinde Tasavvufî Mefhumların Akisleri", *Uluslararası Yûnus Emre Semineri Bildirileri*, Ankara 1995, s. 179-188.

Tarama Sözlüğü: TDK. Yayını, Ankara 1969.

Tatcı, Mustafa: *Yûnus Emre'nin Mürşidi Tapduk Emre*, Ankara 2012.

Tatcı, Mustafa-Cemâl Kurnaz: *Yesevilik Bilgisi*, Ankara 1998.

Tatcı, Mustafa: *Yûnus Emre Bibliyografyası*, Ankara 1988.

Tatcı, Mustafa: *Yûnus Emre Külliyyatı*, C. I-VI, İstanbul 2008.

Tatcı, Mustafa: *Yûnus Emre-Makalelerden Seçmeler*, İstanbul 1994.

Tavukçu, Orhan Kemâl: "Yûnus Şiirlerini Ayırt Etmeye Yönelik Bazı Tespitler", *Journal Of Turkish Studies-Türklük Bilgisi Araştırmaları- Günay Kut Armağanı IV*, Harvard 2004, s. 59-84.

Tekin, Talat: "Yûnus Emre'nin Gotik Harfleriyle İki Manzumesi", *Erdem*, C. III, S. 8, Ankara 1987.

Tekindağ, Şahabettin: “Büyük Türk Mutasavvıfı Yûnus Emre Hakkında Araştırmalar”, *Türk Yurdu*, S. 319, C. V, İstanbul 1966.

Tezel, Naki: “Nallıhan ve Yûnus Emre”, *Ülkü*, S. 63, Ankara 1944.

Timurtaş, F. Kadri: “Yûnus Emre’nin Dili ve Edebiyatındaki Yeri”, *Bilgi*, C. XXV, S. 291-292, 1972.

Timurtaş, F. Kadri: “Yûnus Emre’yi Anarken”, *Babıalide Sabah*, S. 2, 1/6/1972.

Timurtaş, F. Kadri: “Yûnus’un Dili Üzerine Notlar”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. II, Ankara 1982.

Timurtaş, F. Kadri: *Yûnus Emre Dîvânı*, İstanbul 1972.

Topçu, Nurettin: “Yûnus, Emre’de Vahdet-i Vücûd”, *Türk Yurdu*, S. 319, C. V, s. 84/87, İstanbul 1966.

Toprak, B. Ümit: *Yûnus Emre Dîvânı*, İstanbul 1933.

Tosun, İsmail: *Yûnus, Emre ve Hocası Tapduk Emre’nin Yaşam Öyküsü*, İzmir 1981.

Tosun, İsmail-Dinçkök, M. : “Kula’daki Yûnus Emre”, *Türk Yurdu*, C. V, S. 319, İstanbul 1966.

Tuman, Nail: *Tuhfe-i Nailî*, (haz. M. Tatçı-C. Kurnaz), C. I-II, Ankara 2001.

Uçman, Abdullah: *Rıza Tevfik’in Tekke ve Halk Edebiyatı ile ilgili Makaleleri*, Ankara 1983.

Uluçay, M. Çağatay: “Yûnus Emre’nin Kabri Meselesi”, *Gediz*, C. VI, S. 68, 1943.

Ulusoy, M. Şemseddin: *Gülzâr-ı Mısırî*, Yz. (Şahsi Ktp. Müellif hattı fotokopi).

Ünal, Tahsin: “Yûnus Emre ve Ahî Babalığı”, *Türk Dili ve Yûnus Emre-Kültür ve Sanat Dergisi*, S. 5, Karaman 1988.

Ünal, Tahsin: “Yûnus Emre’nin Sosyal ve Kültürel Çevresi”, *Türk Kültürü*, S. 296, Ankara 1987.

Yelkenci, Raif: “Râif Yelkenci ile Bir Konuşma”, (haz. Sevinç Narinç), *Türk Yurdu*, İstanbul 1966.

Yelkenci, Raif: “Bir Etüd-Bir İddia”, *Ün Dergisi*, C. IV, S. 71-72 Isparta 1940.

Yıldırım, Dursun: “Dede Korkut ve Yûnus Emre’de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C.XX. İstanbul 1972.

Yûnus Emre: *Besteleriyle Yûnus Emre İlahîleri*, (haz. Ahmet Hatiboğlu), Ankara 1993.

Yûnus Emre: *Dîvân-ı Âşık Yûnus*, İstanbul 1227.

Yûnus Emre: *Dîvân-ı Yûnus Emre*, (haz. Raif Yelkenci), Yazma, Mümin Çevik Ktp.

Yûnus Emre: *Dîvân-ı Yûnus Emre*, Çorum İl Halk Ktp. No: 2157; Viyâna Millî Ktp. Nu: 677; Kahire (Mısır) Millî Ktp. Yz. Nu: 187; Ankara Millî Ktp. Nu: 204; Ankara Millî Ktp. Nu: FB. 442; Bursa İl Halk Ktp. Eski Eserler Bl. No: 882; (Câmiü’l-Maânî İçinde) Nuruosmaniye Ktp. Nu: 4904.

Yûnus Emre: *Yûnus İlahîleri Güldestesi*, (Der. Cüneyt Kosal), Ankara 1991.